

© Bruce Olson, Bucaramanga, Colombia

Bruce Olson

BRUČKO

KMS

Bobarišorovi,

který odešel, když tato kniha vznikala.

Copyright © 1994

Originally published in English by Creation House, Lake Mary, Florida, USA
under the title Bruchko by Bruce Olson.

Copyright © 1995

Creation House. All rights reserved.

České vydání 1997

Křesťanská misijní společnost. Všechna práva vyhrazena.

Předmluva k českému vydání

VE VĚTŠINĚ Z NÁS, Čechů konce tisíciletí, vzbudí slovo misionář negativní emoce. Není divu. Slyšeli jsme o misionářích, kteří nutili domorodce stavět hranaté domy místo oválných a kteří na mnoho způsobů pošlapali kulturní identitu těch, jimž měli pomáhat. Bruce Olsona však misionáři odmítli – pohrdli jím. Odborníci na misií odmítli toho, kdo byl skutečně poslán.

Olson je misionářem, který opustil svou kulturu, aby se k ní již nikdy nevrátil. Dnes je to už pětadvacet let. Rekneme-li „misionář, který se stal Indiánem“, zní to absurdně – asi jako „chladivý oheň“ – jako oxymoron. Bruce Olson se však stal Bručkem právě proto, že měl poslání, v němž neztratil odvahu vytrvat.

Kromě vzrušujícího příběhu a pozoruhodných poznatků ze života pralesních Indiánů odmění kniha čtenáře nezodpovězenými otázkami, které se čtou mezi řádky. Jde hlouběji pod kůži než filosofické zamýšlení nad životem. Je konfrontací. Je nekompromisní výzvou dnešní postmoderní kultuře.

Mám touhu i naději, že české vydání povzbudí ty z nás, kteří prožili obrácení obdobně jako Bruce Olson, aby změnili svůj pohled na misií. Těším se, že šíření evangelia v cizích krajích přestane být něčím, co se jich osobně přímo netýká, a že nasadí své srdce a finance a že se někteří skutečně rozloučí s naší zemí a kulturou, aby vyjeli vstříc neznámé budoucnosti, odhodláni pomoci těm, kteří to opravdu potřebují.

Tomáš Dittrich

Zázrak začíná

S BRUCEM OLSONEM jsem večerel na chicagském letišti O'Hare. Byl to štíhlý mladík s chlapeckým obličejem a před nedávnem oslavil své dvacáté narozeniny. Psal se rok 1967. Toho dne mi zavolał přítel, že předchozí večer slyšel Bruceovo vyprávění o jeho zážitcích z kolumbijské a venezuelské džungle. Příběh ho tak zaujal, že Olsona přemluvil, aby s odletem z Chicaga do Minneapolis počkal, a já si mohl jeho vypravování také poslechnout.

Hodiny jsem fascinovaně seděl a poslouchal nesmělého mladíka, který popisoval, co prožil v jihoamerickém pralesě mezi Indiány na úrovni doby kamenné. Nakonec s rozzářenýma očima prohlásil, že si myslí, že Bůh chce vzdálené a přírodní národy zasáhnout způsobem, který se zcela liší od obvyklé misijní práce.

Během let jsem už slyšel vypravování jiných neohrožených misionářů, kteří pronikali do lesů, džunglí a dokonce i arktických oblastí, aby tam zvěstovali evangelium Ježíše Krista. Jejich příběhy mě pokaždé neuvěřitelně upoutaly.

Ale tento prudký mladík mě fascinoval něčím jiným. Pracoval jsem jako vydavatel křesťanského časopisu, kde jsme otiskli už mnoho vzrušujících příběhů o misionářích. Mnohdy mi však vadilo to, že jsme svým čtenářům nemohli dokázat, že jsou pravdivé. Často jsme příběhy zmírňovali, protože se nám zdálo, že čtenáři situaci bez lepších dokladů nepochopí. Chyběly nám například dobré dokumentární fotografie.

Když se blížil čas, aby se Bruce chystal k odletu, řekl jsem mu: „Máš ohromně zajímavé zkušenosti. Blahopřeju, žeš Pána poslechl a šel k Motilonům. Škoda, že nemáš fotky, které by něco z tvého vypravování dokreslily.“

Bruceovi zablesklo v očích. „Ale já je mám.“

Sáhl do aktovky, vytáhl tlustý pořadač s volnými listy a rozevřel ho předemnou. Pomalu jsem otáčel stránky a téměř nemohl uvěřit, že barevné fotografie zachycují skoro všechny stránky každodenního života v motilonském domě. Jedna série ukazovala stavbu dlouhého motilonského kmenového domu od počátečního sekání a svazování bambusových tyčí. Bambusové pruty vytvářejí tak pevnou konstrukci, že unese několik desítek závěsných sítí, v nichž

Motiloni spí. Další nenaaranžované fotografie zachycovaly, jak se rodiny scházejí k vaření a společnému jídlu. Některé obrázky dramaticky ukazovaly, jak si Motiloni získávají potravu – s lukem a šípem loví ptáky a opice. Jiné fotografie ukazovaly stavbu hráze, která přehradila proud řeky a uvěznila ryby. Snad nejkurióznější byly fotografie, na kterých Motiloni ulovené ryby neukládali do proutěného koše, ale drželi je mezi zuby a dál v rybolovu pokračovali.

„Jestli chceš, použij ty fotky,“ řekl Bruce. „Ale až si je projdeš, tak bych je rád dostal zpátky.“

Z tohoto rozhovoru vyšel v časopise *Christian Life* rozsáhlý titulní článek, jak si Bůh úžasně použil neškoleného mladíka ke zvěstování evangelia Indiánům, kteří ho dosud neslyšeli.

Článek oslovil jednoho z významných nekřesťanských vydavatelů natolik, že okamžitě poslal Olsonovi šek na velkou peněžní částku. Byla to záloha na knihu, kterou pro něj měl Olson o svých zkušenostech napsat. Olson však šek se svou charakteristickou pokorou vrátil. Později mi to vysvětlil: „Nechtěl jsem mít kvůli Motilonům žádné výhody a vydělávat na nich. Navíc mohu říct s jistotou jen o jednom Motilonovi, že přijal Ježíše Krista jako svého osobního Spasitele a Pána. Věřím, že Bůh bude jednat dál, a nechci Jeho plány narušit.“

S Brucem Olsonem jsme udržovali kontakt další léta. Občas jsme měli možnost poslat mu nějakou finanční podporu, aby nakoupil léky a naučil Motilony je používat. Olsona nepodporovala žádná misijní organizace, a tak byl na takových příspěvcích závislý. O podporu jsme proto žádali i naše čtenáře.

Jednou mi Bruce napsal, že přijíždí do Spojených států. Doprovází ho Motilon, v jehož životě se jako první projevila práce Ducha svatého. Jmenoval se Bobarišora. Bruce chtěl vědět, jestli by s námi mohli strávit několik dní. Mohli jsme tak od něho a Bobarišory získat další materiály.

„Ale prosím vás, nezařizujte žádné vystoupení ve sboru,“ upozorňoval. „Tohle je Bobarišorova první zkušenost mimo džungli. Nechci, aby ho to vyděsilo.“

Na naše zaměstnance měl Bobarišora obrovský vliv. Usměvavá tvář malého, tmavého a statného Indiána svědčila o vnitřním pokoji a klidu a o tom, že získal nový život v Ježíši Kristu.

V časopise jsme z Bobarišorovy návštěvy otiskli reportáž spolu s dalšími svědectvími, jak Duch svatý mezi Motilony úžasně jedná. Díky tomuto článku vzrostla podpora Bruceovy práce. Několik sborů odpovědělo na výzvu a pomohlo Bruceovi, aby svou službu rozšířil. Nezařizoval už jen zdravotní centra a školy, ale seznámil Motilony také s chovem dobytka a dalšími zemědělskými technikami, které doplnily lov a rybolov, na něž byl kmen dosud odkázaný.

Současně se stupňoval i zápas za záchranu duchovní a sociální celistvosti kmene. Zdálo se, že Motiloni jsou ve svých horách v bezpečí, ale do oblasti

začali přicházet kolonisté. Mnozí z nich uprchli z věznic ve velkých městech. Tvrdili, že si Indiáni půdu, na které žijí, nezaslouží. A protože Motiloni neměli státní občanství, nebyli legálními vlastníky. Kolonisté si začali na území, na kterém Motiloni žili přes čtyři sta let, dělat nárok.

Jednoho dne mi Bruce Olson zatelefonoval. Byl na letišti na Miami. „Věřím, že přišel čas, abych napsal knížku, která ukáže, jak Bůh mezi Motilony jedná. Potřebujeme takový důkaz, abychom mohli bránit motilonská práva na území, kde přijali víru v Ježíše Krista a kde se projevilo její ovoce.“

Bruce věřil, že taková kniha mu pomůže při stycích s kolumbijským a venezuelským prezidentem a se zástupcem Spojených národů, které žádal o pomoc proti tlaku kolonistů. „Pomůžeš mi tu knížku napsat a vydat?“ zeptal se.

Výsledkem bylo první vydání této knihy pod názvem *Zabiju tě pro ten kříž* nakladatelství Creation House.

Brzo začaly přicházet ohlasy čtenářů: knihu nadšeně přivítali především mladí lidé. Psali nám studenti, kteří se připravují na misi, i ostatní věřící. Bruce Olson získal celosvětovou pozornost.

Jeden významný francouzský antropolog však zpochybnil, že by kmen na úrovni doby kamenné mohl takto přijmout evangelium Ježíše Krista. Bruceovi zprávu však potvrdily jiné významné autority. Úspěch trval a kniha byla doplněna událostmi do r.1978 a přejmenovaná na *Bruchko* (v českém překladu Bručko – pozn. nakl.). Od té doby se vydávají stále nová vydání, aby se vyhovělo poptávce. Kniha už byla přeložena do sedmi jazyků. Bruce Olson se stal slavným misionářem, i když ještě nedosáhl padesátky.

Bruce ovládá patnáct jazyků. Jeho lingvistické studie se objevily v prestižních odborných časopisech. Jako jeden z prvních pracoval s počítačovým překladem kmenových jazyků.

Přátelil se se čtyřmi prezidenty Kolumbie, přednesl projev před Organizací spojených národů a Organizací amerických států a získal mnoho vyznamenání za přínos k zdravotnímu a sociálnímu blahobytu jihoamerických Indiánů.

Když jsem dostal zprávu, že kolumbijské komunistické povstalci zajali Bruce Olsona jako rukojmí, šokovalo mě to. V textu rozšířeného osmnáctého vydání Bručka, z něhož vychází český překlad knihy, je tato událost zachycena. Sleduje nelehký život v džungli i těžkosti v zajetí Komunistické národně-osvobozenecké armády, partyzánské skupiny známé jako ELN. Přináší také nejnovější zprávy o pokrocích, jak se z primitivního motilonského kmene stali vůdci pralesních kmenů. Motiloni vynikají ve zvěstování dobré zprávy Ježíše Krista a zaujímají přední místa v boji za záchranu indiánské půdy a dědictví. Jednoduše: tato zpráva je významná.

Robert Walker, publisher

Partyzáni

DO ZAPĚSTI se mu zařezával nylonový provaz. Ruce měl spoutané za zády a přivázané ke stromu. Byl válečným zajatcem v jednom z táborů ELN, komunistické Národně osvobozenecké armády. Tábory ležely ukryté v pralese vysoko v horách na hranicích mezi Kolumbií a Venezuelou.

Okolní džungli se nesla ozvěna ptačího zpěvu a hýkání osla. Některé zvuky byly melodické, jiné zněly divoce. Bzučení sarančat vytvářelo clonu, v níž se chvilkami všechno utápělo. Hustou vegetací nad hlavou se vzhůru prodíral kouř z ranních ohňů. Partyzáni se shlukli do skupinek, společně jedli nebo probírali, co je ten den čeká. Občas se podívali na svého vězně. Snad čekali, že je bude prosit o milost.

Dnešní den byl zvláštní – vybraná popravčí četa zastřelila Bruce Olsona za „zločiny proti lidu“.

To, že Bruce zajali, nikoho nepřekvapilo. Vůdci ELN se už léta snažili získat dostatečnou podporu ke svržení vlády. V džungli žilo více než dvacet indiánských kmenů, ale jejich příslušníci neměli státní příslušnost. Když Motiloni, s nimiž Bruce Olson pracoval a žil dvacet osm let, začali pronikat do vládních kruhů, změnilo se to. Díky jeho vzdělávacímu programu se z Motilonů stali významní mluvčí všech pralesních kmenů. Partyzáni z ELN předpokládali, že Bruce jim otevře k Motilonům cestu. Před několika lety ho proto požádali, aby se připojil k jejich jednotkám. Když jim odpověděl, že to jako křesťan udělat nemůže, rozhodli se, že ho zajmou. Doufali, že ho přesvědčí násilím.

V říjnu 1988 mířil Bruce a několik Indiánů dolů po proudu řeky Rio de Oro, aby navštívili jednu z motilonských farem. Bruce si na cestách vždy dával pozor, aby se vyhnul partyzánským táborům. Když skupina přistála u břehu, spatřili zničehonic dva partyzány s puškami v rukách. Střet byl jednoduchý – Bruce ani Motiloni neměli zbraně. Bruceovi motilonští přátelé směli odejít, ale on upadl do zajetí. Dva ozbrojení strážci ho vzali mezi sebe a zahnali ho z pobřežní mýtiny do džungle.

Teď byl Bruce nepohodlně přivázaný ke stromu. Z obličeje, krku a rukou mu hmyz vysával krev. Sledoval, jak se partyzáni pohybují po táboře.

V zajetí už strávil téměř devět měsíců. Krutost partyzánů nescházela, vyslýchali ho celé hodiny. Nehádal se s nimi při tom jako ostatní vězni. Spíš se snažil vysvětlit, že je učedník Ježíše Krista, který se nemůže stát členem organizace nebo hnutí, která k dosažení svých cílů používají násilí.

Převýchovný proces v sobě zahrnoval mučení fyzické i psychické. Mnoho partyzánských zajatců tvrdé zacházení nevydrželo a zhroutilo se. Bruceovi však dal Pán sílu, aby utrpení chápal jako součást Božího plánu, skrze nějž Bůh může jeho vězňitelům zjevit svou lásku. Stejně ji Bůh ukázal během společných let Motilonům.

Dlouhé měsíce v zajetí měl Bruce možnost partyzány sledovat a začal k nim cítit soucit. Nesouhlasil však s jejich filosofií, která k dosažení cílů používala násilí, a viděl, že ve svých požadavcích, aby se kolumbijské chudí měli lépe, zjednodušují.

Začal tedy nenápadně navrhopvat věci, o kterých si myslel, že jim jako jednotlivcům mohou prospět. Kuchařům ukázal, jak mohou uvařit dobré jídlo z pralesního ovoce, bobulí a housenek. Když táborový zdravotník uviděl, že se Bruce vyzná v medicíně, požádal ho, aby mu pomohl vybírat a aplikovat léky a starat se v táboře o zubní hygienu.

Bruce byl vděčný Bohu především za ty, kteří se zapojili do diskusní skupinky, kterou na žádost vůdců osady vedl. Na setkáních se probírala zdravotní péče, politika, historie, čtení a psaní.

Po několika měsících zajetí Bruceovi dovolili, aby u sebe měl Bibli. Když partyzáni viděli, že čte, chtěli, aby jim Písmo vysvětlil. Bruce jim odpověděl, že musí počkat do neděle. Věděl totiž, že jako obyvatelé katolické země k tomu pak budou mít větší úctu. V neděli se tedy se svými otázkami vrátili a Bruce jim vysvětlil, že Bůh je tak miluje, že se rozhodl poslat svého Syna na zem, aby zemřel za jejich hříchy. Ohromilo ho, když viděl, že evangelium mnoho partyzánů oslovilo. Nakonec se v životech více než poloviny z nich projevilo, že Ježíše opravdu přijali jako svého Spasitele a Pána.

Život v partyzánském táboře není jednoduchý. Bruce postupně drželi v dvanácti osadách – pravděpodobně ho přesouvali z bezpečnostních důvodů. Zajali ho v období dešťů. Měl stále promočené oblečení. Většinu času – a především v noci – ho hlídali ozbrojenci. Často mu svazovali ruce za záda.

Stálým společníkem v džungli je i nemoc. Bruce se nevyhnul především malárii. Během let však Motilonům ukázal, jak léčit nejen malárii, ale i stále se vracející epidemie spalniček, žloutenky a ostatních nemocí, které obyvatelé džungle sužují.

Před nedávnem ovšem v jednom z táborů těžce onemocněl. Tehdy začaly nejtěžší chvíle od doby, kdy ho uvěznil. Zkoušel obvyklé postupy, které v ta-

kových situacích používal, ale před několika týdny ho postihl těžký záchvat diverticulosisy a začal silně krváčet.

Zesláblý a vyčerpaný si uvědomil, že slyší neodbytně krásnou ptačí píseň. „Ale jak to, že teď?“ podivil se. Tento ptačí druh v noci nezpívá.

Bruce nevěděl, jestli blouzní. Celou noc omdlával a zase se navracel k vědomí. Píseň se však nesla nocí dál. Nejvíce ho udivovalo, že se mu melodie zdála tak povědomá. Zdálo se mu, že pták napodoboval melodii mollové písně o vzkříšení Ježíše Krista, kterou zpívali Motiloni. V podlouhlém motilonském domě míval síť zavěšenou na trámu, lehával v ní a podíval se nad Boží láskou, která těmto domorodcům tak nádherným způsobem odhalila Boží plán spásy. Stali se z nich jeho bratři a sestry v Kristu.

Pohltilo ho duchovní nadšení, které mu té noci pomohlo překonat hroznou bolest. Druhého dne ráno mluvili i partyzáni o podivném ptačím zpěvu, který je v noci budil. Jednoho dokonce napadlo, že to mohl být anděl, poslaný k jejich vězňi, a ne obyčejný pták. Bruce na to také myslel.

Teď se díval, jak velitelé svolávají muže, aby byli svědky jeho poprav. Mnozí se zdráhali, nejvíce ti, kteří se účastnili diskusních skupinek. Velitelé však byli neúprosní: všichni partyzáni musejí vědět, co se stane, když někdo odmítne poslouchat příkazy jejich vůdců. I když situace vypadala hrozná, cítil Bruce pokoj. Takový pokoj, který může dát jen Bůh.

Bruce však musel připustit, že se vůdci partyzánů snažili, jak jen uměli. Hodiny ho podrobovali bolestivé převýchově. Měli naprostou jistotu, že jestli se jim podaří Bruce přemluvit ke spolupráci se silami ELN a k tomu, aby do jejich revoluční činnosti zapojil Indiány, čeká Národně osvoboděneckou armádu úspěch. Nakonec však partyzáni pochopili, že jejich převýchovné metody se májejí účinkem, a to je rozzuřilo.

Tehdy změnili jeho statut z „politického vězně“ na „válečného zajatce“ a vznesli proti němu úplně nesmyslná obvinění. Vinili ho mimo jiné z účasti na obchodování s drogami, z vyvraždění tisíců Motilonů, z otročování Indiánů a práce pro CIA. Byly to samé „zločiny“ proti lidu.

Před třemi dny dostal Bruce ultimátum: buď se k nim připojí, nebo ho zastřelí. Šesti popravám už musel přihlížet. Nebyla to příjemná podívaná. Většina nebohých obětí před smrtí brečela a prosila o milost nebo vyznávala svou nevinu.

Během posledních osmadvaceti let přezkoušelo jeho víru nebezpečí smrti už několikrát. Bůh ho pokaždé v takových chvílích posiloval. Bruce přišel do kolumbijského pralesa, protože věřil, že ho tam Bůh chce mít. Věřil, že dokud bude toto poslání následovat, Bůh se o něj postará v každé situaci.

Poprava mu však nikdy nehrozila. Bruce viděl, jak velitelé předávají popravčím pušky a vtom se mu znovu vybavil ptací zpěv a nevyslovitelné poselství, které přinášel.

Poslal mu Bůh této osudové noci ptáčka právě kvůli této chvíli? Je to možné. Ježíš přece řekl, že ho nikdy neopustí a nezapomene na něj. Neměl důvodu mu teď nevěřit.

Když Bruce pohlédl na partyzány v jejich potrháných uniformách, mohl se jen smutně pousmát. Mnoho se jich účastnilo rozhovorů o Bibli. Více než polovina z nich nějakým způsobem Ježíše vyznala jako svého Spasitele. Bruceovi jich bylo líto. Kdyby se odmítli zúčastnit na jeho popravě, zastřelili by je.

Rozdaly se náboje a Bruce slyšel cvaknutí, jak zapadávaly do pušek. Velitelé vydali povel a partyzáni pomalu zvedli pušky. Pak zazněl rozkaz: „Palte.“ Bruce očekával, kdy se do jeho těla zaryjí kulky, ale žádný výstřel nepřišel. Stríleli slepými náboji.

Později mu velitelé vysvětlili, že si uvědomili, jakou udělali chybu, když ho zajali. Bruce se domnívá, že „poprava“ byl jejich poslední pokus přimět ho ke spolupráci. Z médií se partyzáni dozvěděli, že Motiloni vzbouřili celou Kolumbii, takže se na jeho obranu postavil celý národ. Vůdci ELN pochopili, že tento zápas prohráli. Veřejnost požadovala jeho propuštění.

„Bůh jedná logicky,“ pomyslel si. Dovolil Bruceovi, aby Motilonům ukázal cestu k věčnému životu skrze víru v Ježíše Krista, a pak Motilony použil, aby zachránil Brucea.

Násilí je však v džungli stále přítomné. Bruceovi se to mnohokrát připomnělo. Jasně si vzpomněl na hrozivý strach, který pocítil, když na něj a jeho motilonského přítele Bobarišoru křičel rozružený Humberto Abril: „Zabiju tě!... Za ten kříž tě zabiju!“

A ukázalo se, že to byla prorocká výhrůžka – alespoň částečně.

Robert Walker

Kapitola první

Kdo je můj Bůh?

KDO JE MŮJ BŮH? ptal jsem se. Bylo mi čtrnáct. Kdo je to? Odpověď jsem nedostal. Přes školní dvůr se ke mně nesl jen dusot a pískání fotbalového zápasu. Snad tisíckrát jsem si přál, abych byl trochu pohyblivější a mohl si taky zahrát.

Kromě myšlenek na sport se mi však v hlavě honilo ještě něco jiného. Vnucovalo se to celé dny.

Znovu a znovu jsem se ptal: Kdo je můj Bůh? V kostele se mluví o lutherském Bohu, ve škole se učíme o Bohu všech křesťanských církví, je tu i Bůh, o němž si čtu v Bibli. Ale který z nich je tím *mým* Bohem?

Ze zmrzlého minnesotského nebe ke mně nezazněla žádná odpověď. Dal jsem se tedy na cestu domů.

Zdálo se, že odpověď nezná nikdo. Když jsem minulou neděli sebral odvalu a zašel za učitelem nedělní školy, se širokým úsměvem se mě zeptal: „Copak jsi nesložil konfirmační slib?“

O konfirmaci jsem věděl všechno. Když jsem se na ni připravoval, učil jsem se nejrůznějším teologickým výkladům. Jenže já jsem chtěl znát Boha.

Můj otec by byl raději, abych o takových věcech nepřemýšlel. Neptal jsem se ho sice, ale věděl jsem, jak by mi odpověděl. Podíval by se na mě svýma jasně modrýma očima a řekl mi, že plýtvám časem jeho i svým.

Možná měl pravdu. Existence jiného než nelítostného lutherského Boha se zdála dost nepravděpodobná, avšak pouhé pomýšlení na něj mě děsilo.

Do tváří mě bodal ledový vítr. Jeho vítr, napadlo mě. Kopal jsem do tisu uschlé zahnědlé trávy, které rostly vedle chodníku. Dnes ráno na nich ležel sníh a v zastíněných částech příkopu zůstalo několik ostrůvků ledu.

K čemu jsem se vůbec narodil? Jsem příliš vytáhlý, příliš krátkozraký, příliš neohrabaný, dokonce ani neumím hrát fotbal. Když dostanu přihrávkou, míč do mě vrazí a všichni se baví na můj účet.

V duchu jsem si představil Kenta Langeho. Pihovatý obličej zarámovaný tmavými vlasy a ústa zkrivená smíchem. Můj nejlepší kamarád. Žaludkem mi bylo jeho chladivé mrazení. Měl jsem pocit, jako bych příliš rychle zhltnul zmrzlou

Proč jsem si to tak bral? Vždyť to byla jen hra. Doma si vytáhnu knížky, pomyslel jsem si, a na všechny tyhle problémy zapomenu.

Miloval jsem chvíle, kdy jsem na posteli vyrovnal knihy a obklopil se jejich různými jazyky. Už dvě noci jsem četl Bibli, abych si procvičil řečtinu. Měl jsem velké, krásně tištěné vydání v kožené vazbě a moc rád jsem v něm listoval. Bibli a hlavně Starý zákon jsem četl už léta. Teď jsem se začal učit řecky, a tak jsem se se zájmem podíval i na Nový zákon.

Starý zákon jsem však měl raději. Jeho příběhy mě okouzlovaly a jeho bitvy ve mně vyvolávaly úžas. Někdy jsem v neděli odpoledne přečetl najednou mnoho kapitol.

Proroci na mě působili jinak. Často mě vyděsili tak, že jsem Bibli rychle zavřel a nechal ji do ruky dřívě, než jsem ujistil sám sebe, že je to „kniha snů“ a ne opravdové proroctví. Boží soud jsem si uměl představit příliš dobře: země se otevírá, lidé jsou strháváni do propasti s věčným ohněm a Ježíš přichází se svou armádou zářících a nelitostných andělů; Boží vojsko s meči ničí celé stvoření pro jeho hříšnost.

Myšlenky na Boha mě děsily. Když jsem se někdy rozčlil a přestal se ovládat, uvědomoval jsem si, co dělám. Zachvátil mě strach, žaludek se mi svíral, ale nedokázal jsem přestat. Pokračoval jsem dál v boji a po celou dobu se cítil hrozně. Později jsem si pomyslel: Bože, budu odsouzen. Litoval jsem toho, ale přitom jsem věděl, že stejnou věc udělám znova.

Nový zákon působil jinak. Už dvě noci jsem četl Janovo evangelium. Zmátlo mě to. Ježíš se ani zdaleka nezdál takový, jak mi ho popisovali. Zaměnil jsem snad Ježíše s Bohem, kterého jsem se bál? Kamkoliv Ježíš přišel, tam se lidé měnili – a vždycky k lepšímu.

Uvažoval jsem o naší nedělní škole, kde jsme znal všechny děti. Celý život jsem s nimi chodil do kostela, ale neviděl jsem, že by prošly nějakou proměnou. Nikdo z nás se nezměnil.

Pravda je, že se o změně hodně mluvilo. Kazatel nám říkal: „Musíte se změnit, protože Bůh zatratí zemi i s jejími hříšníky. Buďte svatí, protože Bůh je svatý. On to po vás žádá. Nebýt dokonalý znamená ztratit jeho věčnost.“

Zatracení mi nahánělo strach. Někdy k nám v sobotu přišel Kent a vypravovali jsme si horory, které jsme četli a viděli. Zkoušeli jsme se navzájem postrašit, pochechtávali se a schovávali hlavy pod polštář. Líbilo se nám, že se bojíme. Ale dříve či později jsme se dostali k Božímu soudu, k hořící propasti a k nebesům, svinovaným jako kniha, a pak jsme ztichli. Věděli jsme, že to není nápad režiséra nebo spisovatele. Toto byla pravda, to se skutečně stane.

Když jsem přišel domů, maminka vařila v kuchyni večeři. Byl jsem vymrzlý ze suchého ledového větru. Sundal jsem si kabát a pověsil ho na vě-

šák. Vešel jsem do kuchyně a třel si zmrzlé ruce. Maminka si odhrnula jeden pramen svých světlých vlasů a podívala se na mě.

„Jak bylo ve škole, Bruci?“

„Dobře,“ řekl jsem. „Kde je Dave?“

Podívala se na mě. „Pohádal se s otcem. Dave je ve svém pokoji.“

Najednou jsem pocítil nesmírnou únavu. U nás doma se pořád někdo hádal. Nejlepší bylo, když jsme spolu nemluvili.

Vyšel jsem po schodech do svého pokoje a všiml si, že jsou vyleštěné do tmavě červené barvy – jako zralé třešně. To se mi líbilo. Všechno mělo být v pořádku, věci by měly být spořádané a čisté. Proč taková nemůže být i naše rodina? Na pohled se zdálo všechno v pořádku. Moje maminka pocházela ze Švédska a vypadala jako dokonalá socha. Žádný spoluzák neměl tak krásnou matku. Otec byl pohledný muž se silnými čelistmi a vždy s pečlivě upravenými tmavěhnědými vlasy. Jen zřídka jsme však spolu vycházeli dobře.

Šel jsem do pokoje a uklidil si učebnice. Pak jsem vytáhl jiné knihy a rozložil je na postel. Měl jsem anglickou Bibli, řecký Nový zákon a nějaké knihy, které mi pomáhaly porozumět řeckému textu.

Položil jsem své vytáhlé tělo na postel; nohy mi přečnivaly. Knihy kolem mě vytvořily kruh. Byly to ty nejbližší věci, které jsem doma měl, a cítil jsem se mezi nimi moc příjemně.

Do večera jsem si četl. Maminka mě zavolala k večeři a já sestoupil do mlčícího rodinného kruhu. Stále jsem přemýšlel o tom, co jsem právě četl.

Otec zpozoroval, že nic neříkám.

„Proč něčím nepřispěješ do hovoru?“ zeptal se. Dával si pozor, aby mluvil pečlivě.

„Zrovna jsem myslel na něco jiného,“ odpověděl jsem.

„A na co?“

Bezmocně jsem pohlédl na matku. Nechtělo se mi mluvit.

„Bruci,“ pokračoval otec, „nedívej se na svou matku. Teď s tebou mluvím já.“

Musel jsem se tedy pokusit o vysvětlení. Řekl jsem, že jsem četl Nový zákon a moc mu nerozumím.

„Samozřejmě,“ odpověděl. „Vždyť pochází z doby před dvěma tisíci lety. Nemůžeš očekávat, že bude dávat smysl ještě dnes.“

Zaskočilo mi. Už mě nebavilo poslouchat, jak se otec s věcí vypořádá jednou větou. Co o tom věděl? Díval jsem se do talíře. Bylo jednodušší, když jsme se spolu vůbec nebavili.

Hned, jak jsem se mohl vytratit, šel jsem zpátky do svého pokoje. Nic se mi nedařilo. Vzal jsem si Bibli, ale slova se míhala po stránce. Obličej mi hořel.

Sundal jsem si brýle a lehl si na postel. Pitomý brejle, pomyslel jsem si, když jsem se podíval na tlustá skla. Nosil jsem je od nepaměti a nenáviděl jsem je. Překážely mi, nemohl jsem kvůli nim sportovat a vrstevníci se mi posmívali, že jsem čtyřvolký nebo broučí oko.

Sklonil jsem hlavu. Copak má smysl nechat se vytočit kvůli brýlím?

Určitě existuje někde někdo, kdo by mi mohl pomoci. Apoštol Jan se setkal s Ježíšem a poznamenalo ho to navždy. Všechna evangelia hovoří o lidech, které změnilo setkání s Ježíšem, a já jsem také toužil po proměně. Jenže můj Bůh se nenamáhá, aby se mnou něco udělal.

Mimochodem, kdo je můj Bůh? Kde je? ptal jsem se sám sebe.

Řekl jsem si, že budu číst dál a možná se dozvím odpověď. Ve skutečnosti jsem neočekával, že bych mohl najít cokoli, co by mi pomohlo. Konečně, Bible tu byla, ještě než přišli Lutheráni. Po chvíli jsem narázil na verš, který mě šokoval. Mým tělem projel elektrický záchrán.

Posadil jsem se a četl ho znovu: „Syn člověka přišel hledat a zachránit ztracené.“ Věděl jsem o Božím soudu, o tom, že mě Bůh bude soudit pro mé nepravosti, jenže tento verš říkal, že Ježíš přišel zachránit ztracené. Okamžitě jsem věděl, o kom se tu hovoří. O mně. Ale jak mě Ježíš zachrání? A před čím? Udělá snad nějaký zázrak?

Smysl mi začaly dávat i verše, které jsem předtím četl v epistoletě Římanům: „... uveřís-li ve svém srdci, že ho (Krista) Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš zachráněn.“ Zachráněný je opakem ztraceného.

To je všechno? zapochyboval jsem. Jen věřit? Neměl bych ještě vykonat něco velikého? Neměl bych žít dokonalý život? Takovou představu jsem získal ve svém sboru.

Probíral jsem se vším, co jsem u sebe neměl rád. Svě nálady – někdy mě celého zaplavily nepříjemné myšlenky. Mohl by to Ježíš změnit?

Možná uměl před dvěma tisíci lety proměnit vodu ve víno. Ale co to znamená pro Bruce Olsona? Připomněli se mi všichni lidé v evangeliích, které Ježíš proměnil, jenže co mají společného se mnou?

Hodiny plynuly. Zdálo se, že odpovědi na mé otázky neexistují. Byl jsem unavený; hodiny na nočním stolku ukazovaly dvě ráno.

Najednou jsem jasně věděl, že se o odpovědi na tyto otázky nemusím starat.

Něco mě táhlo, abych se pokusil ke Kristu promluvit. Samozřejmě, že jsem se modlil už předtím, ale jen formálně, když jsem v kostele četl modlitby. Teď to bylo jiné. Ležel jsem na posteli obličejem dolů a mluvil k Ježíši. Má slova byla docela jednoduchá, ale ta první, která jsem kdy Ježíši řekl.

„Ježíši,“ začal jsem. „Četl jsem, že se v tvé přítomnosti každý proměnil. Já se chci také změnit. Chci pokoj a plnost jako Pavel a Jan a Jakub a další učed-

níci. Chci se zbavit svého strachu a ...“. V tom okamžiku jsem pocítil ve svém pokoji něčí klidnou a pokojnou přítomnost. Bylo to malé a tiché a zároveň velké a povznášející, všeobjímající.

„Pane, já se tě bojím,“ pokračoval jsem. „Ty víš, že nemám rád ani sám sebe. Všechno kolem mě je v nepořádku a ve mně taky. Ale, prosím tě, já toužím po změně. Nemohu to udělat sám. Nechápu, jak bys se mnou mohl něco udělat. Ale když jsi mohl změnit všechny ty lidi v Bibli, Ježíši, tak snad můžeš změnit i mě. Prosím tě, Ježíši, dej se mi poznat. Dej mi jistotu.“

V tu chvíli jsem věděl, že jsem zachráněn. Cítil jsem se mizerně, zlomeně a bylo mi špatně ze sebe samého. Ale zároveň jsem pocítil, že se do mě vlévá pokoj. Nebyl to pasivní a mrtvolný klid. Tiše končila vnitřní válka. Žil jsem a dostával jsem život. Cítil jsem, že budu schopný mít rád sám sebe. A věděl jsem, že nikdy nebudu chtít, aby mě tento pokoj a klid opustil.

Ležel jsem ohromen na posteli, příliš užaslý, než abych se pohnul nebo dokonce přemýšlel. Mluvil jsem k Ježíši dál a věděl jsem, že je tady. Ježíš tu byl. Nemusel jsem si už starat o Boha lutherského a křesťanského nebo nějakého jiného. To nebyl můj problém. Ježíš byl mým Bohem, mým osobním Bohem. Vždyť jsem s ním právě mluvil.

Konflikt

TEN NÁDHERNÝ vnitřní klid mě neopustil ani druhý den ráno. Nejráději bych všem o Ježíši hned vyprávěl, vždyť i moje rodina a kamarádi ve sboru ho potřebují znát! Ježíš je určitě úplně změnil. Naše mládež se scházela v neděli odpoledne v luterském kostele. Nemohl jsem se jí dočkat, a tak jsem tam přijel chvíli před začátkem. V přízemí kostela postávalo a povídalo si jen několik chlapců.

Hned jsem zamířil ke tříčlenné skupince, kterou jsem znal. Začal jsem jim o všem vypravovat. Usmíval jsem se a očekával, že budou mít taky radost, jenže kluci nasadili opatrné a odměřené výrazy. Bylo mi jasné, že něco není v pořádku, ale netušil jsem, co. Po chvíli se k naší skupince připojili další kluci a všichni mě vážně poslouchali. Když jsem skončil, neozval se ani hlásek.

Po chvíli ticha se jeden z kluků podíval na dřevěný strop a poznamenal: „Takže tys našel zvláštní dveře do nebe, co, Bruci?“

„Fakt, Olson, najednou jsi celej zduchovněl,“ přisadil si další.

Pokoušel jsem se bránit, že to tak není. „Ježíš je pro všechny, nejen pro mě. Nevytahuju se, že jsem něco zvláštního.“

Bezmocně jsem se podíval na kruh studených a odměřených obličejů svých vrstevníků. Moc jsem si přál, aby mi porozuměli! Jenže oni se na mě dívali, jako kdybych utekl ze zoologické zahrady.

Do místnosti vstoupil pastor Peterson, a tak jsem se k němu otočil. Doufal jsem, že mě pochopí a klukům vysvětlí všechno lépe než já.

„Hoši, co se děje?“ zajímal se pastor. Byl to vysoký muž se začervenalým, úzkým obličejem. Když mluvil, pohyboval se mu ohryzek nahoru a dolů. Pak stejnou otázku položil přímo mně.

Vysvětlil jsem mu, o co se jedná. Shovívavě poslouchal a přikyvoval. Ulevilo se mi. Nakonec mi pastor Peterson řekl: „Výborně, Bruci. Rád slyším, že máš takový zážitek a že tě to takhle naplnilo. Ale nezapomínej, že už jsi byl confirmovaný v luterské církvi, přímo v téhle budově. Svůj život jsi odevzdal Pánu v okamžiku confirmace, a tvůj křesťanský život začal dokonce už dávno předtím – při křtu, když jsi dostal své jméno.“

„Jenže přijímání ani confirmace pro mě žádný zlom neznamenal, nic se se mnou nestalo, byl jsem stále stejný,“ namítl jsem. Vzpomněl jsem si, jak jsem šel z confirmace domů. Měl jsem na sobě bílé oblečení a pokoušel jsem se v sobě vyvolat pocity, že se něco stalo. Ve skutečnosti jsem však byl zklamán, protože jsem doufal, že zažiji něco lepšího.

Přátelský obličej pastora Petersona se změnil. Najednou se tvářil stejně odměřeně jako kluci. „Olson, já se za každého při confirmaci modlím. Chceš mi snad říct, že moje modlitby jsou k ničemu? V platnost svého confirmačního slibu musíš věřit. Tvá confirmace měla smysl a byla opravdová.“ Jeho obličej zčervenal ještě o trochu víc než obvykle.

Byl bych ráději, kdybych s tou věcí vůbec nezačínal, ale nemohl jsem si pomoci a musel jsem pokračovat: „Tak jo, teď už v něj věřím. Ježíš je opravdu v mém životě. Změnil jsem se a zajímám se o lidi víc než předtím.“ Slova se ze mě drala ven. Chtěl jsem je zastavit, ale nešlo to: „Ježíš je můj život. Možná jím byl i předtím, ale nevěděl jsem to.“

Později si mě pastor Peterson pozval k soukromému rozhovoru. Mluvil se mnou dost tvrdě: „Poslouchej, Olson, někde jsi přišel k podivným duchovním názorům. Dej si pozor na fanatiky a sunej si masku, nejsi jiný než ostatní.“

Seděl jsem tiše. Unavovalo mě vysvětlovat, jak to ve skutečnosti je, a nechápal jsem, proč taková dobrá a v zásadě jednoduchá věc lidi takhle vytáčí.

Pastor Peterson se ke mně naklonil. „Bruci, když na to přijde, křesťanství je morální příkaz, který nás zavazuje, abychom konali dobro a milovali své bližní. To je podstata křesťanství.“

Po tomto setkání jsem začal poslouchat jeho kázání. Mluvil o reformách, o křesťanské etice, ale nikdy se nezmiňoval, kde na to má křesťan vzít sílu. Mluvil o změně a předkládal nám vynikající model, jací bychom měli být, jenže nikdy neřekl, jak toho dosáhnout.

Já sám jsem ideálu křesťana nevyhovoval a věděl jsem to. Ale můj život se postupně proměňoval. Můj vztah s Bohem se urovnal a já věděl, že Bůh, kterého znám, je skutečný. Dříve jsem býval ohromně vzteklý. Když jsem poznal Ježíše, byl můj problém s výbušností vyřešen. Nevyvedly mě z míry dokonce ani posměšky kamarádů z mládeže. Jejich jízlivosti mě frustrovaly a zraňovaly, ale já jsem si jen přál, aby mohli také poznat Ježíše osobně.

Změnil se i můj postoj ke škole. Najednou mě zajímalo, co studují a jestli to nějak souvisí s Ježíšem. Když matka viděla, jak se můj prospěch zlepšuje, začala chodit ráda na třídní schůzky.

Odjakživa mě bavily jazyky. Učil jsem se latinu, řečtinu a hebrejštinu. Teď jsem měl další důvod je studovat. Řecky a hebrejsky jsem četl Bibli v originále a latinsky spisy raných křesťanů.

Zatímco škola pro mě získávala smysl, situace ve sboru mě opravdu bolela. Na bohoslužbách jsem seděl a potil se. Chtělo se mi nahlas křičet, že pastor Peterson Ježíše nezná! K večeri Páně jsem už nechodil. Učil jsem se totiž, že přijímat se musí ve společenství věřících a já jsem žádné společenství se sborem ani pastorem necítil.

Kentu Langeovi jsem nic neřekl. Vlastně jsem se s ním už moc nevidal, protože přestoupil na jinou školu. Asi dva týdny poté, co jsem poznal Ježíše, přiběhl k nám domů. Byla sobota. Kent lapal po dechu a skoro nemohl mluvit.

„Bruce, stala se naprosto neuvěřitelná věc,“ začal ze sebe konečně vyrazet. „V kostele nás stále vybízejí k tomu, abychom do svého srdce pozvali Ježíše. Tak jsem ho včera požádal a on přišel! Vůbec jsem nevnímal, co se během bohoslužeb dělo. Jen vím, že Ježíš tam byl. V kostele. V mém srdci.“

Zavřel jsem oči a tělem mi projela vlna úlevy a radosti. „To je skvělé,“ zaradoval jsem se a vyprávěl mu, jak jsem poznal Ježíše já. Stáli jsme proti sobě a oba zároveň mluvili. Kent na mě z legrace skočil, kutáleli jsme se po pokoji, zápasili, strkali do sebe a při tom si porovnávali naše zkušenosti.

„Kente, já nemůžu uvěřit, že jsme oba dva ...“ Stál jsem a díval se na něho. „Cos to ale povídal o vašem sboru? Že ti stále říkali, abys přijal Ježíše do svého srdce? U nás v kostele se takhle nemluví, nikdo tam o tom nikdy neslyšel.“

Kent mi tedy popsal jejich sbor. Já jsem měl zkušenost jen se suchým luterským kostelem. Ten Kentův musel být určitě úplně jiný a podle něj tam skoro všichni lidé přijali Ježíše za svého Pána a Spasitele.

Příští neděli jsem se tam šel s Kentem podívat. Budova se sice zvenčí nelišila od jiných kostelů, ale mně připadalo vzrušující, že jdu poprvé v životě do sboru jiného vyznání.

Uvnitř to nevypadalo jako v kostele. Chyběly kostelní lavice a propracované ozdoby na oltáři, místnost připomínala spíš školní halu. Přišlo už hodně lidí, ale místo toho, aby tiše seděli na svých místech, povídali si. Shromáždění mi připomínalo úl ohromných bzučících včel. Do našeho luterského kostela lidé vcházeli mlčky a hned si sedali, aby se pomodlili.

Sedli jsme si s Kentem dozadu na rozkládací židle. Kentův otec, který byl ve sboru kazatelem, se postavil dopředu. „Sešli jsme se dnes, abychom chválili Boha za to, co v našich životech udělal skrze svého Syna Ježíše Krista,“ řekl. „Pojďme mu proto společně zazpívat píseň číslo 38.“ Každý vytáhl svůj zpěvník. Kent nalistoval správné místo, piano začalo hrát, varhany se rozezvučely a shromáždění začalo zpívat. Takový zpěv jsem nikdy předtím neslyšel. Někdo za námi začal dokonce tleskat a ostatní se k němu přidávali! Šokovalo mě to. Co se to děje? Kam se poděla vážnost a úcta?

Po písni se pan Lange vrátil na pódium. „Je dobře, že jsme tleskali ke chvále Pána. Ta píseň je plná pravdy o tom, co Pán udělal.“ A pokračoval: „Sešli jsme se dnes v Božím domě. Jestli věříte, že Bůh je skutečný, řekněte amen.“ Halou zahřímalo zvучné amen. Jenže pan Lange si položil ruku na ucho a zeptal se: „Neřekl tady někdo amen? Neslyšel jsem.“ Tak to zopakovali ještě hlasitěji než poprvé. Seděl jsem jako na trní. Určitě se všichni dívají na toho jediného, který mlčel – na mě. Vzpomněl jsem si, jak mi jednou u nás ve sboru spadl během bohoslužeb na zem zpěvník. Moje matka mě tehdy zadržela: „Psst. Nesbírej ho teď a zůstaň stát.“ A tady lidé hlasitě křičí amen!

Začala hrát hudební skupinka a brzo všichni kolem mě podupávali nohama do rytmu.

Pak pan Lange požádal sbor, aby někdo vydal svědectví.

„Bůh je tu dnes s námi,“ řekl. „Víme to, protože společně čteme Jeho Slovo a zpíváme mu chvály. Potřebujeme však svědectví. Kdo chce říci, jak Bůh jednal v jeho životě?“

Očekával jsem, že se nikdo nepřihlásí, ale okamžitě se postavil nějaký muž. Mluvil o svých rodinných problémech. „Chválím Boha za jeho pomoc. Ty starosti celou rodinu stmelily dohromady. Bůh nám dává lásku, abychom mohli překonat to, že jsme každý jiný. Každý den k sobě máme blíž a blíž.“ Potom se postavila celá jeho rodina – byli to čtyři kluci přibližně v mém věku. Táta každého objal, pak se začali objímat všichni navzájem a nakonec objali i lidi sedící okolo. Sál zatleskal.

Takové chování přece není normální. Ale já si moc přál, abych byl na jejich místě, abych se taky s naší rodinou modlil a aby mě otec objal a přijal takového, jaký jsem.

Následovalo kázání. Najednou se muž, sedící vedle mě, opřel dozadu a do kázání zasáhl hlasitým amen. Překvapením jsem málem spadl ze židle – amen zaznělo tak naprosto neočekávaně a tak blízko mě.

I když se mi shromáždění zdálo dost podivné, něco mě na něm přitahovalo. Lidé ve sboru museli znát Ježíše.

Ve středu večer jsem šel na bohoslužby znovu, ve čtvrtek pak na modlitební shromáždění a v pátek znovu na bohoslužby. V neděli jsem v tom sboru strávil celý den. Nemohl jsem se nasytit. Z Bible jsem se naučil hodně, ale pan Lange mi ukázal věci, o kterých se mi ani nezdálo.

Bylo mi jasné, že nastanou potíže s rodiči. Přišly zanedlouho. Když jsem jim řekl, že Ježíš vstoupil do mého života, dost je to rozrušilo. Především otec se s tím nemohl smířit. Byl přesvědčeným luteránem a luteránství pro něj znamenalo solidnost. To, co se nedalo vysvětlit v luterské terminologii,

bylo pro něj nepochopitelné nebo nepřijatelné. Podle něj jsem o Ježíši mluvil jen proto, že jsem chtěl dokázat, že jsem lepší než on.

Návštěvu mezidenominačního sboru se mi snažil znechutit. Pokaždé, když jsem přišel domů, vzhlédl od svých papírů a jízlivě podotkl: „Á, náš zbožný syn se navrátil z království Božího. Copak nám hříšníkům dnes Bůh vzkazuje?“

Tohle opakoval každý večer, prostě pokaždé, když jsem přišel ze sboru domů. Nemohl jsem to vystát. Vždycky jsem utekl do svého pokoje, tam zabořil hlavu do polštáře a snažil se z hlavy vypudit ozvěnu jeho hlasu.

Otec taky tleskal rukama, aby sbor napodobil (ze začátku jsem se totiž rodičům pokoušel popsat, jak to tam vypadá) a zpíval: „Ó, ano, Ježíši, jsme spaseni. Ó, ano, Ježíši, přijď dnes sem k nám“.

Mezidenominační sbor ležel osm kilometrů od našeho domu a já jsem tam musel chodit pěšky. Kvůli matce jsem šel každou neděli ráno nejprve do luteránského kostela, a pak vyrazil na další bohoslužby.

V zimě pro mě býval každý druhý krok utrpením. Vítr mi vyhrnoval nohavice a rukávy kabátu. Chlad ze zmrzlého chodníku pronikal i přes podrážky bot a postupně se rozlézal do všech částí těla.

Ve sboru se mi ohromně ulevilo. Bylo tam teplo a vítaly mě přátelské obličeje. Otevřel jsem Bibli, pohodlně se uvelebil a odpočíval. Cítil jsem se jako kočka, která se zrovna schoulila ke spánku. Moje mysl však zůstala pozorná a Boží slovo jsem pokaždé četl s radostí. Po shromáždění jsem se zdržel co nejdéle, ale když mi někdo nabídl, že mě zaveze domů, vždycky jsem odmítl. Byl jsem příliš hrdý – nebo příliš stydlivý.

Můj otec se snažil všemožně moje styky se sborem překazit. Jeden večer jsem vyrazil domů pozdě. Cestou jsem musel přejít most Lake Street Bridge – větru nic nestálo v cestě, a tak mi s ohromnou silou vmetal sníh do obličeje. Pod sebou jsem slyšel hvízdání větru, který se proháněl nad zmrzlou vodou. Potřeboval jsem si oddechnout, ale neodvážil jsem se zastavit. Vzpomněl jsem na příběhy lovců, kteří umrzli, protože se zastavili ke krátkému odpočinku, a už neměli sílu vstát.

Za mostem zářila světla domů, které vypadaly ve sněhu jako nádherné bílé mušle.

„Ježíši,“ zašeptal jsem, „pomoz mi.“

Pokračoval jsem dál, vyšel kopeček, minul ty svítící domy a moje cesta byla konečně u konce. V našem domě se nesvítilo. Oddechl jsem si, že už jsem doma, vzal jsem za kliku, ale nemohl jsem ji pořádně chytit – moje zmrzlé palčáky klouzaly po chladné mědi. Rukavice jsem si tedy musel

svléknout. Nešlo to. Moje prsty příliš ztuhly. Nakonec se mi podařilo rukavice stáhnout dolů pomocí zubů.

Dveře byly zamčené.

Zkusil jsem to znovu, abych se přesvědčil; nebylo pochyb. Rodiče zapomněli, že nejsem doma.

Hrozně se mi nechtělo je budit, ale jinak bych se dovnitř nedostal, a tak jsem zazvonil. Pozoroval jsem okno jejich ložnice a čekal, až se v něm ukáže světlo. Neukázalo se. Zazvonil jsem znovu, ale žádná odpověď.

Moje matka ten zvuk ve spánku možná neslyšela, ale otec měl příliš lehké spaní. Věděl jsem, že je vzhůru. Zavolal jsem na něj. „Tati, to jsem já, Bruce. Pojď mi otevřít, prosím tě, mrznu.“

Odpověď žádná. Proti své vůli jsem začal brečet a slzy mi přimrzaly k obličejí.

„Tati, prosím tě, to jsem já, Bruce. Pusť mě dovnitř.“

Hluboce jsem se nadechl a zadržel dech. Trochu jsem se tím uklidnil. Znovu jsem se podíval na tmavé okno. Vypadalo jako přivřené oko, které mě pozoruje.

Nakonec jsem si vzpomněl na Langovy. Určitě mě u sebe nechají přes noc. Jenže k nim jsem musel víc než tři kilometry pěšky, znovu mě čekala ta cesta, kterou jsem zrovna překonal.

„Prosím tě, tati,“ volal jsem a čekal. Znovu se neozvala žádná odpověď. Otočil jsem se a utekl. Běžel jsem ze všech sil, co nejdál jsem mohl. Těžce jsem oddychoval a při každém nadechnutí mě mrazivý vzduch bodal do plic.

K Langovým jsem se dostal roztřesený a vyčerpaný. Vstali a uložili mě do tepla.

Tahle příhoda byla ze všech nejhorší, ale problémy neskončily. Nikdy jsem nevěděl, jestli bude doma otevřeno nebo zamčeno.

Moje matka se ocitla v pasti. Otce se bála a měla na něj jen malý vliv, aby ho trochu umírnila. Jednou jsem přišel odpoledne domů a našel maminku v kuchyni. Stála skloněná nad kamny a z nádherných očí se jí řinuly slzy, které po bezvadné tváři stékaly na plotýnky.

Ulekl jsem se: „Mami, co se děje?“

Hlas se jí trásl. Dvakrát se pokusila promluvit, ale nemohla. Nakonec řekla: „Bruci, co nás udrží pohromadě?“

Odpověď jsem znal, už jsem se pokoušel ji ukázat ostatním, ale když se mě teď matka přímo zeptala, zdálo se mi těžké ji vyslovit.

„Mami, potřebujeme se stát opravdovými křesťany. Ježíš je jedinou nadějí pro naše životy,“ řekl jsem.

Nečekal jsem, že ji rozzlobím. Ale pohlédla na mě tak, že mi bylo jasné, že je zraněná i rozzlobená – a nejen na mě, ale na celý život.

„Bruci,“ odpověděla mi. „Jak můžeš něco takového říkat? Vždyť ten tvůj Ježíš je zdrojem poloviny našich problémů. Předtím jsme se – když už nic jiného – mohli aspoň tolerovat, ale on všechno rozházel.“

Uvědomil jsem si, že má pravdu. Tehdy jsem však ještě nevěděl, že Ježíšův kříž neznamena jen radost a pokoj, ale i soužení. Soužení, které přináší naději.

Ale měl jsem ještě mnoho příležitostí, abych to pochopil.

Kapitola třetí

Misionář?

DO MEZIDENOMINAČNÍHO sboru jsem začal chodit pravidelně. Když mi bylo šestnáct, uspořádal náš sbor konferenci, na kterou přijeli misionáři z celého světa. O misijní práci jsem do té doby nic nevěděl, ale konference ve mně probudila zájem. Poprvé v životě jsem se setkal s tajemným pojmem „velké poslání“.

Jeden večer podával svědectví misionář Rayburn z Nové Guineje. Byl to malý, zavalitý muž a stále se tvářil velice udiveně. Na své vystoupení do sboru si oblékl jasně zelené puntikované tričko, černé kalhoty a špinavé tenisky. Dost mě překvapilo, že se neoblékl trochu lépe. Brzy jsem však zjistil, že i přes svůj podivný zevnějšek nám má co říct.

Kostel se zaplnil do posledních míst. Já jsem právě četl knížku o Nové Guineji, a tak jsem se těšil na zprávy z první ruky.

Pan Rayburn promítal film, který tam natočil. V jedné scéně jedl nějaký muž krysou. Z úst mu visel krysí ocas – a pak, fffft, ocásek zmizel.

„Ten chlápek na obrázku jí krysou. Není to křesťan,“ komentoval situaci pan Rayburn.

Chudák, napadlo mě, když jsem si vzpomněl, jak špatně jsem na tom byl před tím, než jsem uvěřil.

Jiné části filmu ukazovaly extrémní chudobu uprostřed moderních velkoměst. Viděli jsme i domorodce v jejich podivném oblečení, domech a jejich podivné jídelní návyky.

Pan Rayburn se nás snažil vyburcovat: „Tito lidé hladovějí, zabíjejí je různé nemoci, žijí v nevědomosti, jedí krysou. Ale ze všeho nejvíce hladovějí po Ježíši Kristu. Oni umírají ztraceni, bez poznání Ježíše Krista, který jediný je může vysvobodit z jejich hříchu.“ Ale tím neskončil, pokračoval dál. „Můžete si tady pohodlně vysedávat ve svých křeslech? Zajímá vás vůbec, že ti lidé scházejí ve špině? Oni umírají odsouzení k věčnému zatracení! A co děláte vy? Možná máte natolik soucitné srdce, abyste dali nějaké peníze do nedělní sbírky. Možná od vás tito lidé hladovějící po evangeliu dostanou dolar. Ale Ježíš po tobě chce víc, nestačí mu, když o misii jen mluvíš. Tvoji zodpovědností je evangelium zvěstovat, jinak krev těchto lidí padne na tvou hlavu.“

Tu noc mě pronásledovaly zlé sny. Zdálo se mi o muži, který jedl krysu. Vytáhl si z úst krysí ocas a ten se proměnil v bič. Šlehal mě s ním a křičel: „Moje krev padá na tvou hlavu! Moje krev padá na tvou hlavu!“

Probudil jsem se celý zpoceny.

„To nemůže být pravda,“ říkal jsem si. „Bůh takový není, On je Bůh lásky, On mě miluje.“

Vzápětí mě napadla otázka: „A miluješ ty Jeho?“

„Ano, miluju. Samozřejmě, že ho miluju. Jak bych ho mohl nemilovat?“

„Tak by ses měl stát Jeho služebníkem.“

„Služebníkem? Já mu přece sloužím. Studuji Písmo a všem kamarádům jsem řekl, co pro mě znamená. Není to snad služba pro Něj?“

Druhý den ráno jsem se osobně setkal s panem Rayburnem. „Plytváš tady časem,“ řekl mi. „Celý svět jde do zatracení a tvoje odpovědnost je zvěstovat mu spásu.“

Celé týdny po konferenci jsem zápasil s Bohem.

„Ale proč chceš, abych se stal misionářem?“ ptal jsem se. „Proč ti nemůžu sloužit tady v Minneapolis?“

Už jsem si naplánoval, že se stanu profesorem jazyků a že si udělám doktorát z filologie. Jenže něco uvnitř mi stále říkalo: Tohle po tobě Bůh nechce.

„Bože, ti misionáři jsou tak směšní,“ argumentoval jsem. „Na kazatelnu nosí tenisky. A zprávy píšou příšernou angličtinou! A ta jejich teologie! Pořád mluví o pekle a zatracení. Kde je láska k lidem, se kterými žijí? Jsou to zkrachovalé existence, Pane. Nejsou schopni žít normálně, a tak se dali na misii. Ale já tady můžu něčeho dosáhnout. Říká mi to každý. Tak proč bych měl pracovat s nahými a hladovějícími lidmi?“

Bůh mi nikdy neřekl proč. Ale proměnil mé srdce. Můj příjemný a rozumný sen, že se stanu profesorem lingvistiky, vystřídala bláznivá myšlenka, že půjdu do cizích zemí a povím divochům o Ježíši. Věděl jsem, že to moji rodiče nepochopí, vždyť ani já sám jsem nerozuměl tomu, co se se mnou stalo. Žil jsem normálním životem, chodil do školy, seděl a snil ve třídě, četl Bibli, a přece se něco stalo. Bůh mi vložil do srdce něco, s čím jsem nikdy nepočítal: soucit. Nemohl jsem ho odehnat.

Bůh přede mě nekladl žádné požadavky, nenutil mě. Ale neodolatelně mě začaly přitahovat cizí země i cizí kultury. Hodně jsem četl a moji pozornost získala Jižní Amerika. Pomalu jsem se začal s jihoamerickými lidmi ztotožňovat. Brzo jsem si uvědomil, že ta okouzující země a její lid proniká dokonce do mých snů, a nakonec jsem se Bohu vzdal.

Řekl jsem Kentu Langeovi o tom, že mě Bůh povolal na misii do Jižní Ameriky.

„Ty? Ty misionářem?“ Ként se pobaveně rozesmál. „Bruci, to je přece nemožné. Nepamatuješ si snad na naše skautské časy, jaký jsi býval hrdina?“

Zasmál jsem se taky. Skauti se scházivali v metodistické modlitebně. Moji rodiče mě pokaždé vysadili u jejího vchodu, já jsem vešel dovnitř, zase vyšel ven, stávil se v King's Pharmacy, koupil si tam knížku a četl ji do doby, než jsem mohl jít domů. Aktivita venku mě opravdu nikdy nepřitahovala.

Odrážovali mě i ostatní přátelé ze sboru. Připomínali mi moje fyzické problémy: v dětství jsem prodělal bronchitidu a stále jsem nebyl příliš silný.

„A navíc, Bruci,“ přesvědčovali mě, „čeká tě ohromná kariéra lingvisty. Přece své nadání takhle nezaškodíš.“ Tento argument by mě skoro přesvědčil.

Postupně jsem změnil názory na úroveň misionářů. Ke svému překvapení jsem se v požadavcích misijní společnosti dočetl, že musejí absolvovat biblický institut nebo vyšší školu s podobným zaměřením. Své rozhodnutí jsem proto odložil a ke konci roku 1959 jsem odešel studovat do Penn State. Ke svému povolání – ať profesora lingvistiky, nebo misionáře – jsem potřeboval vysokoškolské vzdělání.

Z fascinujícího zájmu o Jihoameričany jsem se nemohl vymanit a hltal jsem knihy o jejich dějinách a kultuře. Přitahovaly mě zvláště dvě země: Kolumbie a Venezuela.

Výuka v Penn State mě bavila a prospíval jsem dobře. Bylo mi tam však smutno, protože jsem získal jen několik přátel. A navíc se mi bez ustání do hlavy vracela myšlenka, že bych se měl chystat na cestu do Kolumbie nebo Venezuely.

Po roce studia jsem přestoupil na universitu v Minnesotě. Doufal jsem, že tolepší vztahy v naší rodině. Ale i když jsem teď žil doma, zůstalo vše při starém. Modlil jsem se, aby se změnil vztah rodičů ke mně a můj vztah k nim. Věděl jsem, že problém je i ve mně. Ale otec zůstal neoblomný, a já jsem se neuměl s tak velkým tlakem vyrovnat. Naše vztahy kolísaly mezi dvěma krajnostmi. Buď jsme se chladně ignorovali, nebo se otevřeně hádali. Rodiče stále nedovedli pochopit, že už jsem dospělý.

Lidé z Jižní Ameriky mi leželi na srdci čím dál tím víc. Dříve jsem jim chtěl pomáhat z povinnosti, ale teď jsem po tom opravdu toužil. Nakonec jsem se jednou večer rozhodl, že nebudu čekat, až dostuduji. Navštívím Jižní Ameriku co nejdřív. Snad to trochu upokojí mé srdce.

Nejdříve jsem se obrátil na známou misionářskou společnost ve Venezuele. Moje žádost procházela zdlouhavým a pomalým procesem a studium mně lezlo na nervy. Jednou jsem se rozhodl, že opustím Spojené státy, a tak jsem neviděl žádný důvod, proč bych měl dál do školy chodit. Moje vzrušení před cestou se stupňovalo a pohlcovalo mé myšlenky.

Nepochyboval jsem, že do Venezuely jet mám. I když se cesta zdála iracionální, měl jsem jistotu, že dělám správnou věc. Šel jsem po cestě, kterou mi ukázal Bůh.

Odpověď z misionářské společnosti přišla teprve po dlouhé době. Obálku jsem otevřel s ohromným vzrušením. Vypadl z ní jeden list: „Vážený pane Olson, je nám líto, ale musíme vám oznámit, že vás v současné době nemůžeme přijmout do našich služeb. Věřím, že budete mít pochopení, ...“

Dopis jsem nedočel, nemohl jsem. Vůbec jsem nechápal význam těch slov. Zíral jsem na ně, jako kdyby to byly nesrozumitelné hieroglyfy. Do pokoje vstoupila moje matka a všimla si, že se mnou něco není v pořádku.

„Co se děje, Bruci?“ zeptala se a položila mi svou ruku na čelo, jestli nemám horečku.

Zavřel jsem oči a dlouze se nadechl. „Nic, mami,“ odpověděl jsem. „Jen nějaké špatné zprávy.“

Zkoumavě na mě pohlédla. Já jsem jí to však nemohl vysvětlit, určitě ne teď. Otočil jsem se a odešel z pokoje.

Když jsem překonal první šok, cítil jsem se lépe. Záležitost byla vyřízená přinejmenším pro tuto chvíli. Už jsem si nemusel dělat starosti, jestli mě Bůh chce mít v Americe.

Na pár dní se mi ulevilo. Zapsal jsem se na nové přednášky na Minnesotské univerzitě a opravdu se těšil, jak budu zase studovat. Vrátil jsem se ke starému snu, že se stanu profesorem jazyků. Začal jsem tam, kde jsem skončil. Na Jižní Ameriku jsem mohl zapomenout jako na zlý sen po probuzení.

Jenže Bůh mě nenechal v klidu. Často jsem studoval v knihovně a stále jsem slyšel výzvu: „Bruci, já tě potřebuji v Jižní Americe.“

„Ale, Pane, já jsem to přece zkoušel. Nepamatuješ si? Odmítli mě.“

„Kdo tě odmítl?“

„Přece ta misionářská společnost.“

Napadlo mě, že se Bůh usmívá, pobaveně a s pochopením. „Bruci, ale já jsem tě neodmítl. Já chci, abys jel do Jižní Ameriky. Následuj mě.“

„Bože, to je bláznovství. Jak tam můžu jet sám? Copak chceš, abych tam šel bez pomoci? Bez oficiálního pověření?“

„Bruci, nezapomeň, že já jsem v Jižní Americe taky.“

A tak jsem pomalu a nepříliš ochotně pochopil, co ode mne Bůh žádá. Nevolal mě do misijní služby, jakou má například pan Rayburn. Povolal mě k sobě samému, abych byl jako Jeho Syn, Ježíš Kristus, a chtěl, abych ho teď hned následoval do Jižní Ameriky.

Bylo mi jasné, že rodiče to nepochopí. Už myšlenka, že bych jel se zavedenou misijní společností je rozrušila. A abych jel sám... to je absurdní.

Nic jsem jim proto neřekl a jel si sám pro pas a vízum do Chicaga. Peníze mi stačily jen na lístek na vlak: na jídlo a nocleh mi už nic nezbylo. Celou cestu jsem se modlil, aby se o mě Bůh postaral.

Do Chicaga jsem přijel hladový s třiceti centy v kapse. Nechal jsem za sebou ohromně hlučné nádraží a vyšel na ulici. Na chvíli jsem se zastavil, abych se zorientoval. Bylo horko a foukal vítr. Podíval jsem se na zem a koutkem oka zahlédl něco zeleného. Vypadalo to jako peníze.

Sebral jsem to a rozbalil. Desetidolarová bankovka!

„Bože, děkuju,“ zašeptal jsem. Rozhlédl jsem se a očekával, že se k penězům někdo přihlásí. Nikdo v okolí nebyl. I kdybych se snažil sebevíc, toho, kdo ji ztratil, bych nenašel. Mohl jsem si ji nechat.

Později mi jeden přítel dal jméno a adresu misionáře ve Venezuele. Napsal jsem mu a poprosil, zda by byl ochoten mě vyzvednout na letišti. V dopise jsem se představil jako student, který se zajímá o misii. Nadšeně mi odepsal a slíbil, že mě bude na letišti určitě očekávat. Pak mě provede Caracasm a najde ubytování. Matku trochu uklidnilo, že se o mě někdo postará.

Rodičům jsem ukázal fotografie Caracasu a snažil se jim ukázat vysokou životní úroveň a civilizovanou západní kulturu, je však nic nemohlo přesvědčit. Podle nich leží za hranicemi Spojených států a Evropy jen barbarské země a já hazarduji se svým životem. Ale odjet mě nechali a dali mi peníze na letenku do Caracasu a sedmdesát dolarů na výdaje. Věřil jsem, že mi to bude stačit.

Letadlo jsem téměř zmeškal. Sbor se mnou uspořádal velké rozloučení a já na něm vytrousil letenku. Našla se a dostal jsem ji právě včas. Stačil jsem se už jen krátce rozloučit s rodiči a Langovými. Pak jsem vyšel po schůdkách a vlezl do letadla. Letuška mi ukázala moje místo, já si sedl a pokoušel si odpočinout.

Zničehonic mě zachvátila panika. Co to provádím? Vždyť je mi devatenáct! Měl jsem sedmdesát dolarů, neuměl jsem španělsky a neměl žádné jasné plány. Jen pokyn od Boha, který téměř všichni ostatní považovali za projev mého šílenství.

Alespoň mě bude čekat misionář Saundérs, kterému jsem psal.

Natáhl jsem se v křesle a pozoroval, jak se letadlo vzdaluje od země. Z pravidelných obdélníků polí a stromů se postupně stala jednoduše zelená plocha, ale nakonec i ta úplně zmizela z dohledu a letadlo se zahalilo do mraků.

Setkání s Indiány

V LETADLE VEDLE mě seděl malý chlapec a zvědavě mě pozoroval. „Ahoj,“ oslovil jsem ho. Chlapec otevřel ústa a vychrlil přívál španělských slov. Rozesmál jsem se a rukama mu naznačil, že nerozumím. Zmlkl a zkoumavě si mě prohlížel.

„Americano,“ ukázal jsem na sebe. Vzal jsem si od letušky španělské noviny a pokoušel se je číst nahlas. Chlapec nedal nijak najevo, že by mi rozuměl. Přesto jsem se nenechal odradit a pokračoval dál. Zničehonic řekl: „Bien, bien.“ Pochopil jsem, že jsem něco vyslovil správně, jenže jsem neměl ponětí, co to znamená.

Musel jsem se smát sám sobě. Učil jsem se řečtinu, hebrejštinu, sanskrt, ale nikdy ne španělštinu. „Bůh někdy není moc praktický,“ napadlo mě.

Hodiny ubíhaly a moje nervozita se stupňovala. Konečně jsme se přiblížili k Venezuele. Přitiskl jsem se k okénku, abych viděl, jak se letadlo snáší k zemi. Klesali jsme a za okamžik jsem spatřil pobřeží a hory v dálce. Letadlo chvilku kroužilo nad oceánem a pak přistálo na moderním letišti na pobřeží.

Vystoupil jsem z letadla a omráčilo mě neuvěřitelné horko. Než jsem stačil dojít k letištní hale, propotil jsem se skrz naskrz.

Zařadil jsem se do fronty na pasovou kontrolu a nervózně vyhlížel pana Saundersa. Přes skleněnou stěnu jsem dobře viděl Venezuelce, kteří přišli na letiště uvítat své příbuzné. Zahlédl jsem známou postavu a oddechl si.

V celním prostoru jsem strávil dvě hodiny, pak jsem vyšel ven a zjistil, že jsem se zmýlil. Na devatenáctiletého kluka ze Spojených států nikdo nečekal.

Vzal jsem tedy svá zavazadla, posadil se a čekal, až se pan Saunders objeví. Musí přijít každou chvíli. Byl jsem stále ve střehu, abych ho přivítal. Když jsem zaslechl něčí kroky, ihned jsem zvedl hlavu, ale pokaždé jsem zjistil, že je to jen vrátný nebo venezuelský obchodník, a tak jsem se zabořil zpátky do křesla.

Nemohl jsem uvěřit, že by na mě pan Saunders zapomněl. Něco ho muselo zdržet.

Jenže pan Saunders nepřišel ani později. Po nějaké době jsem v hale zůstal jen já a uklízeč vytrající podlahu. Nevěděl jsem si rady. Báł jsem se, že

když na chvíli odejdu, pan Saunders se objeví a mineme se. Na druhou stranu mi připadalo nenormální, abych seděl v prázdné hale a čekal. Přál jsem si, abych byl doma.

Nakonec jsem zavazadla odtáhl k přepážce, kde se prodávaly letenky, a zeptal se, jestli někdo nehledal pana Olsona. Muž za přepážkou pozorně poslouchal a pak ze sebe vysoukal jedinou anglickou větu, kterou uměl: „Nerozumím anglicky.“ A vrátil se ke své práci.

Rozhlédl jsem se po hale a nahlas zavolal: „Umí někdo anglicky?“ Nikdo nezareagoval.

Zanedlouho okolo procházel starší kněz ve volné černé sutaně. Rozběhl jsem se k němu, chytil ho za rukáv a dotáhl ho až k přepážce s letenkami. Mluvil jsem na něj latinsky – a on mi rozuměl! Měl jsem z toho opravdovou radost.

Kněz spěchal, přeložil tedy moji otázku i odpověď, ale zmizel dřív než jsem se stačil zeptat na něco dalšího. Muž u přepážky o Bruci Olsonovi ani panu Saundersovi nic nevěděl.

V hlavě se mi honily myšlenky: Co budu dělat? Mohl jsem jen čekat. Pan Saunders přece musí přijít.

Nepřišel. V jednu hodinu v noci jsem zůstal v hale opět sám. Pracovník americké letecké společnosti Pan Am mě přišel anglicky upozornit, že musím odejít, protože žádná další letadla v noci nelétají a na letišti přes noc zůstat nemohu.

Skončil jsem nedaleko v luxusním hotelu. Myslěl jsem jen na to, kolik mě bude stát noc. Sedmdesát dolarů tady utratím za týden.

Druhý den jsem vstal brzy ráno a šel se projít po okolí. Slunce jasně svítilo a už začínalo být horko. Přemýšlel jsem, co udělám. Bylo jasné, že musím šetřit, a tak jsem nesnídal ani neobědval. V pět hodin jsem však dostal tak hrozný hlad, že jsem neodolal a jídlo si koupil.

S panem Saundersem jsem se mohl spojit jen poštou. Jenže peníze by mi došly dřív, než se k němu dopis dostane. Potřeboval jsem se s někým poradit, ale neuměl jsem španělsky.

Pak se přihodila zvláštní věc. Další ráno mě zastavil usměvavý mladík s černýma těkavýma očima a zeptal se mě, jestli jsem Američan. Velice špatnou angličtinou se mi představil jako Julio a řekl mi, že studuje na caracaské univerzitě.

„Co děláš ve Venezuele?“ zajímal se.

„Chci pracovat mezi Indiány,“ vysvětlil jsem mu. „Měl mě vyzvednout misionář z Orinoka, ale vůbec se neukázal. Něco se s ním muselo stát.“

Julio se zamračil a ukázal na hotel. „Doufám, že ses neubytoval tady?“

Pokrčil jsem rameny. „Kde jinde? Já Caracas neznám.“

VYTVOŘIT VĚTU V INDIÁNSKÉ ŘEČI
A ONI VÍ, MUSÍ ROZLUŠTIT

„No, z tohoto místa ho moc nepoznáš. To je tak pro“

„Pro Američany? Vždyť já přece jsem Američan.“ Zasmál jsem se.

„OK,“ se smíchem přitakal Julio, „ty jsi Američan. Tím hůř pro tebe. Ale tady bys neměl zůstat. Pojď k nám, my tě rádi ubytujeme.“

Srdce mi poskočilo radostí. Za chvíli jsme už táhli moje zavazadla na autobus a projížděli nádhernými horami až ke Caracasu. Julio mě upozornil, že Caracas je nejmodernější město v Jižní Americe. První pohled na něj mě šokoval: na horském úbočí se krčily tisíce chatrčí z lepenky a překližky.

Doma mě Julio představil svojí matce, příjemné otlé ženě. Anglicky neuměla, ale posunky mi naznačila, že mě vítá. Po ní jsem se seznámil s kopou Juliových bratrů a sester.

Ubytovali mě v prvním patře v pokoji, kde byla jedna holá žárovka. Pevně přibité okno se nedalo otvírat, byl jsem však vděčný, že mám kde bydlet.

Brzo jsem se stal středem pozornosti. Začal jsem se učit španělsky a neustále se Julia a jeho sourozenci ptali, jak se co řekne. Poprvé jsem ochutnal kolumbijské jídlo a zjistil jsem, že je vynikající.

Po několika dnech jsem začal být neklidný. Když byl Julio z domu, skoro jsem se nedomluvil a neměl jsem čím vyplnit čas. Chtěl jsem Juliově rodině nějak pomoci, ale nevěděl jsem jak. Často jsem se tedy potuloval po ulicích Caracasu a přál si, abych si mohl s lidmi popovídat. Bylo mi také dost nepříjemné, že mě Juliova rodina živí a zadarmo ubytovává. Viděl jsem, že dalšího člena rodiny už živit nemohou a podvědomě jsem začal cítit, že překážím.

Jednoho dne se mě Julio zeptal: „Chceš opravdu s Indiány žít?“ Už jsme předtím o tom spolu mluvili. Julio považoval Indiány za kuriozitu a jejich kulturu zajímavou tak pro sběratele.

„Ano, chci,“ odpověděl jsem.

„Seznámím tě tedy s doktorem, který žije nedaleko řeky Orinoco. Je zaměstnancem vládní indiánské komise, a navíc je to Američan. Jeho žena se přátelí s přáteli naší rodiny.“

Julio mě odvedl do malé kavárny a představil doktoru Christianovi. Byl to vysoký, štíhlý muž kolem čtyřicítky. Seděl v malém proutěném křesle, dlouhé nohy natažené, v jedné ruce skleničku a v druhé cigaretu.

„Tak vy se zajímáte o Indiány?“ zeptal se. „Proč?“

Na chvíli jsem se zarazil. Musel jsem si nejdříve v hlavě srovnat odpověď. „Chtěl bych vidět, jak žijí. Možná bych jim později mohl nějak pomoci.“

Doktor se usmál a naklonil se ke mně. „Myslíte, že jim můžete pomoci? Umíte něco, co potřebují?“

Neměl jsem na to okamžitou odpověď. Doktor Christian držel svoji skleničku a upřeně se na ni díval. „Ani je nebudete mít rád,“ řekl. „Jsou špinaví

a nevzdělání. Není na nich nic zvlášť ušlechtilého kromě toho, že ačkoliv žádají o pomoc, stejně se o své věci starají sami.“

„Proč tam tedy pracujete?“ zeptal jsem se.

Zasmál se a pokrčil rameny. „Dobrá otázka. Je to zaměstnání. Jsem doktor a musím se někde uplatnit. Je to docela zajímavá práce a můžu při tom cestovat.“

Následovala chvíle ticha. Julio odešel.

„Mezi kterými Indiány pracujete?“ zajímal jsem se.

„Mezi několika kmeny, kteří žijí u řeky Orinoco.“ Začal mi o nich vyprávět. Jeho vztah k Indiánům byl najednou úplně jiný. Koutky mu pocukávaly smíchem, Indiány opravdu miloval. Byl jsem z jeho vyprávění ohromený.

Pak se na chvíli odmlčel a zkoumavě si mě prohlížel. „Dobře,“ řekl mi, „jestli to myslíš vážně, můžeš jet se mnou. Jedu příští týden a zůstanu tam jeden a půl měsíce.“

Zachoval jsem chladnou tvář, ale moje srdce se rozbušilo. Potrásl jsem si rukama a dojednali detaily. Pak jsem odešel. Když už mě od kavárny odděloval blok domů, zavýskl jsem, rozběhl se po ulici a proplétal se mezi chodci.

Za týden jsme odletěli do Puerta Ayacucha. Tam jsme naložili zboží, zásoby a léky na nákladní auto. Z města vedla jen jedna cesta a po ní jsme měli jet asi šedesát kilometrů k přístavišti kánoí na horním Orinoku.

Na nákladní auto se tlačila spousta lidí a pokřikovala při tom na sebe. Připevnili jsme svůj náklad a vyšplhali se s ostatními nahoru. Lidé se pevně přidržovali postranic. Někdo nechal kolovat velký džbán s vínem. Podal jsem jej svému sousedovi. Každý něco vykládal. Auto se pohnulo a vyjelo po úzkém pruhu špinavé silnice. Vjeli jsme mezi stromy a město okamžitě ztratili z očí. Před námi ležela jen savana, přerušovaná ostrůvky džungle.

Jízda na nerovné silnici byla vyčerpávající a do Samariapu jsme dojeli unavení a celí rozlámaní. V Samariapu cesta končila. K hornímu Orinoku jsme museli pokračovat lodí.

Vyložili jsme náklad a snesli ho k bahnitě a špinavě žluté řece ke dvěma kánoím doktora Christiana. Obě lodky z vydlabaného kmene jsme naplnili zásobami na příští měsíc a se dvěma lodivody vyrazili proti proudu. Naši průvodci byli zvyklí řídit kánoe ve dne i v noci.

Cesta k první indiánské osadě trvala přes týden. Jeli jsme a nechávali za sebou kilometry řeky. Brzo jsem přestal vnímat jednotlivé záhyby i nebezpečné dřevěné klády, které trčely z vody.

Na obou březích rostla hustá vegetace. Příležitostně jsme zahlédli malou mýtinku s chatrčí. Pokaždé, když jsme ji míjeli, nechal osadník nebo někdo

z jeho rodiny práce a běžel se na nás k řece podívat. Většinou jsme však neviděli sebemenší známku lidského osídlení.

„Většina osadníků žije výše u přítoků, je tam menší nebezpečí záplav,“ vysvětlil mi Dr. Christian.

Cesta mě neuvěřitelně vzrušovala a neúnavně jsem se vyptával na Indiány i misionáře. Doufal jsem, že se s nějakými misionáři seznámím. V této oblasti pracoval i pan Saunders, a tak jsem měl naději, že se setkám i s ním. Určitě bude přátelský a omluví se, že mě zapomněl vyzvednout na letišti.

Doktor Christian se na mě zničehonic podíval. „S těmi misionáři se nikdy nedá dobře vyjít,“ řekl mi. „Jsou to blázni.“

„Proč?“ zajímal jsem se.

Mávl rukou. „Uvidíš.“

Konečně jsme se dostali k první indiánské vesnici na horním Orinoku. Ze břehu jsem viděl malou skupinku kruhových chatrčí, ale Indiáni v dohledu žádní nebyli. Pociťoval jsem určité obavy, ale doktor Christian nevzrušeně přivízel kánoi ke stromu.

Vystoupili jsme a obklopil nás odporný pach lidských výkalů. Když jsme šli nahoru do vesnice, všiml jsem si špíny, která se hromadila jen málinký kousek od lidských obydlí. Všude bzučela mračna much. Doktora Christiana to nijak neudivilo.

Ve vesnici nás uvítalo několik domorodců. a doktor s nimi prohodil pár slov, která se naučil během předchozí návštěvy. Zbytek Indiánů vyděsil zvuk našich kánoi a schovali se v džungli.

Z úkrytu se odvažovali vycházet po jednom. Doktor Christian vyšetřil nemocné, napíchal injekce, rozdal léky a doporučil zlepšit hygienu. Když doktor Christian mluvil v jejich jazyce, rozzářily se Indiánům oči. Doktor měl z jejich společnosti zjevně radost. Každého ošetřil s velkou trpělivostí a všechno se snažil vysvětlit, jak nejlépe to uměl.

V této osadě jsme zůstali jen jeden den a pak jsme pokračovali po Orinoku až k soutoku s Mavacou.

„Musíš s Indiány žít, abys je pochopil.“

Když jsem si to uvědomil, zamrazilo mě. Přesto jsem se rozhodl, že v Mavace zůstanu tři týdny. Doktor Christian mezitím pojedje k dalším kmenům a cestou zpátky mě vyzvedne. Chtěl jsem zůstat v této oblasti, protože tu pracoval pan Saunders.

Setkání s panem Saundersem mě však zklamalo.

„Jak jsi přišel na to, že pojedješ do Jižní Ameriky bez pověření misijní společnosti?“ řekl mi na uvítanou. „Chtěl ses dostat do Jižní Ameriky a pověsit

se na nás. Ale nemysli si, že se o tebe budeme starat, mladíku. Starej se sám o sebe.“ Pak se otočil a odkráčel pryč.

Na misijní stanici jsem se zdržel jen krátce. Většina misionářů se přede mnou měla na pozoru. Řekli mi, že „dosáhli jistého úspěchu ve zvěstování evangelia Ježíše Krista Indiánům“, ale že „ostatní Indiáni nové křesťany šikanují“. Zbytek kmene obrácené Indiány zavrhl.

Misionáři mi nenabídlí žádné ubytování, a tak mě doktor Christian vysadil v severní části řeky Mavacy u skupiny Indiánů. Misionáři mi o nich řekli, že to nejsou křesťané. Indiáni uměli trochu španělsky. Já jsem v té době mluvil poměrně mizerně, a tak jsme se dost těžko dorozumívali. Ve srovnání s mojí první zkušeností na mezinárodním letišti to však byla pohoda.

Historiky misionářů mi k těmto Indiánům moc nesesly. Nevěřil jsem, že tihle lidé by někoho mohli šikanovat. Byli příliš nevinní. Dovolili mi, abych je doprovázel na lov. Když mi došly síly, někdo se mnou zůstal vzadu. Když jsem se zamotal do plazivé rostliny nebo zakopl o kořen, pomohli mi vstát. O všechno se dělili. Jedl jsem jejich jídlo, spal v jejich houpacích sítích. Jak by tihle Indiáni někomu mohli ubližovat?

V neděli jsem jednomu Indiánovi navrhl, že bychom mohli všichni společně jít do kostela a poslechnout si tam příběhy o Bohu. Kostel byl neda-leko od jejich tábora.

Indián se na mě podíval a zamračil se: „My tam nechodíme.“

„Proč ne?“ zeptal jsem se.

„Křesťané jsou divní.“

Odmítal mi říct více, ale zavedl mě k urostlému a silnému muži, který byl náčelníkem vesnice. Když se dozvěděl, co mě zajímá, rozesmál se.

„Poslouchej,“ řekl mi, „křesťané o nás nemají zájem. Proč bychom se my měli zajímat o ně?“

„Ale jak víte, že se o vás nezajímají? Vždyť jsou součástí vašeho kmene.“

„Ne, oni přestali dělat všechno, co má s námi něco společného,“ odpověděl. „Místo našich písní zpívají takové divné kvilivé. Všechny jsou úplně falešné a nedávají žádný smysl. A viděl jsi jejich kostel? Je čtvercový! Bůh přece nemůže žít ve čtvercové budově. Kruh je znakem dokonalosti.“ Ukázal při tom na stěnu chatrče, ve které seděl. „Kruh je nekonečný. Bůh taky. Ale ten křesťanský Bůh je plný hran a hrotů, které se proti nám ježí. A navíc se křesťané legračně oblékají.“

Vzpomněl jsem si na Indiány, které jsem viděl na misijní stanici. Naučili se nosit šaty s knoflíky, boty a zpívat západní písně.

Učil takhle Ježíš? ptal jsem se sám sebe. Je tohle křesťanství? Co má evangelium společného se severoamerickou kulturou? V biblické době žádná se-

veroamerická kultura neexistovala. Misionáři možná dělají chybu. Určitě jim dělá radost, když vidí Indiány oblečené jako Američany zpívat Rock of Ages, ale je to jediný způsob, jak se dá Ježíš oslavit? Lze najít jistou míru uspokojení v tom, že část Indiánů je odříznuta od svého kmene? Začal jsem o tom pochybovat.

Rozhodl jsem že, že Indiánům řeknu opravdové evangelium. Bylo to však těžké. Neuměl jsem pořádně španělsky a musel jsem překonat jejich nedůvěru a podezřívavost vůči „zahraničním misionářům“. Zdvouřile naslouchali mému vysvětlování a pak ukázali směrem, kde žili pokřesťanštělí Indiáni, a zakroutili hlavami: „Nechceme dopadnout jako oni. Náš život je dobrý.“

Pomoc na poslední chvíli

PO TŘECH TÝDNECH se pro mě zastavil doktor Christian a společně jsme odjeli do Puerta Ayacucha. Zůstal jsem tam v apartmá, které měli Christianovi pronajaté, a doktor pokračoval dál do Caracasu. Opět jsem se ocitl sám a bez peněz. Paní Christianová přeplnila apartmá vázami a čínskými figurkami a já jsem se mezi nimi cítil stísněně. Bylo mi nepříjemné, že jsem narušil soukromí někoho jiného. Orinocké džungli bych dal přednost.

Pohraniční městečko Puerta Ayacucha se mi přesto líbilo, a tak jsem si každé ráno vyšel na procházku. Podél chodníku rostly mandlovníky a vytvářely příjemný stín. Na ulicích většinou nikdo nebyl, a tak jsem se mohl modlit a přemýšlet.

Misijní společnost, ke které patřil pan Saunders, vlastnila ve městě rozlehlý dům. Náhodně jsem se seznámil se synem jednoho z misionářů. Bob měl pískové žluté vlasy a velký chlapecký úsměv. Bylo mu osmnáct, jen o rok méně než mně, a tak jsme se spolu rychle skamarádili. Několik měsíců jsem byl odkázán na španělštinu a teď jsem konečně mohl mluvit anglicky. Byla to nádhera! S Bobem jsme si vyprávěli vtipy a různé historky. Za chvíli se k nám připojil Tom, další syn z misionářské rodiny. Byl o něco starší, ale měl skvělý smysl pro humor. Jeho nápady nás rozesmívaly skoro po celou dobu, kterou jsme strávili společně.

K večeru Tom řekl: „Musíme jít s Bobem zpátky na večeri.“ Zpozoroval, že se mi vůbec nechce s nimi rozloučit. „Podívej,“ pokračoval, „moc bych si přál, abys k nám mohl na večeri, ale můj otec... On by to nedovolil.“

„Jo,“ povzdechl jsem. Totéž mi řekli i ostatní misionáři. Mysleli, že kdyby ke mně byli pohostinní, zavázali by se a museli se o mě starat.

Vrátil jsem se do tmavého a prázdného apartmá, posadil se do křesla a dal si ruce za hlavu. Z poličky jsem přitom shodil porcelánovou vázu. Ozvala se tříštivá rána. Rozklepaly se mi ruce, smetl jsem střepy a vyhodil je.

Toužebně jsem si přál, abych mohl být někde s přáteli, a ne sám v hotelovém apartmá. Ale kam jsem měl jít?

Lehl jsem si na postel. „Pane,“ modlil jsem se, „nemám vůbec nic. Žádné peníze, žádné přátele. Křesťané se se mnou nebaví. Nejsem misionář, který

by měl nějaké zázemí. Nikdo se mnou nechce nic mít. Prosím, pomoz mi, dej, ať se z toho nezblázním.“

Druhého dne se Bob ani Tom na ulici neukázali. Rozhodl jsem se, že se pro ně zastavím na misijní stanici. Zaklepal jsem a mezi dveřmi se objevila jen malá skulina.

„Co chcete?“ ozval se hlas.

„Rád bych mluvil s Tomem,“ odpověděl jsem.

Tom přišel ke dveřím a na první pohled mi bylo jasné, že se cítí trapně. „Promiň. Ale zakázali mi s tebou chodit ven,“ řekl mi.

„Proč?“

„Můj otec povídal, že tě vyloučili ze společenství. To znamená, že by se s tebou žádný misionář neměl stýkat.“

„Vyloučili? Ale proč?“ Neuměl jsem se ovládnout a slyšel jsem sám sebe, jak zvyšuji hlas. Tom pokrčil rameny. „Neposloucháš je. Řekli ti, aby ses vrátil do Spojených států a tam se stal členem misijní společnosti. Pak se můžeš vrátit a pracovat tady.“

„Ale jak se mám dostat zpátky? Koupí mi snad letenku? A odkdy bych měl poslouchat jejich příkazy?“ Zrychloval se mi dech.

Tom tam stál celý nesvůj. Zaváhal a řekl mi: „Myslím, že už bych se o tom s tebou dál neměl bavit. Ahoj.“ Zabouchl dveře.

Šel jsem k náměstí a cítil se osamělejší než kdykoliv předtím. Nejraději bych někam utekl. Ale kam?

Na náměstí jsem si sedl na sluníčko na lavičku a přál si, abych se tam mohl navždy vyhřívat. Asi za hodinu si ke mně přisedl katolický kněz a začal si se mnou povídat. Dozvěděl jsem se, že je Ital, který učí na střední škole angličtinu. Jeho životní touhou bylo pracovat mezi Indiány, ale nikdy se nedostal k hornímu toku řeky, aby viděl, jak žijí. Vyprávěl jsem mu o cestě s doktorem Christianem a můj příběh ho fascinoval. Vůči katolíkům a především duchovním jsem měl do té doby předsudky, ale do tohoto rozhovoru jsem se tak zabral, že mi přestalo vadit, že mluvím s knězem. Když odešel do školy, zůstal jsem dál sedět na slunci. Cítil jsem se mnohem lépe.

Po chvíli se ke mně přiblížila skupinka chlapců. Obklopili mě, rozpačitě se na mě usmívali a jeden po druhém mi potřásl rukou slovy: „Hello“. Díky jejich přízvuku to znělo spíš jako „Hey-loe.“ Po tomto obřadu jeden vykročil dopředu, upřel oči k nebi a zarecitoval: „Rádi bychom vás přivítali na naší hodině angličtiny, abychom si pokonverzovali.“

Snažil jsem se nesmát a s vážnou tváří jim poděkoval. Chlapci mě odvedli do školy, kde – jak jsem očekával – učil onen kněz. Přes hodinu jsem jim tam vypravoval o Americe.

Po škole se ke mně kluci natlačili. Jeden z nich došel pro svého bratra, který studoval na univerzitě a na prázdniny přijel domů. Představili jsme se. Jeho bratr byl malý svalnatý člověk s hustým obočím a bronzovou kůží. Vypadal dost divoce; ale choval se velice jemně. Jmenoval se Rafael. Pozval mě, abych se ubytoval u nich doma. Samozřejmě jsem s tím souhlasil. Později jsem se dozvěděl, že ve slušných latinskoamerických rodinách je nemyšlitelné, aby se o tak mladého člověka nepostarali. Věřili, že až jejich děti budou z domova, někdo jim to oplátí. Mě však tehdy důvody moc nezajímaly. Měl jsem radost, že se se mnou konečně někdo baví.

Rafaelova rodina bydlela v nejchudší části města v jedné místnosti. Všude ležli švábi, všichni jsme spali v houpacích sítích, ale vůbec mi to nevadilo.

Druhého dne mě Rafael vzbudil ještě před rozbřeskem. „Vstávej,“ řekl mi, „dnes začínají oslavy Vánoc.“ Vyšli jsme ven a připojili se k zástupům na ulicích. Byla to legrace. Chladil nás ranní vzduch, lidé na ulicích pobíhali sem a tam, odpalovali rachejtle a dělbuhy, naráželi do sebe, povídali si a pokřikovali. Připomínalo mi to 4. červenec v Minnesotě.

V pět hodin se všichni vydali ke kostelu.

„Pojďme na mši,“ řekl Rafael.

Zavrtěl jsem hlavou. „Já nemůžu, jsem protestant.“

Stiskl mi paži. „To nevadí. Pojď taky.“

Podíval jsem se na něj. Byl to můj přítel. Jak bych mohl odmítnout doprovodit ho na mši? Pro něj a jeho rodinu mše znamenala hodně. Šel jsem tedy taky.

Oslavy vánoc zůstaly divoké až do konce. Vstávali jsme brzy, na ulicích jsme odpalovali rachejtle, pak jsme šli na mši a cele vychutnávali atmosféru.

Když se k místním misionářům doneslo, že chodím na katolickou mši, zavrhl mě úplně. Moc jsem nechápal, co to znamená, protože ze společenství mě vyloučili už předtím. Podle mě se tedy nic nezměnilo, ale přesto mě jejich slova zranila.

Misionářům bych se nezavděčil vůbec ničím, uklidňoval jsem se. Snad jen tím, kdybych odjel – ale to neudělám. Aspoň ne teď.

Začínal jsem chápat, co mě Bůh učí. Co na tom, že mě misionáři odmítli! Co na tom, že lidé, na které jsem spoléhal, se nechovali podle mého očekávání! Ježíš mě nezavrhl. On mě přivedl mezi Venezuelany, plnil jsem Jeho plán a On každou zkušenost použije k mému dobru.

Po vánocích Rafael někam odjížděl a pak se vracel na univerzitu v Caracasu. S jeho rodinou jsem sám nechtěl zůstat, a naplánoval jsem si proto, že odjedu taky.

„Ale kam chceš jít?“ ptal se mě Rafael.

Řekl jsem mu, že se taky chystám do Caracasu a možná se mi tam podaří

zapojit se do americko-venezuelské kulturní výměny, o které mi řekl doktor Christian.

„Ale kde najdeš ubytování?“ zajímal se Rafael. „Nemůžeš jen tak jet do Caracasu a procházet se po ulicích. Jsou tam nepokoje a město je dost protiamericky naladěné.“

Dal mi adresu soukromého penzionu, ve kterém žil, a doporučující dopis jeho majitelům.

„Je to nejlepší místo v Caracasu,“ řekl mi. „Levné a čisté a na starém městě. Bydlíme tam všichni.“

Rafaelovi jsem zamlčel, že na cestu do Caracasu nemám peníze. Věděl jsem, že se to nějak vyřeší, a tak jsem si zamluvil letenku.

V den odletu jsem bezradně postával v Rafaelově domě s kufrem v ruce. Už jsem se rozloučil se všemi novými přáteli a teď jsem přemýšlel, co mám dělat. Pro amerického mladíka bez peněz byl Caracas příliš daleko.

Vtom mi Rafaelův malý bráška přinesl dopis. První od doby, kdy jsem odjel s doktorem Christianem z Caracasu. Langovi mi napsali jen pár řádek, ale přiložili k nim šek na sto dolarů – slíbenou podporu ze sboru. Dostal jsem je přesně v okamžiku, kdy jsem je potřeboval – ani dříve, ani později.

Na jednoduchém letišti jsem zaplatil letenku a odletěl do Caracasu. Netušil jsem, že hned první den málem přijdu o život.

Komunisté

V CARACASU propukly protivládní demonstrace a den před mým příletem bylo vyhlášeno stanné právo. Taxi jsem sehnal jen s problémy a po cestě do penzionu jsem si všiml všudypřítomných vojenských hlídek.

Penzión, který mi doporučili přátelé ležel blízko Plaza de Simon Bolivar. Byl to starý dům z nepálených cihel. Přestože teplota nepřesahovala 28°C, zdi byly kvůli izolaci silné několik desítek centimetrů. Dostal jsem tam malý pokojík s okny do ulice.

V penzionu žili především studenti a nebyla v něm příliš domácká atmosféra. Úzké chodby, osvětlované skleněnou střešou, byly vymalované zářivými barvami. Na místě, kde se chodba rozšiřovala, stálo několik stolů – to představovalo jídelnu. Při večeri se na stoly prostřelo jídlo a rozhádání studenti se posadili na staré nepohodlné židle. Připomínalo mi to karneval.

Přítští den se pouliční nepokoje přesunuly až k penzionu. Když jsem se oblékal, zaslechl jsem vzdálený hluk, ale nenapadlo mě, že se někde střelí. Na ulici jsem zvuky, které tlusté stěny zkreslily, jasně rozpoznal. Do rytmického skandování davu se ozývala střelba.

Zůstal jsem stát ve dveřích. Zničením se z vedlejší ulice vynořilo několik vojáků a před sebou hnalo dav. Náhle se vojáci zastavili a rozštěkaly se kulometry. Všiml jsem si, jak kulky při dopadu na dlažbu víří prach.

Blížili se a něco mi říkalo: „Uteč.“ Nohy mi ale úplně zdřevěněly a nemohl jsem se pohnout. Okolo utíkal nějaký mladík, zničením se zhroutil a tvář padl na zem. Znovu zazněla střelba a na zemi se v tratolišti krve ocitli další dva lidé.

Dav se rozprchl, ale na rohu dál váhavě postávalo několik lidí. Jeden z nich, tmavý chlapec s rudým páskem kolem krku vzal kámen a rozběhl se proti vojákům. Zastavil se, aby jim hodil. Vtom se ztichlé kulometry znovu rozštěkaly. Chlapcově tělo se vymrštilo do vzduchu, zakrvácená paže odletěla a odkutálela se ve špíně. Konečně jsem se pohnul. Můj mozek vysílal tělu příkazy: „Pohni se.“ A ono se po chvíli opravdu pohnulo. Zabouchl jsem dvojitě vchodové dveře, zamkl je, zastrčil závoru a vyběhl do svého pokoje.

Zavřel jsem okno, abych neslyšel, a položil se na postel. Byla mi zima. Celý den jsem tam vleže poslouchal rachocení pušek.

Druhý den jsem dostal horečku a zůstal v posteli. Když moji přátelé odešli do školy, udělalo se mi opravdu zle a dostal jsem horečku kolem čtyřicítky. Přišel ke mně doktor a předepsal mi nějaké léky. Ani jsem se neptal, kde se dají koupit, protože jsem na ně neměl peníze. Později jsem se dozvěděl, že je zaplatil jeden student, Lucio Mondragon. Každý den se na mě přišel podívat, převyprávěl mi jeden nebo dva vtipy a zase odešel.

Léky mi pomohly. I když jsem nebyl úplně v pořádku, začal jsem už trochu chodit. V té době jsem se náhodně seznámil s místním tulákem a začal jsem k němu každý den chodit na „hodinu španělské konverzace“. V noci jsem se učil ze staré učebnice.

V pokoji jsme bydleli dva, ale můj spolubydlící se po dvou měsících odstěhoval. Musel jsem tedy platit dvojnásobné nájemné.

Lucio si všiml, že pokud vůbec nějaké peníze mám, není jich moc, a nabídl mi, že se můžu přestěhovat k němu nahoru. Dokonce mi pomohl se stěhováním. Lucio byl pohledný štíhlý mladík s nervózními a rychlými pohyby a s černými vlasy, které mu padaly do čela. Když otevřel dveře svého pokoje, oslnila mě rudá barva. Po chvíli jsem si uvědomil, že ta červená má tvar srpů a kladiv – vyplňovaly jednu stěnu od podlahy až ke stropu.

Lucio vešel a krabici s mými věcmi položil na zem.

„Tohle je tvoje postel,“ ukázal. „Všechno v pokoji používej, jak chceš. Klidně si pouštěj rádio.“ Zapnul ho. Ozvala se kubánská stanice Radio Havana. Lucio se na mě pobaveně podíval. „Raději nezkoušej naladit něco jiného. Je to krám a bylo by těžké naladit zpátky tu správnou stanici.“

Dozvěděl jsem se, že Lucio byl členem socialistické strany a vedl její místní organizaci mezi studenty. Na univerzitě vládla silně protiamerická nálada. Lucio mi to neustále předhazoval a snažil se mě tím vyvést z míry – napůl z legrace, napůl ze skrývaného vzteku.

Tulák, se kterým jsem se pravidelně stýkal, byl dost podivnou osobností a určitě mě neučil nejspisovnější španělštinu. Občas jsem některými výroky mezi studenty vyvolal smích.

Jeden z nich se mě zeptal: „Nemluvíš zrovna nejzpůsobněji, Olson. Proč se neučíš španělsky na univerzitě?“

Dostat se na univerzitu mi připadalo nemožné, ale rozhodl jsem se, že to zkusím. Moc zahraničních studentů tam nestudovalo, a tak vysoký, blondatý Američan tam působil jako pěst na oko. Brzo mě znali skoro všichni.

Nejlépe se ke mně choval Lucio a ostatní extrémisté. Žili pro své ideály a viděl jsem, že jim chudí v jejich zemi opravdu leží na srdci. Já jsem měl

s chudými také soucit – ale přesto mezi námi došlo k několika prudkým hádkám. Podle Lucía jsem byl například přímo odpovědný za všechno, co dělala americká vláda.

„Jsi kapitalistický prase,“ řekl mi jednou v kavárně, kde jsme seděli ještě s dalšími studenty. „Doufáme, že vybudujeme zemi, ve které se bude dobře žít chudým i bohatým. A co děláte vy Američani? Přicházíte a vykořisťujete. Vezmete si suroviny a nic nenecháte. A naši vládu ovládáte a uplácíte svými penězi.“

„Počkej,“ řekl jsem. „Já to nedělám.“

„Jo, takže ty nejsi oporou svojí vlády? Jsi snad revolucionář?“

„Ne, to neříkám.“

„Tak proč jsi tady, když tě k tomu nevedou důvody kapitalistů? Jsi špehou a snažíš se vyčmuchat, jak pracujeme, a pak to využít proti nám. Zrovna tak, jak to vaše vláda udělala ve Vietnamu a na Kubě. Nemám snad pravdu?“

„Ne,“ řekl jsem. „Jsem tu, abych pomohl Indiánům. Jestli to nějak půjde.“

Během rozhovoru se seběhli studenti, aby si nás poslechli. Teď se rozesmáli. Podle nich Indiáni neměli žádnou cenu. Ani je nezahrnovali do svých úvah o vzpouře.

Pohrdavě jsem se na ně podíval. „A kdo jste vy? Elegantní komunisté, kteří chtějí budovat rovnost, bořit starý řád a vytvořit svůj vlastní, a přitom nevěnují pozornost Indiánům – pravým Venezuelanům. Ti mají opravdové potřeby! Není to váš lid? Vybíráte si svůj lid stejně jako ti bohatí, kteří dnes vládnou – abych použil vašich slov.“

Lucio se mě snažil otravovat neuvěřitelnými názory. Vytvářelo to mezi námi napětí. Nikdy jsem nevěděl, jestli si dělá legraci, nebo to myslí vážně. Byli jsme přátelé, ale jeho život byl plný nenávisti, která se občas obrátila proti mně.

Jednou jsme se šli koupat na krásnou venezuelskou pláž v Caria del Mar. Pohádali jsme se a Lucio mně začal nadávat. Doplavali jsme na hloubku, stříkali po sobě a z legrace se strkali. Ale oba jsme cítili, že mezi námi leží něco divného.

Zničehonic Lucio povídá: „Zabiju tě, ty kapitalistický prase.“ Chytil mě a stáhl pod vodu. Ze začátku jsem se moc nebránil. Byl jsem si jistý, že mě za chvíli pustí. Nepustil. Držel mě dál s ohromnou silou. Zrychlil se mi tep a začal jsem se dusit. Stále mě držel pod vodou. „Umřu,“ napadlo mě. Cítil jsem to. Ze všech sil jsem se snažil vyprostit a konečně jeho sevření povolilo. Zápasil jsem, jak nejvíc jsem mohl, a unikl jsem. Lucio se ponořil pod vodu a zmizel mi z očí. Byl jsem slabý a strašně smutný. Doplavil jsem ke břehu a lehl si do písku.

Lucio zůstal ve vodě dalších dvacet minut a pak za mnou přišel. Nepodíval jsem se na něj.

„Nech toho,“ řekl mi. „Pojďme odsud.“ Domů jsme šli mlčky.

Dlužil jsem na nájemném, ale náš domácí se o tom nikdy nezmínil. Ani přátelé v kavárně po mně nechtěli, abych za sebe platil. Závisel jsem na ostatních lidech a nebylo mi to moc příjemné.

Ptal jsem se Boha, co mám dělat, ale žádnou odpověď jsem nedostal. Z Ameriky mi nikdo žádné peníze neposílal a nedalo se očekávat, že se to změní. Pracovat jsem ve Venezuele také nemohl, protože jsem přijel na turistické vízum.

Na jednom večírku jsem se seznámil s Miguélem Nietem z ministerstva zdravotnictví.

„Co děláte ve Venezuele?“ zeptal se a pak mi řekl, že hledá učitele angličtiny pro budoucí studenty harvardské medicíny se zaměřením na tropické nemoci. „Měl byste o to zájem?“ zeptal se. Samozřejmě, že jsem měl. „Ale, pane Nieto, ve Venezuele můžu pracovat pouze ilegálně,“ odpověděl jsem.

Usmál se. „To nevádí. Zaplatíme vám dopředu. Kdyby byly nějaké problémy, žádná psaná smlouva nebude existovat. Jen naše spolupráce by už nemohla dál pokračovat.“ Do ruky mi vtiskl bankovku. „Tohle je váš plat na první měsíc. Přijďte za mnou zítra na ministerstvo zdravotnictví.“

Byl jsem tak šťastný, že jsem cestou domů málem na ulici tančil. Měl jsem práci. Budu mít dost peněz zaplatit za sebe všechny účty.

V roce 1961 se sešel v Punta del Este prezident Kennedy s jihoamerickými prezidenty, aby jednali o vztazích mezi svými zeměmi. Na univerzitě zavládlo napětí. Ohromné, jasné zářivé plakáty protestovaly proti spojenectví s USA. Na jednom plakátě byl strýček Sam jako strakatý dudák, který jihoamerickým prezidentům házel dolary, a hlavy států ho oddaně následovaly.

Na univerzitě se blížily volby a Lucio vedl volební kampaň za radikální socialisty. Sestavení socialistické koalice ho stálo mnoho hodin práce. Často se domů vracel brzo ráno a odcházel ještě před úsvitem.

V té době jsem začal sympatizovat s cíli komunistického hnutí. Viděl jsem neomalené chování turistů, kteří se proháněli autobusem a pyšně si vykračovali po ulicích. Viděl jsem arogantní chování zaměstnanců amerického velvyslanectví. Nemohl jsem na ně být hrdý. Komunističtí studenti měli přinejmenším opravdový zájem o svou zemi. Cizinci určitě takový vztah ke své vlasti neměli.

Luciova koalice volby na univerzitě vyhrála. „Teď něco uvidíš, Olsoně. Fakt,“ ujistil mě.

Brzy zjistil, že vítězství ve volbách je nejhorším nepřítelem všech reforem. Jen několika studentům šlo o věc tak jako Luciovi. Koalice se začala během

několika měsíců rozpadat. Utápěla se v malicherných potyčkách a bojích o moc a musela čelit neustálým výhružkám, že ji někdo opustí. Nakonec si Lucio musel přiznat neúspěch.

Jednou večer sebou praštil na postel a vzteky nadával. „Olsoně, jaký to má všechno smysl? Bez ohledu na to, jestli jsou moje myšlenky dobrý nebo ne, vždycky mi to někdo zkazí.“

Poprvé v životě se mě zeptal na můj názor. Nevěděl jsem hned, co mám odpovědět.

„Vím, co myslíš, Lucio,“ řekl jsem pomalu. „Každý chce, aby ses přizpůsobil jeho představám.“

Podíval se na mě z postele. „Jak to víš?“ zeptal se. „Dělal jsi někdy něco v politice?“

„Ne,“ odpověděl jsem. „Ale když jsem poznal Ježíše, stalo se mi to samé. Můj otec je bohatý bankéř, to víš. Chtěl, abych to někam dotáhnul, abych měl dobrou práci a všechno, co on považoval za důležité. A v mém sboru po mně chtěli, abych všechno vysvětloval tradičním způsobem.“

„Ale, Lucio,“ vysvětloval jsem, „Ježíš mi ukázal, že to není všechno. Proto jsem tady a plánuju svou pomoc Indiánům. Myslíš, že můj otec a přátelé to chápali? Mysleli, že jsem se zbláznil, a snažili se mi to vymluvit. Ale Ježíš mi ukázal nové věci. Tobě je může ukázat taky. Může ti dát pravý smysl života.“

„Ne, ne,“ odporoval Lucio. „Křesťanství jsme tu zkoušeli. Nefunguje. Církev je spokojená s tím, jak věci jsou. Je největším vlastníkem půdy a má největší příjmy z celé Venezuely nebo dokonce z celé Jižní Ameriky.“

Hovořili jsme spolu dlouho do noci. Lucio znal všechny argumenty proti, ale uvědomoval si, že v životě musí být něco víc, něco, čeho se nelze dotknout, něco, co mu může přinést pokoj. Cítil, že to znám. Cítil ze mě vnitřní klid. Klid, který není mrtvolnou strnulostí, ale klid, který mi dává nevysvětlitelnou moc a smysl života.

Za tři dny vběhl do pokoje. „Olsoně,“ zvolal, „fakt to funguje? Říkal jsi mi pravdu?“

„O čem?“

„O Ježíšovi. Nelhal jsi mi?“

„Ne, Lucio, nelhal.“

Seděl tiše se založenýma rukama.

„Dobře,“ povzdechl a díval se přítom na podlahu. „Dobře. Udělám to.“

„Co uděláš, Lucio?“

Odhodlaně se na mě podíval: „Přijmu Ježíše. Chci, aby řídil můj život.“

V ohrožení života

SAMOTA MĚ NIČILA. Celé hodiny jsem se toulal po ulicích jen proto, abych zahlédl lidské tváře a zaslechl hovor. Začínáš blbnout, říkal jsem si. Jsi přihlouplý Minnesotan, kterému se stýská po domově. Do Spojených států jsem se však vrátit nechtěl. Jižní Amerika si mě celého podmanila.

Scházel mi opravdový přítel, někdo, kdo by mě dobře znal, bratr. Svoji touhu jsem neuměl vyjádřit slovy, ale přesto byla silná. Nějak jsem věděl, že Lucio nikdy mým bratrem nebude.

Navíc mě tížilo vědomí, že chodím na univerzitu. Každému jsem řekl, že jsem do Jižní Ameriky přijel kvůli Indiánům. Na univerzitě jich však moc nenajdu.

Můj nadřízený z ministerstva zdravotnictví Miguel Nieto věděl, že se o Indiány zajímám. Jednoho dne si mě zavolał k sobě do kanceláře a zeptal se: „Slyšel jste někdy o kmenu Motilonů?“ Ukázalo se, že mě čeká rozhovor zcela zásadního významu. Objevil jsem, proč mě Bůh poslal do Jižní Ameriky.

Od Nieta jsem se dozvěděl, že první kontakty mezi Motilony a civilizací zprostředkovaly šípy. Nikdo neumí motilonský jazyk a nikomu se nepodařilo proniknout k nim tak blízko, aby popsal jejich hmotnou kulturu. Motiloni žijí v džungli v nepřístupné oblasti na hranicích mezi Venezuelou a Kolumbií. O tu oblast má zájem jedna velká americká naftařská společnost. Jenže pokaždé, když její zaměstnanci vkročí na motilonskou půdu, sešypou se na ně šípy. Mnoho lidí bylo zavražděno nebo zraněno.

Bylo by přirozené, abych na Motilony zapomněl, ale nešlo to. Ovládla mě neuvěřitelná zvědavost. Nemohl jsem se jí zbavit, i když jsem si vymýšlel ty nejlepší argumenty. Co bych mohl udělat pro bandu divokých a primitivních Indiánů?

Přesto jsem věděl, že Bůh chce, abych k nim šel. Báł jsem se však a snažil se tomu uniknout. Zapomněł jsem, jak Bůh může neposlušnému člověku ztížit život. Nemohl jsem se soustředit a nic dělat, myslel jsem jen na Motilony. Přesto jsem se k nim nemínil vydat!

Jednou jsem čekal na úředníka na ministerstvu zdravotnictví a nějaký kolemjdoucí odhodil na sousední židli noviny. Přelétl jsem je očima a zachytil

slovo Motiloni. Zpozorněl jsem. Článek hovořil o tom, že se mezi nimi rozšířila rozsáhlá epidemie spalniček. Zaměstnanec naftařské společnosti našel jeden z jejich domů opuštěný a v něm víc než dvacet mrtvých. Následoval detailní popis rozkládajících se mrtvých těl. Běhal mi z toho mráz po zádech. Něco se ve mně zlomilo. Proti čemu bojuji? Čemu se bráním? Ti lidé potřebují pomoc. Studoval jsem tropické lékařství a možná jim budu užitečný.

MATA

Za týden jsem už seděl v autobuse do Machiques, městečka v podhůří And.

Odjezd se mi trochu zkomplikoval. Měl jsem problémy s vízem, které se vyjasnily až v prezidentské kanceláři. Navíc jsem se těžko loučil se svými studentskými přáteli. Mysleli, že nejsem normální.

Nakonec jsem však na cestu vyrazil s dobrou náladou. Autobus byl nappaný k prasknutí nejen lidmi, ale i zvířaty. Na klíně mi skoro celé tři dny spalo velké prase.

Cestu jsem snášel mnohem lépe, než když jsem odjížděl z Caracasu do Orinoka. Španělsky jsem už uměl dost slušně a mohl jsem si povídat se spolucestujícími. V autobuse jela tlustá venkovanka se zarudlým obličejem, která o Motilonech něco slyšela, a tak jsem od ní získal potřebné informace. Vypravovala mi spoustu barvitých příběhů o lidech, které zranily dlouhé a těžké šípy Motilonů.

„Nepřibližuj se k nim,“ řekla mi a pohrozila mi prstem. „Zabijí tě.“

Stejnou radu jsem dostal i od obyvatel Machiques. Měl jsem však jistotu, že mě Bůh k Motilonům povolal, a navíc mě vzrušovala představa nového dobrodružství. Jasně jsem si pamatoval na výlet do Orinoka. Život s tamějšími přátelskými Indiány byl úžasný. Předpokládal jsem, že všichni Indiáni jsou stejní. Vydat se do džungle taky nemůže být tak těžké. Vždyť jsem si to zkusil už v Orinoku.

Ušetřil jsem si peníze na zásoby a rozhodl se, že začnu krátkou, asi týdenní návštěvou. Do And se z Machiques dá jít jen pěšky, a tak jsem si koupil „opravdu spolehlivou“ mulu, jak mi o ní řekl předchozí majitel. Místní lidé mi ukázali cestu, po které jsem brzo ráno vyrazil.

Stežka byla zřetelně rozeznatelná a pozvolně stoupala nahoru do And. Neustále jsem čekal, kdy narazím na přátelské Motilony, kteří mě pozvou do své vesnice. Celý den jsem bezstarostně jel a zastavoval se jen, když jsem si chtěl dát k svačině kus chleba.

Když se slunce pomalu sklánělo k západu a nádherná zeleň džungle začala tmavnout, padla na mě únava. Byl jsem zklamaný, že jsem nepotkal žádné Indiány a že budu muset strávit noc venku. Popoháněl

POTŘEBUJE SE DOBÍTÍ DO
CATATUMBO

jsem mulu a doufal, že se přece jen do indiánské vesnice dostanu.

Náhle jsem se zarazil. Ztratil jsem cestu. Předě mnou byly jen popínavé rostliny a liány. Vrátil jsem se na stezku, ale nešel jsem po ní daleko. Po několika stech metrech znovu zmizela. Znovu jsem se vrátil. Bylo mi divné, že jsem sešel z cesty dvakrát po sobě, protože předtím jsem se jí držel bez problému. Asi to způsobilo šero. Navíc už cesta nebyla dobře značená a proměnila se v uzoučkou zarostlou pěšinku mezi stromy.

Když jsem se dostal zpátky na cestu, dával jsem si velký pozor, kudy vede. Ušel jsem dalších několik metrů a zjistil, že tam stezka končí!

Křížem krážem jsem prošel celé okolí, prodíral jsem se mezi keři a plazivými rostlinami a táhnul za sebou unavenou a zatvrzelou mulu. Po cestě ani stopy. Zmizela,

Stál jsem a rozhlížel se kolem sebe. Srdce se mi rozbušilo. Obklopovalo mě jen ticho, tmavé stromy a plazivé rostliny. Na všech stranách totéž.

Snažil jsem se rozpomenout na své skautské časy. Jak skaut pozná, kde je? Nemohl jsem si vzpomenout.

Napadlo mě, že mohu počkat do rána a určit směr podle slunce. Uklidnilo mě to. Je to jednoduché, stačí počkat do rána.)

Jenže jsem nevěděl, na jakou světovou stranu mám jít ani v jakém směru leží Machiques. Asi jsem z Machiques vyšel na východ, ale jistý jsem si tím nebyl.

Tma pomalu houstla. Rozeznával jsem už jen obrysy stromů. Nevzal jsem si s sebou nic na spaní, a tak mě čekala noc na holé zemi. Ještě že nebyla zima.

Uvázal jsem mulu, vybral si místo na spaní a lehl si. Snažil jsem se najít co nejpohodlnější pozici a při tom jsem si vrazil do zad trn. Okamžitě jsem vyskočil.

Chtělo se mi brečet a byl jsem unavený. Co to vůbec provádím? Za deního světla džungle vypadala nádherně, ale teď mi naháněla strach. Mezi stromy jsem slyšel cupitání a šmejdění. Nocí zazněl kvilivý křik. Nespál jsem.

Nemohl jsem se dočkat, až vyjde slunce. Noc mi připadala nekonečně dlouhá. Jednou se mi málem podařilo usnout, něco mi však v té chvíli přistálo na obličejí a okamžitě odskočilo do křoví. Stoupl mi adrenalin v krvi a dokonale mě to probudilo.

Sledoval jsem, jak tma postupně přecházela ve stále světlejší šed'. Vstal jsem, když už jsem rozeznával barvy. Přes noc mi ztuhly svaly a v ústech jsem cítil příšernou pachut'.
Ze včerejšího oběda mi zbyla konzerva sardinek a svíčka, abych si je ohřál. Pomyšlení na jídlo ve mně vyvolalo příšerný hlad, protože jsem ve-

čer vůbec nic nejedl. Rychle jsem přehrabal zavazadla a našel tu konzervu.

Nevzal jsem si s sebou otvírák.

Konzervu jsem se pokusil otevřít nožem, ale zlomil se. Z malého otvoru, který se mi podařilo nožem udělat, jsem hltavě vysál olivový olej. Musím se najíst! Nemůžu jít bez jídla! Mohl bych umřít hladem!

S konzervou jsem zkoušel bouchat o skálu, ale nepomohlo to. Nakonec jsem ji hodil do křoví.

Ztratil jsem hodinu. Stále jsem neznal cestu, a neměl jsem ani ponětí, jak najít cestu zpět, ale zpátky jsem stejně nechtěl.

V dálce za hřbami vycházelo slunce. Rozhodl jsem se, že se vydám tím směrem. Vyrazil jsem a vzdorující mulu táhnul za sebou. Bez stezky se šlo pomalu. Mula se neustále zaplétala do popínavých rostlin a lián. Některé keře měly dlouhé trny, které se mi zapíchnuly do rukou a nohou. Vytahoval jsem si je a ranky po nich mi šeredně natekly. Cítil jsem, že dostávám horečku.

Stoupal jsem do hor a listnatý porost postupně řídil. Všude poletovali nádherní duhově modří motýlci a křičeli ohnivě rudí papoušci. Vzduch se pomalu ochlazoval. Přestal jsem mít hlad, ale zeslábl jsem. Od začátku cesty mě kousali komáři, takže teď už každou odkrytou část těla pokrývaly zarudlé kousance.

Tuhle noc jsem už usnul, i když mě několikrát vzbudil ošklivý sen. Bylo mi zima a neměl jsem s sebou žádné teplé oblečení.

Ráno jsem zahájil zvracením. Podíval jsem se na své ruce a nepoznával je. Zarudlé a nateklé končetiny vypadaly spíš jako kus syrového masa.

„Pane, proč?“ ptal jsem se. „Co tady dělám?“ Přesto jsem odvázal mulu a pokračoval.

Svahy byly příliš příkré, a tak jsem musel z muly sesednout a táhnout ji za sebou. Motál jsem se a skoro nevnímám.

Zastavil jsem se před hlubokým údolím. Pohlédl jsem na hřeben na druhé straně a spatřil tam několik chatrčí. Byla to indiánská vesnice.

Díky Bohu. Našel jsem Motily.

Sešel jsem do údolí a pak se pomalu a namáhavě vyšplhal na druhou stranu. Cesta trvala několik hodin. Ohlížel jsem se, protože jsem čekal, že se Indiáni objeví za mnou. Nedával jsem proto pozor, kam šlapu, a málem jsem uklouzl a spadl.

Konečně jsem se dostal ke kruhu chatrčí. Oddech jsem si, když mi naproti přišlo několik lidí.

„Jsem tady!“ zakřičel jsem a bylo mi jedno, jestli mi rozumí nebo ne.

Obklopilo mě asi dvacet Indiánů. Zírali na mě a o něčem se dohadovali ve svém jazyku. Zkoušel jsem na ně mluvit španělsky. Nikdo neodpověděl.

Zkusil jsem tedy několik frází, které jsem se naučil od orinockých Indiánů. Opět žádná odpověď.

Všichni vypadali staří a vrásčití. Prohlíželi si mě, štoukali do mě a smáli se. Většinou chyběly zuby. Když otevřeli ústa, viděl jsem jejich červené bezzubé dásně.

Vešel jsem do vesnice a přišly se na mě podívat i ženy a děti. Nikdo mi nerozuměl. Vlastně mě ani nezkoušeli poslouchat.

Věděl jsem, že musejí mít náčelníka. Možná s mladými muži odešel na lov. Rozhlížel jsem se a čekal, až přijdou. Oni však nepřicházeli. Už mě unavovalo stát v kruhu směřících se senilních starců, žen a dětí. Bylo mi špatně a byl jsem zesláblý.

Jak se s nimi mohu domluvit? Pro své vlastní potěšení jsem si s sebou vzal malou flétnu. Možná se jim bude líbit, když zahráji.

Vyndal jsem flétnu ze svého tlumoku, posadil se a začal hrát. Téměř všichni se začali pohybovat do rytmu. Když jsem přestal, dal si jeden stařec ruku před ústa a napodoboval moji hru, aby mi ukázal, že mám pokračovat. Zahrál jsem melodii, kterou jsem se naučil od Indiánů v Orinoku. Nějaký muž zničehonic vytáhl druhou flétnu a melodii napodobil. Zahrál jsem druhý hlas a on ho přehrál taky. Za chvíli jsme hráli společně.

Potom zahrál on melodii, kterou jsem nikdy neslyšel. Napodoboval jsem jí notu po notě. Mezitím se kolem nás shromáždila celá vesnice.

Hra na flétny pokračovala. Začalo mě to unavovat, ale nikdo neodešel. V půl čtvrté ráno jsme konečně skončili.

V noci dost pršelo. Vzali mě to jedné chatrče, ležel jsem tam a poslouchal těžké oddychování muže vedle sebe. Aspoň že jsem byl v bezpečí a s lidmi, kteří vypadali přátelsky.

Náčelník se neukázal ani druhý den ráno. K snídani jsem dostal vařené kořeny divokých rostlin a příšernou tekutinu. Přinutil jsem se to pozřít. Vyhladověl jsem tak, že bych snědl cokoliv.

O flétnový koncert už nikdo neprojevoval zájem a každý si hleděl své práce. Děti si hrály. Nějaký stařec seděl na sluníčku a opíral se o chatrč. Když jsem se na něj podíval, usmál se.

Zamířil jsem k němu. „Jak se máte?“ zeptal jsem se anglicky.

Začal mluvit ve svém vlastním jazyce. To jsem chtěl. Pokoušel jsem se ho napodobit.

Zdálo se mu to legrační a řekl mi několik dalších slov. Pokusil jsem se je zopakovat. Opět se zasmál. Ta hra ho bavila, a tak jsme v tom pokračovali další dvě hodiny. Poprvé v životě jsem se pokoušel porozumět jazyku bez jakýchkoliv znalostí. Fascinovalo mě to a brzy jsem zapomněl na všechno

ostatní. Pomalu jsem začínal rozlišovat některé zvuky. Myslel jsem si, že za čas stejně lehce porozumím významům.

Neočekávaně, bez varování jsem dostal do zad ránu a spadl tváří na zem. Omráčilo mě to. Nade mnou stál nějaký muž, ječel příšerně vysokým hlasem a v obou rukou držel bičiky, kterými mě mlátil. Z úst mu kapala bílá pěna. Snažil jsem se odkutálet a uniknout ranám, ale objevilo se tam několik mladých mužů a dlouhými ostrými šípů mě tlačili směrem k tomu šílenci.

Potom mě dva válečníci chytli a hodili do chatrče, v níž jsem strávil noc. Nikdo za mnou nevešel. Ležel jsem na zemi, bolelo mě celé tělo a svíral mě ohromný strach. Na rukou a nohou mi po ranách biče naskakovaly podlitiny.

Zčistajasna prorazil slaměnou stěnu chatrče šíp. Zastavil se o protější stěnu. Další šíp. Muži obklopili chatrč ze všech stran a stříleli po mně. Šípů se o zeď zpomalily a neměly sílu proniknout kůži, ale byly těžké, a tak mi při dopadu způsobovaly osklivé modřiny a krvavé puchýře. Po čtvrt hodině jsem se zhroutil na zem a rukama si zakrýval oči.

Muž, který mě šlehal bičiky, se postavil do dveří chatrče a něco na mě křičel. Pochopil jsem, že to je náčelník. V ruce držel luk a v něm připravený dlouhý šíp. Vypadal jako šílenec. Objal jsem zem a anglicky škemral: „Prosím, ne. Ne. Prosím, ne.“

Odešel. Chvilí se nic nedělo a mně se opět vracela naděje. Náhle se ozvalo „fiii“ a zasáhl mě další šíp. Na chvíli mě oslepila bolest. Lítaly další šípů a celá scéna začala vypadat dost neuvěřitelně. Hodila by se spíš do filmu než do reálného života.

Můj strach se stále stupňoval a vtom mi přišlo na mysl, abych se modlil.

„Bože,“ volal jsem. „Jak dlouho to bude pokračovat? Musím tohle snášet?“ Představoval jsem si budoucnost; s Indiány se nedomluví, čeká mě jen mučení a smrt.

Vtom se stalo něco zvláštního. Jakoby mě něco omráčilo. Spatřil jsem Ježíše na kříži. Rozplakal jsem se.

„Ježíši,“ řekl jsem, ohromen a naplněn bázní. „Ty jsi tím prošel. Museli jsme ti připadat odporní, jako mně připadají odporní tito Indiáni. Lidská nenávisť proti tobě taky neměla žádný důvod.“

Ležel jsem tiše. „Bože, dám ti, co můžu. Dám ti svou sílu a svůj život. Vyrovnám se se vším, se všemi problémy. Třeba i zemřu, ale prosím tě, dej, ať mohu Motilonům říct o tvém Synu.“

Asi jsem se s touto modlitbou obracel k Bohu i předtím, ale teprve teď jsem to myslel opravdu vážně. Cítil jsem, že smrt je blízko.

Dopadlo na mě několik dalších šípů, ale už mi nenaháněly strach. Po chvíli nějaký starší Indián náčelníka zkontroloval. Později jsem se dozvěděl, že ná-

čelník byl opilý, což bylo u něho i dalších členů jeho kmene dost obvyklé.

Znovu jsem vyndal svoji flétnu a začal hrát. Přes noc jsem ji nechal v chatrči. Její jemný zvuk mě utěšoval a zdálo se mi, že zmírňuje bolest v rukou a nohou. Po chvíli mě někdo venku začal ve hře doprovázet.

Náčelník mi dal jasně na srozuměnou, že nejsem ve vesnici vítaným hostem. Nebyl důvod, proč bych tam měl zůstat. Zabalil jsem si své věci, nasedl na mulu a vydal se zpět do Machiques.

Když jsem už vjížděl do džungle pod vesnicí, zavolal na mě nějaký starší muž. Naznačoval mi, že mám zůstat a pak zmizel v chatrči. Vynesl ven dítě.

Vrátil jsem se a podíval se na ně. Byl to asi čtyřletý těžce nemocný chlapec. Když ostatní viděli, že si dítě prohlížím, vynesli ven ostatní nemocné děti. Obklopil mě kruh vážných obličejů.

Měl jsem s sebou malou lahvičku antibiotik, ale váhal jsem, jestli je mám použít. Byly už půl roku prošlé. Jenže ty děti by mohly bez léků zemřít. Antibiotika pro všechny nestačila, a tak jsem rozdával poloviční dávky. Vůbec jsem neměl jistotu, že jim to pomůže, ale nic jiného jsem udělat nemohl.

Odstrojil jsem svou mulu a rozhodl se počkat, jak to s dětmi dopadne. Prosil jsem Boha, aby – pokud na to léky nestačí – děti uzdravil. Minul první den a zdravotní stav dětí se nijak nezměnil. Další den se však jednomu dítěti udělalo lépe. Za pár hodin se projevovaly známky zlepšení u všech. Za týden už si všechny spokojeně hrály.

Když náčelník viděl, že se snažím jeho kmenu pomoci, změnil svůj postoj. Později jsem se dozvěděl, že ten den, kdy mě našel ve své vesnici, zastřelili bílí osadníci dva jeho muže. Měl důvod nevítat mě s radostí.

Moje návštěva se protáhla. Začal jsem se učit jejich jazyk. Brzy jsem však zjistil, že nejsem u Motilonů. Nic ze života těchto Indiánů neodpovídalo popisu Motilonů. Sami sebe nazývali Jukoni. S Motilony jsem se setkal až za rok. Čekalo mě u nich ještě horší přijetí.

Kapitola osmá

Úplatek

U STROJIL JSEM MULU a zkontroloval, zda sedlo drží pevně. Sledoval mě malý hlouček Jukonů. Nejistě jsem se na ně podíval. Stačí, abych jim řekl „Nashledanou“? Nebo bych jim měl potřást rukou a každého obejmout? Jukoni se na mě netečně dívali a na tvářích se jim neobjevil ani náznak zájmu.

Zvedl jsem ruku. „Nashledanou. Je mi líto, že odcházím.“

„Lháři,“ řekl jsem si v duchu.

Vylezl jsem na mulu a vyjel. Naposledy jsem se ohlédl a zamával.

Z vesnice jsem sjížděl po prudké cestě dolů. Indiáni mi řekli, že se tudy dostanu do civilizace.

Mohl jsem být spokojený. Udělal jsem víc, než jsem musel. Plánoval jsem jen týdenní návštěvu a nakonec jsem tam zůstal čtyři měsíce.

Už jsem se nemohl dočkat, až se dostanu zpátky do civilizace. Chlapče, zase si pokecáš v angličtině, těšil jsem se. A dáš si pořádné jídlo. Měl jsem neodolatelnou chuť na coca-colu nebo na hamburger. Jukoni se živili neuvěřitelně odpornou stravou. Každý den měli to samé, kukuřici a alkoholickou čiku. Čiku připravovali tak, že rozkousali kukuřici, naplivali ji do vydlabané tykve a nechali ji tam zkvasit. Chuť přesně odpovídala výrobnímu postupu.

Byl studený mlhavý den. Vrcholky okolo vesnice se ztrácely v mracích. Nikdy bych neočekával, že se budu těšit do teplé a vlhké džungle v nížině. Ale ty čtyři měsíce jsem se bez přestání třásl.

Nemám důvod se cítit provinile, že odjíždím, říkal jsem si. Byl jsem nemocný. Už dva měsíce jsem měl v moči krev. Potřebuji lékaře.

Mula se namáhavě vlekla a já jsem se vzdaloval od Jukonů.

Největším nepřítelem se mi stala nuda. Když po mně stříleli šípy, dalo se to vydržet. Trvalo to jen chvílku. Ale každý den vstávat a dostávat stejné jídlo, cítit stejný smrad a být mezi lidmi, s nimiž mě nic nespojovalo, to na mě bylo příliš. Byl čas odejít. Svou povinnost jsem splnil. Nemohu za to, že nikdo nepřijal Krista. Naučil jsem se z jejich jazyka tolik, abych jim o Něm mohl říct. Víc už jsem udělat nemohl.

Pomalou jsem sjížděl ze srázu a pak vyjel na hřeben. Muž, který mi mulu prodal, nelhal. Bylo to dobré a spolehlivé zvíře. Jestli mi Indiáni ukázali správnou cestu, určitě se ven z džungle dostaneme.

Mula se zničehonic postavila na zadní. Snažil jsem se udržet, ale nešlo to. Vyhodila mě do vzduchu. Moje ruce tápaly, aby se něčeho zachytily, ale nic nenašly. Mula už pode mnou nebyla. Dopadl jsem prudce na pravé rameno a zaslechl při tom, jak mula pádí porostem pryč.

Pomalou jsem se zvedl. Při pádu jsem si potloukl rameno. Bolelo. Tlumok se otevřel a věci ležely podél pěšiny. Do vesnice to trvalo jen hodinu, ale hrozně se mi nechtělo zpátky. Napadlo mě, že bych mohl jít pěšky. Třeba bych to zvládl. Ale ve skutečnosti mi bylo jasné, že bez muly bych to neušel. Jenže mula se vracela do vesnice. Musel jsem tam taky.

Byla to dlouhá cesta a rameno mě šeredně bolelo. Hlavně se mi ale nechtělo vracet na místo, které jsem zrovna opustil. Nijak jsem netoužil po tom, abych se s Indiány znovu viděl.

Ve vesnici se vyplnila moje neblahá předtucha. Mula přišla dříve než já, a tak si všichni domysleli, co se stalo. Přišli mi naproti a smáli se! Velký bílý muž spadl z muly! S tlumokem mi nikdo nepomohl.

Chůze mě unavila a nemohl jsem pohnout ramenem, ale nemínil jsem zůstat ve vesnici, kde se mi všichni posmívají. Osedlal jsem proto znovu mulu, naložil na ni náklad a vyjel.

Tentokrát to šlo lépe. Nechápal jsem, proč se mula vzepjala a shodila mě. Muly to většinou nedělají. A tahle byla zvlášť pokojná.

Jel jsem asi tři hodiny a začal se cítit lépe. Brzy už budu v civilizaci.

Náhle mula zastavila a svésila hlavu. Kdoš mi poradil, abych v takové chvíli přitáhnul otěže. Udělal jsem to. Mula vyhodila zadníma nohama a já jsem jí přelétl přes hlavu. Přistál jsem ve studené bahnitě kaluži. Mula neutekla, a tak jsem se hned postavil, abych ji chytil. Jenže ona se vzepjala a kopla mě. Kopytem mě zasáhla do paže a do obličeje. Z úst mi vytryskla krev a stékala mi po krku na oblečení. Bolest mě téměř oslepila. Přál jsem si, abych ztratil vědomí, ale nestalo se to. Bolest se stupňovala. Měl jsem pocit, že jsem ve skořápce, která vibruje.

Po chvíli jsem si na bolest zvykl a začal vnímat. Mula zmizela. Tiskl jsem si ret, abych zastavil krev.

Nemohl jsem se vrátit do vesnice. Musel jsem ven z džungle. Půjdu pěšky, ale ne teď, už je pozdě. Strávím zde noc a vyrazím ráno.

V noci jsem se třásl a spal jen přerušovaně. Půlka čelisti mi natekla a ztratila tvar. Ráno se mi udělalo hrozně zle. Pochopil jsem, že musím zpátky do vesnice. Co se mi tím Bůh snaží říci? Jukoni mě přece neměli rádi. Byli rádi, že

odjíždím. Tak proč bych neodjel? Proč Bůh dopustil, aby mě mula dvakrát shodila?

Vzpomněl jsem si na problémy s misijní společností. Odmítli mě, ale Bůh mě neodmítl. Teď se stalo totéž. Jukoni si zrovna nepřáli, abych zůstal, ale Bůh ano. Musím poslouchat Boha!

Ten den prudce pátilo slunce. Cítil jsem, že mám horečku, a motala se mi hlava. Měl jsem pocit, že se na slunci upeču. Na oblečení se mi vytvořila tvrdá vrstva z bláta a krve. Jen moje hlava mi připadala lehoučká.

Vrávorál jsem. Když jsem sešel dolů do údolí, našel jsem tam potůček, kterého jsem si předtím nevšiml. Položil jsem se do něj a chladil se. Voda změkčila moje oblečení i kůži. Bez hnutí jsem tak zůstal aspoň hodinu.

Odpoledne se už sklánělo ke konci. Do vesnice jsem se musel dostat před soumrakem. Byl jsem slabý, velmi slabý, nemohl jsem ani vstát. Zkoušel jsem se zvednout, ale pokaždé jsem si lehl zpátky a trvalo mi několik minut, než jsem sebral sílu na nový pokus. Nakonec jsem přece jen vstal.

Blížil jsem se k vesnici a volal jsem: „Pomozte mi! Prosím!“ Už mi nezáleželo na tom, jestli se mi budou smát.

Přišlo mi naproti několik Jukonů; byl s nimi i náčelník, ale nesmáli se.

Do vesnice mě donesl sám náčelník a pomohl se o mě postarat. Vstal jsem až za týden a už se mi nechtělo odjet. Indiáni se pro mě stali lidskými bytostmi. Postarali se o mě, když jsem to potřeboval. Zůstanu a uvidím, jestli jim mohu nějak pomoci.

Ne že bych to teď měl jednodušší. Nudil jsem se i nadále. Stále jsem měl úplavici a v ranní moči krev. Ale naučil jsem se lépe indiánský jazyk a už jsem se uměl slušně domluvit. Ohromně to pomohlo. Čím víc jsem rozuměl, tím víc jsem Indiány chápal, a čím víc jsem je chápal, tím víc jsem jim chtěl pomoci. Dříve jsem některé věci považoval za projevy nevzdělanosti nebo hlouposti, ale teď jsem poznal, že to tak není.

Neustále jsem si potřeboval opakovat: Dokud lidi neznáš, nesud' je.

Opět jsem začal myslet na Motilony. S epidemií spalniček jsem jim už samozřejmě nemohl pomoci, ale cítil jsem, že bych se k nim měl i přesto vydat. Vracela se mi touha, kterou jsem měl před setkáním s Jukony.

Když jsem se Jukonů zeptal na okolní kmeny, vzpomněli si na jeden nepřátelský kmen, který nazývali „Naftoví lidé“. Dávalo mi to smysl. Věděl jsem, že Motiloni žijí v oblastech tak bohatých na naftu, že na několika místech dokonce vyvěrá na povrch. Byl to jeden z několika znaků, podle kterého jsem usoudil, že „Naftoví lidé“ jsou Motiloni.

Poprosil jsem Jukony, aby mě k Motilonům zavedli. Oči se jim rozšířily strachem.

Jeden Jukon mi to pak vysvětlil: „To neuděláme. Neodvážíme se k nim přiblížit. Zabili by nás.“

Přesto jsem trval na svém.

„Na jih od nás žije jiný jukonský kmen. Možná tě tam někdo z nich dovede,“ poradil mi. „Můžeš to tam zkusit.“

Tentokrát jsem s odjezdem neměl takové problémy jako minule. Bůh si přál, abych odešel, i když jsem zatím mezi Jukony nevykonal nic velkého. Nikdo Krista nepřijal, ani jsem jim nepomohl zlepšit jejich životní podmínky. Jejich kultura mi byla stále vzdálená. Nedokončil jsem to tu, ale cítil jsem povolání k Motilonům. Měl jsem jistotu, že mě k nim volá Bůh.

Rozloučil jsem se a odešel ke kmenu na jih. Nechtěl jsem tam zůstat dlouho, ale při prvním rozhovoru jsem zjistil, že mluví jiným nářečím. Vůbec jsem jim nerozuměl.

Indiáni se ke mně chovali přátelsky a dovolili mi ve vesnici zůstat. Dostával jsem jídlo a spal v jejich chatrčích. Po měsíci jsem se už uměl trošku domluvit, a tak jsem je poprosil, aby mě zavedli k Motilonům.

Zdělali se. „To ne. Neodvážíme se k nim přiblížit. Možná tě k nim zavede někdo z toho kmene na východ od nás.“

Jezdil jsem tedy od kmene ke kmenu a pokoušel se někoho přesvědčit, aby mě dovedl k Motilonům. Napadlo mě, že bych se mohl na cestu vydat sám, ale s džunglí jsem měl takové zkušenosti, že už bych se do ní sám neodvážil.

Vždycky jsem se dozvěděl, že mě k Motilonům zavede někdo jiný. Nakonec se mi přece jen několik Indiánů podařilo přemluvit. Po jednom dni cesty jsem však těžce onemocněl a museli jsme se vrátit. Vzpomněl jsem si na případ s mulou a napadlo mě, že mi Bůh ukazuje, že k Motilonům nemám chodit. Když jsem však o tom přemýšlel dál, získal jsem jistotu, že tentokrát to tak není. K Motilonům jsem nešel kvůli svému vlastnímu pohodlí. Šel jsem tam, protože jsem cítil, že mě k nim volá Bůh. Nevzdal jsem to tedy.

Nakonec jsem si vyhlédl mladého silného Jukona. Byla s ním ohromná zábava a měl pověst, že za patřičnou odměnu udělá cokoli.

Dostal jsem nápad. Jukoni milovali trpytivé věci. Když jsem k nim přijel, fascinovaly je zipy. Západní oblečení se mi už dávno rozpadlo a nosil jsem jukonské tradiční pončo, ale zipy z kalhot jsem si schoval do spodku tlukomoku.

Počkal jsem dva měsíce a pak jsem zip vyndal a přivázal ho na provázek. Toho mladého muže jsem tajně odvedl do džungle a ukázal mu zip. Povlával na provázku proti slunci a blýskal se.

Indián ho chtěl chytit, ale já jsem stáhl ruku. „Dám ti to,“ nabídl jsem mu, „jestli mě dovedeš k Motilonům.“

Na obličej se mu zračil vnitřní boj. Když pomyslel na Motilony, odmítavě se zamračil, ale každý pohled na trpytivý zip v něm vyvolával větší a větší žádost.

Nakonec pokrčil rameny: „Zavedu tě tam. Proč ne?“

Chytil jsem ho kolem ramen. „To je skvělý! Vyrazíme zítra.“
Zachmuřeně přikývl.

Hrozivé uvítání

DRUHÉHO DNE brzy ráno nás vyrazilo sedm. Když jsme opouštěli vesnici, slunce teprve vycházelo za horami a vzduch byl stále ještě chladný a svěží.

Promluvili jsme jen zřídka. Celý den jsme neúnavně pochodovali po téměř neviditelných stezkách přes horské hřebeny, a ani na rozcestí se nikdo neradil kudy dál. Cestu jsme nepřerušovali ani kvůli jídlu.

Nezastavili jsme ani po západu slunce, ale šli tak dlouho, dokud byla stezka aspoň trochu rozeznatelná. Druhého dne jsme se na cestu vydali ještě před rozbřeskem.

V tomto náročném tempu jsme se pohybovali šest dní. Krajina i podnebí se začaly postupně měnit. Ve vyšších polohách And rostly stromy jen roztroušeně, zde jsme procházeli hustou džunglí s vysokými stromy. Ze stromů visely liány a některé vypadaly jako silná lana. I zvuky byly v džungli jiné. Křičeli tu na nás papoušci, opice vriskaly a přitom se nám vyhýbaly a přeskakovaly ze stromu na strom.

Když jsme večer konečně zastavili, zhroutil jsem se pokaždé na zem. Každé ráno bylo stále těžší a těžší vstávat za šera. Jukoni však nedávali sebe méně najevo únavu. I když jim vadilo horko a při chůzi se jim pot řinul po tvářích, nezpomalili.

Mířili jsme k hřebenu na kraji motilonského teritoria, odkud je celá oblast snadno přehlédnutelná. Tam mě Jukoni nechají, ať se starám sám o sebe. Když jsme se začali k motilonskému území přibližovat, ztichli Jukoni ještě více.

Jednou jsem zahlédl nádherně zbarveného papouška a něco o něm prohodil. Jukoni mi okamžitě přikryli rukou ústa. Indián, který mě umlčel, se neusmíval a ruku odťáhl teprve, když se ujistil, že neřeknu ani slovo.

Nemuseli jsme už překonávat vysoké kopce And, ale jen malé pahorky a kopečky. Koruny stromů byly tak husté, že jsme skoro neviděli oblohu. Potíže nám teď způsobovaly řeky. Okolo jejich břehů se vytvářely bažiny a někdy nám trvalo celé hodiny, než jsme objevili bezpečné místo, kudy jsme mohli přejít. Sedmý den pochodu jsme vstali a vydali se na cestu beze slova. Blížili jsme se k vyvýšenině na okraji motilonského území, a tak jsem přes

všechnu únavu přidal do kroku. Kvůli tomuhle jsem se přece vydal do džungle. Za chvíli se setkám s prvním Motilonem.

Náhle Jukoni zkameněli a zvedli hlavy, jako by něco cítili ve vzduchu. Stál jsem taky bez hnutí, ale slyšel jsem jen svůj vlastní dech. Zdálo se mi, že dýchám stále hlasitěji – příliš hlasitě. Nic jiného jsem neslyšel.

Vtom se Jukoni rozeběhli směrem, odkud jsme přišli. Chvilí jsem nechápal, co se děje, ale pak jsem se neobratně rozběhl za nimi. Nechápal jsem, před čím utíkám. Vběhl jsem přímo mezi liány, zapletl se do nich a upadl na tvář. Pokoušel jsem se vstát, ale opět jsem se do lián zamotal. Vtom jsem ve stehně pocítil ostrou bolest. Celého mě ochromila. Zhroutil jsem se.

Všechno jsem vnímal zpomaleně – dokonce i své lapání po dechu. Podíval jsem se na svoje stehno. Prostřelil ho šíp a teď mi z nohy trčel dlouhý hrot. Z otvoru vytékala jasně červená krev, *moje* krev, a stékala po noze dolů. Nemohl jsem od šípů odtrhnout oči. Zdálo se mi to neskutečné. Ten šíp musí vézet v noze někoho jiného. Ale byla to moje noha.

Zvedl jsem oči a málem se mi zastavilo srdce. V kruhu kolem mě stáli nazí, tmaví muži s napjatými luky. Mířilo na mě devět šípů. Úplně jsem na nohu zapomněl.

„Nestřílejte! Ne!“ řekl jsem jim v jukonštině a škemral přitom očima o milost. Jejich oči byly černé jak uhlí a nezračila se v nich žádná odpověď. Luky pryč nedali.

„Prosím,“ zkusil jsem španělštinu. „Přicházím k vám jako přítel.“

„Přítel,“ řekl jsem latinsky.

Nespustili mě z očí, ale šípy z luků vyjmuli. Jeden z nich se ke mně přiblížil. Přikrčil jsem se strachy. Sklonil se k mé noze a uchopil hrot šípů. Položil nohu na moje stehno a šíp vytrhl ven. Zatmělo se mi před očima a nemohl jsem se nadechnout. Podíval jsem se na nohu. Z rány po šípů volně visely kousky masa. Celou dobu se mi zdálo, že už to víc bolet nemůže, ale bolest se – naprosto neuvěřitelně – stupňovala.

Ten muž vzal vyjmutý šíp a postrčil mě s ním do zad. Snažil jsem se nevěnovat mu žádnou pozornost. Chtělo se mi jen ležet a umřít. Strkal do mě dál. Chtěl, abych se zvedl. Nakonec jsem to udělal. Popoháněl mě šípem a já se vrávoravě pohyboval. Zbytek mužů se seřadil do zástupu a vydali jsme se hlouběji do motilonského území.

Pochodovali jsme tři hodiny. Nedá se ani popsat, jak mě noha bolela, ale pokaždé, když jsem zpomalil, ucítil jsem v zádech hrot šípů.

Šli jsme po dlouhém a strmém kopci nahoru a cítil jsem, že za chvíli omdlím. Slyšel jsem pravidelný krok mužů a raději nemyslel na svou budoucnost. Noha bolela, jakoby mi ji v polovině uřízli.

Konečně jsme dosáhli slunečného vrcholku hory a tam jsem spatřil nekultivovanou mýtinu. Uprostřed ní stála ohromná hnědá mohyla. Dosahovala výšky asi dvanácti metrů a u země měla tmavé obdélníkové otvory.

Zamířili jsme přímo k jednomu z otvorů a vešli dovnitř. Nejdřív jsem ve tmě vůbec nic neviděl. Slyšel jsem nějakou malou ženu, jak hubuje děti, a dětský pláč. Postupně si mé oči přivykly na přítmi. Strčili do mě, abych se položil na malou rohož.

Zena i děti odešly. Nade mnou stáli jen muži a v šeru vypadali divoce a nebezpečně. Najednou jsem pochopil, o čem vypovídají statistiky zabitých pracovníků naftařské společnosti. Přivedli mě sem, aby mě zabili?

Muži se o něčem dohadovali, pak se obrátili a odešli. Rozhlédl jsem se po místnosti. Nebyla kruhová, jak jsem předpokládal, ale obdélníková se šesti vchody. Tvořily ji palmové kmeny, které byly zapuštěné do země a jejich vrcholky svázané k sobě. Vznikaly tím krásně jednoduché oblouky, pokryté zahnědlými palmovými listy. Očima jsem po nich přejížděl sem a tam. Zdálo se mi, že se stávají lehčími a že s nimi jemně pohybuje vánek. Uklidňovalo mě to. Bolest ve zraněné noze jsem necítil. Ještě jsem si stačil uvědomit, co se stalo, a zasmát se tomu. Pak jsem omdlel.

„Blouzním,“ řekl jsem nahlas. „Co s tím?“ Znovu jsem se zasmál.

Když jsem se probudil, byl už asi druhý den. Nemohl jsem zjistit, jak dlouho jsem ležel v bezvědomí, protože ženy ani děti mi nevěnovaly žádnou pozornost. Potil jsem se a měl horečku. Noha mi natekla a rána po šípů začala hnisat.

Zvedl jsem se a vzepřel se na lokty, ale zamotala se mi hlava, a tak jsem si znovu lehl a pozoroval vysoké oblouky na stropě. Vypadaly jako z katedrál. Tiché povídání pracujících žen znělo jako modlitby.

Dostal jsem průjem. Když to na mě poprvé přišlo, zkoušel jsem vstát a sám jít ven. Rychle mě shodili zpátky na rohož. Nakonec jsme se posunky domluvili a jedna žena mě doprovodila ven. Indiáni chodili na záchod hned za dveře. Šel jsem taky, celý červený, protože mě ta žena pozorovala. Na záchod jsem musel stále častěji.

Celý den jsem v polospánku proležel na rohožce. Začaly mi natékat žlázy v podpaží. Nedali mi nic k jídlu. Odpoledne mě z dřimoty probudily zvuky, které mi připomínaly válečný pokřik. Posadil jsem se a očekával nejhorsí.

Dovnitř se nahrnuli muži, ječeli a v rukou drželi dnešní úlovky – opice a papoušky. Vzrušeně si mezi sebou povídali. Zvířata otáčeli nad ohněm, aby z nich opálili peří a chlupy. Místnost zaplnil štiplavý a dráždivý kouř. Potom ženy zvířata uvařily.

I když mi bylo špatně od žaludku, měl jsem šilenej hlad. Žádné jídlo jsem však nedostal.

Večer se Indiáni uložili do houpacích sítí. Zatímco spali, byl jsem vzhůru a potil se. Měl jsem dojem, že se celá místnost houpe a spadne mi na hlavu. Stehno mě neuvěřitelně bolelo. Zanítlo se a já si je nemohl ani umýt. Uvědomil jsem si svou bezmocnost a rozbřečel se. Když jsem plakal, trochu se mi ulevilo.

Začal jsem se modlit. Už dlouho jsem se takhle nemodlil. S otevřenýma očima jsem tiše promlouval k Bohu a pozoroval při tom jemné pohyby motilonských houpacích sítí, které visely vysoko nad zemí. Bůh mě utěšil. Dal mi poznat, že dělám to, co si přeje.

Druhý den odpoledne ke mně přišel malý chlapec a v ruce držel složený palmový list. Usmál se a list rozevřel. Kroutily se na něm různé housenky. Tvarově i velikostí se podobaly párku.

Nevěděl jsem, co mám dělat. Pokrčil jsem rameny a zatvářil se nechápavě.

Jedna z housenek spadla z listu na podlahu. Chlapec ji rychle zvedl, ukouzl jí hlavičku a zbytek rozkousal a spolkl.

Znovu otevřel list. Měl jsem jíst housenky. Zvedl se mi žaludek. Jenže jsem měl hlad, a jestli je odmítnu, kdoví kdy mi nabídnou další jídlo.

Nejistě jsem se natáhl a vzal si jednu z nejmenších housenek. Kroutila se mi v ruce. Zavřel jsem oči, dal si její hlavičku mezi zuby, ukouzl ji a rychle vyplivl. Vnitřnosti housenky se dostaly na povrch. Věděl jsem, že jestli se podívám, nebudu schopen to pozřít, a tak jsem si to celé strčil do pusy a kousal. Bylo to jako guma. Nechutnalo to špatně: jako slanina. Vzal jsem si další a pak další.

Žaludek se vzbouřil. Začala mi být zima. Cítil jsem, jak se mi červi pohybují v žaludku. Najednou začali vycházet ven stejnou cestou jako dovnitř.

Když jsem nakonec zvedl oči, chlapec tam už nebyl. Později mi přinesl nějakou uzenou rybu. Tu jsem snědl a nevyzvracel. Od té doby jsem dostával dost jídla, ale žádné housenky.

Dny mýjely a nemoc se zhoršovala. Stále jsem se nesměl vzdálit z rohože, ale stejně bych asi nebyl schopný vstát a odejít. Jedna ze žláz v podpaží mi natekla tak, že jsem nemohl přiložit ruku k tělu. Stehno se mi nehojilo.

Když jsem byl vzhůru, pozoroval jsem ženy při domácích pracích a muže při výrobě šípů. Většina mužů vypadala krutě. Strkali do mě a smáli se mi, když jsem skákal.

Jeden z nich si však vzal do hlavy, že mě bude ochraňovat. Kdykoliv přišel, ostatní se odtáhli. Výrazně a zvláště se smál a vypadal legračně. Při chůzi měl prsty na nohou obrácené směrem k sobě a vedle úst jizvičku. Každý den, když se vrátil z lovu, se na mě usmál a něco mi řekl. Často mi nosil jídlo.

Měsíc jsem živořil na pokraji života. Průjem se stále zhoršoval. Zeslábl jsem tak, že jsem nemohl ani pořádně sedět. Museli mi pomáhat ven.

Jeden den jsem pocítil, že musím odejít. Byl jsem si jist, že to chce Bůh. Ale to znamená, že ztratím kontakt s Motily. Jak bych to mohl vzdát, když už jsem si tohle všechno prošel? Na druhou stranu – k čemu bude, když zemřu?

V noci vyšel měsíc. Viděl jsem, že venku svítí. Tiše jsem vstal. Vrávorál jsem, protože se mi motala hlava. Nikdo mě nezastavil, všichni spali.

Po špičkách jsem šel ke dveřím. Nikdo se nepohnul. Vyšel jsem ven do noci a srdce mi bušilo strachy. Na chvíli jsem dokonce zapomněl, že jsem nemocný.

Od domu vedla stezka dolů z kopce. Chtěl jsem se dostat k vodě, abych zahladil své stopy. Noha mě bolela v místě, kudy prošel šíp, a byla ztuhlá. Musel jsem ji po nerovné cestě vláčet za sebou. Kameny mě bodaly do nohou.

Na úpatí hory jsem se zastavil. Protékala tudy malá říčka, v níž jsem si umyl nohu. Voda v ráno páčila a vešla mi do očí slzy. Poslouchal jsem, jestli mě někdo nepronásleduje, ale nikdo za mnou nešel.

Musím se držet řeky, buď po proudu, nebo proti, jinak se ztratím. Proti proudu dojdou k horám, a na druhé straně hor žijí lidé. Nevěděl jsem, kam bych došel po proudu – vydal jsem se tedy proti proudu.

Čtyři dny jsem šel bez jídla. Báł jsem se jedovatých tropických rostlin a ze břehu jsem neviděl nic, o čem bych s jistotou věděl, že můžu jíst. Spalovala mě horečka; chvílemi mi bylo zima a chvílemi horko. Zvednout nohu mě stálo neuvěřitelnou námahu. Někdy jsem se musel brodit vodou, jindy jsem šel po skalnatých březích.

Řeka se stáčela do hor. Často jsem ji musel přebrodit, abych mohl obejít skálu, často mě ledový proud strhl, a než jsem se z něho stačil dostat, uhořel jsem o skálu nebo o balvan. Bylo by jednodušší, kdybych se nechal řekou unášet.

Nohy mi otekly, protože jsem slézal ostré skály. Několikrát mě zastavil vodopád, po jehož obou stranách se tyčily útesy. Musel jsem lézt po kluzkých balvanech porostlých mechem a tápavě hledat, kde se zachytit rukama, abych nespádl.

Pátého dne odpoledne jsem si zničeně sedl do rozsedliny mezi dvěma balvany, zády jsem se opřel o vlhký a studený kámen a odpočíval.

Podíval jsem se na své ruce. V chladné vodě mi zmoudraly nehty, ruce a prsty dostaly bílou barvu. Celé tělo sténalo bolestí, hlady mě bolel i žaludek. Rozklepal jsem se a nemohl jsem třesení zastavit. Zíral jsem do vody a rozostřily se mi oči. Zdálo se mi, že voda neteče, ale stojí.

Mohu jít dál? Nevěděl jsem jak. Potřeboval jsem se najíst a odpočinout si. Na hladině se houpalo něco zářivě žlutého. Nemohl jsem zaostřit oči a mys-

lel jsem si, že blouzním. Promnul jsem si oči a začal rozeznávat vodu – proud unášel trs banánů. Zachytil jsem je, když pluly okolo. Nemohl jsem tomu věřit, byly dokonce zralé; nezralé banány jsou velice hořké.

Dalo mi dost práce, abych je nevyzvracel, ale když už jsem je začal trávit, cítil jsem, jak mi dodávají sílu a naději.

Vstal jsem a vydal se na další cestu proti proudu. Za pár hodin jsem došel k přírodní nádrži, kde se řeka rozdělovala do několika malých pramínků. Po stěně nádrže jsem vylezl nahoru a konečně se dostal na vrchol hor.

Před sebou jsem viděl zalesněné srázy, ani známka po lidském osídlení. Mezi stromy nikde žádná mýtina neprosvítala, viděl jsem jen další kilometry stejné džungle, ze které jsem právě vyšel.

Zhroutil jsem se na vyvrácený kmen. Má nějaký smysl, abych šel dál? I kdyby tam někde žili lidé, jak bych je našel?

Celou dobu, kdy jsem byl na útěku, jsem si říkal, že stačí, abych se dostal nahoru do hor, a budu zachráněn. Ale teď jsem viděl, že na tom nejsem o nic lépe než předtím. Žádná záchrana mě tu nečekala.

Vzpomněl jsem si na banány. Dal mi je Bůh proto, aby se mi posmíval? Aby mi dal naději, a pak mi ji zase vzal?

Připomněla se mi slova: „Připravím ti stůl před tvými nepřáteli.“ Bůh mi připravil hostinu uprostřed džungle, hostinu z banánů. Zapomene na mě teď?

Díval jsem se na kilometry džungle. Někde tam musí žít lidé, kteří mi mohou pomoci. Bůh mi ukázal trs banánů, když jsem je potřeboval. Může mě k těm lidem zavést.

Nebudu tvrdit, že jsem věděl s jistotou, že mě k nim Bůh zavede. Ale přinutil jsem své bolavé a nemocné tělo, aby se z kmene zvedlo a znovu se vydalo na cestu.

V údolí pode mnou jsem našel koryto pramínku a vydal se po něm. Šel jsem jako ve snách. Připadalo mi to jako špatný sen, ze kterého se nemohu probudit. Podél koryta jsem kráčel celý den. Raději bych se nechal odnést vodou, ale šel jsem dál.

Nejprve jsem ten zvuk nepoznal. Znělo to vysoce a výrazně – jako datel, ale byl hlasitější a pomalejší. Pozorně jsem se zaposlouchal. Zdálo se mi, že ten zvuk do džungle nepatří. Něco mi napovídalo, že je důležitý. Byl mi povědomý, ale neuměl jsem ho pojmenovat. Už jsem ho někde slyšel.

Rozhodl jsem se, že zjistím, co to je. Když jsem se přiblížil, konečně jsem si vzpomněl. Byl to zvuk sekýry. Člověk!

Zařídil to Bůh? Přivedl mě do civilizace?

Vykročil jsem směrem za zvukem, kulhal jsem, ale nohy se pokoušely o belhavý běh. Pak jsem spatřil dva muže, jak sekají do kmene obrovského stromu. Zavolal jsem na ně, ztratil jsem rovnováhu a spadl do špíny.

Do civilizace a zase zpátky

„KDO TO JE?“ zaječel jeden z těch dvou mužů. Patrně si myslel, že jsem Indián. Ležel jsem za keřem, takže mě nemohli vidět.

„Pomozte mi!“ volal jsem. „Pomozte!“

Nechali práce a šli se na mě podívat.

„Co se děje?“ zeptal se jeden z nich.

„Doktora,“ bylo jediné slovo, které jsem zvládl říct.

Udiveně se na sebe podívali, pak mě zvedli a opřeli o strom. Dali mi kukuřičnou placku a trochu cukru. Otevřel jsem ústa, abych jim poděkoval, ale zjistil jsem, že nemohu mluvit. Placku jsem jedl dlouho, neměl jsem sílu pořádně kousat.

Muži přivedli mulu, naložili mě na ni a odvezli do nedalekého domu. Manželka jednoho z nich mi přinesla dobré červené banány, další dvě kukuřičné placky a hrnek silné, sladké kávy. Posilnilo mě to. Zatímco jsem si cpal jídlo do úst, zeptal jsem se, jak daleko jsem od Machiques.

„Machiques? Nikdy jsem o tom neslyšel.“

„Překvapilo mě to. Machiques bylo známé město.“

„Které město leží nejbliž?“ zeptal jsem se.

„Talamaque.“

„Jak je to daleko?“ Slyšel jsem to jméno poprvé.

„Dva dny chůze.“

„A jaké další město je v okolí?“

„Rincon Honda.“

„Cože? Já jsem v Kolumbii?“

Neměl jsem čas se příliš divit, protože jsem v několika minutách usnul. Probudil jsem se na posteli. Neviděl jsem ji už déle než rok. Sluneční paprsky dopadaly pod stejným úhlem, jako když jsem usnul. „Spal jsem jen pár minut,“ pomyslel jsem si. Pak jsem si ale uvědomil, že jsem prospal celý den.

Vstal jsem, umyl se a oblékl. Cítil jsem se lépe, i když jsem byl stále slabý. Podíval jsem se do zrcadla – vypadal jsem jak strašidlo! Oblečení, které jsem dostal od Jukonů, bylo roztrhané na cáry. Nedivil jsem se, že se mě ti muži zděsili.

Ten den jsem odpočíval. Moje tělo nebylo zvyklé na potravu, a tak jsem jedl jen malé množství. Jinak se mi začal zvedat žaludek. Dostal jsem mapu

a pokusil se podle ní určit, kudy jsem během posledního roku procházel.

Druhého dne mě osadníci odvezli do Talamaque. Zbyly mi nějaké venezuelské peníze a podařilo se mi je uchovat po celou dobu, co jsem byl v džungli. Vyměnil jsem je za kolumbijské pesos a koupil za ně pár dobrých bot, khaki kalhoty a košili. Špinavé a roztrhané oblečení jsem nechal ve zkušební kabině v obchodě a na ulici jsem vyšel jako nový člověk.

Chtěl jsem se z pohraničí dostat do hlavního města Bogoty. Tam se rozhodnu, co dál. Neměl jsem však na cestu dostatek peněz, a tak jsem si koupil jízdenku na vlak jen do poloviny. Nezůstalo mi vůbec nic, ale nedělal jsem si starosti, jak zbytek cesty překonám. Nějak se to vyřeší.

Bylo nádherné sedět ve vlaku a vozit se, bez námahy, bez starostí. Nikdy předtím jsem si vlaku nevážil. Teď se mi zdálo, že jedeme neuvěřitelnou rychlostí. Dal jsem si nohy na protější sedadlo a odpočíval.

V polovině cesty vlak zastavil a nastoupili do něj vojáci. Procházel našim vozem a kontrolovali doklady.

„Pane, co to dělají?“ zeptal jsem se muže přes uličku.

Pokrčil rameny. „Hledají komunistické partyzány. Někdy je ve vlaku načapají.“

Přistoupil ke mně malý, podsaditý voják s mrožím knírem. „Mohu vidět vaše doklady, prosím?“,

Zavrtěl jsem hlavou. „Žádné nemám. Promiňte.“

„Nemáte? Proč?“

„Právě jsem vyšel z džungle.“

Lidé se začali otáčet a prohlíželi si mě. Voják se na mě díval dost nepřívětivě. „Raději pojdte se mnou,“ řekl mi.

Dovedl mě ke svému nadřízenému. Taky mi nevěřil. Musel jsem z vlaku vystoupit. Velitel poslal do Bogoty telegram, že zajal podezřelého cizince, který byl patrně v džungli.

Odvedli mě do vojenského prostoru a dobře mě tam nakrmili. Potom mi velitel oznámil, že mě musí poslat na výslech do Bogoty.

Pokrčil jsem rameny. V skrytu duše jsem se však smál. Neměl jsem peníze a vlak jsem si zaplatil jen do poloviny. Teď mě živí vojáci a posílají mě tam, kam jsem se chtěl dostat. Mám Přítele na nejvyšších místech.

V Bogotě jsem svůj příběh vyprávěl několika vysokým úředníkům. Všechno mi nevěřili, ale o tom, že jsem byl v džungli, jsem je přesvědčil. Poslali telegram na americké velvyslanectví, které o mně samozřejmě nikdy neslyšelo, protože jsem v Kolumbii zaregistrován nebyl. Nemohl jsem úředníky přesvědčit, aby to zkontrolovali ve Venezuele. Byli přesvědčeni, že tuhle část příběhu jsem si vymyslel.

„Nikdo,“ řekli mi, „kdo se dostane na motilonské území, odtamtud nevyjde živý.“

Chtěli mě nacytat, a tak mě poslali k doktoru Gregoriu Hernandezovi de Alba, předsedovi Kolumbijského výboru pro indiánské záležitosti. Doktor Hernandez četl studii o Jukonech, kterou napsal nějaký kolumbijský antropolog, a tak mě zkoušel, co vím o jejich kultuře. Všechno, co jsem řekl, samozřejmě sedělo.

„Dobře,“ řekl. „Věřím vám. Žil jste s Jukony.“

„Ale co s Motilony?“ zeptal jsem se. „Nevěříte, že jsem u nich byl?“

Pokrčil rameny a usmál se. „Před vámi se s Motilony nikdo nesetkal, a tak vás nemohu vyzkoušet.“

Podal mi ruku. „Ale to nevádí. Přesto vám věřím.“

Oficiálně se za mě zaručil, a tak jsem dostal povolení v Kolumbii zůstat. Daroval mi taky nějaké peníze a pomohl najít ubytování.

Po několika dnech jsem se v baptistickém kostele seznámil s americkými manžely Martinovými. Pozvali mě, abych se k nim nastěhoval, a dali mi peníze na oblečení i ostatní výdaje a představili mě mnoha svým přátelům.

Většinu času jsem strávil procházkami po Bogotě. Každý den jsem se cítil lépe. Bylo skvělé, že jsem se domluvil. Cítil jsem se jako doma a čím víc jsem na to myslel, tím míň se mi chtělo se k Motilonům vracet. Život v džungli byl těžký. Strávil jsem v ní téměř dva roky, většinu času jsem byl nemocný, jedl příšerné jídlo, pokud jsem vůbec jedl, a neuměl se domluvit. Proč bych se měl vracet? Co mě to táhlo zpátky?

Dobrá, myslel jsem si. Mám Indiánům říct o Ježíši. Kvůli tomu mě tam Bůh posílá.

Jak to udělám? Nechystal jsem se jít do džungle a udělat z Indiánů Američany, jak se o to pokoušejí někteří misionáři. Ale bude mezi těmi všemi indiánskými mýty a legendami místo pro Ježíše?

Muž neopustí svou manželku proto, že má starosti s tím, aby ji uživil. Do džungle jsem se vracet nechtěl, ale věděl jsem, že tam půjdu. Musím, protože Bůh to po mně chce. Mnohokrát mi to ukázal zcela jasně, a tak se o tom nsdá pochybovat. A – co je důležitější – dal mi k Motilonům lásku, která byla vzhledem k tomu, co jsem u nich zažil, nepochopitelná. Bylo to nelogické, ale když mě někdo poprosil, abych mu vypravoval o svém dobrodružství, stále častěji jsem mluvil o Motilonech, jak žijí, a stále méně o tom, co jsem prožíval. Miloval jsem je a byl jsem na ně hrdý.

Přesto si mě Bogota získala. Miloval jsem ji také a chtěl jsem zůstat co nejdéle.

„Dobře, Pane, půjdu zpátky,“ řekl jsem. „Ale nevím, jak. Jestli chceš, abych se vrátil, zaříd, abych se tam dostal.“

Martinovi, u kterých jsem bydlel, pracovali v Texaco Oil. Zajímal je můj příběh a pan Martin chtěl, abych ho vypravoval hlavnímu manažerovi Kolumbijské naftové společnosti, která patřila firmám Texaco Oil a Mobil. Souhlasil jsem, protože Martinovi ke mně byli velice milí.

Vedoucí manažer Frank Lerory mi naslouchal se zájmem. Když jsem domluvil, opřel se do křesla a zamračil se, jako by mi chtěl říct špatné zprávy.

„Pane Olson, najali jsme dva vynikající antropology, aby navázali spojení s kmenem, kterému se říká Motiloni. Určitě jste slyšel, že jsou to Motiloni, kdo napadají naše zaměstnance.“

„Antropologové však v obou případech našli Jukony a tvrdili, že to jsou Motiloni.“ Pokrčil rameny a zvedl ruce. „Proč bychom měli věřit vám?“

Řekl jsem mu, jaké jsou rozdíly mezi životem Jukonů a Motilonů.

„Dobře, řekl bych, že jste oblast přeletěl v letadle. To dokáže každý.“

Naštvalo mě to. „Je mi jedno, jestli mi věříte, nebo ne. Přišel jsem, protože mě o to poprosil pan Martin.“

Podíval se na mě znuděně. „Co byste od nás chtěl?“

„Od vás nechci nic,“ řekl jsem. „Přišel jsem jen proto, že mě o to požádal můj přítel.“

Mávnul rukou. „Tak děkuju, že jste přišel.“

Vstal jsem a před odchodem mu ani nepotřásl rukou.

„Počkejte,“ zavolal na mě. „Chcete se na motilonské území vrátit?“

Obrátil jsem se. Okamžitě jsem si uvědomil, že jsem se za to před několika dny modlil.

„Ano,“ odpověděl jsem krátce.

„Pozitří posíláme ke Zlaté řece letadlo,“ řekl. „Jestli chcete, můžete letět taky. Je to blízko jejich území.“

Pomalů jsem přikývl. „Děkuju. Víím to. Moc bych chtěl letět.“

Netrpělivé čekání

PO MĚSÍCI stráveném v Bogotě se mi džungle zdála tichá a klidná. Utábořil jsem se nedaleko malého potůčku a čekal, až mě Motiloni najdou. Můj tábor ležel nedaleko křižovatky tří motilonských stezek. Věděl jsem, že nejsem daleko od jejich vesnice, ale vydat se do ní by bylo nebezpečné. Místo toho jsem na pěšiny položil pro Motilony dárky tak, aby je našli.

Ve srovnání s minulým pobytem v džungli jsem s sebou měl opravdu luxusní vybavení. Vzal jsem si igelit, aby mě chránil před deštěm, a jídlo, které mi vydrží aspoň týden. Dokonce jsem si přinesl tři knihy: Bibli, Doktora Živaga a antropologickou knihu o Jukonech, která se jmenovala *Red Cloth Green Jungle*. Byl jsem sám se sebou docela spokojen. Za chvíli budu zpátky u Motilonů, říkal jsem si. Do té doby si budu užívat džungle, trochu číst a odpočívat.

Civilizaci jsem nechal daleko za sebou. Od Zlaté řeky, kde končí území naftařské společnosti, mě proti proudu vyvezl nějaký farmář. Odvážil se jen část cesty a zbytek jsem procházel džunglí sám. Neustále jsem ztrácel cestu, vracel se a snažil se vyznat se v těžko rozeznatelných a zamotaných indiánských stezkách. Nakonec jsem se utábořil.

Každý den jsem zkontroloval dárky na pěšinách. Na jedné stezce jsem mezi stromy uvázal dlouhý kus červené látky, na další jsem uvázal malé balíčky soli a cukru a na třetí položil naplocho mačety. Položil jsem je naplocho, protože mi jeden zaměstnanec naftařské společnosti řekl, že Motiloni při vyhlásování války zapíchávají své šipy hroty do země. Chtěl jsem, aby bylo jasné, že jsem přišel v míru.

Překontrolování dárků mi zabralo velkou část dne, protože jsem se musel prodírat větvemi a liánami, které rostly přes cesty. Pak jsem se vrátil na své stanoviště. Utábořil jsem se na vyvýšenině pod mahagonovými stromy, jejichž kořeny vyčnívaly jako pilíře katedrál. Bylo to příjemné místo s jedinou vadou – brouky. Odpoledne jsem obvykle rybařil, na ohni si uvařil něco k jídlu, abych měl dost energie, a pak si četl.

Uplynul první týden, pak druhý, ale nic nenaznačovalo, že by se darů někdo dotkl. Týdny se protáhly na měsíc. Došlo mi jídlo a začal jsme se cítit

v džungli stísněně. Křik zvířat mi v noci často nedovoloval spát. Věděl jsem, že ve tmě na svou kořist číhají tygři. Někdy jsem zaslechl křik zvířete a rozklepal se. Ve dne z vysokých stromů kapala voda. Stromy byly tmavé a pochmurné a já si přál, aby mi hustá vegetace nezakrývala slunce. Vládl tu děsivý klid. Zdálo se mi, že se přede mnou celá džungle ztišila. Kdybych promluvil, slovo by se odrazilo v nehybném vzduchu donekonečna. Někdy, abych se toho ticha zbavil, postavil jsem se a vykřikoval věty ve všech jazycích, na které jsem si vzpomněl.

Začal jsem pochybovat, že dárky splní svůj účel. Na obchůzku po pěšinách jsem se vydával každý den a pokaždé jsem očekával, že uvidím nějakou změnu. Dárky však vždýcky ležely tak, jak jsem je položil. Moje netrpělivost rostla. Každý den jsem se několik hodin probojovával k dárkům, pak jsem na ně sotva pohlédl a znechuceně odešel. Knihy jsem četl dokola a už mě unavovaly. Chtěl jsem, aby se něco stalo.

Moje netrpělivost byla absurdní. Svůj život jsem se rozhodl věnovat Motilonům, ale přitom jsem nemohl vystát pár týdnů čekání v džungli. Proč ten spěch?

Přes všechny racionální úvahy jsem byl nakonec štěstím bez sebe, když dárky po dvou měsících zmizely. Nemohl jsem tomu skoro věřit. Zkontroloval jsem, jestli jsem na správném místě. Nebylo pochyb, to místo jsem znal jako své boty. Znal jsem každou větvičku a každý strom. Dárky někdo vzal.

Položil jsem tam další dary. Druhý den také zmizely. Umístil jsem tam nové dary. Tentokrát jsem místo nich našel luk a šíp. Byl to dobrý pokrok. Chtějí si se mnou dárky vyměnit.

Rozhodl jsem se tedy, že až tentokrát dárky položím, zůstanu nablízku, abych zjistil, jestli je příjemou ode mě osobně. Byl jsem si jist, že mě v džungli pozorují. Chtěl jsem je vidět taky.

Posadil jsem se na stezku a čekal. Hodiny ubíhaly. Nic jsem neviděl ani neslyšel. Měl jsem s sebou svoje rybářské náčiní a blízko tekla potok, tak jsem se rozhodl, že půjdu na ryby. Nejspíš uslyším, jestli si pro dary přijdou.

Když jsem se vrátil od potoka, dary zmizely. Místo nich tam byly čtyři dlouhé šipy zapíchnuté hroty do země.

Motiloni mě varovali. Měl bych utéct, abych si zachránil život. Ale jestli tentokrát uteču, už je asi nikdy nevidím. Promrhal bych měsíce a léta. Můj závazek by se stal jen jedním z mých nesplněných rozhodnutí.

Klekl jsem si a modlil se. Zdálo se mi logické, abych to udělal. Když jsem vstal, dostal jsem nápad. Jeden šíp po druhém jsem vytáhl ze země a položil je naplocho. Navrch jsem dal nějaké dary. Možná je to přesvědčí, že jsem přišel v míru.

Po cestě do svého tábora jsem nacházel další varování. Ležela zde bílá košile, rozřezaná a roztrhaná na cáry. O kus dál jsem našel rozříznutý kořen manioku a vevnitř kusy špíny. Roztrhají mě na kusy?

Zaslechl jsem šelest mezi stromy. Zastavil jsem se a zaposlouchal. Šelest taky ztichl.

To se mi zdálo, pomyslel jsem si. Šel jsem dál. Ale určitě jsem něco nedaleko cesty zaslechl. Někdo mě sledoval.

Očima jsem prohledal hustou zelenou vegetaci, ale nic jsem neviděl. Pokračoval jsem v chůzi, stále se rozhlížel a očekával, že v zádech ucítím šíp.

Vzpomněl jsem si na jedinou motilonskou větu, kterou jsem se minule naučil. Byl jsem si dost jistý, že to znamená „pojď sem“. Zakřičel jsem to na Indiány.

„Kvajakuba dobukubi! Kvajakuba dobukubi!“

Zavolal jsem to několikrát. Pak jsem znovu uslyšel ten šelest, ale vzdaloval se ode mě do džungle. Nastalo ticho.

Později jsem zjistil, že „dobukubi“ znamená „ty lenochu, který za nic nestojí“, a tak jsem volal „Pojďte sem, vy líní a bezcenní lidé“. Dva měsíce se obrátily vniveč hloupou chybou, o které jsem navíc ani nevěděl. Nesmírně mě to frustrovalo. Ráno jsem měl velkou naději, ale teď se rozplynula. Rozběhl jsem se po cestě do svého tábora. Škrábaly mě trnové keře a liány. Už jsem si přál jen jediné – abych se odsud dostal. S Indiány jsem skončil; jsou hloupí a iracionální.

Běžel jsem, supěl vzteky, ale necítil jsem žádnou únavu. Stesk ze samoty posledních dvou měsíců se ve mně uvolnil. Cítil jsem, jak mi keře rozdírají ruce a tvář, ale skoro jsem z toho měl radost. Chtěl jsem odejít a na Indiány zapomenout.

Vběhl jsem na mýtinku, kde jsem se utábořil, a chvíli tam vztekle postával. Pak jsem uchopil svou sekuru a běžel k vodě. Začal jsem kácet balzový strom. Udělám si vor a odpluji odsud.

Pracoval jsem horečnatě. Strom se brzo začal kývat a spadl do řeky. Hned jsem se přesunul k dalšímu. Sekyra se začala zasekávat hluboko do kmene. Spadl. Dal jsem se do dalšího.

Vtom jsem zvedl hlavu. Nade mnou stálo šest Motilonů s napjatými luky. Bez přemýšlení jsem upustil sekuru a schoval se za strom. Pozorně jsem si je prohlédl. Nevypadali, že by mě chtěli zabít. Jen čekají a mají přitom připravené luky.

Vystoupil jsem zpoza stromu. Ukázal jsem jim, že mám prázdné ruce. Vztek mě opustil. Sledoval jsem, jestli se jim na tváři objeví nějaký výraz, ruce se mi lehce trásly.

Pomaloučku dali dolů. Jeden z nich si stoupl dopředu. Špičky jeho nohou mířily k sobě. Zadíval jsem se pozorněji do jeho obličeje. Vedle úst měl jizvičku.

Usmál jsem se na něj a doufal, že mě pozná. Taky se na mě usmál. Usmál jsem se víc, on taky. Poznal mě a řekl něco ostatním. Uklidnili se. Pak se dlouze a hlasitě rozesmál. Na druhé straně hor jsem ho podle jeho smíchu rozpoznával. Byl to jediný přátelský člověk, se kterým jsem se za horami setkal. Teď jsem ho potkal tady, stovky kilometrů daleko.

Muži se mezi sebou začali o něčem dohadovat. Poznal jsem, že se nezlobí. Dokonce mě ani moc nehlídali. Muž s výrazným smíchem mi naznačil, abych je následoval. Tentokrát jsem necítil v zádech oštěp.

Když jsme se dostali do domu, vyvolal jsem tam velký rozruch. Motiloni se kolem mě shromáždili; strkali do mě a sahalí na mě. Nejvíce je upoutaly chlupy na nohou a rukou. Už předtím jsem si všiml, že Motiloni žádné nemají. Některý mladík se dotkl mé ruky, pak mezi prsty uchopil jeden silný světlý chlup a vytrhl ho.

„Au,“ řekl jsem. Hrozně to bolelo, jenže všichni se tomu smáli. Začali si natahovat moje šortky a košili, jako by si nebyli jistí, jestli nejsou součástí mého těla. Pak mě štípali a prhmatávali moje svaly.

Vytrhávali mi další chlupy. Bolelo to, ale viditelně se tím bavili. Brzy jsem se musel smát sám sobě. Dostal jsem dobrou náladu. Neublíží mi. Znovu jsem se s nimi setkal, mám novou příležitost se s Motilony sblížit. Večer jsem dostal jídlo a závěsnou síť na spaní. Visela na trámu vysoko nad zemí a napoprvé se mi nepodařilo do ní vylézt. Když jsem při prvním pokusu spadl, všichni se smáli. Ale nakonec jsem se tam vyšplhal, a i když jsem se necítil příliš bezpečně, zkusil jsem si odpočinout.

Díval jsem se na strop a pečlivě si prohlížel známé trámy. Vtom jsem uviděl, jak směrem ke mně slézá po provazu jedné sítě malá myška. Měla takový zvláštní, plochý tvar, pro zvíře netypický. Když přiběhla na dosah ruky, poznal jsem, že to je ohromný šváb, asi dvanáct centimetrů dlouhý. Vyjekl jsem a srazil ho na podlahu. Nikdo jiný tomu nevěnoval pozornost. Lehkl jsem si zpátky do sítě a nervózně se zasmál.

Dům se ztišil. Jen příležitostně jsem zaslechl útržek raženého motilonského jazyka. Znělo to jako písnička.

Brzy tomu budu rozumět, pomyslel jsem si.

Deprese

DALŠÍ DEN jsme se představili jmény. Ukázal jsem na sebe. „Bruce Olson,“ vyslovil jsem pečlivě. Většinu lidí kolem mě to asi zmátlo. Jeden muž se pokusil jméno zopakovat: „Bručalonga.“ Zavrtěl jsem hlavou. „Bruce Olson. Bruuce Ol-sun.“

Zkusil to znovu. „Bručko.“

„Bruce Olson,“ trval jsem na svém.

Usmál se a souhlasně pokýval hlavou: „Bručko.“ Otočil se a nadšeně sdělil jméno muži vedle sebe: „Bručko.“ Ten ho pečlivě zopakoval. „Bručko.“ Za chvíli se moje jméno všude rozšířilo. „Bručko,“ opakovali a ukazovali na mě.

Tak jsem byl Bručko.

Stala se ze mě slavná osobnost. Napodobovali moji řeč, prohmatávali moje svaly anebo masírovali žaludek. Někdy, když jsem ležel v závěsné síti, vyškřábaly se za mnou nahoru dvě nebo tři děti, něco brebentily a lezly po mně, jako kdybych byl velká socha.

K jídlu jsem dostával spoustu uzených ryb a vařených maniokových kořenů. Chutnalo to výborně. Obvykle mi jídlo přinesl na velkém banánovém listu muž, který mě poznal jako první. Jmenoval se Arabadoyka. Slezl jsem ze sítě, a zatímco jsem jedl, stál vedle mě se širokým úsměvem a spolu s dalšími diváky mě pozoroval. Zdálo se, že Indiány zajímá všechno, co dělám. A neustále se smáli, zpívali, nebo si povídali.

Brzo ráno muži vyráželi na lov a ženy se daly do své práce. Děti si hrály na babu nebo vyráběly malé šípy a střílely s nimi do terče. Když se muži vrátili s úlovkem, připravovalo se jídlo a všichni se radovali z vůně pečeného masa a přes celý dům na sebe pokřikovali. Každá rodina si vařila své vlastní jídlo a jedla ho s viditelným potěšením. Když měli dost a břicho se jim vyboulilo, procházeli se a popleskávali ho téměř jako hrdé matky, které srovnávají svá miminka.

Zdálo se, že mě všichni mají rádi. Byl jsem nadšený. Snažil jsem se naučit motilonský jazyk, ale zjistil jsem, že to bude trvat dlouho.

V Minnesotě jsem pracoval v chlapeckém klubu a naučil jsem se tam malý trik, jak vyjmout oko a očistit ho. Vzpomněl jsem si na něj, když za mnou

do sítě vylezlo několik malých chlapců. Všechny jsem je vzal, postavil na zem a připravil se na představení. Přišlo se podívat i několik dalších dětí.

Dal jsem si prsty okolo oka a kroutil s nimi sem a tam. Přitom jsem skřípal zuby. Pak jsem oko zavřel a předstíral, že jsem ho vyndal z důlku, dýchl na ně a vyleštil ho košilí. Vložil jsem ho zpátky do důlku, našrouboval a upravil, aby do důlku padlo, a otevřel ho. A! Je to mnohem lepší. Už vidím lépe.

Děti to představení milovaly. Chtěly, abych to samé ukázal i s druhým okem. Tak jsem to předvedl. Potom jsem si vyndal obě oči. Když jsem si je nasazoval zpět, překřížil jsem ruce. Oči jsem otevřel, jenže byly opačně. Byla to ohromná senzace. Většina dětí běžela pro ostatní děti nebo rodiče, aby to všichni viděli.

Těšilo mě, že mě takhle přijímají. Když se lidé začali shromažďovat, napadlo mě, že to představení lze využít k tomu, abych se naučil jazyk. Sáhnu jsem tedy na polici, která se táhla po celém obvodu stěn, a vzal si poznámkový blok s tužkou. Když jsem trik předváděl, poslouchal jsem, co si lidé povídají, a co nejpřesněji jsem to zaznamenal.

Když jsem si vyjmul obě oči, děti řekly něco jako „teď si je dá křížem“, a tak jsem získal příklad budoucího času. Když jsem si dal jedno oko do úst a spolkl je, objevil se Motilonům na obličejí překvapený výraz. „On to spolknul!“ vyrazil ze sebe jeden chlapec. Tak jsem získal minulý čas. Potom jsem začal jakoby škytat, abych oko dostal zpět. Tak jsem vytěžil minulý čas s důsledky pro současnost.

Představení jsem několikrát předvedl všem Motilonům v domě. Oči jsem měl samou modřinu, ale blok se mi zaplňoval motilonskými slovy.

Vzpomněl jsem si na další hru, která mi pomohla. Usekl jsem si paži nad rukávem a pak z něj ruku vystrčil, jako by byla ulomená. Motiloni se smáli, pak sekli do své vlastní paže a zatáhli za ni. Nic se nestalo. Popletlo je to a já jsem jim nabídl: „Já vám to udělám.“ Zasmáli se a řekli: „Ne, ty bys nám ulomil ruku,“ a utekli ode mě.

Nebo jsem napjal ruku a švihal s ní do kruhu, jako by byla v lokti nalomená a volně visela. Samozřejmě, že to Motilony oklamalo, protože ten trik neznali.

Měli neuvěřitelnou trpělivost a dívali se na představení znovu a znovu. Ale hry nakonec omrzí každého. Po několika týdnech už o ně neprojevovali zájem Motiloni ani já.

Snažil jsem se v domě zapojit do života dospělých. Jednou jsem pozoroval Arabadoyka, jak vyrábí šípy, a dokonce jsem se pokusil vyřezat vlastní. Samozřejmě jsem to zkazil, ale Arabadoyka se mnou měl trpělivost. Práce

byla zajímavá, jenže vyžadovala zkušenost. Za několik dní jsem se začal rozhlížet po jiné činnosti.

Sledoval jsem ženy, když tkaly. Normálně by nedovolily, aby se k nim posadil muž a sledoval je, ale protože jsem byl cizinec, smířily se s mojí přítomností a sebevědomě se chichotaly. Tkaní bývalo mým koníčkem, a tak jejich práce strhla mou pozornost. Na svoje sukně ženy sbíraly divokou bavlnu, předly vlákno a tkaly hrubou látku. Čas trávil společně a hodně přitom napovídaly. Samozřejmě jsem tomu vůbec nerozuměl, ale zvykal jsem si na zvuk jazyka. Myslel jsem si, že mi to pomůže. Přál jsem si, abych měl svůj vlastní stav a mohl pracovat s nimi, ale bylo mi jasné, že to není dobrý nápad. Kdybych tkal, odradilo by to muže, protože tkaní je ženská práce.

Výroba šípů i pozorování tkadlen mě bavilo jeden, dva, tři dny, ale dál už jsem to nemohl vystát.

Přál jsem si, aby den trval tři hodiny, a zbytek času jsem mohl prospat. Během dne jsem celé hodiny proležel v síti, zíral na strop a přál si, abych usnul. Začal jsem chodit spát hned po večerním jídle. Jenže pak jsem se probouzel ve dvě ráno. Přinutil jsem se tedy, abych večer zůstal vzhůru. Někoho jsem pozoroval nebo jsem se snažil přimět, abych do doby, než bude čas uložít se k spánku, poslouchal nějaké nesmyslné povídání.

Dny mi zahalovala pochmurná deprese. Motiloni byli veselí a jemní lidé. Jednou jsem sledoval matku, která tkala a při tom měla na klíně malou dcerku. Dítě dalo ruce na látku a zamotalo nitě tak, že plátno úplně zničilo, ale matka jí za to ani nevynadala. Prostě dcerku odložila na stranu, trpělivě napravila škodu a ukázala jí, jak může pomáhat a česat vlákno.

Jindy jsem viděl, jak se poprali dva bratři. Jejich matku to rozrušilo, vzala hlavu kuřete a jemně s ní jednoho z chlapců přetáhla přes nohu. Skoro se ho ani nedotkla. Když chlapec viděl, že je jeho matka nešťastná, začal křičet. Tvrdší postih jsem nikdy neviděl, a nebylo ho také nikdy potřeba.

Ale některé věci se mi nelíbily. Ve společném domě žilo asi osmdesát Motilonů. Mohli by si výborně pomáhat, ale každá rodina se starala jen o sebe. Když některé rodině přebývalo jídlo, vyhodila je bez ohledu na to, jestli sousední rodina hladová, nebo ne. Mezi rodinami neexistovaly žádné blízké vazby; některé rodiny žily vedle sebe a neznaly se ani jménem.

Obyvatelé domu se neustále měnili. Rodina se prostě zvedla a bez oznámení odešla. Jindy se zničehonic objevily nové rodiny a usadily se s námi. Nikdo si jich nevsímal a nestaral se, jestli tam jsou, nebo ne. Často tam žili celé týdny a nikdo nevěděl, kdo to je.

Nikdy jsem také neviděl slzy ani výraz bolesti nebo smutku. Zdálo se, že Motilonům tyto city scházejí. Jejich úsměvy a neustálý smích mi začaly při-

padat naprosto nesmyslné. Když se to tak vezme, nemají tihle Indiáni žádný cit, na který bych se mohl spolehnout, říkal jsem si.

Bibli jsem četl dokolečka a už mě to skoro nudilo. Věděl jsem, které verše budou následovat, jaké myšlenky a modlitby mě nad těmi verši napadaly minule. Je pravda, že Bůh ty modlitby vyslyšel, koneckonců jsem žil v pokoji mezi pověstnými Motilony.

Ale nadšení mě opustilo. Měl jsem Motilonům říct o Ježíši Kristu. Dělam to? Z jejich jazyka jsem ovládal jen několik nejzákladnějších frází.

Přemýšlel jsem o životopisech známých misionářů. Nic z jejich zkušeností mi nepomohlo. Dovedl jsem přestat těžká protivenství, ale co si počít s hroznou a beznadějnou nudou? Přemýšlel jsem o misionářích, které jsem potkal v Minneapolis, a těch, které jsem kritizoval na Orinoku. Po čtyřech letech odjedou domů na dovolenou a vypravují tam, kolik lidí přivedli k víře.

Tahle hloupá myšlenka ve mně vyvolala depresi. Jsem v Jižní Americe už tři roky. Kolik lidí se obrátilo? Měl jsem přátele na univerzitě, ale ti se nedají počítat mezi obrácené. Byli jsme jen přáteli, s nimiž jsem hodně prožil.

Po třech letech jsem neměl žádné peníze, ani mi žádná misijní společnost nekoupí lístek domů. Vlastně jediné místo, o kterém jsem si mohl být jistý, že tam dostanu najíst, bylo mezi Motilony v džungli.

Ztrácel jsem naději. Každé ráno mě pronásledovaly myšlenky na jídlo. Motilonské jídlo bylo stejně jednotvárné, nebo možná ještě horší než jídlo Jukonů. Nepoužívali ani sůl, ani cukr a chutnalo to vždy stejně. Když mi dali jen opičí maso nebo housenky, tak jsem to celé vyzvracel. Měl jsem čím dál víc blech a kůži mi pokrývala vyrážka ze špíny.

A proč byla motilonština tak těžká? První dny jsem si myslel, že dělám pokroky, ale ukázalo se, že jejich jazyk je mnohem těžší než jukonský. Nechtěl jsem strávit první tři měsíce bez komunikace jako u Jukonů. Vždycky jsem se snažil ulehčit si práci.

Jednoho rána, naprosto znechucený, že nemám co dělat, jsem vylezl ze sítě a šel ven. Když jsem vycházel ze dveří, uklouzl jsem a téměř upadl. Šlápl jsem do lidského výkalu. Seškrábal jsem ho z boty co nejlépe a sedl si na pařez. Bylo jedenáct. Slunce mi stálo skoro nad hlavou, bylo horko a dusno. V blízkosti domu nebyly žádné stromy, které by dávaly stín. Nad lidskými výkaly bzučely mouchy.

Proč to museli udělat zrovna před vchodem? Nemohli to udělat někde, kde to nikomu nevadí?

Vtom vyšla ven nějaká žena vyhodit odpadky: slupky od banánů a ananasů a nedojedené zbytky ryb a opic.

Podle jejich měřítek byla čistotná. Jiná žena odpadky nevyhodila týden. Ležely na podlaze tak dlouho, dokud na nich nezačaly růst houby.

Takové hnusně špinavé místo! Sevřelo se mi hrdlo. Zavřel jsem oči, abych to tu neviděl.

Z domu vyšla stará žena a šla ke mně s velkým bezzubým úsměvem. Kulhala a přitom něco brebentila. Hrozně smrděla. Podíval jsem se na její rozčuchané, husté černé vlasy – lezly po nich vši. Prsa jí visela volně dolů.

Vstal jsem a šel jsem pryč. Bylo mi špatně. Šla za mnou, vzala mě kolem pasu a objala. Pak se zasmála – hloupým, šilným smíchem. Pohlédl jsem na její špinavé ruce, s odporem jsem je ze sebe sundal a odešel malý kousek do džungle. Šla kus za mnou a chichotala se.

Neuměl jsem jí ani říct, aby mi dala pokoj. Taková hloupost, a já to neumím vyjádřit. Nemám tu jedinou spřízněnou duši.

Jak dlouho to bude trvat? Tři měsíce? Čtyři? Domluvím se za rok?

V jedné staré křesťanské písni se zpívá: „Když neunesíš kříž, nemůžeš nosit korunu.“ Uvědomil jsem si, že kříž nést nechci, že chci rovnou korunu s drahokamy a kříží se vyhnout.

Znovu jsem se podíval na tu starou ženu. Najednou jsem nevěděl, jestli o tu korunu vůbec stojím.

Kapitola třináctá

Bratrství

LEŽEL JSEM V SÍTI a sledoval, jak po stropu lezou švábi. Co dnes budu dělat? Zvládnou udělat něco užitečného, něco, čím bych těmto lidem pomohl?

Nějaký chlapec mi přinesl jídlo. Slezl jsem ze sítě dolů, ale vůbec jsem na jídlo neměl chuť.

Chlapec se na mě díval s velkým, roztomilým úsměvem. Uvědomil jsem si, že jsem ho už někde viděl. Vlastně mi jídlo nosil dost často.

Dostal jsem se dolů, abych se najedl. Chlapec tam pořád postával, a tak jsem mu naznačil, že se má posadit. Byl tmavý a svalnatý a neměl ještě bederní roušku, kterou nosí dospělí muži. Mohlo mu být tak třináct.

Nabídl jsem mu jídlo, ale odmítl.

„Jak se jmenuješ?“ zeptal jsem se.

„Kobaydra,“ odpověděl.

Na víc jsem se zeptat neuměl, i když jsem s Motilyny žil už téměř rok. Seděli jsme, a zatímco jsem jedl, navzájem jsme se pozorovali. Po celou dobu mu z tváře nezmizel onen úsměv. Nejraději bych ho objal.

Ten den šli muži i ženy na ryby. Nikdy jsem s nimi nešel, ale když tentokrát odcházeli, Kobaydra ke mně přišel a vzal mě za ruku. „Pojď s námi,“ vybídl mě.

K řece to bylo asi šest a půl kilometru. Cesta mě unavila. Řeka byla široká a mělká, ve středu rozdělená dlouhou písčitou mělčinou. Bylo horko a nejraději bych si zaplavil, a navíc jsem byl hrozně špinavý, ale nikdo nezastavil. Muži šli proti proudu, ženy po proudu. Zaváhal jsem a následoval muže, kteří mi mezitím zmizeli z očí. Slyšel jsem jejich křik, prodíral se za nimi ostružiním, a když jsem je konečně zahlédl, nosili už do řeky ohromné kameny a budovali přehradu.

Řekl jsem si, že jim pomohu. Stoupl jsem si tedy do říčky a snažil se od-tlačit kámen zhruba stejné velikosti, jako nosili Indiáni. Nemohl jsem s ním pohnout. Namáhal jsem se, tlačil, ale nešlo to.

Dobrá, usoudil jsem, tenhle balvan musí být těžší než kameny, které zve-dají oni.

Rozhlédl jsem se po nějakém menším kameni a lekl jsem se. Těsně za mnou stál – se svým sladkým úsměvem – Kobaydra. Prošel kolem mně, ten

těžký kámen lehce zvedl, přenesl ho a položil do přehrady. Urazilo mě to, ale Kobaydra se na mě usmíval, ukázal mi své svaly a zasmál se. Zasmál jsem se taky a dali jsme se do práce společně.

Přehradu jsme budovali skoro celé dopoledne. Nejdříve jsme narovnali kameny a pak jsme vzali velké listy a kameny jimi pokryli. Voda začala proudit po druhé straně písčité mělčiny. Ženy mezitím vybudovaly malou přehradu dole, aby ryby nemohly uplavat.

Potom se muži začali ohánět dlouhými, lehkými oštěpy a rozběhli se po řece dolů. Ryby zasahovali s neuvěřitelnou přesností. Křičeli a smáli se, házeli oštěpy do vody, a když je vytáhli, na jejich hrotech se mrskaly ryby. Seděl jsem na břehu, pozoroval je a osychal.

Kobaydra za mnou přišel a nabídl mi svůj oštěp. Chtěl, abych to zkusil. Zavrtěl jsem hlavou.

Kobaydra přikývl: „Ano.“ Jeho úsměvu se nedalo odolat, takže jsem nemohl odmítnout.

Kobaydra šel do vody za mnou. Mezitím se zvířilo bahno, a tak jsem žádné ryby neviděl.

Kobaydra mě chytil za paži a ukázal do proudu. Podíval jsem se, ale nic jsem neviděl. Nepřestával tam ukazovat. Nakonec jsem si všiml, že tam je ryba. Pozorně jsem zvedl oštěp, namířil ho a hodil. Oštěp se však vychýlil ze své dráhy a padl do vody podélně. Voda vystříkla a rybu jsem nezasáhl. Znechutilo mě to. Vylovil jsem tedy oštěp a podal ho Kobaydrovi. Stále se usmíval a vrátil mi ho. „Vezmi si to,“ řekl. „Zkus to znovu.“

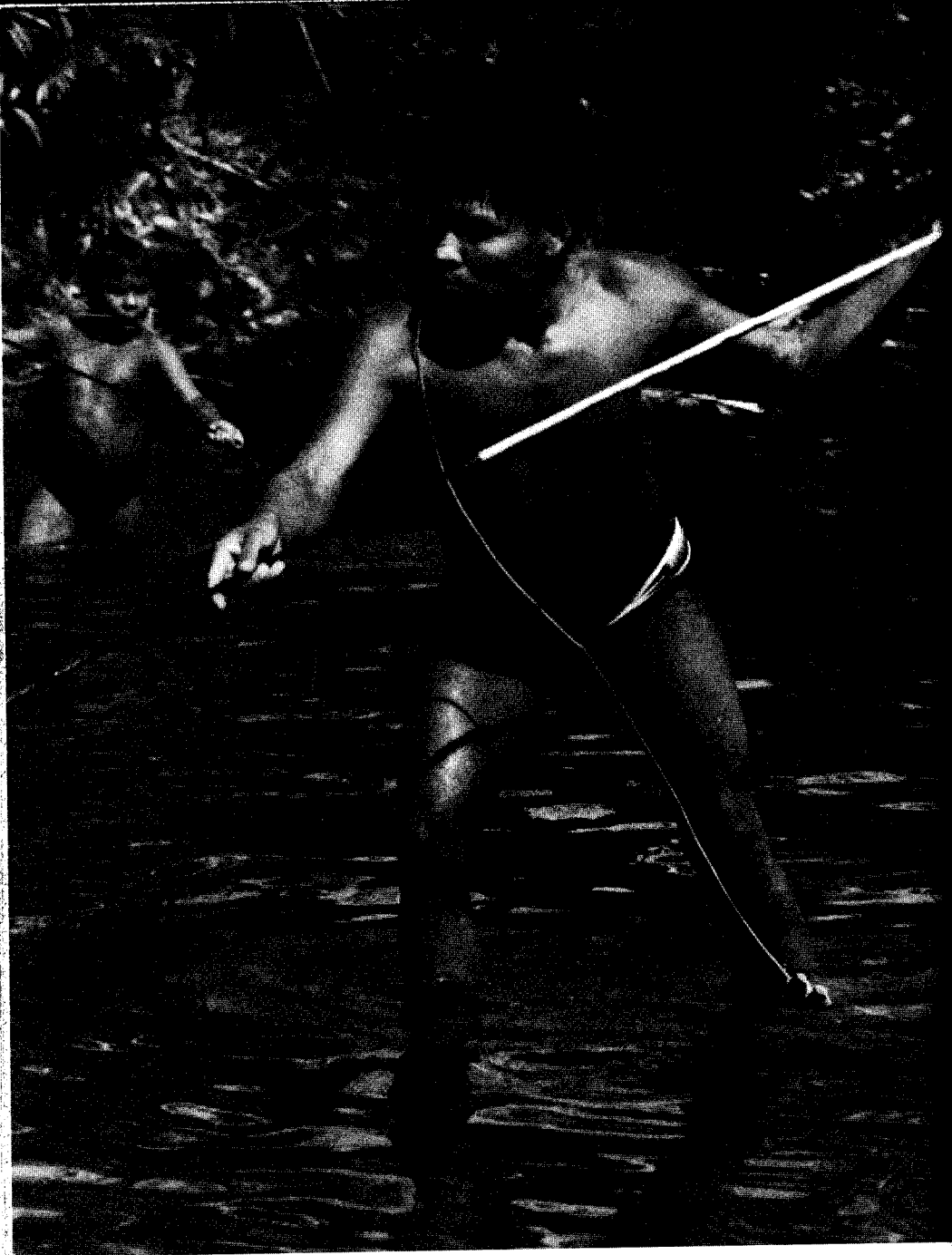
Měl jsem přítele. Od toho dne se věci zlepšily. Kobaydra mi nosil jídlo skoro každý den. Pokaždé jsem se těšil, že s ním posedím a pojím. Přesvědčil mě, abych ho doprovázel, když šli muži na lov. Měl jsem tedy co dělat. Konečně jsem viděl, jak muži žijí. Na lovu byla legrace, zvláště když jsem stopu sledoval s Kobaydrou.

Chtěl jsem Kobaydrovi i ostatním mužům ukázat, že mě lov opravdu zajímá. Nemohl jsem jim to říci, protože jsem neznal ta pravá slova, a tak jsem hodně hlasitě křičel, když to dělali oni, chodil za nimi a napodoboval jejich způsoby vyjadřování.

Z křiku mě začalo bolet v krku, až jsem jednou ráno skoro nemohl mluvit a můj hlas zněl o něco níže než obvykle. Odpoledne jsem dostal hlad a šel Kobaydru poprosit o banán. Odešel pryč a přinesl mi sekeru, což mě zmátlo. Věděl jsem určitě, že to slovo znamená banán. Poprosil jsem o něj znovu a Kobaydra mi opět podal sekeru.

Najednou jsem dostal nápad. Zacpal jsem si nos a poprosil znovu vyšším hlasem. Tentokrát jsem od Kobaydry dostal banán.

*Ryby napichují Indiáni na kopy
Rybolov probíhá v tůni, vzniklé přehrazením řeky* »

*Motilonská rodina s celodenním úlovkem
Ženy zpracovávají ryby, které uloví muži a chlapci*

Rybolovu se účastní celé rodiny

*Práce
všedního
dne
se synem
na zádech*

— Váření doma u ohniště

Motiloni mluví tonálním jazykem! Podle všech lingvistických teorií tonální jazyky v Jižní Americe neexistují. Teď jsem se pokoušel se jeden z nich naučit. Bez flétny neudržím melodii, jak to zvládnu?

Ale s Kobaydrou jsem si mohl povídat a nemusel se stydět. Hodiny jsme proleželi v sítích nebo seděli venku. Zapisoval jsem si, co říká, a postupně se mi rozšiřovala slovní zásoba.

Kobaydrův otec měl v kmenu významné postavení – byl to jediný Motilon s bílými vlasy. Měl pochopení pro naše přátelství a pomáhal nám, abychom mohli společně trávit hodně času.

Jednou za mnou přišel a řekl mi, abych ho následoval. Vyšli jsme ven, kde stál Kobaydra, který vypadal dost nervózně.

Spolu s ním byli další dva Motiloni. Mlčky se vydali do džungle, a já šel za nimi. Co se děje? Kráčeli jsme asi čtvrt hodiny a pak se na malé mýtině zastavili.

Kobaydrův otec vážně vyndal bederní roušku. S trochou vzrušení jsem si uvědomil, že se účastním obřadu, při kterém se Kobaydra stává mužem. Nevěděl jsem, jak to obvykle probíhá, ale všiml jsem si, že Motilon je jeden den chlapcem, pak zničehonic začne nosit bederní roušku a všichni ho považují za dospělého muže.

Během krátkého obřadu si Kobaydra bederní roušku oblékl. Jeho úsměv téměř přešel v hlasitý smích. Byl opravdu hrdý.

Obřad jsme sledovali tři. Jeho otec se k nám obrátil. „Jmenuje se Bobarišora.“ Obrátil se ke mně a řekl: „Od nynějška se tento muž nejmenuje Kobaydra. Jmenuje se Bobarišora.“

Zkusil jsem to zopakovat, ale zapletl se mi jazyk.

„Bobarišora,“ opakoval jeho otec znovu a pomalu.

Podíval jsem se na Bobarišoru, který se usmíval. Zkusil jsem to znovu, ale znělo to „Bobišou“. Tak jsem si to zkrátil. „Bobby,“ řekl jsem a zasmál se. Tohle jméno se hodilo k jeho příjemné a otevřené povaze.

Ostatní to zopakovali. Líbilo se jim to a později si na to zvykl celý kmen. Všichni ho znali pod jménem Bobby, i když Bobarišora zůstalo jeho pravým jménem.

To, že mě k obřadu pozvali, mělo velký význam, protože se ho mohli účastnit jen nejbližší příbuzní a přátelé. Věděl jsem však už o motilonské kultuře hodně, a tak jsem si uvědomil, že přece jen něco chybělo. Obvykle se s pozvanými uzavírala smlouva, ale se mnou nikdo žádnou neuzavřel.

Celý motilonský sociální systém byl založen na smlouvách mezi rodinami. Když s někým uzavřeš smlouvu, znamená to, že souhlasíš, že budete

mít všechno společné – společné jídlo, obydlí i rodinu. Ale smlouva je ještě něco víc – stanete se bratry.

Už jsem předtím viděl, jak se smlouvy uzavírají. V jedné části obřadu si lidé vymění šípy. Chtěl jsem s Bobbym smlouvu uzavřít a cítil jsem, že on se mnou taky. Jenže já jsem neuměl vyrobit kvalitní šíp, a výměna šípů celý vztah zahajovala.

Požádal jsem Bobbyho bratra, aby za mě nějaké šípy vyrobil a zařídil záležitost kolem smlouvy. Když se den obřadu přiblížil, znervóznil jsem. Chtěl jsem Bobbyho potěšit a bál jsem se, že udělám chybu.

Ale věci vycházely dobře. Bobbymu jsem předal šípy; vzal si je a okázale je prozkoumal.

„Krásné šípy,“ pravil vážně. „Přijímám tě za svého bratra.“

Pak jsem si vzal šípy od něj. Byly dlouhé, těžké, s nádhernými dekoracemi. Bobby vyráběl šípy celý život, ale s těmito si dal zvláštní práci.

Pak jsme zaspívali tradiční píseň bratrství. Bylo mi dobře. „Jsme bratři,“ zpíval jsem a díval se přitom na Bobbyho. Na rtech se mi objevil úsměv tak široký a svobodný jako jeho. „Jsme bratři a nic na světě nás nemůže rozdělit.“

Trávili jsme spolu stále víc času. Když jsem odešel z domu, abych se prošel po motilonských stezkách, beže slova mě následoval. Znamenalo to hodně. Znamenalo to, že mě považuje za svého vůdce, za svého osobního náčelníka. Často jsme společně lovili. Jednou jsem šlápl na trn asi třináct centimetrů dlouhý. Sundal jsem si tenisku a kolem dokola se rozstříkla krev. Bobby kolem mě běhal a přitom sténal tak dlouho, než jsem přestal křičet a krev zastavil. Motiloni na sobě nikdy nedají znát, že cítí bolest, ale Bobby mi dal najevo soucit a chtěl mi pomoci.

Po několika týdnech jsme šli džunglí a Bobby se za mnou beže slova zastavil. V první chvíli jsem si nevšiml, že stojí, protože kráčel velmi potichu. Když jsem si to uvědomil, otočil jsem se. Vypadal trochu rozrušeně a měl otevřená ústa, jako by chtěl něco říct.

„Bobby,“ zeptal jsem se. „Co se stalo?“

„Nic,“ zamumlal pro sebe. Pak pokrčil rameny, vrátil se na cestu a mlčky jsme pokračovali. Ticho mě znervózňovalo, přemýšlel jsem, co se mohlo stát.

Pak jsem za sebou zaslechl jeho hlas. „Bručko, jmenuju se ‘V nebesích’.“

Obrátil jsem se a nechápal. Opět tam stál bez hnutí s pootvřenými ústy, jako by viděl ducha. Cítil jsem, že mi řekl něco důležitého, ale nerozuměl jsem tomu.

„To je moje jméno,“ řekl.

„Ale co Bobarišora?“

Potrásl hlavou. „Ne, moje pravé jméno je ‘V nebesích’. To je moje tajné jméno.“

Pak mi vysvětlil, že všichni Motiloni mají své tajné jméno. To je jejich pravá identita. Znají ho jen jejich otcové a někdy i několik dalších lidí. Jméno je tajné, protože ten, kdo ho zná, má nad člověkem absolutní moc.

„A tys mi ho prozradil?“ zeptal jsem se. „Prozradil jsi mi svoje tajné jméno a dáváš mi moc nad svým životem?“

Přikývl. Stáli jsme a dívali se jeden na druhého. Byl to jeden z nejvážnějších okamžiků mého života.

Pak se Bobby znovu usmál. Vzal jsem ho za ramena a rozplakal se. Šel jsem až do Jižní Ameriky, do Kolumbie, do džungle, abych tam našel něco, po čem toužím, aniž bych očekával, že to tady naleznu: pravého přítele. Někoho, kdo mi bude bratrem. Pokrevním bratrem. Nalezl jsem ho. Byl mezi námi věkový rozdíl, každý jsme měli jinou barvu kůže, jinou víru – všechno. Ale něco nás spojovalo – hluboká, bratrská láska. Nevěděl jsem, kam nás to zavede. Ale Bůh nám to vložil do srdcí.

Kanibal?

IKDYŽ JSME SE S BOBBYM stali bratry, špína nezmizela, blechy stále kousaly, hmyz dál přenášel nemoci a pořád jsem měl průjem. Vadilo mi to však čím dál míň. Přijali mě. Získal jsem rodinu.

S Bobbym jsme začali obcházet jednotlivé domy, ve kterých Motiloni bydleli společně. Na cestách jsme se měli výborně. Dokonce i džungle vypadala krásnější, když jsme v ní s Bobbym procházeli, povídali si nebo si společně zpívali.

Motilonské domy ležely na rozsáhlém území. Někdy trvala cesta z jednoho domu do druhého několik dní. Bobby patřil k nejsilnějším mladým motilonským válečnickům. Dělal mi potíže udržet s ním na cestách krok. Když si všiml, že už dál nemůžu, beze slova zastavil a odpočinuli jsme si.

Bobby však byl hrdý. Od nikoho by si nic nevezal. Když jsme přišli do domu, trvalo někdy celé dny, než přijal jídlo. Kdyby se najedl, ukázal by svou slabost, a žádnou slabost nelze tolerovat.

„Bobby, proč nejíš?“ ptával jsem se.

„Nemám hlad,“ odpovídal.

Bobbymu tak záleželo na tom, aby byl silnější než všichni ostatní, že mu to vždy nepřinášelo mezi Motilony oblibu. Byl vůči sobě nemilosrdný, ale ke mně se choval mile a jemně.

Po návratu z cesty jsme se dozvěděli, že Bobbyho otec zemřel. Oznamil mi to Bobby a nedal při tom najevo sebemenší pohnutí. Dotklo se mě to a podivil jsem se. Jeho otec byl příjemný starý muž. Přijal mě do své rodiny, pomáhal nám budovat naše přátelství s Bobbym. Teď ležel mrtvý. Zemřel minulou noc a stále ležel ve své síti.

Zdalo se, že se o něj nikdo nestará. Poprvé jsem byl svědkem motilonského pohřbu a nemohl jsem uvěřit, že jsou tak lhostejní. Mrtvé tělo zabalili do závěsné sítě, vynesli ho do džungle a pověsili na strom do výšky. Za chvíli se na obloze začali slétat supi, aby se na tělo vrhli.

Nikdo neplakal. Všichni vypadali, jako by se nic nestalo. Do deníku jsem si zapsal: „Tihle lidé jsou ze železa; smrt pro ně nic neznamená. Neznamená to pro ně žádnou duchovní událost. Zdá se, že na ně nijak nepůsobí skuteč-

nost, že mrtvý člověk už nikdy nebude chodit po této zemi. Jak jim mám zvěstovat Ježíšovu lásku, když se ani nepokoušejí milovat se navzájem?“

Kamkoliv jsem na motilonském území přišel, slyšel jsem jméno Abaratatura. Vždycky o něm mluvili s obdivem a úctou. V motilonštině znělo jméno neuvěřitelně rytmicky a působilo až trochu magicky. Nakonec jsem se Bobbyho zeptal, kdo to je.

Bobby se zamračil. „Je to velký válečník a lovec. Motiloni si ho velice váží. Možná by se dalo říct, že je to náčelník náčelníků.“

„Kde žije?“

„V Kororonkayře. Je to odsud daleko, až v horách.“

„Bobby, co kdybychom ho navštívili? Rád bych ho viděl.“

Bobby se zasmál a zakroutil hlavou. „Chceš, aby tě zabil? Nenávidí bělochy.“

Trochu mě zamrazilo. Skoro jsem zapomněl, že Motiloni zabíjejí a že zde mohu mít nepřátele.

Jednou jsme s Arabadoykou leželi v sítích a povídali si. Napadlo mě, že bych se ho mohl zeptat na Abarataturu. „Proč by mě chtěl zabít? Musí přece vědět, že nejsem nebezpečný. Určitě slyšel, že zde žiju.“

„Myslí si, že jsi ten kanibal s kouzelnou flétnou,“ řekl mi Arabadoyka. „Takže tě zabije dřív, než ty zabiješ jeho.“

„Cože?“ podivil jsem se. „O čem to mluvíš?“

Protáhl se. „Říká se, že jednou přijde bílý muž, který bude hrát na kouzelnou flétnu a Motilony zavede do pasti, kde budou zaživa snědeni.“

Věděl jsem, že Motiloni mají hodně pověstí, ale znal jsem jich jen pár. Takhle pro mě byla novinkou.

„Kvůli tomu mě Abaratatura nenávidí? Myslí si, že jsem kanibal?“

„No, vždyť ty hraješ na flétnu, že jo?“ zasmál se. „Většina z nás si nemyslí, že jsi kanibal. Ale když jsi tu byl poprvé, tak jsme si to mysleli. Abaratatura už byl na cestě, aby tě zabil, ale ty jsi utekl. Přišel den po tvém útěku.“

Vzpomněl jsem si na tu noc. Bylo mi špatně, ale přesto jsem vyklouzl z domu. Nerozuměl jsem tenkrát tomu, co dělám, a až teď jsem pochopil, že mi ten nápad vložil do hlavy Bůh, aby mě zachránil.

„Když jsi nám nezpůsobil žádné zlo,“ pokračoval Arabadoyka, „většina začala věřit, že se tě nemusíme bát. Někteří si dokonce mysleli, že přinášíš Boží banánový kmen.“

„Co to znamená?“

„Podle jiné předpovědi přijde vysoký muž se žlutými vlasy a přinese kmen banánovníku. Z něho vyjde Bůh.“

„Myslíš, že to jsem já?“

Pokrčil rameny. „Nenosíš s sebou banánovník.“

„Dobrá,“ řekl jsem. „Co Abaratatura? Rád bych ho viděl.“

Arabadoyka zakroutil hlavou. „Nechod' tam. Zabije tě.“

Toho nápadu jsem se nemohl zbavit. Za několik týdnů se k Abaraturovi vydala skupina mužů. Prosil jsem, aby mě vzali s sebou. Odmítli, ale trval jsem na svém, až nakonec neochotně souhlasili.

Cesta byla dlouhá. Vyrazili jsme neuvěřitelně rychlým tempem a nezastavovali se ani na jídlo. Živili jsme se syrovými maniokovými kořeny, ještěrkami a brouky. Po osmi dnech jsem začal cítit ostrou bolest v hrudníku a zvracel jsem pokaždé, když jsem se pokusil něco sníst. Připadalo mi, že mám ústa naplněná vatou. U každého potůčku jsem pil až k prasknutí, ale nepomáhalo to a v puse jsem stále neměl sliny. Devátý den mi připadal jako bez konce. Nakonec, ačkoliv jsme měli jít ještě několik hodin, poprosil jsem své společníky, aby pro dnešek zastavili.

Arabadoyka mi přinesl nějaké jídlo, pokusil jsem se najíst, ale neudržel jsem to v žaludku. Nenapadalo mě, jaká nemoc tohle způsobuje. V duchu jsem procházel svoje lékařské knihy a snažil se najít chorobu, ke které by se hodily takové příznaky.

Arabadoyka ke mně přišel a vzal mě za ramena. Zdálo se mi, že jeho postavu vidím zdálky jako ve snu, jeho úsměv mi připadal nějak pokroucený.

„Bručko,“ řekl mi. „Máš nádherné oči! Jak jsi dokázal, že mají takovou úžasnou barvu?“

Chvilí mi trvalo, než jsem si v hlavě srovnal, co říká. Jeho obličej ztrácel pevné rysy.

„Jakou barvu?“ zeptal jsem se.

„Jsou žluté. Nádherně žluté. Můžeme si i my takhle nabarvit oči?“

Žluté oči. Žloutenka! Potřebuji si pořádně odpočinout! Potřebuji lékaře.

Ale zpátky k řeči to bylo osm dní cesty a do civilizace by to trvalo další týden. Tak dlouhou dobu nepřežiji.

Můžu jít dál? V Kororonkayře mě žádná pomoc nečeká a navíc existuje nebezpečí, že mě tam zabijí. Nemám sílu se bránit.

Ať se rozhodnu jakkoliv, nemám naději. Kmeny stromů v džungli se mi houpaly před očima, bylo mi zle. Teď mi vypovídá službu i žaludek, pomyslel jsem si. Umřu.

Vzpomněl jsem si na slib, který jsem dal Bohu, když mě zajali Jukoni. Slíbil jsem, že nechám Boha, aby řídil můj život. Kam mě teď Bůh vede?

Rozhodl jsem se, že půjdu dál. Můj život byl v Božích rukou. Zařídí to tak, jak On sám chce.

Několik dalších dnů jsem prožil v polospánku. Moje kůže dostala tmavě žlutou barvu. Každý krok znamenal neuvěřitelnou námahu. Potácel jsem se

a stálo mě velké úsilí, abych udržel rovnováhu. Jednou jsem omdlel. Když jsem se probudil, ležel jsem na stezce a nade mnou se skláněly obličejy Motilonů. Postavil jsem se na nohy a šel dál.

Po několika hodinách jsem omdlel znovu. Když jsem přišel k sobě, jeden z mužů – kouzelník – nade mnou kvílel a zpíval. Vyděsilo mě to, ale byl jsem příliš slabý a nemohl se pohnout. Jeho obličej se přiblížil a připadal mi obrovský a nelidský. Vzal nůž a řízl mě do čela. Cítil jsem, jak mi po obličejí stéká krev, ale nemohl jsem se pohnout, abych ho zastavil.

Pak vzal vydlabanou tykev, vysypal z ní nějaký světlý prášek a vmasíroval mi ho do rány na čele. Přitom stále zpíval své zařikávání.

Zvedl jsem ruce nad hlavu a podařilo se mi ho zastavit. Řekl jsem, že si myslím, že mně tahle léčba nepomůže, protože nejsem Motilon. Škemral jsem, aby skončil. Kouzelník se ale nade mnou nakláníl dál, a zatímco jsem mluvil, třásl mýma rukama i hlavou.

Začali se o tom dohadovat. Kouzelníkovi můj postoj neudělal radost. Nakonec rozhodli, že má skončit, dokud s jeho léčbou nebudu souhlasit.

Dva Motiloni mě vzali v podpaží a nesli mě, přičemž mi nohy vláčeli po zemi. Chvilími jsem upadal do bezvědomí. Cesta se zdála bez konce. Každý den jsme šli dál, Motiloni se střídali a nesli mě. Moc jsem nevnímal, co se děje, moje tělo jako by se řídilo samo. Někdy jsem seděl na zemi a rozplácl se. Pak mě vzali podpaží nějaké ruce, narovnali mě a já spadl znovu. Bolelo to. Otevřel jsem pusku, abych zasténa, ale neozval se žádný zvuk.

Na konci druhého týdne jsme došli do Kororonkayry. Několik kilometrů od místního domu nás čekala skupinka mužů, kteří dostali příkaz, aby mě zabili. Náčelník se dozvěděl, že přicházím, a rozzuřilo ho to.

Slyšel jsem rozhovor, ale připadalo mi, že se nese z velké dálky. Všem jsem naslouchal, jako by se mě to netýkalo. Bylo mi jedno, jestli zemřu.

„Je nemocný,“ řekl jim Arabadoyka. „Nemůžete zabít nemocného muže. A kromě toho je to dobrý člověk. Nic vám neudělá.“

Prozkoumali mě. Bylo jasné, že jsem nemocný. „Dobrá,“ řekl jeden z mužů. „Vezmeme ho k Abaraturovi.“

Znovu mě uchopily nějaké ruce a táhly po cestě nahoru do vršku. Na vrcholu hory jsme vstoupili na mýtinu, kde jsem spatřil motilonský dům. Z jedné dveří vyšel muž. „Zabijte ho,“ volal. „Zabijte toho kanibala!“

Byl to Abaratatura. Arabadoyka se mezi nás postavil. „Nemůžete ho zabít,“ řekl. „Umírá.“

Motiloni nikdy nezabijí člověka ani zvíře, kteří umírají přirozenou smrtí. Myslí si, že by to začarovalo jejich šípy, které by se lámaly za letu, a Motiloni by zemřeli hladem.

Abaratatura to zarazilo. „Jak to myslíš, že umírá?“ řekl. „Určitě zemře, když jím projde můj šíp.“

„A tvoji lidé umřou hladem,“ namítl Arabadoyka. „Prokleje to vaše šípy, protože ten muž umírá.“

Abaratatura ke mně přišel. Nemohl to popřít.

Odplivl si, s odporem se na mě podíval a nařídil, aby mě uložili do sítě. Nepromluvil na mě. Měl vznešené chování a jeho příkazy se plnily okamžitě.

V domě jsem zůstal dva týdny. Téměř celou dobu jsem spal, a když jsem se probudil, modlil jsem se, abych mohl znovu spát. Bolest mi pronikala až do morku kostí.

„Umírám,“ myslil jsem si, ale necítil jsem strach. Zdálo se mi to zajímavé. Umírám. Jaké to asi bude? Ta myšlenka se mi stále vracela do hlavy.

Jedno odpoledne jsem se probudil a v domě vládl zmatek. Děti běhaly, ženy křičely. Zaslých jsem výkřik: „Flétna přichází! Kanibal nás sní!“

Lidé prchali ze dveří, strkali do sebe a běželi se schovat. Abaratatura vzal svůj luk a přišel ke mně.

„Měli bychom zabít kanibala, než pro něj přijde flétna,“ řekl.

Slyšel jsem, před čím utíkají, i když mi chvíli trvalo, než jsem to poznal. Byla to helikoptéra. Proč lítá tady?

Zvuk se blížil a stával se hlasitějším. Abaratatura zaváhal, bál se, ale chtěl mě zabít. Pak utekl ze dveří a v domě zůstal jen Arabadoyka. Oči se mu rozšířily a taky se už chystal utéct v domnění, že jsem ho zradil.

„Prosím, vynes mě ven,“ poprosil jsem téměř neslyšným hlasem.

Zaváhal a pak mě namáhavě zvedl ze sítě, vynesl ven a položil na mýtinu. Potom utekl do džungle. Viděl jsem helikoptéru, ale nemohl jsem zvednout ruce, abych na ni zamával. Mohl jsem jen doufat, že světlá hlava zaujme pilota a on se slétne podívat.

„Bože, prosím tě, dej, ať přistane,“ modlil jsem se.

Helikoptéra mě přeletěla, otočila se a přistála na mýtině. Zvířila přítomnosti a odpadky. Vystoupil z ní nějaký muž a šel ke mně.

„Olson,“ oslovil mě. „vypadáte hrozně, jste jako kostra.“ Byl to doktor Hans Baumgartner. Seznámil jsem se s ním, když jsem jel před lety s doktorem Christianem na Orinoko.

Nemohl jsem se ani pořádně usmát. Spolu s pilotem mě odnesli do helikoptéry a odvezli do nemocnice v Tibu.

Po čtyřech dnech v nemocnici jsem začal vnitřně krváčet. Doktoři mi řekli, že kdybych zůstal v džungli bez léků dalších šest hodin, zemřel bych.

Doktor-Baumgartner a pilot se na mě přišli podívat.

„Neumíte si představit, jak nás překvapilo, že vás vidíme, pane Olsone.“

Helikoptéra patří naftařské společnosti. Jejím pilotem je Manuel. Ten den ji nikdo nepotřeboval, a tak jsme si vyletěli na vyhlídkový let. Chtěli jsme přeletět motilonské území a něco nafotit.“

„Umíte si představit, že se někdo chystá udělat fotky divokého kmene na úrovni doby kamenné a před indiánským domem nalezne blondátého Američana?“ Museli jsme se tomu smát. Ale já jsem věděl, že Někdo je za mnou poslal.

V nemocnici mě léčil Alfredo Landinez. Stali jsme se dobrými přáteli. Zajímal se o Motilony, napsal dokonce studii o tom, jak lze vyjmát motilonské šípy. Mluvilo se o tom i na harvardské fakultě tropického lékařství.

Po několika týdnech v nemocnici jsem se doktora Landineze zeptal, kdy se mohu vrátit do džungle.

„Léčení potrvá dalších šest měsíců,“ odpověděl. „Téměř jsi přišel o játra. Další rok se budeš doléčovat.“

„Cože?“ podivil jsem se. „To se budu moct do džungle vrátit až za rok a půl?“

Zavrtěl hlavou. „Do džungle se už nikdy nevrátíš. Tvoje játra jsou poškozená natrvalo.“

Podíval jsem se na své ruce, které měly pomerančovou barvu. Dostával jsem transfúze, protože jsem stále vnitřně krvácel.

„To se mylíš,“ odporoval jsem. „Já se tam vrátím.“

„Tak nashle,“ ironicky se na mě usmál a poklepal mě po rameni. „Drž se svého.“

Z nemocnice mě propustili za další tři týdny. Doktor Landinez nemohl uvěřit, že jsem v pořádku. „Bruce,“ řekl mi, „prosím tě, nechod zpátky do džungle.“ Už jsem se chystal na cestu. „Proč ne?“ zeptal jsem se.

„Nejsi úplně v pořádku. Může se ti to znovu zhoršit. Nebude tam nikdo, kdo by se o tebe postaral, a zemřeš.“

Zakroutil jsem hlavou a usmál se. „Už jsem ti řekl, že nezemřu. Bůh mě uzdraví mnohem lépe, než by se to kdy podařilo tobě.“

Pokřčil rameny.

„Chtěl bych tě ale o něco požádat,“ řekl jsem mu. „Víš, že se trochu vyznám v medicíně. Potřebuju pro Indiány nějaké léky, nikdo se o ně nestará. Vím, že je ilegální mi je dát, navíc je nemám čím zaplatit, ale Motiloni je potřebují.“

Ačkoli Alfredo riskoval místo a kariéru, vzal léky naftařské společnosti a dál mi je.

„Jakou cenu má moje zaměstnání,“ řekl mi, „když při tom nepomáhám lidem? Možná to nikomu nepomůže. S léky vždycky riskuješ – dáváš je a doufáš, že je nepromarníš.“

Za týden jsem se vydal do džungle. Měl jsem kompas a věděl jsem, kam jdu: přímo k domu Abaratatury.

Třetího dne jsem se začal cítit špatně. Do hrudníku se mi vrátila bolest, moč ztmavla. Úsinal jsem a cítil se hrozně.

„Otče,“ modlil jsem se. „Přivedl jsi mě sem, abych ti sloužil mezi Motilony a já pro ně mám léky. Prosím tě, Bože, uzdrav mě.“

Druhého dne jsem se probudil a bylo mi dobře. Nic už mě nebolelo a moč byla v pořádku. Vstal jsem a šel dál.

Když jsem se přiblížil k Abarataturovu domu, čekal mě na cestě. Někdo mě viděl a ohlásil mu, že přicházím.

Spolupráce s kouzelníci

ZDĚSIL JSEM SE. Pokusí se mě zabít? Znovu jsem se na něj podíval. Abaratatura neměl žádnou zbraň. „Mysleli jsme, že jsi zemřel a že tvé tělo odnesli supové,“ řekl. „Ale Bůh tě zachránil.“

„Ano,“ přitakal jsem. „Zachránil.“

Abaratatura došel k závěru, že jeho osobně ani ostatní Indiány nechci podvést, a tak jsem mohl v jeho domě zůstat. Za svého mě tedy přijali i zdejší Motiloni. Bobbymu jsem poslal vzkaz, aby přišel za mnou.

Krátký pobyt v civilizaci mě utvrdil, že patřím do džungle. Z civilizace jsem si však donesl něco, co mi zpříjemňovalo život – obojek proti blechám. V Kolumbii se tyto obojky poprvé objevily krátce předtím, než jsem se dostal do nemocnice. Když jsem si obojku na psovi všiml, zeptal jsem se doktora Landineze, co to je.

„To je obojek proti blechám,“ vysvětlil mi. „Je to úplná novinka. Psovi to dáš kolem krku a šest měsíců to zabíjí všechny blechy, které má.“

„To je skvělé,“ řekl jsem. „Musím si ho opatřit.“

Doktor Landinez se na mě nechápavě podíval. „Ty máš v džungli psa?“

„Ne, to ne,“ odpověděl jsem a zasmál se. „Psy nemáme, ale buď si jistý, že máme blechy.“ Znovu jsem se rozesmál a už ze mě o tom nic rozumného nedostal.

Teď jsem obojek nosil kolem krku a škrábal se daleko méně.

Na srdci mi ležely léky, které jsem s sebou přinesl. Motiloni neustále podléhali různým chorobám. Věděl jsem, že léky by mnohé z nich uzdravily, jenže Motiloni léčili podle svého a neměli důvod věřit, že já medicíně rozumím lépe. Několikrát jsem nemocným léky nabídl, ale nevzali si je.

„Nech to na kouzelníci,“ říkali. „Ona zná naše zvyky a metody.“

Někdy se uzdravili. Pak kolem mě chodili a usmívali se, jako by mi chtěli říct: „Vidíš, nejsme tak hloupi, jak sis myslel.“

Moje příležitost nastala, když se mezi Motilony rozšířila epidemie infekčního zánětu spojivek. Tato nemoc se snadno léčí antibiotiky. Během kratičké doby si téměř všichni Motiloni mnuli oči a cítili se špatně. Kouzelnice začala nemoc zařikávat zpěvem a denně tomu věnovala téměř dvacet hodin. Velice jí na lidech záleželo.

Kariba

Po týdnu bylo jasné, že její zařikávání nepomáhá. Šel jsem za ní, abychom si o tom promluvili. Kouzelnice ležela na rohoži a odpočívala. Na obličejích se jí objevily vrásky z únavy.

„Mám lék, který se jmenuje Terramycin,“ řekl jsem. „Když to lidem napapeš do očí, vyléčí je to.“

„Lektvary jsem už zkoušela,“ odpověděla mi. „Nepomáhají.“

„Ale tenhle je jiný,“ namítl jsem. „Tenhle pomáhá. Viděl jsem už mnohokrát, jak to zabralo.“

Vypadala, že jí to trochu zajímá. „Odkud ten lektvar je?“

„Od kouzelníka z mého lidu.“

Pokrčila rameny, její zájem opadl. „Vy jste bílí, vy používáte jiné věci než my.“ Vstala, otočila se ke mně zády a dala se znovu do zpěvu.

Vydal jsem se na procházku, abych mohl přemýšlet. Zánět spojivek není nebezpečný, ale infekce nakonec může vést k mnohem horším věcem. Musí se to vyléčit a já vím jak.

Mohl jsem udělat jediné – přesvědčit někoho, aby lék zkusil. Dokázal bych tím, že moje metody – na rozdíl od kouzelníčiných – pomáhají.

Jenže tak bych se stal pro kouzelnici konkurencí. Buď bych zničil ji i její postavení mezi Indiány, nebo by se zbavila ona mě.

Věděl jsem, že misionáři často považují kouzelníky za služebníky démonů a snaží se odstranit jejich vliv. Neměl jsem však pocit, že by to platilo i tady. Motilonská kouzelnice se nemodlila k démonům. Snažila se lidem pomoci a modlila se k Bohu, jak nejlépe to uměla. Nechtěl jsem zničit její práci, chtěl jsem jí pomoci.

Dostal jsem nápad. Vrátil jsem se do domu a našel muže s ošklivým zánětem spojivek. Promnul jsem mu koutek oka a trochu hnisu si vnesl do svého oka.

Za pět dní jsem dostal zánět spojivek. Zašel jsem za kouzelnici a poprosil ji o pomoc. Zaspívala tedy nade mnou jako nad ostatními. Pochopitelně mi to nepomohlo o nic víc než jim.

Šel jsem za kouzelnici znovu a řekl jí, že chci, aby mi při zařikávání do oka vetřela Terramycin. Moc tomu nevěřila, ale nakonec souhlasila, že to zkusí. Vzala si tedy tubu Terramycinu, trochu mi namazala do oka a přitom zpívala modlitby, aby mě Bůh uzdravil.

Za tři dny jsem měl oko v pořádku a cítil se dobře. Všem ostatním bylo samozřejmě stále mizerně a kouzelnice dál prozpěvovala své monotónní modlitby.

Čekal jsem, až nastane příležitost, abychom si spolu znovu promluvili. Nechtěl jsem ji nijak urazit. Jednou večer jsem si všiml, jak odchází z domu.

Byla únavou celá ohnutá. Vyšel jsem za ní ven do tmy a chytil ji za ruku. Otočila se.

Držel jsem v ruce tubu Terramycinu. „Proč nezkusíš tenhle lektvar?“ zeptal jsem se. „Moje oko jsi tím vyléčila a možná to pomůže i tvému lidu.“

Během tří dnů uzdravila všechny, a tak se její postavení v domě ještě posílilo. Byla hrdá, že se svým zpěvem a novým lékem uspěla. Stala se mojí dobrou přítelkyní – a taky pomocnicí, která zaváděla nové léky.

Kouzelnice začala používat jednoduchá antibiotika. Byl to ohromný krok k vyplnění mého předsevzetí, že budu Motilonům pomáhat. Ve špíně okolo domů se však ve velkém držely zárodky chorob, Motiloni hygienu příliš nedodržovali ani v jiných oblastech života, a choroby je proto ohrožovaly téměř neustále. Léky, které jsem donesl, na některé nemoci nestačily.

„Z čeho jsou všechny tyhle nemoci?“ zeptal jsem se jednou kouzelnice. „Vypadá to, že nemají konce.“

Překvapilo ji, že to nevím. „Zlí duchové tak ukazují svoji sílu. Proto zařikávám. Voláme k Bohu, aby zlé duchy vyhnal.“

„A proč to vždycky neudělá?“

Její obličej zesmutněl a kouzelnice se otočila. „Podvedli jsme ho,“ řekla mi nízkým, smutným hlasem.

Stál jsem tam a nerozuměl, o čem mluví, ale cítil jsem, že mi říká něco, co bych měl pochopit.

„Jak jste podvedli Boha?“ zeptal jsem se.

„Přišel muž a tvrdil o sobě, že je prorok,“ vysvětlila mi. „Řekl, že nás vezme za obzor, kde jsou lepší loviště. Jmenoval se Sacamaydodji. Opustili jsme Boha a šli za ním.“

„Kdy se to stalo?“ zeptal jsem se tiše.

Chvilí mlčela a pak mávla rukou. „Před mnoha a mnoha lety. Jen jsme o tom slyšeli, ale víme, že nás podvedl, proto jsme daleko od Boha.“

Později jsem k ní šel a řekl jí, že chci, aby se podívala na některé zlé duchy, kteří způsobují nemoci a smrt. Vzal jsem s sebou mikroskop, dal do něj trochu špíny a ukázal jí to.

„Ano, vidím, jak tam tancují,“ řekla a začala zpívat své zařikávání.

Na špinu jsem nalil trochu desinfekce a požádal ji, aby se podívala znovu. Viděla, že desinfekce zárodky zničila. Když zjistila, že její zpěv zárodky nezabil, otrásl to s ní.

Desinfekci začala postupně používat v každodenních motilonských obřadech. Když se například postaví dům, probíhá očišťovací obřad. Všichni Motiloni, kteří se v domě usazují, bouchají do stěn proutky a zpívají, aby vyhnali zlé duchy. Navrhl jsem kouzelnici, aby během obřadu použila desin-

fekci. Každý si všiml, že se zdravotní stav obyvatel výrazně zlepšil. Kouzelnice také přiměla porodní báby, aby používaly desinfekci, a tak se snížila úmrtnost při porodech.

Nové léčebné postupy se rozšířily i do ostatních domů. Byl jsem doktoru Landinezovi stále vděčnější za jeho ochotu zásobovat nás léky.

I strava Motilonů se změnila k lepšímu. Dosud byli Indiáni odkázáni na lov a sběr divokých rostlin, ale ve spolupráci s Abaraturou jsem je naučil pěstovat obilí a starat se o dobytek.

Během několika let vzniklo osm zdravotnických center (v každém domě jedno), kde se píchaly injekce, dávala antibiotika a jiné léky. Střediska také dohlížela na to, aby se v motilonských domech dodržovala hygiena, a kromě toho se každý dům věnoval zemědělství a měl vlastní školu.

Ve zdravotnických centrech, farmách a školách nepracovali bílí civilizovaní lidé. Jediným cizincem mezi Motilony jsem byl já. Motiloni sami píchali injekce a vybírali správné léky.

Mnozí si myslí, že žádný jiný primitivní kmen neprošel tak rychlým rozvojem. Co tak nevídanou rychlost umožnilo?

Důvody jsou dva. Ten první je velmi jednoduchý: nikdo po Motilonech nechtěl, aby se vzdali své kultury a stali se bělochy, ale nové věci se do staré kultury citlivě začleňovaly. Například očkování kouzelnice představila jen jako novou formu pouštění žilou. Motiloni nemocným pouštěli žilou, protože bolest z krvácení přehlušila utrpení způsobené nemocí nebo umíráním. Protože se očkování takto vysvětlilo a prováděla ho kouzelnice, která se těšila obecné důvěře, všichni s ním souhlasili. Tempo očkování pak záviselo jen na tom, jak rychle se stačily dodávat nové vakcíny a jehly. A protože kouzelnice viděla zárodky a chápala jejich nebezpečí, následovala vhodná hygienická opatření.

Zemědělství nebylo pro Motilony takovou novinkou jako léky. Kdyby však narušovalo jejich tradiční způsob života, nepřijali by ho. Za zajištění potravy tradičně odpovídal Abaratura s ostatními náčelníky. Museli to proto být oni, kdo nový návrh představí. Jejich nápad se ujal bez problémů a nezpůsobil žádné otřesy, které obvykle ekonomický rozvoj doprovázejí. Nikdo se nebouřil proti náčelníkům a zavedenému pořádku, ale s novinkami přišli sami náčelníci.

Zmínil jsem se však, že existují důvody dva. Tím druhým je působení Ducha svatého. Bez něho by žádný pokrok nebyl opravdový a trvalý.

Už jsem se dotkl toho, že se Motiloni příliš jeden o druhého nestarali. Muži nesli odpovědnost za sebe a svou rodinu, ale za nikoho jiného. Těžko jsem se tuhle vlastnost snašel, a to především u Bobbyho.

Chtěl jsem, aby se léky dostaly ke všem kmenům a všichni se naučili pěstovat nové rostliny. Bobby mě na svých inspekčních cestách doprovázel. Na cestách jsme spolu prožili nádherné chvíle a znovu se podívali na místa, která už jsme kdysi navštívili. Vedli jsme vážné rozhovory o tom, co očekáváme, že život přinese nám i ostatním. Bobby doufal, že se stane válečným vůdcem Motilonů jako Abaratura, já jsem doufal, že přivedu Motilony k pravdě. Povídali jsme si o tom, společně lovili a zpívali. Rozuměli jsme si tak dobře, že jsme i beze slov poznali, co druhý cítí.

Ale na rozdíl ode mě se Bobby nestaral o ostatní členy kmene. Jednou propukla ve dvou vzdálených domech nějaká vážná epidemie. Jejich obyvatelé urychleně potřebovali léky.

„Bobby,“ řekl jsem, „ty doneseš léky do Ikvujkarory a já půjdu nahoru do hor. Můžeme se tam pak sejít.“

Vypadal, že se ho to dotklo. „Chci jít s tebou, Bručko.“

Zamračil jsem se. „Bobby, to nejde. Není dost času, abychom šli oba dva na obě místa.“

„Tak půjdeme jen do jednoho.“

Nakonec šel Bobby sám, protože jsem mu to řekl. Dobrovolně by to neudělal. Zranilo mě to a nemohl jsem to pochopit.

Ostatní se chovali jako Bobby. V jednom domě umírali lidé, protože obyvatelům vedlejšího domu se nechtělo jim donést léky. Když onemocněl majitel krávy, často zvíře zahynulo, protože se o ně nikdo nepostaral. Musel jsem být všude, kde někdo potřeboval pomoc, a stávalo se to pro mě stále těžším břemenem. Bobby mi pomohl, když jsem ho o to požádal, ale jen proto, že jsme byli přátelé.

Unavovalo mě to. S Motilony jsem žil čtyři roky. Ukázal jsem jim sice některé dobré věci, ale musel jsem stále pracovat, aby běžely dál. Začal jsem se ptát, jaký to má smysl. Proč bych se měl starat o to, jestli je několik Motilonů nemocných? Jakou cenu mají jejich životy? Mohou zemřít a na celém světě nebudou nikomu scházet.

Seděl jsem před domem a přemýšlel o tom. Věděl jsem, že odpověď je stejná jako před čtyřmi lety. Není důležité, co si myslí o životech Motilonů a o mé práci lidé. Vzpomněl jsem si, co mi řekl Bůh: „Možná tě všichni zavrhnou, ale já ne.“ Možná se to týká i Motilonů. Bůh je nezavrhl: Miluje je a proto jsem šel do džungle: abych jim mohl předat zkušenost s Bohem a Jeho lásku.

Stále jsem neměl ponětí, jak to udělat. Věděl jsem, čemu věří Motiloni. Necháпали by nic, co bych jim mohl říct o Ježíši. Mysleli by, že se to hodí jen pro bílé, a ne pro Motilony. A co kdyby někteří svůj život odevzdali Ježíši?

Skončili by jako Indiáni na Orinoku, kteří přinesli mezi Indiány rozdělení a zničili jejich sociální systém?

Jenže oni Ježíše *potřebují*. Jak jim mohu představit opravdového Ježíše, a ne své osobní představy a kulturní předsudky?

Musí to za mě udělat Ježíš. Jinak to nepůjde. Neznám správná slova, která mají pravou moc. Ježíš ale skrze mě může mluvit a může mi ukázat pravý čas.

Sklonil jsem hlavu. Do krku mi pražilo slunce. „Ježíši, tihle lidé Tě potřebují. Ukaž se jim. Zbav mě mých představ a promluv k nim jejich jazykem, aby Tě mohli poznat. Ježíši, staň se Motilonem.“

Kapitola šestnáctá

Motilon jménem Ježíš

UŽ JSME BYLI třetí den na cestě a blížili se ke Norekayře. Odpoledne se chýlilo ke konci. Předě mnou krácel Bobby a další dva Motiloni. Husté liány a keře zakrývaly jejich tmavě hnědá těla. Byla to krásná část dne. V ustupujícím světle zeleň vypadala jako ze sametu.

Pochodovali jsme rychle. Za několik kilometrů už budeme v domě. Vtom jsem před námi zaslechl křik a příšerné ječení. Zdálo se mi, že tam musí rvát spousta lidí. Ještě nikdy jsem nic tak hrozného neslyšel. Přidal jsem do kroku a v duchu se probíral léky, které jsem nesl v batohu.

Když jsme se přiblížili, křik mi připadal ještě hroznější a bezmocnější. Nikdy jsem žádného Motilona neslyšel tak ječet. Indiáni nezasténali ani při největší bolesti. Bobby i ostatní však kráčeli po cestě dál a nevěnovali tomu sebemenší pozornost.

„Zastavte!“ zavolał jsem. Bobby i ti dva Indiáni se otočili.

„Co to je za křik?“ zeptal jsem se. „Neměli bychom se jít podívat, co se děje?“

Bobby upřel oči na zem. Další z mužů, kouzelník, který se věnoval léčení, potřásl hlavou. „Nemůžeme nic dělat.“

„Ale co se tam děje?“

Všichni tři mlčeli a zírali na mě svými tmavými a tichými očima.

Džunglí se dál nesl křik i jeho ozvěna. Roztrásl jsem se. „Podívejte,“ řekl jsem, „vás možná nezajímá, co to je, ale mě ano. Jdu se podívat, jestli tam můžu pomoci.“

Neodpověděli. Jsou smutní, pomyslel jsem si. Je tam něco smutného a oni se s tím nedokážou vyrovnat.

„Nemusíte chodit se mnou,“ dodal jsem. „Ale já to chci vidět.“

Stáli bez hnutí. Otočil jsem se a sešel ze stezky do džungle směrem za hlukem. Po pár metrech jsem za sebou uslyšel zvuk – šli za mnou.

Křičící muži byli blíže, než jsem si myslel. A byli jen dva. Jednoho jsem dobře znal – byl to náčelník svého domu a divoký bojovník. Zabil zaměstnance naftařské společnosti jen proto, že chtěl jejich ochranné přílby na vaření. Nosil náhrdelník z knoflíků svých obětí a náhrdelník ze zubů jaguára,

kterého šípem zabil. Teď stál nad dírou, kterou vykopal. Byla téměř dva metry hluboká. Zoufalým a pátravým hlasem volal dolů: „Bože, Bože, vylez z díry.“

Druhý muž se vyšplhal na vrcholek vysokého stromu. Strkal si do úst listy, žvýkal je a přitom křičel. „Bože, Bože, který jsi za obzorem. Přijď.“

Nikdy jsem nic podobného neviděl. Mohlo to vypadat směšně, ale něco mi bránilo, abych to zlehčoval.

Vedle mě se postavili moji tři společníci a vypadali, že jim je smutně a trapně.

„Věděl jsi o tom?“ zeptal jsem se Bobbyho.

Přikývl.

„Co se děje?“

Vysvětlil mi, že bratr muže, který křičel do díry, zemřel mimo území, které patří k jeho domu. Kousl ho jedovatý had a zemřel dříve, než ho stačili donést zpátky. Podle pověsti to znamená, že se jeho jazyk, jeho duch a jeho život nikdy nedostane k Bohu za obzor. Tenhle muž teď hledá Boha. Chce ho přimět, aby oživil bratrův jazyk a dal jeho tělu život.

„A proč si myslí, že Boha najde, když bude křičet do díry?“

Bobby pokrčil rameny. „Může tam být stejně jako kdekoli jinde.“ Na obličej i v jeho slovech se odrážela beznaděj.

Takhle mě tedy Bůh vedl. Přivedl mě sem, abych jim řekl, jak mohou nalézt Boha. Možná tuhle příležitost zařídil sám. Zachvěl jsem se, když jsem si uvědomil, že mám po pěti letech čekání příležitost promluvit o Kristu. Ale stejně bych asi od této situace neměl příliš očekávat. V duchu jsem se modlil.

Muž přestal křičet do díry a přišel k nám. Měl rozčuchané vlasy a tělo pokryté špinou. Jeho oči byly tmavé jako hluboká propast. „Nemá to smysl,“ řekl. „Jsme podvedeni.“

„Jak dlouho tu jste?“ zeptal jsem se tiše.

„Od rozbřesku.“

„A proč říkáš, že jste podvedeni?“

Vypravoval mi znovu příběh o falešném prorokovi, kterého Motiloni následovali a jehož falešné sliby je odvedly od Boha. „Od té doby Boha neznáme,“ dodal tiše.

Druhý muž se pak snažil vysvětlit motilonskou pověst, proč má bratrova smrt tak hrozná důsledky. Všemmu jsem neporozuměl – motilonské legendy jsou komplikované jako jakákoliv jiná teologie – ale pochopil jsem něco nového. Motiloni mají velmi silný pocit ztracenosti. Neustále jsem přemýšlel, co jim Kristus nabízí. Vycházeli spolu mnohem lépe než Američané – ale život je víc než jen dobré vztahy.

Vzpomněl jsem si na tu noc, kdy Ježíš vstoupil do mého života. Zdála se mi tak vzdálená. Jeden krátký okamžik byl kořenem, ze kterého vyrostlo všechno ostatní. Bůh mi daroval pokoj do srdce a opravdový smysl života.

Motiloni tady hledají Boha. Jak jim mohu vysvětlit věci jako milost, oběť, vtělení? Mohl jsem jim vypravovat jednoduchý příběh, tomu by porozuměli. Ale jak jim mohu vysvětlit opravdovou duchovní pravdu?

Dali se do živého rozhovoru. Muž, který byl na stromě, slezl dolů a připojil se k nám. Připomněl nám příběh o prorokovi, který přijde a přinese kmen banánovníku, z něhož vyjde Bůh.

Moc jsem nechápal, jaký má ten příběh smysl.

„Proč by měl Bůh vyjít z kmene banánovníku?“ zeptal jsem se.

Nastalo udivené ticho. Dávalo jim to smysl, ale neuměli to vysvětlit. Bobby šel k banánovníku, který rostl nedaleko. Kus usekl a hodil ho směrem k nám.

„Z tohoto kusu Bůh přijde,“ řekl. Byla to část ve tvaru kříže. Přikutálelo se nám to k nohám.

Jeden z Motilonů se sklonil a praštil do kmene mačetou. Náhodou se rozpadl na dva kusy. Jedna půlka se postavila a druhá se rozpadla. Uvnitř kmene byly listy. Brzy by už začaly pronikat ven a rozvinovat se, kůra se už loupala. Listy ležely ve středu kmene a vypadaly jako stránky knihy.

Najednou mi hlavou bleskl nápad. Kniha! Kniha!

Sáhl jsem do batohu a vytáhl svou Bibli. Otevřel jsem ji a převracel stránky. Držel jsem ji proti mužům. Ukázal jsem na listy v banánovém kmene a pak znovu na Bibli.

„Tohle to je,“ řekl jsem. „Mám to tady. Tohle je Boží banánový kmen.“

Muž, který byl předtím na stromě, mi Bibli vytrhl, začal trhat stránky a cpát si je do pusy. Myslel, že když stránky sní, Bůh bude v něm.

Když se nic nestalo, začali se mě ptát. Jak jsem jim měl vysvětlit evangelium? Jak jsem jim mohl vysvětlit, že Bůh, Ježíš, byl jako oni?

Najednou jsem si vzpomněl na jejich pověst, jak se muž stal mravencem. Po lovu seděl na cestě a díval se, jak si mravenci budují svůj dům. Chtěl jim pomoci, aby si udělali stejně pěkný dům, jako mají Motiloni, a tak začal kopat ve špině. Ale protože byl tak velký a pro ně neznámý, mravenci se lekli a utekli.

Pak se zázračně stal mravencem. Přemýšlel jako mravenec, vypadal tak a mluvil mravencím jazykem. Žil s mravenci a oni mu začali důvěřovat.

Jednoho dne jim řekl, že není opravdovým mravencem, ale Motilonem, který se už jednou pokoušel vylepšit jejich domov, ale vyděsil je.

Mravenci mu tehdy řekli něco jako: „Nekecáš? Byl jsi to ty?“ A smáli se mu, protože vůbec nevypadal jako ta obrovská a děsivá věc, která tehdy odstraňovala špinu.

V tom okamžiku se znovu stal Motilonem a začal špínu tvarovat do tvaru motilonského domu. Tentokrát ho mravenci poznali a nechali ho pracovat, protože věděli, že jim neublíží. A proto – jak říká pověst – mají mraveniště tvar podobný motilonským domům.

Tenhle příběh mě napadl a poprvé jsem si uvědomil jeho význam. Velký a silný se musí stát malým a slabým, aby mohl pracovat se slabými bytostmi. Přesně to vypovídalo o tom, co Bůh učinil v Ježíši Kristu.

Ale existuje ještě mnoho dalších věcí, které ovlivňují motilonské myšlení. Jak si mohu být jistý, že to pochopí správně?

Jistotu jsem neměl, ale cítil jsem, že mi Bůh dává příležitost, abych promluvil. Slovo, které Motiloni používají, když chtějí říct „stal se mravencem“, jsem upravil a použil pro slovo „vtělení“. „Bůh se vtělil v člověka,“ řekl jsem.

Zalapali do dechu. Nastalo napjaté a tajemné ticho. Myšlenka, že by se Bůh stal člověkem, je ohromila.

„Kudy chodil?“ zeptal se kouzelník.

Každý Motilon má svou vlastní stezku, která je znakem jeho osobnosti. Když se chceš s někým setkat, musíš jít po jeho stezce. Bůh má také své vlastní stezky. Když se chceš setkat s Bohem, musíš jít po jeho stezce.

Krev mi pulsovala a srdce bušilo. „Ježíš Kristus je Bůh, který se stal člověkem,“ řekl jsem. „Může vám ukázat Boží stezku.“

Na obličej se jim objevil výraz úžasu, téměř strachu. Muž, který křičel do díry, se na mě podíval.

„Ukaž nám Krista,“ zašeptal chraptivým hlasem.

Nevěděl jsem, co odpovědět. „Zabili jste ho,“ řekl jsem. „Zničili jste Boha.“

Jeho oči se rozšířily. „Já jsem zabil Krista? Já? Jak jsem to udělal? A jak někdo může Boha zabít?“

Chtěl jsem jim říct, že Ježíšova smrt je osvobodila od života beze smyslu, od smrti, z moci zla.

„Jak získalo zlo, smrt a klam moc nad Motilony?“ zeptal jsem se.

„Ušima,“ odpověděl Bobby. Jazyk je pro Motilony velice důležitý, je to základ života. Když ušima vejde zlý jazyk, znamená to smrt.

„Víte, že po lovu divokých kanců náčelník vyřízne kus kůže zvířete a přetáhne si ho přes hlavu, aby si přikryl uši a zlý duch džungle do něho nemohl?“ zeptal jsem se jich.

Přikývli a pozorně poslouchali.

„Ježíš byl zavražděn,“ vysvětloval jsem. „Ale tak, jako se přetahuje kůže přes náčelníkovu hlavu, aby mu přikryla uši – tak můžete Ježíšovu krev přetáhnout přes svoje nepravosti, aby je Bůh neviděl.“

Stál jsem tam, díval se na ně a beznadějně doufal, že mě pochopí. Pak jsem na jejich tvářích uviděl, že porozuměli.

Řekl jsem jim, že Ježíš byl pohřben, a to je rozesmutnělo. Muž, který hledal jazyk svého bratra, se rozplakal. Poprvé v životě jsem viděl Motilona plakat. Ale myšlenka, že Bůh je mrtvý a oni jsou ztraceni, mu do očí vehnala slzy a začal vzlykat.

Vzal jsem Bibli, otevřel ji a řekl. „Bible říká, že Ježíš vstal po smrti k životu a je živý.“

Jeden z mužů mi vytrhl Bibli z ruky a přiložil si ji k uším. „Nic neslyším,“ řekl.

Vzal jsem si ji zpátky. „To, co říká Bible, zůstává navždy stejné. Je to jako ty papíry, na které jsem si napsal, co říkáte. Každý den říkají to samé. Bible říká, že Ježíš žije. To je kmen Božího banánovníku.“

Ukázal jsem jim stránku a řekl jim, že ty malé černé značky to říkají.

„Mezi Motilony se nikdy nikdo nevrátil z mrtvých,“ odporovali mi.

„Vím to,“ odpověděl jsem. „Ale Ježíš se vrátil. To je důkaz, že je Božím Synem.“

Ptali se mě na hodně věcí. Něčemu jsem úplně neporozuměl, ale měl jsem jistotu, že mým prostřednictvím mluví Bůh. Tu noc jsem se modlil. „Bože, dej, ať Tvoje Slovo zjeví svou moc. Dej, ať se dotkne jejich životů.“ Připomněl jsem Boží zaslíbení, že Jeho Slovo se nikdy nevrátí bez odpovědi.

Zdálo se, že zde nijak nezapůsobilo. S Bobbym jsem chodil dál, rozdával léky kouzelníkům a ukazoval jim, jak mohou zlepšit svoji práci.

Jednou večer se mě ale Bobby začal vyptávat. Seděli jsme u ohně a na jeho tvář dopadalo světlo – byla vážná.

„Jak mohu jít po Ježíšově stezce?“ zeptal se. „Žádný Motilon po ní nikdy nešel – je to nová věc – nikdo mi nemůže poradit.“

Vzpomněl jsem si na problémy, které jsem měl jako chlapec. Někdy mi připadalo skoro nemožné, abych si udržel víru, když se proti tomu stavěla má rodina i přátelé. Tohle teď Bobby prožívá.

„Bobby, pamatuješ si na první Svátek šípů?“ zeptal jsem se ho. Tehdy jsem poprvé viděl všechny Motilony, kteří se shromáždili, aby mohli zpívat své písně. Tento svátek byl nejdůležitější událostí v motilonské kultuře.

Přikývl. Plamen se na chvíli rozhořel a uviděl jsem, jak na mě napjatě upírá své oči.

„Pamatuješ si, že jsem se bál vylézt do sítě, která visela vysoko, když jsem měl zpívat? Bál jsem se, že lano praskne. Řekl jsem, že zazpívám, jen pokud budu moct jednou nohou zůstat na zemi.“

„Vzpomínám si, Bručko.“

„Co jsi mi tehdy řekl?“

Zasmál se. „Řekl jsem, že musíš mít obě nohy nahore, že musíš být zavěšen.“

„Ano,“ pokračoval jsem dál, „musíš se zavěsit. S tím, kdo chce následovat Ježíše, je to stejné. Žádný člověk ti neřekne, jak můžeš jít Jeho cestou, jen Ježíš to ví. Ale když to chceš zjistit, musíš si provazy své sítě upevnit v Něm a zavěsit se na Boha.“

Bobby mi nic neřekl. V očích se mu odrážel plamen ohně. Pak vstal a odešel do tmy.

Druhý den ke mně přišel. „Bručko,“ oslovil mě, „chci svou síť zavěsit na Ježíše. Jak to můžu udělat? Nevidím ho a nemohu se ho dotknout.“

„Už jsi mluvil s duchy, že?“

„Ano,“ odpověděl. „Teď už vím, jak na to.“

Druhého dne se mu na obličejí objevil velký úsměv. „Bručko, svou síť jsem upevnil na Ježíše. Mluvím teď novým jazykem.“

Nechápal jsem, o čem mluví. „Naučil jsi se ode mě trochu španělsky?“

Zasmál se čistým a sladkým smíchem. „Ne, Bručko, já mluvím novým jazykem.“

Pak jsem to pochopil. Pro Motilony jazyk představuje život. Jestli Bobby žije nový život, znamená to, že mluví nově – jeho řeč se bude soustřeďovat na Krista.

Dali jsme si ruce na ramena. Myšlenky se mi zatoulaly a vybavil jsem si chvíli, kdy jsem se setkal s Ježíšem a cítil, že do mě proudí nový život. Můj bratr Bobby se s Ježíšem setkal stejným způsobem. Vydal se s Ježíšem na cestu.

„Ježíš byl vzkříšen z mrtvých!“ křičel Bobby a jeho hlas se v džungli rozléhal široko daleko. „Chodil po našich cestách. Setkal jsem se s ním!“

Od toho dne bylo naše přátelství obohaceno společnou láskou k Ježíši. Neustále jsme o Něm hovořili, Bobby měl spoustu otázek. Ale nikdy se nezeptal, jakou měl Ježíš barvu vlasů nebo jestli měl modré oči. Bobby o odpovědi nepochyboval: Ježíš byl tmavý a měl tmavé oči. Nosil bederní roušku a chodil na lov s lukem a šípy.

Ježíš byl Motilon.

Noc tygra

DOPOLEDNE JSME BYLI na lovu a teď jsem ležel v síti. Ženy vařily a ve vzduchu se mísil nakyslý kouř ohňů s vůní pečených opic. Uspávalo mě to. Za chvíli se bude jíst. Už jsem měl hlad.

Na druhém konci domu se něco dělo, a tak jsem se vzepřel na lokty, abych se podíval. Kolem štíhlého mladíka Abakuriany se shromáždil hlouček mužů a žen. Zaslechl jsem několik slov:

„Tygr ... nemohl jsem se pohnout...“ Vypravoval to vzrušeným hlasem.

Dva muži, kteří leželi v sítích kousek ode mě, vstali a šli k hloučku. „Hej, Chanti,“ zavolal jsem na jednoho z nich, „co se děje?“

Přišel k síti, kde jsem ležel. Vypadal nervózně.

„Ty jsi to neslyšel?“ zeptal se chraplavým hlasem. „Tygr promluvil.“

„Jaký tygr?“ divil jsem se. Zmátlo mě to. „Co říkal? O čem to mluvíš?“

„Tygr promluvil! On mluvil!“

Zatrásl jsem hlavou. „Chanti, tygři nemluví. A i kdyby mluvili, kdo by se staral o to, co říkají?“

„Jestli ten tygr mluvil,“ řekl mi, „jsme v průšvihů. Velkém průšvihů.“

„Tak jo, díky,“ řekl jsem a nechal ho odejít.

Čelý dům byl vzhůru nohama. Všichni nechali své práce. Ti, kteří se neprodrali k Abakurianovi, stáli na okraji davu a bavili se, nebo odešli ke dveřím a upřeně hleděli ven.

Vylezl jsem ze sítě. V jedněch dveřích stál náčelník. Vzal jsem ho ven.

„Chci s tebou mluvit,“ požádal jsem ho. „Co to znamená, že tygr promluvil?“

„Znamená to, že nás čekají velké problémy,“ odpověděl.

„Jaké problémy? Co mohl tygr tak nebezpečného říct?“

„Jdu do džungle, abych si s tygrem promluvil. Řekne mi to.“

„Ale, náčelníku,“ odporoval jsem, „tygři nemluví. To je nesmysl.“

Vrhl na mě krátký a tvrdý pohled. „Podívej,“ vysvětloval, „ty o džungli nic nevíš. Neumíš lovit, nevíš, co se dá jíst. Neumíš najít stezku. Z čeho usuzuješ, že se vyznáš v tygrech?“

Na to jsem mu nemohl nic odpovědět. Trochu jsem znervózněl a překvapilo mě to. Podíval jsem se na něj. Vážně hleděl do džungle. Pak důstojně

„Díval jsem se za ním přes mýtinu, dokud nezmi-
jsem se zpět. Místo, kde zmizel, pozorovali všichni.
Všichni očekávali jeho návrat, nikdo
nechtěl zkoušet vyřezávat šípy, ale přerušovali práci a zírali
nemluvil. Lidé chodili neklidně po domě a jejich ne-
Zdalo se mi, že dům dusí těžká a neviditelná ruka.
okamžitě se kolem něj všichni seběhli.
něho nebyli všichni. Vypadal unaveně a zničeně
o deset let.

„V noci vyjdou skalní duchové a napadnou tenhle dům.
Přijde smrt.“

„Láčelník odešel a vlezl si do své sítě. Lidé se pomalu

„Z čeho pramení takový strach? Co to
vyjdou ven?“

„Tihle lidé obvykle na pověry ne-
neviděl opravdu zděšené. Setkání s jedovatým ha-
zvířetem pro ně nebylo nic neobvyklého. Nikdy ne-
jmenším. Jestli se teď bojí, znamená to, že To
To je? Jak se Tomu mohou postavit?

„Hleděl do dálky. Když jsem přišel, po-
kdo vzít z úst Ježíše?“ zeptal se. Zaznamenal jsem

„Co to znamená, že tygr promluvil? Co to znamená,

„vysvětloval mi, „snaží se zabít. Někdy umře
pousta lidí. V Okbabudě umřelo před dvěma měsíci

„Co je zabije?“
„řekl mi. „Zemřou ve svých sítích, protože zlí

„řekl mi. „Zemřou ve svých sítích, protože zlí
u jejich jazyky.“
„někdo zemře?“

„Co to znamená? Proč jsem na sobě cítil takový tlak?
úst Ježíše?“ zeptal se Bobby znovu a díval se při-

„S démonickými silami jsem neměl
se taky.“

„Může ďábel zabít někoho, kdo chodí po Ježíšově cestě?“ ptal se dál.
„Bručko, co mám dělat?“

„Nevím, Bobby. Musíš si s Ježíšem promluvit sám. On jediný zná odpo-
věd' na tvé otázky. Promluví ti rovnou k srdci.“

Zaváhal a odešel do džungle. Okamžitě jsem toho začal litovat. Proč jsem
mu něco neporadil? Co jsem to za duchovního otce?

Ale nevěděl jsem, co bych mu měl poradit.

Odešel jsem na dlouhou procházku do džungle. Báł jsem se a navíc jsem byl
zmatený. „Tygři přece nemohou mluvit,“ řekl jsem Bohu. „Co se to tu děje?“

Když jsem se vrátil domů, byla téměř tma. Vstoupil jsem na mýtinu
a uslyšel jsem podivné, vysoké kvílení a zařikávání. Dům se kýval ze strany
na stranu, jako by byl sám posedlý ďáblem. Zařikávání bylo zmatené a po-
míchané. Stoupalo nahoru a dolů, nejdříve získávalo na síle a pak ji ztrácelo.
Ve vzduchu vládlo napětí. Skoro jsem se báł vstoupit.

Ohně vydávaly děsivou rudou zář. Všiml jsem si, že se dům opravdu
kývá. Všichni muži se houpali nahoře ve svých sítích a zpívali, aby odrazili
ďábla. Ženy seděly na zemi a bouchaly o sebe velkými kameny. Muži i ženy
přítom pevně svírali zavřené oči.

Kde je Bobby? Je tady? Najednou jsem o něj dostal strach. Byl to jediný
Motilon, který chodil po Ježíšově stezce. Podlehl tomuto strachu a pověřám?

Vtom jsem uviděl jeho síť. Ležel v ní a houpal se. Chtěl jsem se otočit
a odejít do džungle, ale něco mě zadrželo. Je to přece můj bratr.

Chytil jsem se tyče, která podpírala dům, a začal šplhat nahoru. Bobbyho
síť visela skoro šest metrů nad zemí. Bambus se pod mojí vahou prohýbal,
až jsem se báł, že praskne. Ale nejdůležitější věcí na světě teď bylo, aby byl
Bobby v pořádku. S námahou jsem vylezl nahoru a když už jsem byl dost vy-
soko, podíval jsem se do Bobbyho sítě. Měl otevřené oči a na tváři velký
úsměv. Zpíval jinou píseň než ostatní:

Ježíš je v mých ústech;

mám novou řeč.

Ježíš je v mých ústech;

nikdo mi ho nemůže vzít.

Říkám Ježíšova slova.

Kráčím v Ježíšových stopách.

Jsem Ježíšův chlapec;

naplnil mi žaludek a už nehladovím.

Visel jsem na bambusové tyči a Bobby se na mě podíval. Byl zachráněn –
znal Ježíše. Dělal to, co jsem mu tehdy měl poradit. Bobby odrazil útok
zlého ducha Ježíšovou písní.

Připojil jsem se k němu a zpívali jsme celou noc. Přišel rozbřesk a nikdo nezemřel. Nikdo si nepamatoval, že by se už někdy stalo, aby duchové vyšli ven a nikdo nezahynul.

Nikdo se o Bobbyho písni nezmínil, ale všiml jsem si, že se o něj i jeho vztah s Ježíšem začínají ostatní Motiloni víc zajímat. Zájem nedávali najevo viditelně, protože to mezi nimi není zvykem, ale výsledek byl jasný.

Bobby se začal měnit. Následující měsíce po svém obrácení ztrácel postupně svoji hrdost. Když navštívil jiný dům, přijal hned jídlo a nepřemáhal se, aby ukázal svou sílu. Jeho zatvrzelá povaha mu nevynesla přílišnou oblibu, i když si ho ostatní muži vážili. Teď si všimli, že se chová jinak, a zajímal je, proč.

Byl jsem netrpělivý. Toužil jsem, aby jim to Bobby řekl. Určitě by k nim mohl promluvit s mnohem větším úspěchem než já. Snažil jsem se ho povzbudit, aby o svých zkušenostech hovořil, a rozrušilo mě, že to nedělal. Mlčí kvůli tomu, že se o druhé Motilony nestará? Nebyl jsem si tím jistý.

Ve skutečnosti jsem chtěl, aby svědčil tak, jak si to představuji já, ale tehdy jsem si to neuvědomoval. V motilonském životě nemají novinky žádný velký význam, pokud nejsou prezentovány ve formálním obřadu. Byl jsem nadšený z toho, že se Bobby obrátil, a chtěl jsem, aby svědčil tak, jak se to dělá v Severní Americe. Chtěl jsem, aby svolal shromáždění – nebo aspoň své přátele – a všem řekl o Ježíši. Ale díky Bohu – Bobby počkal, až podle motilonských zvyklostí nastane pravý čas.

Začalo se mluvit o tom, že se blíží další Svátek šípů. V celém domě zavládlo vzrušení; festival byl jedinou příležitostí, kdy se setkají všichni Motiloni.

Budou se uzavírat smlouvy, vyměňovat šípy, a muži, kteří budou vstupovat do smluv, mezi sebou uspořádají soutěž ve zpěvu. Vylezou do svých sítí a budou zpívat tak dlouho, dokud budou mít sílu, staré legendy, příběhy i novinky. Takové písně trvaly často až dvanáct hodin, aniž by si dělali přestávky na odpočinek, jídlo a pití.

Do domu začali proudit lidé. Bylo tam hodně hluku a jídla, starí přátelé se mezi sebou vítali a sdělovali si, co prožili. Na Bobbyho se lidé začali dívat jinak. Už se rozneslo, že v noci, kdy vyšli ven skalní duchové, nikdo nezemřel. Pohlíželi na něho s úctou smíšenou se zvědavostí.

Zajímal se o něho především starší náčelník Adžibakbayra. Vypadal rezervovaně a důstojně, ale ve skutečnosti byl dost zvědavý. Hned první den Svátků šípů vyzval v písňové soutěži Bobbyho jako svého protivníka. Bobbyho to potěšilo a nabídku okamžitě přijal.

Oba vylezli do sítí asi šest metrů nad zemí a začali se houpat sem a tam. Bobby zazpíval první a Adžibakbayra ho kousek po kousku napodoboval. Zpívali i ostatní muži, kteří mezi sebou soutěžili.

Bobby zpíval o tom, jak byli Motiloni podvedeni a sešli z Boží stezky. Vypravoval o tom, jak kdysi znali Boha, ale byli chamtiví a šli za falešným prorokem. Pak začal zpívat o Ježíši. Ostatní muži přestali zpívat a ztichli, aby si ho poslechli.

„Ježíš Kristus se stal člověkem,“ zpíval Bobby. „Chodil po našich stezkách. Je to Bůh, ale můžeme ho poznat.“

V domě se rozhostil naprostý klid a zněla v něm jen Bobbyho kvílivá píseň a Adžibakbayrovo opakování. Lidé natahovali uši, aby slyšeli.

Ve mně však zuřila duchovní bitva. Tu píseň jsem nenáviděl, zněla hrozně pohansky. Bobby zpíval v mollové tónině a mně to znělo jako čarodějnická hudba. Uráželo to evangelium. Ale když jsem se rozhlédl po lidech okolo a po náčelníkovi, který se houpal v síti, viděl jsem, že ji poslouchali, jako by na tom závisel celý jejich život. Bobby jim v té písni říkal duchovní Pravdu.

Jenže já jsem stejně chtěl, aby se to dělalo podle mých představ. Pak jsem slyšel, že Bobby zpívá o tom, že Ježíš mu dal nový jazyk.

Zdálo se mi, že se mě Bůh ptá: „Copak opravdu nevidíš, že to je skutečné svědectví?“

„Ale, Pane,“ ptal jsem se, „proč mě ta píseň tak drásá?“

Vtom jsem pochopil, že to způsobil můj hřích. Zamiloval jsem si motilonský způsob život, ale když se začalo jednat o duchovní záležitosti, myslil jsem si, že moje cesta je ta jediná. Ale nemusela to být nutně Boží cesta. Bůh mi říkal: „Já také miluji motilonský způsob života. Já jsem ho stvořil. A já jim řeknu o svém Synovi tak, jak já chci.“

Uvolnil jsem se a konečně jsem v Bobbyho písni našel opravdové potěšení. Bobby zpíval osm hodin, deset hodin. Pozornost posluchačů však nepolevila. Dům potemněl, zapálily se ohně. Po čtrnácti hodinách nakonec přestali zpívat a unavení slezli ze svých sítí.

Adžibakbayra se podíval na Bobbyho. „Přinesl jsi nám něco opravdu nového,“ řekl. „Taky se chci zavěsit na Ježíše. Chci Jeho krev přetáhnout přes své nepravosti.“

Tu noc došlo k duchovní revoluci. Zprávu o Ježíši nikdo neodmítl, všichni chtěli, aby je odvedl za obzor. Všichni jásali. Chvillemi všechno ztichlo a lidé si povídali v malých skupinkách. Jindy začali zničehonic zpívat. Trvalo to dlouho do noci.

Bůh promluvil. Promluvil v motilonském jazyku a kultuře. Nemusel mě použít.

Každodenní zázraky

TO, ŽE MOTILONI při Svátku šípů přijali Ježíše, jsem považoval za zázrak. Srdce mi přetévalo chválou. Později jsem zaslechl zprávy z jiného Svátku šípů. Bobbyho píseň zazněla i tam a všichni ji s radostí přijali. Nemohl jsem tomu uvěřit.

Lidé přijímali Slovo, poslouchali Boha a začaly se dít i jiné věci, které jsem nazýval „zázraky“, protože prostě byly nadpřirozené. Motiloni však měli o zázracích jinou představu. Věci, které mě uváděly v úžas, přijímali jako samozřejmost.

Například uzdravování. Když Motiloni přijali Ježíše, došlo v této oblasti k ohromným změnám. Pokaždé, když dávali injekce, léky a masti, zpívali a prosili, aby je Ježíš uzdravil. Účinek léků chápali jako zázrak od Ježíše. To on to pro ně udělal. Modlitby se staly součástí léčby.

Někdy se dostavily překvapivé výsledky. Jednou jsem přišel do domu, kde ležel nemocný muž. Před týdnem ho uštkl jedovatý had, ale už byl téměř v pořádku.

„Myslel jsem, že vám došly léky proti hadímu jedu,“ podivil jsem se. „Kde jste je vzali?“

„Žádné jsme neměli,“ odpověděl mi kouzelník.

„Jak se tedy mohl uzdravit?“

„No, měli jsme tady nějaká antibiotika. Tak jsme mu je dali a prosili Boha, aby ho uzdravil. Jak vidíš, Bůh nás vyslyšel.“

Ohromilo mě to. Antibiotika na hadí jed vůbec nezabírají.

Ale neříkají tohle Motiloni o každém uzdravení? Bůh nedělá v léčení rozdíl, ať použijeme správný lék, nebo ne. Toho muže vyléčil Bůh, nikoliv léky.

Byl jsem rád, že Bůh mezi Motilony jedná takovým viditelným a mocným způsobem, jenže jsem chtěl vidět, že také mění jejich srdce. Jinak bych nemohl uvěřit, že téměř všichni přijali evangelium. Někdy jsem si říkal: Vypadá takhle opravdové obrácení? Nepřidali si jen ke svým legendám další?

Bůh dovolil, abych viděl mocné změny v jejich životě. Nemusel jsem už pochybovat, že tady jedná On.

Jednou jsem se vrátil z cesty a zjistil, že si Atabakdora zlomil páteř. Při lovu na opice spadl ze stromu. Neměli jsme žádné prostředky, jak mu po-

moci, a tak jsme ho dopravili do nemocnice v Tibu. Nejdříve jsme ho museli tři dny nést po cestě a dál se plavit.

Když jej v nemocnici zrentgenovali, doktor mi oznámil, že má zlomenou krční páteř a několik měsíců musí ležet bez hnutí. Byl jsem jediný, kdo uměl španělsky i motilonsky, a tak zůstalo na mně, abych Atabakdorovi zprávu sdělil.

Ležel v posteli na zádech, podložený tak, aby měl páteř uprostřed prohnutou. Nebylo to pohodlné a on si stěžoval, že mu sestry nedovolují se hýbat.

„Doktor mi právě řekl, že takhle musíš ležet tři měsíce,“ řekl jsem mu. „Jestli nebudeš ležet, nikdy se neuzdravíš.“

„Ne, Bručko,“ odpověděl. „To nejde. Nemůžu tady ležet takhle natažený.“

„Musíš, Atabakdoro. Jestli nebudeš ležet, neuzdravíš se.“

Přiměl jsem ho, aby mi slíbil, že bude doktora poslouchat. Nesliboval mi to rád a nebyl jsem si jistý, jak dlouho slib dodrží. Hovořili jsme o tom s Bobbym, ale nenapadlo nás, jak situaci vyřešit. Kdyby Atabakdora opravdu chtěl, vydržel by v klidu ležet tak týden. Ale tři měsíce? To je nemožné!

„Podívej se, Bobby,“ řekl jsem, „muži, kteří s Ježíšem chodili po jeho pozemských stezkách, někdy pomazali nemocné olejem a modlili se za uzdravení. Myslím, že bychom to měli s Atabakdorou taky zkusit.“

„A funguje to, Bručko?“ zajímal se Bobby. „Bůh takhle léčí?“

„Nevím, Bobby. Nikdy jsem to nezkoušel.“

Ve skutečnosti jsem moc nevěřil, že by mazání olejem pomohlo. Ale bylo mi jasné, že Atabakdora tři měsíce v klidu nevydrží a nemohl jsem se smířit s představou, že bude do konce života mrzákem.

Koupili jsme nějaký olej a zašli do nemocnice. Atabakdoru zranění bolelo, sedativa příliš nezabírala, ale přesto se na nás usmíval. „Chceme se za tebe modlit,“ sdělil jsem mu.

Bobby i já jsme namočili prsty do oleje a chvíli jsme tam postávali. Bobby čekal, že začnu.

„Nevím, kam olej namazat,“ znejistěl jsem. „Někam na hlavu, ale nevím, kam.“

„Namaž to na čelo,“ poradil mi Bobby.

Udělal jsem to a pak jsme Atabakdorovi vložili ruce na hlavu. Bobby se modlil.

„Bože,“ říkal, „Atabakdoru bolí záda. Potřebuje se uzdravit, aby zase mohl chodit s ostatními Motilony na ryby a na lov a ty ho můžeš bolestí v zádech zbavit. Chtěli bychom, abys to udělal. Prosíme tě ve jménu Ježíše.“

Atabakdorovi jsme ještě řekli pár slov a odešli.

Něco jsem musel zařídit v Kukuté, a tak jsem starost o Atabakdoru nechal na Bobbym. Záležitost mi zabrala tři dny. Po celou dobu jsem si

o Atabakdoru dělal starosti. Když jsem se vrátil, hned jsem zašel za Bobbym. Vypadal znechuceně.

„Atabakdora ležet ani nezkusil, Bručko,“ oznámil mi. „Povídal, že se mu na zádech neleží pohodlně a že rovně ležet nebude.“

Šli jsme se na něho podívat do nemocnice, ale postel byla prázdná. Polekal jsem se. Možná se při chůzi poranil a teď je na operačním sále.

Vtom do pokoje vešel Atabakdora. Když nás uviděl, zatvářil se provinile jako dítě, které chytili, jak krade sladkosti. Beze slova si lehl do postele a předvedl se nám v patřičné poloze s prohnutými zády. Jakmile si lehnul, vešla hněvem zrudlá sestra. Ukázala na něj a hlasitě mi vyčetla, že jsem mu dovolil vstát. Atabakdora ležel bez hnutí s blaženým výrazem na tváři. Sestra vypočítala, co všechno se mu může stát, a odešla. Atabakdora se usmál. Teď bylo na mě, abych mu vynadal. „Atabakdoro, tobě je jedno, jestli se uzdravíš? Jestli nezůstaneš v klidu, možná už nikdy nepůjdeš na lov.“

Rozmrzelo ho to: „Bručko, já prostě v posteli zůstat nemůžu. Je to nepohodlné. Poslechl jsem tě a zkusil to tři dny. To mi stačilo.“

„Bručko, a proč by měl dál zůstat v posteli, když už ho záda nebolí?“ zapojil se Bobby.

To mě nenapadlo. Zašel jsem za doktorem a požádal ho, aby Atabakdoru znovu zrentgenoval. Nechtělo se mu, ale přemluvil jsem ho. „Dobrá,“ souhlasil nakonec. „Jestli vám to udělá radost, zkusím to.“

Druhého dne za mnou přišel se zmateným výrazem. „Je to ten samý Indián, kterého jsme přivezli původně?“

„Samozřejmě,“ ujistil jsem ho, „myslíte, že vám vyměňujeme pacienty?“

„Jestli je to tentýž muž, tak se mu záda uzdravila. Je to neuvěřitelné, ale na páteři nemá ani náznak po zlomenině. Je to zázrak. Musím se podívat, jakou léčbu přesně podstoupil. Nikdy mě nenapadlo, že naše práce může být tak efektivní.“

Zasmál jsem se. „Nemyslíte, že tady zapůsobilo něco účinnějšího než vaše léčebné metody?“

„Co?“ zeptal se.

„Bůh.“

Odešel a kroutil přitom hlavou.

Zpráva mě naplnila úžasnou radostí. Zašel jsem za Bobbym a řekl mu, co se stalo. „Bobby, uvědomuješ si, že to je zázrak?“

Bobbyho to moc nevzrušilo. Podle něj Bůh uzdravil jen obyčejnou bolest v zádech. Spoustu lidí bolí záda. Den si poleží ve své síti, pak vstanou a pokračují v práci. Atabakdoru záda bolela o trochu víc.

„Ale, Bobby,“ snažil jsem se ho přesvědčit, „rentgen ukázal, že jeho krční páteř byla zlomená.“

„Co je to rentgen?“

„Dobrá, Bobby, nemůžu ti to vysvětlit. Ale Bůh ho uzdravil.“

„Bručko, co je na tom zvláštního? Viděli jsme přece tolik uzdravení, že nás to nemůže překvapit.“

V roce 1967, asi rok poté, co se první Motilon stal křesťanem, za mnou přišlo několik mužů v čele s Arabadojkou a chtěli si promluvit. Rozhodli se, že chtějí o Ježíši povědět Jukonům. Už jsem na to myslel, a tak jsem jednou zajel do jukonské vesnice, ve které jsem strávil rok.

Byl jsem tam asi hodinu a zjistil, že se něco změnilo. Brzy jsem se dozvěděl co. Jedna z žen, které jsem se pokusil zvěstovat Ježíše už při své první návštěvě, měla vidění. Na jeho základě přijala Ježíše většina obyvatel vesnice. Přestali se opíjet čichou a život ve vesnici se viditelně zlepšil. Naplánoval jsem si, že Jukonům řeknu o Ježíši, ale teď mi ho zvěstovali oni.

Překvapilo mě však, že Jukonům chtějí o Ježíši povědět Motiloni. Mezi oběma kmeny vládlo po celá léta trpké nepřátelství. Stačí popsat, jakou si Jukoni našli zábavu: na motilonskou stezku nastražili přes deset centimetrů dlouhý trn, schovali se mezi keři a čekali, až po cestě poběží nějaký Motilon a na trn šlápne. Pak se vysmáli jeho bolesti a utekli.

Teď chtěli Motiloni Jukonům říct o Ježíši. Necháпали, že motilonština není jediným existujícím jazykem. Předpokládali, že Jukoni mluví stejně jako oni, ale jejich jazyky byly úplně jiné. Neuměl jsem si představit, jak se jim podaří cokoliv o Ježíši říct.

Nechtěl jsem je však odradit. Navrhl jsem jim proto, aby šli ke kmenům v nížině, protože tam o Ježíši ještě neslyšeli. Za několik dní se vydali na cestu. Modlil jsem se, aby je tahle zkušenost neodradila a aby Bůh utěšil jejich zklamání, až se nedomluví.

Byli pryč několik týdnů. Když se vrátili, byl jsem zvědavý, co se stalo, a šel jsem tedy za Arabadojkou.

„Jak to probíhalo?“ zeptal jsem se.

Vyráběl zrovna šipy a vzhlédl ke mně se svým známým, trochu křivým úsměvem. „Výborně,“ odpověděl. „Ježíše ještě neznali.“

„A rozuměli vám?“

„Ano, řekli jsme jim toho o něm hrozně moc.“

„Vy jste s nimi mluvili?“

„Samozřejmě.“ Arabadojka mému překvapení nevěnoval žádnou pozornost. „Jak bychom jim jinak mohli o Ježíši říct?“

„No, ale jak víte, že vám rozuměli?“

Znovu vypadal nechápavě. „Řekli nám, že tomu rozumí. Měli z té zprávy úžasnou radost, Bručko.“

„To jste otevřeli ústa a mluvili s Jukony, oni rozuměli a mluvili s vámi a vy jste jim rozuměli?“

„Samozřejmě.“

Jukonský jazyk není dialektem motilonštiny. Je to úplně jiný jazyk. Kdo umí jeden, v žádném případě nemůže automaticky rozumět druhému. Věděl jsem však, že Arabadoyka a ostatní nelžou, Motiloni lež téměř neznají. Navíc ke lhaní neměli žádný důvod. A je skutečností, že mezi Jukony v nížině jsou dnes křesťané.

Mohl jsem z toho vyvodit jen jediný závěr. Svátý Duch způsobil, aby Motiloni mluvili jukonštinou a rozuměli jí. Považoval jsem to za zázrak, ale pro Motilony je zázrak všechno, co Bůh dělá.

Mezi Motilony jsem se naučil očekávat, že se o nás Bůh postará bez ohledu na situaci. Během jedné epidemie spalniček mi došla antibiotika. Spalničky patří mezi jednu z nejvražednějších nemocí mezi Indiány a bez antibiotik jsem byl vůči ní zcela bezmocný. Několik Indiánů už onemocnělo a epidemie se rychle šířila.

Byl jsem si jistý, že nám Bůh nějak léky zajistí. Nikdy jsem o tom nepochyboval, i když jsem neměl v bance konto ani možnost si tam půjčit peníze.

Šel jsem do Tibu a věděl, že tam nějaké peníze získám. Probral jsem se celou svou poštou. V dopisech nebyl ani haléř. Přesto jsem cítil, že Bůh ví, jak problém vyřešit. Už jsem se předtím v podobné situaci ocitl a Jeho Duch mě utěšoval, že v tomto případě to taky dobře dopadne.

Odešel jsem tedy do Kukuty, otevřel tam svoji dopisní schránku a našel šek na pět set dolarů.

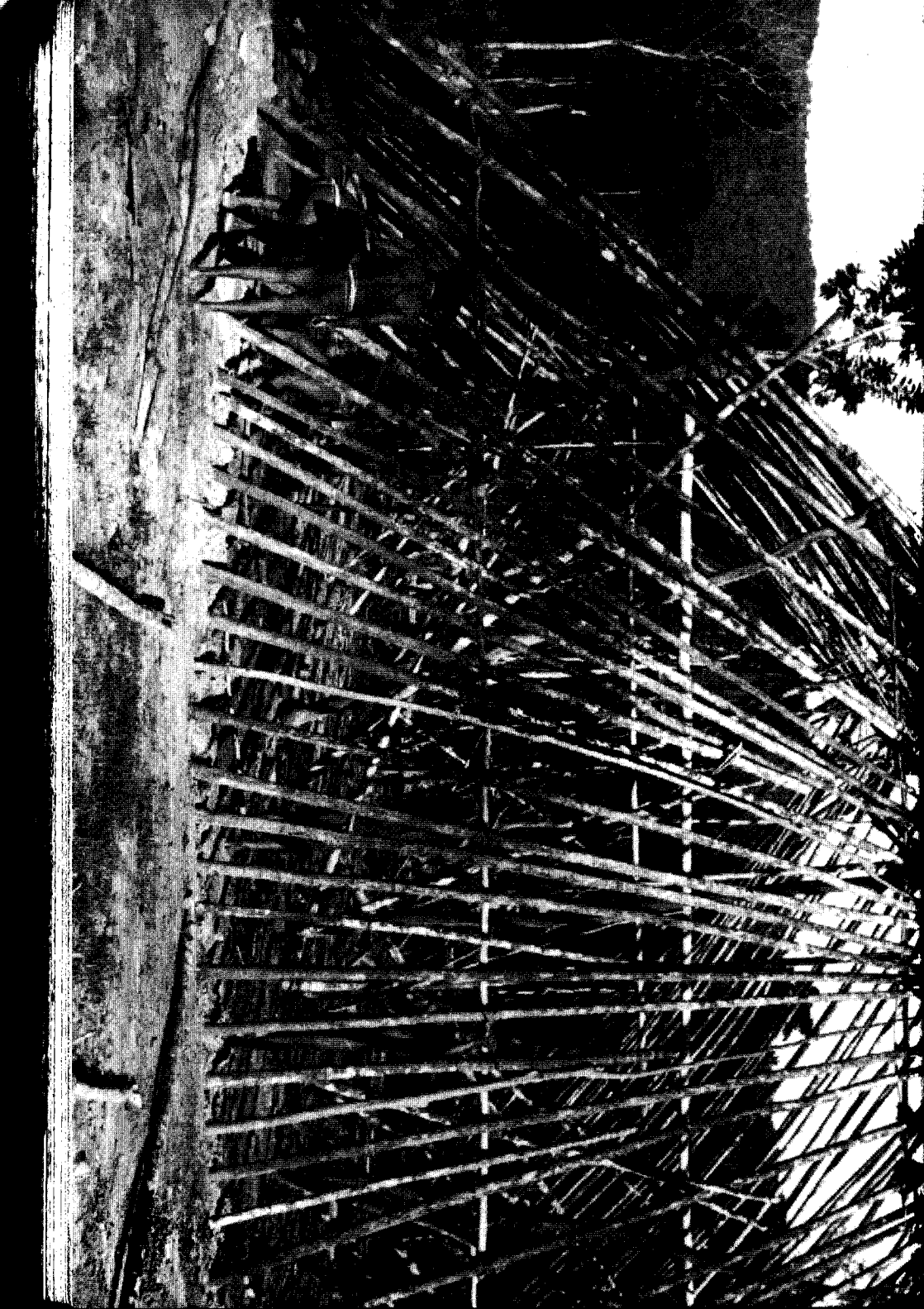
Nepřekvapilo mě to. Prostě jsem řekl: „Děkuju, že ty peníze přišly.“ Šek jsem si nechal proplatit a koupil potřebné léky, stály však pět set šedesát pět dolarů.

„Mám s sebou jen pět set dolarů, ale jestli počkáte, doplatím zbytek,“ požádal jsem prodavače. Souhlasil. Udělal jsem mu velkou tržbu a on nechtěl příležitost promarnit.

Den před odjezdem z Kukuty jsem znovu zkontroloval poštovní schránku. Byl v ní šek na sto dolarů. Doplatil jsem léky, a ještě mi zbylo na to, abych si koupil dobré jídlo a další věci, které budu potřebovat na cestu v džungli. Léky stačily, aby zastavily epidemii a vypořádaly se s komplikacemi.

Největším zázrakem, který jsem viděl, však byla změna motilonských životů. Indiáni našli v Ježíši Kristu smysl života. Zmizel individualismus, který jim bránil, aby si vzájemně pomáhali. Teď se o druhé starali s opravdo-

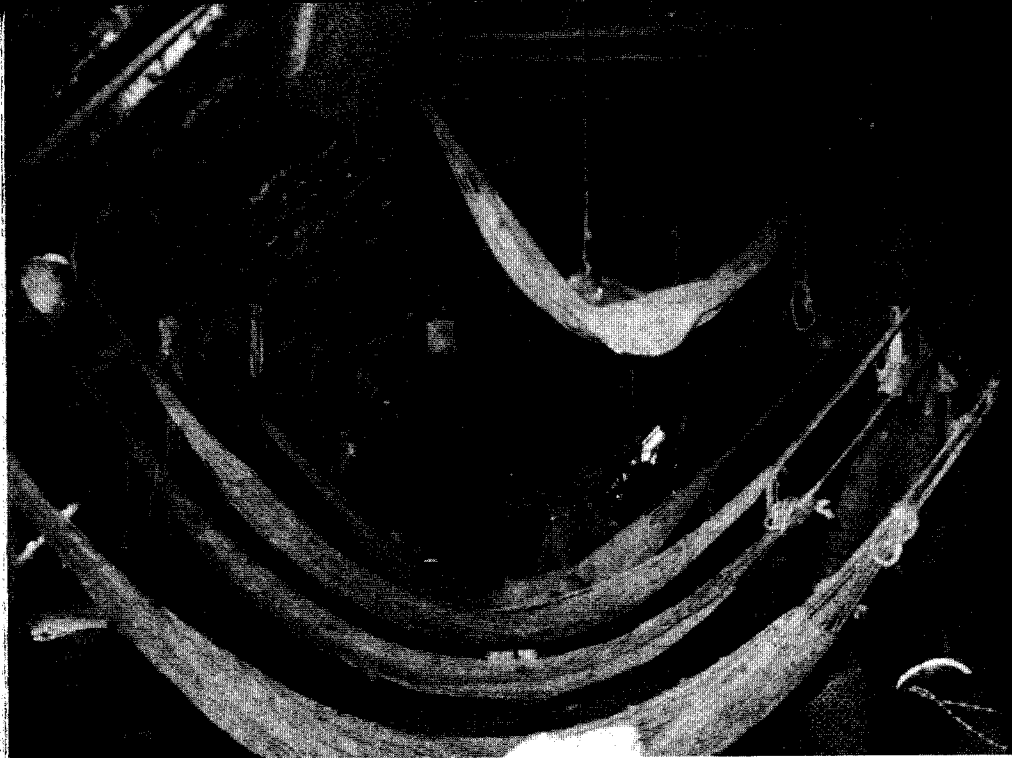

Dům obce uprostřed pralesa

*Dokončování stavby domu
Stavba obydlí*

— Uvnitř jsou sítě na odpočinek a spánek zavěšeny jedna za druhou

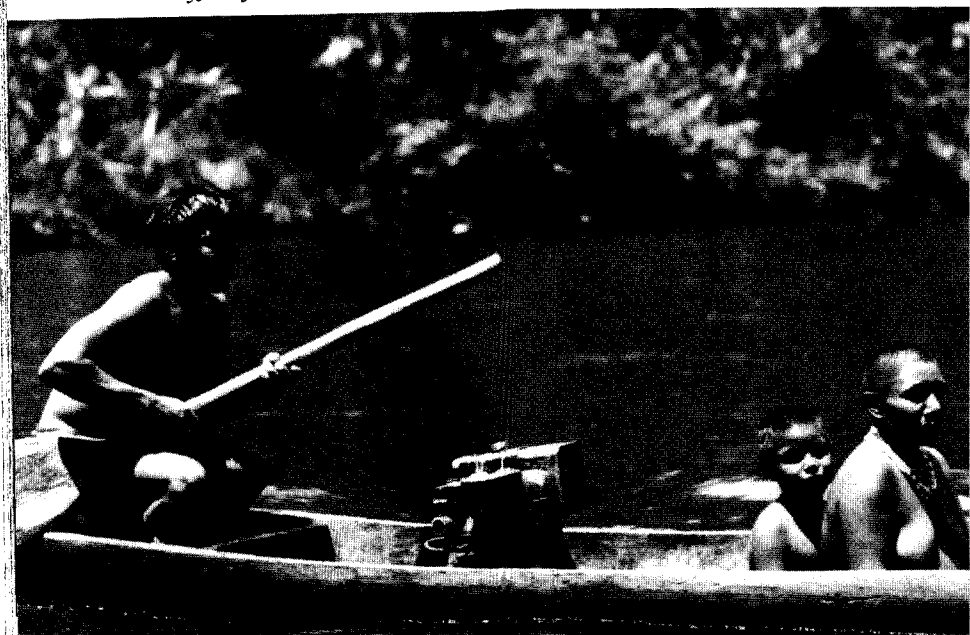

U mámy
Žena při tkání

— *Axyjebaybuna hraje na píšťalu*

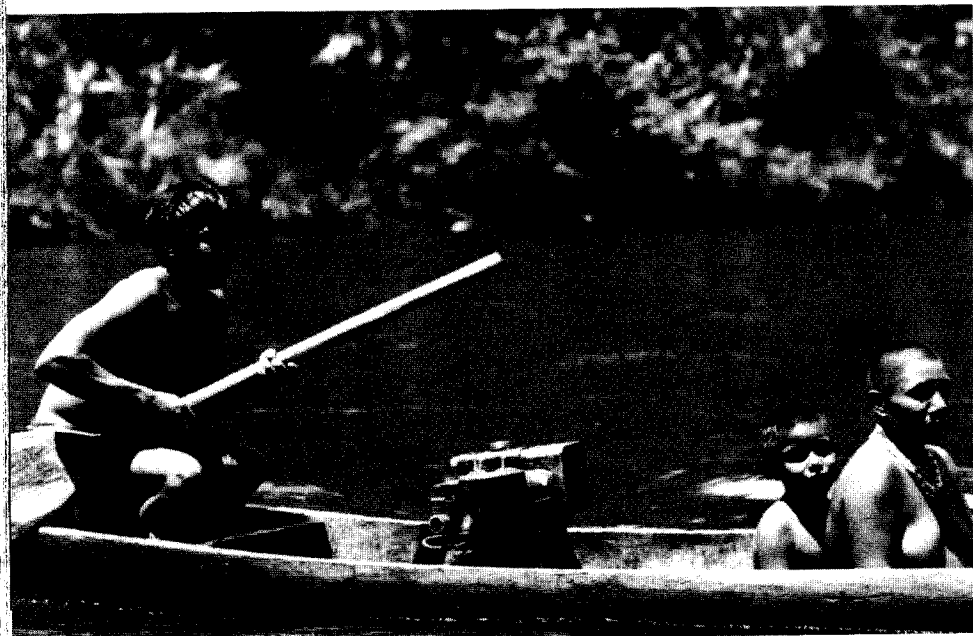

Moderní motor v prosté kanoji

— *Axyjebaybuna hraje na pišťalu*

Moderní motor v prosté kanoji

vým sebezapřením. Vedlo to nejen k dalšímu duchovnímu růstu, ale i růstu ekonomickému. Bez vzájemné pomoci by všechny plány ztroskotaly, ale díky ní byly různé problémy řešeny.

Měl jsem projev v Organizaci spojených národů. Promluvil jsem na shromáždění Svazu amerických států. Osobně jsem se přátelil s posledními čtyřmi prezidenty Kolumbie. Zkušenosti s Motilony mě naučily, jak se vyrovnat s jinými kulturami, i tomu, jak uskutečnit změny k lepšímu a nepoškodit při tom sociální struktury. Snažil jsem se o své zkušenosti podělit. Ale těm, kteří chtějí pomoci primitivním kmenům, nemohu říci nic důležitějšího než toto: „Pokud Indiáni nenaleznou smysl svého života v Ježíši Kristu, příliš jim nepomůžete. Bez Něho se každý rozvoj pokříví a ztroskotá. Lidé, kteří se pokusí změny udržet, zahořknou, a ti, kterým na tom nezáleží, skončí v apatii a nepřátelství.“

Ale Ježíš může způsobit hlubokou změnu. Nejen duchovní, nejen částečnou, ale opravdovou změnu, která přichází teď a s viditelnou mocí. On je zdrojem všeho, on je Bůh každodenních zázraků.

David a Jonatan

PŘED DOMEM jsem potkal George Kamibokbayru. Odvedl mě straňou. „Měl bys hned zajít za Bobbym,“ požádal mě. „Jeho dcera je těžce nemocná a museli ji odvézt do nemocnice v Tibu.“ Vstoupil jsem do domu. Bobby seděl na rohoži, díval se do země a tvářil se smutně. Položil jsem mu ruku na rameno. Vzhlédl ke mně a znovu se začal dívat do země.

„Slyšel jsem, že tvá dcera onemocněla,“ řekl jsem.

Přikývl. „Před třemi dny jsme ji odvezli do Tibu.“

„Proč ses vrátil?“

„Musím se postarat o svou ženu. Víš přece, že je těhotná. Navíc tady mám své povinnosti, musím se starat o zásoby a dopravovat věci na prodej. A k čemu bych byl v Tibu dobrý?“

„Jenže,“ podotkl jsem s lehkým úsměvem, „nezdá se, že bys tady byl o něco užitečnější.“

Znovu se na mě podíval. Jeho obličej vypadal unaveně a staře. „To je pravda. Musím na ni pořád myslet.“

Postavil se vedle mě. Podíval jsem se na jeho ženu Atakadaru. Stála tam a starostlivě Bobbyho pozorovala. Vyrostlo jí už břicho, ale stále měla štíhlý obličej a tmavé oči krásné ženy. Bobbyho milovala. Přestože její dcera onemocněla a odvezli ji pryč, dělala si větší starost o Bobbyho než o dceru.

Znovu jsem se podíval na Bobbyho. „Pojďme se za tvou dceru společně pomodlit,“ navrhl jsem mu. „Potom půjdu do Tibu a podívám se, jestli bych tam nějak nemohl pomoci. Ty bys měl zůstat tady a postarat se o Atakadaru.“

Za čtyři dny jsem stál u dívčiny postele. Její tělísko vypadalo jako splasklý balónek – kůže jí volně visela na kostech a oči měla potažené slabým povlakem.

Vedle mě stál doktor. „Co jí je?“ zeptal jsem se.

Byl to mladík, který zrovna ukončil medicínu. „Nevíme,“ odpověděl. „Může se jednat o kombinaci několika nemocí. Nevím, jestli jí budeme umět nějak pomoci.“

Zamrazilo mě. „Tím myslíte, že umře?“

Kdo ví,“ řekl. „Jestli se nám nepodaří zjistit, co jí je, pravděpodobně umře.“

Vyšel jsem z nemocnice a vzpomínal, jak mi ji Bobby podával do sítě. Posadil jsem si ji na břicho a zpíval jí písničky. Ona se smála a legračně si k tomu mumlala.

Vzpomínal jsem, jak se Bobby oženil s Atakadarou. Stalo se to krátce potom, co přijal Krista. Atakadara byla nejkrásnější a nejchytřejší dívka v domě. Bobby jí po svém příteli vzkázal, že se mu líbí a pokaždé, když se potom potkali, oba se začervenali. Atakadara se do Bobbyho zbláznila. Bobby byl pěkný, silný, mladý válečník. Dalo by se říci, že byl v kmenu výhodnou partií.

Jednoho dne si Atakadara odstěhovala svoji síť k Bobbymu a stali se manžely. Jejího otce to rozzlobilo. Zeť ho vůbec nezajímal. Chtěl, aby jeho dcera zůstala s rodinou, ale ona odmítla.

Musel jsem se smát, když jsem si vzpomněl, jak jsem se tehdy cítil. Báť jsem se, že Bobbyho manželství bude našemu přátelství překážet a že už k sobě nikdy nebudeme mít opravdu blízko. Ale věci dopadly přesně naopak. Atakadara se stala mou sestrou, a když se jim narodila dcera, byl jsem podle motilonských zvyklostí jejím druhým otcem. Stala se z nás jedna rodina.

Bobby byl výborným otcem i manželem. Mezi Motilony nebylo zvykem, aby se muž a žena spolu sdíleli, ale mezi Bobbym a Atakadarou vzniklo od začátku manželství pevné pouto. Bobby přivedl Atakadaru ke Kristu dokonce ještě před Svátkem šípů. Nebyli jen manželé, ale i přátelé. Často si lehli do jedné sítě a hodiny si povídali. Jejich hlasy byly slyšet dlouho do noci.

Nyní se jejich dcerka ocitla na pokraji smrti. Ale Bůh jí musí uzdravit. Pro Bobbyho a Atakadaru znamenala příliš mnoho.

Když mi druhého dne doktor řekl, že v noci zemřela, omráčilo mě to.

Musel jsem to říct Bobbymu. Když zprávu uslyšel, zbledl. Beze slova odešel do džungle a vrátil se až v noci. Nemluvil, a Atakadaře ani mně nevěnoval pozornost. Za dva dny Atakadara porodila holčičku, ale Bobby o ni projevil jen nepatrný zájem. Každý den chodil na dlouhé procházky do džungle a když se vrátil, nikdy se ani nezmínil, kde byl. Mluvil jsem na něj, ale obvykle si mě nevšímal.

Byla to první opravdová zkouška, kterou jako křesťan procházel. A byla to tvrdá zkouška. Atakadaře ani novému dítěti neprojevoval žádnou lásku. Modlili jsme se za něj, ale smutek ho úplně přemáhal po celé dva týdny.

Potom si začal všimnout své dcery. Přinesl jsem ji k němu a vložil mu ji do rukou. Pochoval ji a pohoupal. Za týden ji nosil všude a pouto mezi ním a Atakadarou bylo ještě silnější než kdykoliv předtím. Jednoty, která mezi nimi vládla, si všimli i ostatní. Bobbyho tchán, který se s manželstvím nesmířil, se připojil k jejich společnému jídlu. Viděl, že se zmýlil. Později

se z něho stal křesťan především proto, že viděl manželství své dcery.

Bobbyho rodina se dál rozrůstala. Po roce měl Bobby prvního syna a udělalo mu to velkou radost. Rodina v něm však nevyvolávala sobectví. Myslím si, že možná začne pracovat jen pro svou rodinu, a ne pro ostatní. Ale stal se opak. Zdálo se, že jeho láska k rodině přetéká na všechny okolo a Bobby ostatním pomáhal čím dál tím víc.

Během jedné pochůzky po motilonském území jsme se setkali s chlapcem, který se jmenoval Odo. Celá jeho rodina zemřela během nějaké epidemie a z něho vyrůstal problematický mladík. Obcházel jednotlivé domy, kde vždycky dostal něco k jídlu, ale nikde ho opravdově nepřijali.

Nebyl to milý chlapec. Považoval za samozřejmost, že mu ostatní dají najíst a postarají se o něho, a nebyl vůbec vděčný, když to udělali. Často vyvolával výtržnosti a problémy.

Všimli jsme si ho s Bobbym, ale protože jsme tím místem jen procházeli, příliš jsem mu nevěnoval pozornost. Bobby ale ano. Řekl mi, že až budeme odcházet, vezme Oda s sebou.

„K čemu, Bobby? Bude nám jen překážet.“

„Potřebuje někoho,“ odpověděl Bobby. „Možná, že když půjde s námi, pomůže nám s něčím a my pomůžeme jemu.“

Když jsme Odovi navrhli, aby šel s námi, začal být podezřívavý. „Proč chcete, abych s vámi šel?“

Bobby si jeho podezření nevšiml. „Potřebujeme někoho, kdo by nám pomohl. Máme hodně práce a sami dva to nezvládneme. Každý ví, že jsi schopný, a tak předpokládáme, že se rychle zaučíš.“

Odo nás prozkoumal pohledem a snažil se zjistit, co od něj chceme. Nakonec přikývl: „Dobrá.“

Ze začátku to s ním nebylo jednoduché. Bobbyho trpělivost ve mně vyvolávala úžas. Nikdy se nezlobil ani nebyl viditelně rozrušený.

Po několika týdnech jsem si všiml, že se Odo mění. Pohyboval se stále v Bobbyho blízkosti. Místo toho, aby nám překážel, začal nám pomáhat. Když jsme se vrátili do našeho domu, šel Odo s námi a stal se členem Bobbyho rodiny. Dříve byl špinavý, teď se myl dokonce i tehdy, když se o tom Bobby ani nezmínil. Za několik měsíců přitahoval pozornost lidí, ne však kvůli špatnému chování, ale jako neobyčejně vyspělý mladý muž. A protože Bobbyho napodoboval, začal se starat o druhé.

Tato doba patřila mezi nejpokojnější a nejkrásnější období mého života. Bobby a já jsme byli stále spolu a neexistovalo mezi námi žádné tajemství. Z Bobbyho se stával významný motilonský náčelník a nikdy jsem mu nemusel radit, co má dělat. Když si ke mně pro radu přišel, řekl jsem mu, že se

musí rozhodnout sám. K naší práci se připojili i další mladí muži, kteří přijali Krista a záleželo jim na ostatních. Vyvinula se pravidla, jak a kdo rozhoduje. Bylo nádherné vidět, jak práce pokračuje. Rozvíjelo se pěstování obilí, nemocní se uzdravovali a další a další Motiloni nacházeli své skutečné poslání v Kristu.

Nejlepší ze všeho byla doba, kterou jsem trávil s Bobbym. V Bibli se píše, že „David miloval Jonatana víc než jakoukoliv ženu“. Nikdy jsem tomu nerozuměl. Ale dokonalá bratrská láska existuje, a taková byla moje láska k Bobbymu. Stále rostla a já si přestal dělat starosti, kam to povede. Prostě jsem chtěl s ním a jeho rodinou trávit čas a radovat se z věcí, které nám všem Bůh dával.

Nejkrásnější chvíle přicházely po večeri, když jsme sedávali okolo ohně nebo leželi ve svých sítích, Bobby a Atakadara blízko sebe, Odo a já o kus dál. Mezi námi pobíhaly Bobbyho děti a radostně se chichotaly. Zpívali jsme motilonské písně a povídali si o tom, co se během dne stalo. Když jsme měli nějaké dobré jídlo, masírovali jsme si žaludky a já jsem někdy šel k Bobbymu a se smíchem ho popleskal po břichu. Vypravovali jsme si vtipy, staré motilonské pověsti a nikdy nechyběly příběhy o Ježíši a o tom, co vykonal, když jako člověk krácel po motilonských stezkách. Někdy jsem vytáhl Bibli a něco jim o úryvku z ní řekl. Nakonec ohně vyhasly, vše ztichlo a začal padat noční déšť. Jeden po druhém jsme šli spát.

Jednoho dne se mě Bobby zeptal, jestli by se nedalo udělat něco, aby Bibli rozuměli i Motiloni. Chtěli o Ježíši vědět víc. Do té doby jsem dost svého času trávil tím, že jsem jim o něm vypravoval a odpovídal na jejich otázky. Věděl jsem, že sám Bibli do motilonské přeložit nemohu, protože jsem stále ještě do motilonského jazyka a pověstí dokonale nepronikl. S Bobbyho pomocí by to však bylo možné, protože jsme se dorozumívali bez problémů.

Začali jsme s překladem Markova evangelia. Naučit se nový jazyk a přeložit do něj celou knihu – mezi tím je velký rozdíl. Zvláště když se jedná o evangelium. Během svých cest z džungle jsem si nakoupil literaturu o lingvistice a překladatelství a seznámil se s mladíkem z Corscasy, který chtěl k překladu použít počítač. Protože jsem se o lingvistiku vždy zajímal, práce mě nesmírně upoutala.

Nejzajímavější na překladu byla práce, kterou jsme dělali s Bobbym. I když vzniklo motilonské písmo, stále existoval problém, jak biblické obrazy převést do srozumitelné podoby. V tom pomáhal Bobby.

Jak může necivilizovaný indiánský kmen porozumět, co je to milost, když pro ni nemají ani slovo? Někdy jsem se pokusil křesťanskou myšlenku upravit pro motilonskou kulturu. Už se mi podařilo vysvětlit slovo *víra*, kterou

jsem přirovnal k tomu, že svou síť zavěsíme na Krista, a slovo *vtělení*, když jsem odkázal na motilonskou pověst o mravenci. Když se mi práce podařila, Bobby mě o tom ujistil. Jindy řekl: „Ne, takhle to není, Bručko, Ježíš takový není.“ A já jsem musel zkoušet znovu.

Bobby mi taky vysvětlil určité prvky motilonské kultury, kterým jsem předtím nerozuměl. Motiloni například používají jen taková osobní jména, která mají nějaký význam. Neexistují u nich jména jako Kent nebo Kim, která jsou jen jmény a ničím jiným. Biblické postavy musely dostat jména, která dávají smysl. Abraham se tedy stal „Mužem, který zná Boha“, Jan Křtitel „Hlasatelem“ a „Obyvatelem džungle“, Ježíš „Jediným Božím Synem, který je s námi“. Pokaždé jsme strávili hodiny kolem ohně, mluvili o osobnosti a vymýšleli, jaké jméno se k ní nejvíc hodí. Přidávali se k nám i ostatní Motiloni, aby nám s rozhodnutím pomohli.

Pro Motilony byla nesrozumitelná i některá podobenství – například to o muži, který postavil dům na skále, aby byl pevný. Když ho Bobby poprvé uslyšel, navrhl, aby se vyškrtlo.

„Tohle není pravda, Bručko. Pevný dům se musí postavit na písku, jinak se sloupy nezapustí dostatečně hluboko a dům se rozpadne.“

A tak jsme podobenství upravili. Koneckonců Ježíš podobenství svým posluchačům vysvětlil. Nechtěl by, aby mu Motiloni taky porozuměli?

Oba jsme byli hrdí, když jsme překlad dokončili. Ale práce teprve začala: byl jsem jediný, kdo to uměl přečíst. Bobby začal učit některé děti. Každé odpoledne jsme měli vyučování v chládku na okraji džungle.

Starší muži však začali být nespokojení. Asi po měsíci učení mi Bobby řekl, že musíme přestat.

Šokovalo mě to. „Cože? Vždyť jsme zrovna začali,“ odporoval jsem.

„Chtějí to starší a náčelníci, protože si myslí, že není správné, aby se děti učily něco, co oni sami neumí.“

Dostal jsem zlost.

„Takže přestaneme učit evangelium jen kvůli pár starým žárlivým mužům?“ rozhněval jsem se.

Bobby neodpověděl, jen vypadal smutně.

Nejraději bych se zabil, že jsem to řekl. Evangelium nepatřilo mně, bylo to evangelium Motilonů. Žádná dobrá zpráva by neměla zničit jejich sociální systém.

Přestali jsme vyučovat děti a požádali dospělé muže, aby se učili místo nich. Vznikla mezi nimi velká soutěž. Neučili se tak rychle jako děti, ale snažili se.

Asi po měsíci se už cítili natolik jistí, že dovolili, aby se učily i jejich děti. Místo, aby každá generace žila svým odlišným životem – jak je tomu často

jinde – rodiče se o své znalosti dělili s dětmi. Jednotu kmene to ještě posílilo, místo aby ji to zničilo.

Zanedlouho umělo poměrně dost Motilonů číst i psát. Markovo evangelium ze sebe sypali, jak nejrychleji jim to jejich jazyk dovoloval. Krátké slabiky motilonštiny zněly jako střelba ze samopalů. Jenže textu vůbec nerozuměli.

Jeden ze starších náčelníků proto navrhl pravidlo, které se teď používá v každé třídě. Pokaždé, když někdo přečte verš, někdo jiný mu položí otázku, která se verše týká.

Například Motilon může přečíst: „Neboť Bůh tak miluje svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ Když neumí na otázku o tomto verši odpovědět, přečte ho znovu a zkouší mu porozumět. Když porozumí, začne se ptát sám sebe: Co to znamená pro mě osobně?

Práce pokročila, ale já jsem začal být zase nepokojný. Jak dlouho mě tu Bůh ponechá?

Gloria

BĚHEM PRVNÍCH pěti nebo šesti let s Motilony jsem neměl téměř žádný kontakt s okolním světem. Když jsem však začal s Bobbym pracovat na překladu Markova evangelia, koupil jsem si rádio a přinesl ho do domu. Několik nocí jsem ležel a poslouchal hlasatele, který mluvil o věcech, jež se mi zdály téměř neskutečné. Samozřejmě jsem si ještě pamatoval, jak to v okolním světě vypadá, ale zdálo se mi, že zbytek světa je někde velmi daleko.

Jednu noc jsem ležel v síti, kousek ode mě byl luk a šípy, kterými si ulovím zítřejší večeři, a přitom jsem poslouchal vysílání, jak se první člověk prošel po Měsíci. Něco mě táhlo, abych si zabalil a odešel tam, kde místo panterů a divokých kanců vládnou auta a letadla. Ale zároveň jsem v sobě cítil podivné uspokojení, jako kdybych měl tajemství, které nikdo nezná, tajné místo, kam nikdo jiný nemůže.

Když jsem poprvé vyšel z džungle ven, jen několik lidí mi uvěřilo, že jsem se dostal do kontaktu s Motilony. Přesto se o mé práci dozvěděly noviny. Když jsem se po čase znovu dostal do civilizace, navštívilo mě několik reportérů, aby se mě na práci u Motilonů zeptali. Jejich články vzbudily poměrně velkou pozornost. Zanedlouho se Motiloni stali kolumbijskými hrdiny. Několik Motilonů mě doprovázelo na cestě pro zásoby a jeden z nich, Aksdukacyara, byl vyhlášen kolumbijským „Mužem roku“. Do té doby noviny jen zdůrazňovaly to, že Motiloni zabíjejí zaměstnance naftařské společnosti. Postupně však novináři začali chápat, že Motiloni prostě bránili své území proti lidem, kteří jim je chtěli vzít, a tak zničit jejich způsob života. Veřejné mínění se změnilo. Jak se často stává – začalo klást vinu bez rozdílu na všechny usadlíky v oblasti. Nerozlišovalo se mezi těmi, kteří chtějí farmářit, a těmi, kteří narušují motilonské území.

Osadníci začali tvrdit, že jsem si všechno vymyslel. Byl jsem v džungli, a když jsem se vydal ven pro další dávku léků, novinové titulky tvrdily, že vykořisťuji Indiány a nutím je, aby pro mě těžili zlato a drahokamy. Musel jsem se smát. Představil jsem si sám sebe, jak sedím v proutěné židli s vysokým opěradlem, jsem oblečený v bílém obleku s kloboukem, srkám nějaké pití a Motiloni mě obsluhují.

Mluvil jsem o tom s doktorem Landinezem. „Co s tím můžu dělat?“ zeptal jsem se.

„Poslouchej,“ radil mi, „nedělej vůbec nic. Je přirozené, že se o tom tolik mluví. Motiloni jsou fascinující a nikdo nemůže dokázat nic, co se o nich říká. Dělej svou práci, k Indiánům buď upřímný a nech každého, ať si myslí, co chce. Jestli si budeš dělat starosti, co si o tobě lidé myslí, nikdy neuděláš žádnou pořádnou práci.“

Vrátil jsem se do džungle. Zájem o Motilony pokračoval, ale protože neexistoval způsob, jak získat informace, celá aféra utichla.

V roce 1970 v helikoptéře přelétávala oblast vládní komise, která měla řešit územní problémy mezi Kolumbií a Venezuelou. Překvapilo je, že v jednom z domů našli zdravotní centrum a školu plnou Motilonů. Noviny je na nic podobného nepřipravily. Podařilo se jim zeptat se Motilonů, kdo je za to odpovědný. Bylo to těžké, protože neuměli motilonsky.

Motiloni přirozeně řekli: „Bručko.“

To dokazovalo, že jsem lhal. Noviny napsaly, že opravdovým hrdinou, který pomohl rozvoji Motilonů, je někdo, kdo se jmenuje „Bručko.“ Po několika měsících přivezla do oblasti helikoptéra jinou komisi. Naštěstí se potkali s Motilonem, který uměl trochu španělsky.

„Chceme mluvit s Olsonem,“ řekl jeden z členů komise.

„Žádného Olsona neznáme,“ odpověděl Motilon lámanou španělštinou.

Muže to překvapilo. „Olson tady nežije?“

„Ne,“ potřásl hlavou Motilon. „Tady žijí Motiloni.“

„Olson, vysoký, blondatý muž?“

„Bručko!“

Od té doby jsme se těšili příznivému zájmu veřejnosti. Jenže ten nezdaví nemocné a nenaplní hladové žaludky, ani se nepostará o to, že vás nikdo nevyžene z domu. Jediné, co popularita zajistila, bylo nepřátelství osadníků.

V té době došlo k hromadnému útěku z jednoho kolumbijského vězení. Mnoho uprchlíků přišlo do divoké oblasti okolo motilonského území, protože tam po nich nikdo nepátral. Začali zakládat farmy a v Motilonech samozřejmě viděli hrozbu. Kvůli Motilonům nemohli území ovládat celé a navíc Indiáni byli ochotni spolupracovat s kolumbijskou vládou, a to uprchlíky vystavovalo nebezpečí, že přijdou o svobodu.

Jejich zášť stále rostla i přesto, že Motiloni mnohé bandity ošetřili. Původní osadníci se střídavě přikláněli na obě strany. Uprchlé trestance neměli rádi, ale zároveň záhořkli, protože z nich noviny udělaly kvůli jejich zápasu o půdu ničemy. A pravdou je, že motilonskou půdu získat chtěli. Často

proto sympatizovali s trestanci a postupně začali být otevřeně nepřátelští.

Kontakt s okolním světem, který úplně zahubil mnohé primitivní kmeny, byl pro Motilony hrozbou. Motiloni se s ní museli vyrovnat. Já jsem se mohl jen modlit, aby – až přijde čas – našli svou oporu v Kristu Ježíši a postavili se každému, kdo by se pokusil změnit jejich život.

Mně kontakt s okolním světem přinesl jednu nádhernou skutečnost – Glorii. Její bratr, důstojník kolumbijské armády, velel vojenské základně v Tibu. Tento vysoký, robustní muž se zajímal o džungli, i když v ní nikdy nebyl. Plánoval, že až dostane dovolenou, vydá se do džungle, jak nejdál to zvládne. Setkal jsem se s ním v Tibu několikrát a snažil se ho odradit. Zdálo se mi, že si myslí, že džungle je něco jako příjemný národní park, ve kterém může uspořádat piknik. Nebylo jednoduché ho přesvědčit, že tomu tak není.

S Glorii jsem se seznámil v roce 1965 na jedné zvlášť náročné cestě do Tibu. Spěchal jsem pro léky pro Motilony, a tak jsem se cestou nezastavil, abych si ulovil něco k jídlu. Za celou dobu jsem neviděl nic, co by se dalo jíst. Šel jsem bez přestání a neměl jsem ani dostatek vody.

Udělal jsem chybu, jejímž následkem jsem zeslábl. Třetího dne jsem byl tak vyčerpaný, že jsem musel zastavit dříve. Věděl jsem, že potřebuji jídlo, ale neměl jsem sílu vstát a nějak si opatřit. Upadl jsem do přerušovaného spánku.

Snil jsem o džungli. Byla nádherně zelená a plná motýlů. Jeden mi vletěl do úst a nemohl ven, protože mu zvlhla křídla. Cítil jsem, jak mává křídly a zápasí, aby se dostal ven. Napůl jsem se probudil. Byl jsem jako omráčený.

V ústech jsem měl motýla. Podivné, napadlo mě, raději ho vyndám.

Dal jsem si ruce do úst – a něco chytil. Začal jsem to vytahovat. Čím víc jsem táhl, tím víc vycházelo ven.

Už jsem byl úplně probuzený. Cítil jsem, jak se to celou cestu krkem mrská. Když jsem to konečně vytáhl a podíval se, zvedl se mi žaludek.

Byl to střevní červ asi čtyřicet pět centimetrů dlouhý. Dostal takový hlad, že vylezl mým hrdlem nahoru, aby našel něco k jídlu.

Od té doby jsem na cestě pokaždé něco jedl, už jen proto, abych udržel parazity v klidu.

Druhý den jsem si udělal čas, abych si něco ulovil. Do Tibu jsem se dostal za pár dní úplně vyčerpaný. Tam jsem se setkal s Glorii. Studovala v Bogotě práva a přijela sem navštívit na pár dní svého bratra. Byla štíhlá a pohledná, na sobě měla džíny a kožené sako a černé vlasy si učesala do culíku. Spěchal jsem zpátky s léky, a tak jsem jí příliš nevěnoval pozornost.

Její bratr se ale nevzdal myšlenky, že se podívá do džungle. Měl před sebou pět dní volna a chtěl, abych je s Glorii vzal s sebou. Navrhl mi to

při společném jídle. Pohlédl jsem na Glorii – dívala se do talíře.

„Myslím,“ řekl jsem, „že nechápete, že džungle není místo pro piknik.“

Gloria prudce zvedla hlavu. „Já to chápu,“ řekla. „Proč si myslíte, že jste jediný, kdo tam může přežít?“

„Džungle není místo pro ženu. Nevydržíte dva dny na cestě,“ vyprskl jsem se sebe.

„Tak to zkuste,“ řekla mi.

Trochu jsem se rozzlobil. „Dobrá,“ řekl jsem. „Můžete jít, dokud budete stačit. Ale já nemám čas, abych si hrál na ošetřovatelku. Až nebudete stačit, vrátíte se, ale sami.“

Když jsme druhého dne odcházeli, uvědomil jsem si, že je bláznovství brát je do motilonského domu, kde bydlím. Místo toho jsem je zavedl k domu, který ležel blízko Tibu. Znamenalo to dvoudenní výlet na loď. Když jsem viděl, jak lehce se s cestou vypořádali, styděl jsem se, že jsem jim neukázal, jak tvrdá džungle opravdu je.

Do domu jsme se dostali v den rybolovu. Přehradu už stály a muži začali házet po rybách oštěpy, běhali v řece, křičeli a cákali vodu. Gloria se k nim chtěla přidat. Musel jsem se smát, ale dal jsem jí oštěp. Ponořila se po pás do vody, šla dolů po proudu a přitom jen tak občas sledovala hladinu. Za půl hodiny se vrátila celá mokrá a s velkým úsměvem. Na konci oštěpu měla nabodnutou velkou rybu. Motiloni si ji kvůli tomu zamilovali. Žádná jiná žena nikdy nešla na ryby a nic nechytila.

Ten večer jsme seděli v domě okolo ohně a vypravovali si příběhy o Motilonech. Jedna z motilonských žen přistoupila ke Glorii, dotkla se jejich dlouhých vlasů a pochválila jí je. Pak se usmála a zeptala se: „Ty jsi Bručkova žena?“

Začervenal jsem se a Gloria chtěla vědět, na co se Indiánka ptala. Řekl jsem jí, že se ptala, jestli je Gloria mladá žena. Nic jiného mě v tu chvíli nezapadlo.

„To je přece jasné, že jsem mladá žena,“ odpověděla mi se smíchem Gloria. „Na co se ptala opravdu?“

Začervenal jsem se znovu a odmítl to prozradit, ale ti dva si mě dobírali tak dlouho, dokud jsem to neřekl: „Chtěla vědět, jestli jsi má žena.“

Podívala se na svého bratra a oba se usmáli. „No,“ odpověděla.

Prožili jsme báječný týden. Gloria pomáhala ženám tkát a dělala s nimi všechny práce. Motilonský způsob života ji nadchl a Motiloni si ji zamilovali.

Na konci týdne stála Gloria uprostřed mýtiny, rozhodila rukama a ukázala kolem sebe.

„Co můžu dělat?“ zeptala se.

„Co tím myslíš?“

„Jak tady můžu pomoci?“

Nebрал jsem ji vážně. Každý chtěl pomoci.

„Můžeš vystudovat medicínu,“ řekl jsem uštěpačně, „a pak přijít zpět a pomoci tu se zdravotnictvím.“

Neviděl jsem ji dalších pět let a musím se přiznat, že jsem na ni úplně zapomněl. Napsali jsme si několik dopisů, ale naše korespondence – především kvůli mně – skončila.

V roce 1970 jsem šel v Bogotě po rušné ulici a někdo mi poklepal po zádech. Otočil jsem se – byla to Gloria. Vypadala tak, jak jsem si ji pamatoval, ale byla o něco starší a dospělejší.

„Kde jsi byl?“ zeptala se mě se škádlivým úsměvem.

„V džungli, samozřejmě,“ odpověděl jsem.

„A proč jsi mi nepsal?“

„Kdo má čas na psaní? Měl jsem moc práce.“

„Nikdo nemá tolik práce.“

Šli jsme spolu. Zeptal jsem se, jak pokračují její právnická studia. Gloria zastavila a téměř se rozplakala.

„Co se děje?“ zeptal jsem se. Myslel jsem si, že ji třeba z práv vyhodili, a styděl jsem se.

„Jsem teď na medicíně,“ odpověděla. „Řekl jsi mi, že jestli chci pomoci Motilonům, měla bych jít na medicínu. S právy jsem skončila.“

Nemohl jsem si pořádně vzpomenout, jestli jsem jí to řekl. Ta rada mě napadla jen náhodou. Ale v tu chvíli jsem si uvědomil, že Gloria chce Motilonům opravdu pomáhat.

Od té doby jsem se u ní a její matky při každé návštěvě Bogoty zastavil. Otec jí zemřel před lety. Chodili jsme spolu do naší oblíbené maďarské restaurace, popíjeli tam kávu a hodiny si povídali. Když jsem se do Bogoty nedostal, mluvili jsme spolu alespoň vysílačkou, a to hlavně o Motilonech. Povídali jsme si také o Ježíšovi.

Gloria byla nadšená, že evangelium přineslo Motilonům naději, ale nechápala, že by něco mohlo znamenat i pro ni.

„Myslím jinak než Motiloni,“ řekla mi jednou v malé kavárně. „Já Ježíši nerozumím. Nemyslím, že bych ho mohla opravdu poznat.“

„Copak nevidíš, jak je nádherný?“ ptal jsem se. „Nevidíš, jak tě miluje?“

Prudce zatřásla hlavou. „Nemohu se ztotožnit s jeho utrpením. Já jsem trpěla. Viděla jsem umírat svého otce a bratra. Myslím, že vím, co je to smrt.“

Ale Ježíš – vstal z mrtvých. Není to tak? Vstal. Ale já svoje utrpení překonat nemůžu.“

Položila hlavu na stůl. Dal jsem jí ruku na šiji.

„Můžeš,“ ujišťoval jsem ji. „Nevím přesně jak. Pokaždé je to jiné. Ale můžeš ho překonat. Každý, kdo chce, může, protože Bůh to pro tebe a s tebou udělat chce.“

Nechala hlavu ležet na stole a nic neřekla.

Později jsme šli v Bogotě do katedrály. Uprostřed mše se Gloria modlila a zničehonic mě objala a políbila. Plakala. „Nádherný, On je nádherný!“ vydechla.

Paní vedle nás to upoutalo. „Stalo se něco?“ zeptala se.

Zasmál jsem se. „Nic špatného,“ odpověděl jsem, „jen oslavujeme Boha.“

Zanedlouho Ježíše poznala i Gloriina matka. Následovala rodinná scéna, kdy obě plakaly a objímaly se. Sledoval jsem je a cítil se trochu trapně.

Gloriino studium medicíny se blížilo ke konci. Mladí lékaři musí v Kolumbii strávit rok na neplacené venkovské praxi. Znal jsem se s ministrem zdravotnictví, a tak jsem ho požádal, jestli by Gloria mohla odsloužit rok v Tibu. Měli jsme tam malý dům pro Motilony, kteří potřebovali intenzivnější lékařskou péči, než jakou mohli dostat v lékařských střediscích u svých domů.

„Je mi líto, Bruci,“ omlouval se mi. „Ale nemůžeme tam poslat svobodnou ženu, je to příliš těžký terén.“

Chvilí jsem stál bez hnutí. Zdálo se mi, že vzduch okolo znehybněl a auta na ulici se zastavila. Trvalo to dlouhou chvíli, ale pak jsem věděl, že to mohu lehce říct.

„To není problém. Budeme se brát.“

Když jsem ta slova říkal, překvapilo mě to více než později Glorii, když jsem ji žádal o ruku.

Téměř zničení

BYL JSEM V TIBU a pracoval na domě pro mě a Glorii. Těšil jsem se, až tu budeme spolu, a přitom se radoval z tesařských a pokrývačských prací. Pak jsem ale dostal z jednoho motilonského domu zprávu, že se tam rozšířila nějaká nemoc a kouzelnice si s ní neví rady. Vzal jsem tedy všechny léky, které se mi podařilo vyžebrot nebo půjčit, a vydal se druhý den na cestu.

Do domu jsem došel po několika dnech. Na slunnou mýtinu mě nikdo nepřišel přivítat. Z domu jsem slyšel jen úpění a pláč. Zastavil jsem a otevřel dveře.

Všude ležela těla a jediným důkazem, že ještě žijí, bylo nepřerušované úpění a kvílení. Když jsem to teď slyšel v domě zblízka, znělo to jako zpěv nějakého šílence. Z odporného smradu se mi zvedl žaludek.

Běhal jsem od jednoho k druhému a poznával své přátele. Nebyl jsem schopný se zastavit a pomoci někomu, protože v okamžiku, kdy jsem se zastavil, přivolalo mě úpění nemocného vedle. Lidé leželi ve svých vlastních zvracích a nemohli se omýt, jejich výkaly se válely okolo sítí. Někteří ze sítí vypadli a teď ve výkalech leželi.

Začal jsem ty nejspínavější omývat a dávat jim léky. Sotva jsem nemocného omyl, tak se znovu pokálel nebo pozvracel a moje práce přišla vniveč. Když jsem jim dal léky, okamžitě je na mě vyzvrátili. Po krátké chvíli pokryla moji kůži i oblečení vrstva zvratků.

Většina tady ležela bez jídla a pití alespoň pět dní, takže pro ně byla největším nebezpečím dehydratace – kůže jim volně visela na těle. Protože všechny tekutiny vyzvraceli, nejtěžší případy potřebovaly nitrožilní výživu.

První noc jsem nešel vůbec spát. Hrozně jsem se potřeboval vyspat, ale nemohl jsem si lehnout, když lidé kolem mě stáli na pokraji smrti. Držel jsem se na nohou, i když mě bolěly a podlamovaly se.

Druhý den přišel s několika muži Bobby. Byl mezi nimi můj starý přítel Adžibakbayra, náčelník, který Bobbyho na Svátek šípů vyzval do soutěže písni. Motiloni tam poprvé slyšeli o Ježíši. Vzal jsem je kolem ramenou a přivítal je. Už jsem začínal mít pocit, že jsem jediná živá bytost ve světě duchů.

Během dne se objevily první známky zlepšení. Léky a nitrožilní výživa zabraly a další spolupracovníci nám pozvedli ducha. Když se smrákalo, těšil jsem se už na spánek. Jakmile se rozhořely ohně a začali jsme pracovat v jejich mihotavém světle, byl jsem myšlenkou na spánek úplně posedlý. Jediné, co mě udrželo na nohou, byla představa, že si brzy lehnu.

Ale hodiny mýjely. Každá minuta pro mě byla utrpením.

Znovu a znovu jsem si stanovoval čas, kdy skončím. V deset toho nechám. Ale deset hodin minulo a stále bylo co dělat. Ve dvě ráno, když se nemocným na chvíli ulevilo, jsem už nemohl dál. Vzprávil jsem se a díval se, kde je Bobby. Přicházel ke mně.

„Pojďme se vyspat,“ řekl mi a já k tomu v duchu horlivě přitakal. „Ale v pět bychom měli vyrazit do Ikvujakarory.“

Nechápal jsem. „Do Ikvujakarory?“

„Ano,“ vysvětloval mi. „Vypadá to tam stejně jako tady.“

„Bobby,“ zjišťoval jsem, „tohle není jediný dům, kde lidé onemocněli?“

„Ale ne,“ odpověděl. „Všechny domy v nížině jsou nakažené. Všude to není tak hrozné jako tady, ale přesto je to tam špatné.“

Zavřel jsem oči a zdálo se mi, že se všechno zatočilo. Víc nemocných. Víc zvratků. Možná už někteří zemřeli. Bože, vysvobod mě.

Dál si už jen pamatuji, jak se mnou ráno trásli, aby mě probudili. Otevřel jsem oči a zjistil, že ležím v síti a nade mnou se naklání Bobby. Oči jsem znovu pevně zavřel.

„Bručko, musíme vstávat,“ budil mě Bobby. „Musíme do Ikvujakarory.“

Vyškrábal jsem se tedy ze sítě.

V rychlosti jsme se umyli. Několika mužům a ženám se udělalo natolik dobře, že mohli vstát a chodit. Bobby už jim stačil říct, jak se mají starat o ostatní. Pak jsme vyšli.

Celé tři týdny byla epidemie opravdu špatná. Během té doby se mi nepodařilo spát víc než dvě až tři hodiny denně. Museli jsme léčit asi sedm set lidí, kteří měli spalničky nebo nějaké pospalničkové komplikace.

Zázrakem zemřela jen jedna osoba – malá holčička. Poprvé jsem ji viděl, když jsem byl s Adžibakbayrou. Dehydratace způsobila, že se její tělíčko smrsklo na velikost kojence. Adži natáhl ruku a dotkl se její kůže – volně na ní visela a vypadala jako guma. Adži malý kousek kůže stiskl, udělal z ní záhyb a když dal ruku pryč, záhyb na kůži zůstal. Dělalí jsme, co jsme mohli, ale po dvou dnech zemřela.

Tu noc jsem nemohl jít do postele. Kypěl ve mně vztek. Musel jsem chodit, pohybovat se. Vydal jsem se sám do sousedního domu. Musel jsem být

napůl bez sebe, protože jsem necítil únavu. Vztek ve mně hořel jako dobré palivo a dodával nohám energii k pohybu.

Vyšel jsem na kopec a přímo před sebou uviděl pár svítivých žlutých očí. Napadlo mě, že to je žába, protože jeden druh žab má takovou barvu očí, ale pak jsem si uvědomil, že ty oči jsou od sebe příliš vzdálené. Možná by to mohly být dvě žáby.

Vtom jsem zaslechl sykot. Oči se pohnuly. Spatřil jsem dlouhý, štíhlý tvar, který se tiše pohyboval. Byl to jaguár, první, kterého jsem ve svém životě viděl.

Zastavil jsem se a celý můj vztek se přenesl na studené nehybné oči toho zvířete. Nenáviděl jsem ho. Nohou jsem našmátral klacek, vzal jsem ho a s křikem proti jaguárovi vyběhl. Zavrčel a přikrčil se, ale když už jsem byl asi tři metry od něj, otočil se a tiše, velmi tiše zmizel.

Stál jsem a křičel za ním. Vtom jsem si uvědomil, co jsem udělal. Srdce se mi rozbušilo a já dostal strach, že se vrátí. „Děkuju, Pane,“ zašeptal jsem do tmy.

Druhý den jsem vyšel z džungle ven. Potřebovali jsme víc léků a epidemie ustoupila natolik, že mě mohli postrádat. S Bobbym už spolupracovalo tolik Motilonů, že to zvládli sami.

Půldruhého týdne jsem pak nebojoval s jaguáry, ale s papírováním a úroky na půjčku. Nevím, čemu bych dal přednost. Zkoušel jsem získat podporu od kolumbijské vlády a půjčoval si od každého, s kým jsem se dostal do kontaktu. Když jsem si myslel, že už víc získat nemohu, vrátil jsem se do džungle.

Našel jsem umírajícího Adžibakbayru. Pracovali jsme vedle sebe tři týdny, a tak jsem předpokládal, že je proti nemoci přirozeně odolný. Nakazil se však a k tomu dostal i zápal plic. Nemohl jíst.

Dva dni po mém návratu upadl do bezvědomí. Tělo mu zežloutlo a na zatvrdlých zvrátcích na hrudníku lezly mouchy. Jeho obličej pokrývaly malé namodralé pupínky.

Adžibakbayra byl silný muž. Na Svátek šípů, kde na Motilony sestoupil Duch Boží, vydržel zpívat čtrnáct hodin. Teď vypadala jeho budoucnost černě.

Když jsem ho pozoroval, pohnula se mu víčka a probudil se. Předklonil se. Jeho obličej vypadal jako maska s linkami a vráskami z bolesti.

„Bručko,“ oslovil mě, „bolí mě celé tělo. Bolí mě všechno.“

„Psst,“ uklidňoval jsem ho, „nesmíš mluvit. Chceme, aby se ti udělalo dobře, abys byl zase silný.“

Téměř nezatelně potřásl hlavou. „Ne, Bručko. Není mi dobře a nejsem silný. Už jsem zavřel svoje oči.“

Zavřel oči a usnul. Zůstával jsem v jeho blízkosti. Později znovu otevřel oči. „Bručko, slyšel jsem hlas, jako když duchové promlouvají, aby člověka zabili.“

Přikývl jsem.

„Ale ten hlas mě oslovil mým tajným jménem, mým opravdovým jménem. Nikdo z živých to jméno nezná, ale tenhle duch mě zavolal mým pravým jménem. Tak jsem na něj zavolal taky a zeptal se: ‘Kdo jsi?’ A on mi odpovéděl: ‘Já jsem Ježíš, který s tebou chodil po cestě.’“

Okolo Adžibakbayry se shromáždilo několik mužů, včetně Atrary, otce malého děvčátka, které zemřelo.

„Tak jsem Ježíšovi řekl, že mě bolí celé tělo, od hlavy k patě. A Ježíš řekl, že chce, abych šel domů.“

Dýchal s obtížemi.

„Pomoz mi, bratře!“ šeptal a díval se na mě. „Pomoz mi!“ Pak upřel oči jinam. „Ale ty nemůžeš,“ řekl. „Objala mě smrt. Odcházím, Bručko, odcházím. Nevidím, cítím jen bolest. Bůh je tady a chce mě vzít na stezku, kterou jsme na lovu nikdy nemohli najít. Na stezku, která vede za obzor k Jeho domovu.“

Pak se usmál a jeho obličej na chvíli vypadal tak, jak jsem ho znal. „Ale ne sám,“ řekl. „Nejsem sám a nepůjdu bez pomoci. Mám Přítele, který mě tam chce zavést a On zná moje jméno, moje *pravé* jméno.“

Jeho tělo pokleslo. Svíral moji ruku a prsty mu postupně ochabovaly. Položil jsem jeho ruku vedle těla a vyšel z domu.

Zastavil jsem se na mýtině. Slunce svítilo. Jak neuvěřitelné. Šel jsem do džungle, kde bylo chladno a přítmí, našel nějakou stezku a vyrazil po ní. Nevěděl jsem, kam jdu, ale bylo mi to jedno. Pak jsem začal zpívat. Zpíval jsem Adžihovo vlastní píseň, píseň, kterou si obvykle na cestách zpíval. Začal jsem si ji pobroukávat tiše, ale brzo jsem křičel z plných plic a přitom plakal. „Bože,“ zpíval jsem, „miloval jsem svého bratra, moc si přeju, abych si s ním mohl jeho píseň zazpívat znovu.“

Mého ramene se dotkla ruka. Vyděšený jsem se otočil. Byl to Atrara.

„Neplač,“ řekl. „Nebud' smutný. Jeho jazyk odešel za obzor, neztratil se v džungli. Nemusíš to tady zpívat. Už je někde jinde.“

Vír

KDYŽ JSEM se probudil, drobně přšelo. Dům naplňovalo jemné ranní světlo a všichni ostatní spali. Muselo přšet celou noc, protože nikdo nešel na lov. Obrátil jsem se v síti a znovu usnul.

Probudil jsem se po několika hodinách. Stále přšelo.

To je divné, napadlo mě. Během dne v džungli téměř nikdy neprší.

Od spalničkové epidemie už uběhlo několik měsíců. Cítil jsem se odpočatý, těšil se na svatbu s Glorií a trávil spoustu času s Bobbym. Taky jsem zpracovával lingvistický materiál, který jsem sěsbíral za deset let s Motilony. Lingvisté se o motilonštinu zajímali a já jsem plánoval, že o ní zveřejním nějaké studie.

Rozhodl jsem se, že na tom teď budu pracovat. Když prší, nemá smysl se pokoušet o něco jiného. Sešel jsem dolů do zdravotního centra. Byla to asi půlkilometrová procházka. Jen mžilo, ale všude byly kaluže. Procházel jsem okolo záhonu s banánovníky a všiml jsem si, že mladé stromky dobře rostou. Vír žádný z nich nevyvrátil. Uklouzl jsem v blátě a se smíchem spadl. Nepamatoval jsem se, že bych tu někdy viděl tolik vody.

Ve zdravotním centru jsem si sedl za stůl, který jsme vyrobili ze spadlého mahagonového stromu. Spolu s deskami na papíry, které nepropouštěly vodu ani hmyz, byl stůl mým nejcennějším majetkem.

Voda příjemně bubnovala na kovovou střechu zdravotního centra a já se dal do práce. Asi po hodině mě vyrušily hlučné hlasy. Dva Motiloni za řeckou volali, aby pro ně přijela kánoe. Kánoe byla plná vody, a tak se musela nejprve vyprázdnit. Protože voda kvůli dešti stoupla, trvalo nějakou chvíli, než se na druhou stranu dostali a uvězněné muže převezli zpět. Rozhodl jsem se, že půjdu do domu, abych si poslechl, co budou vyprávět. Věděl jsem, že pocházejí z oblasti nedaleko Tibu, a myslel jsem si, že by pro mě mohli mít nějaký vzkaz.

Když jsem se dostal do domu, všichni sledovali, jak muži jedí. Na cestě byli několik dní a byli unavení a hladoví. Některým svým příhodám se museli smát, ale zjevně to byla těžká cesta. Vír vyvrátil mnoho stromů a některé řeky bylo obtížné překročit. Uvelebil jsem se na zem, abych si je poslechl. Za několik minut přišel Bobby. Zamával jsem na něj a usmál se. Ti dva muži

vypravovali o tom, jak lovili, a jeden vypravoval legrační příběh, jak si na cestě ukopl palec. Znuděně jsem se zvedl, abych odešel. Mluvili o ničem. Odešel jsem do zdravotního centra a znovu začal psát.

Asi za hodinu jsem zvedl oči a ti dva muži stáli ve vchodu. Předali mi malý balíček pěti obálek.

„Odkud jsou?“ zeptal jsem se.

Pokrčili rameny. „George Kamijokbayra nám řekl, abychom ti je předali.“ George měl na starosti zásobování v Tibu.

„Děkuju,“ řekl jsem.

Byly to telegramy. Otevřel jsem první. „Je pohřbená,“ stálo v něm.

Koho pohřbili? To musí být Gloriina matka. Ale ne, její matka to poslala, podepsala se dolů.

Roztrhl jsem zbylé obálky. Gloria měla nehodu. Její auto přepadlo přes okraj útesu. „Ihned přijed,“ říkal jeden telegram. „Čekáme na tebe. Musíš okamžitě přijet.“ Datum bylo dva týdny staré. Další telegram říkal, že Gloria zemřela a pohřeb bude za tři dny.

Odhodil jsem telegramy a běžel do domu. Bobby vyráběl šípky. Podíval se na mě s tím nádherným úsměvem, který měl už jako chlapec.

„Bobby,“ vyrazil jsem ze sebe, „ona nepřijede. Ona nepřijede.“

„Cože?“ ptal se nechápavě.

„Ona nepřijede, Bobby. Gloria nepřijede, zemřela. Je mrtvá.“

Do domu vešel jiný Motilon a položil mi ruku na rameno. Nevěděl, že jsem rozrušený. Setrásl jsem ho.

„Jak víš, že je mrtvá?“ zeptal se Bobby.

„Napsali mi to. Tyhle dopisy dnes došly z Tibu. Bobby,“ naléhal jsem, „musím do Bogoty. Musím tam teď hned.“

„Jistě, jistě,“ uklidňoval mě. „Jak opadne voda, pojedeme.“

Byl to dlouhý den. Chvillemi byl můj smutek takový, že jsem nebyl schopený to vydržet. V jiných chvílích se mi to zdálo neskutečné. Nemohl jsem uvěřit, že se vše opravdu stalo. Telegramy jsem četl znovu a znovu. Bobby na mě mluvil a zpíval mi, vypravoval mi o Glorii a připomínal, že byla první cizinkou mezi Motilony, a vzpomínal, jak oštěpem ulovila rybu.

Moje mysl se ke Gloriině smrti stále a stále vracela jako stroj, který se nemůže zastavit. Nemohl jsem plakat, nemohl jsem se modlit, i když jsem to zkoušel. Ale za co bych se měl modlit? Už byla mrtvá, zemřela před týdny.

V noci jsem si zapálil svíčku, ležel v síti a poslouchal déšť. Přšelo celý den a teď z nebe padaly úplné proudy. Zničehonic jsem věděl, že odsud musím pryč, že musím do Bogoty. Musím alespoň vidět Gloriin hrob a mluvit s její matkou. Jestli to neudělám, nikdy si nebudu jistý, že to celé nebyl jen zlý sen.

Celou noc jsem se převracel a čekal, až se rozední. Ve tři ráno jsem vstal a zatřásl s Bobbym. „Bobby, chci vyjet nyní. Musím do Bogoty. Myslím, že se rozednívá a můžeme vyrazit na cestu.“

Řekl mi, abych šel zpátky do postele. Byla stále tma a přšelo, později déšť zesílil. Modlil jsem se, aby to skončilo. Slyšel jsem, jak se řeka žene přes skaliska a kameny, pak ztichla. Uvědomil jsem si, že se vylila z břehů. Když se rozednilo, voda se dostala tři a půl metru nad obvyklý stav a jen dva metry od domu.

Ale já jsem se *musel* dostat po řece dolů. Byl jsem tím posedlý.

„Bobby,“ prosil jsem, „pojďme!“

„Bručko, nemůžeme. Utopíme se.“

„Ale ty jsi dobrý lodivod, Bobby. Vím, že nás můžeš dostat dolů.“

Potřásl hlavou. „To není možné. Řeka je moc vysoko.“

Ale já jsem se ho neptal; já jsem to vyžadoval. Nakonec smůtně souhlasil. Zabalil jsem svoji lingvistickou práci do nepropustného obalu a chytil dvě medvídáta, která jsem chtěl poslat příteli do Spojených států. Kolem desáté dopoledne jsme konečně vyjeli. I když hladina řeky poklesla asi o sto dvacet centimetrů, stále byla vysoko. Voda byla hnědá a odporná a okolo skal se tvořily víry se žlutou pěnou. Bobby si dělal starosti.

„Jsi přesvědčen, že to musíme udělat, Bručko?“ ptal se. „Řeka je příliš vysoko, než abychom to zvládli.“

Neodpověděl jsem; prostě jsem pokračoval v přípravě kánoe.

Nakonec jsme vyrazili, Bobby, dva další muži a já. V dešti postávali Motiloni z domu, kteří se s námi přišli rozloučit.

„Až uvidíš Gloriinu matku, řekni jí, že mě za ni bolí žaludek,“ řekla Atakadara, Bobbyho žena. „Řekni jí, že když jsme slyšeli, že Gloria zemřela, nemohli jsme jíst. Víme, jak se cítí.“

Naposledy jsem se podíval na dům a vlezl si do kánoe. Lod' jsme odstrčili a voda nás popadla a unášela dolů po proudu.

S proudem nic nesvedl ani přívěsný vodní motor. Mohli jsme se jen vyhýbat špatným místům. Na Bobbyho obličej se zračilo napětí. Znal řeku lépe než kdokoli jiný, ale ani on nemohl předvídat klády, když zabahněná voda proudila dvojnásobnou rychlostí než obvykle.

Zničehonic se na naší levé straně objevil ohromný kmen. Pečlivě jsme ho sledovali, aby se neotočil a nevrátil do nás. Když jsme vjeli do zatáčky, uvědomil jsem si, že napravo od nás je vír. Jestli nebudeme opatrní, kmen nás na něj může natlačit.

„Bobby, podívej se dopředu!“ křičel jsem, ale on se nakláněl nad motorem. Nylonová nit, kterou se ovládal ventil, se roztrhla, a Bobby se ji pokoušel navázat.

Pak se ode dna řeky vynořila další kláda. Udeřila do kmene vedle nás a odrazila ho na naši loď. Náraz nás odhodil přímo do víru. Bobby se pokoušel zastavit motor, aby loď zpomalil a kmene jsme se vyhnuli, ale nebyl na to čas. Zblízka jsme uviděli vír – byl dvakrát tak velký, než bývá obvykle. Bobby se pokoušel loď přetočit a dostat se proti proudu, ale proud byl příliš silný. Kánoe se bokem dotkla středu víru, zatočila se a převrátila. Všechny nás to vyhodilo. Zahlédl jsem, jak po hladině plave nádrž s benzinem. V jedné ruce jsem měl své papíry a v podpaží druhé dvě medvídáta. Chtěl jsem se chytit lodi, abych se udržel nad hladinou, a tak jsem medvídky pustil. Okamžitě začali plavat a já jsem se jednou rukou držel lodi a v druhé držel papíry.

Vtom jsem zahlédl Bobbyho, že plave ve středu víru. Bez vystříknutí ho to stáhlo dolů a zmizel; viděl jsem jen kužel špinavé vody. Kánoe se přibližovala k víru a její pohyb se zrychloval. Celou dobu jsem dokola obeplouval vír; když mě to náhle odhodilo od lodi a musel jsem šlapat vodu. Stále jsem držel papíry. Unášela mě voda a v kruzích mě tlačila blíž ke středu. Nebylo vyhnutí.

Když jsem plul třetí kruh, všiml jsem, že nad hladinou se vypíná silná větev. Bylo mi divné, že jsem si jí předtím nevšiml. Natáhl jsem volnou ruku a chytil ji – byla pevná. Zvedl jsem oči a uviděl jsem, že druhý konec drží jeden z Motilonů. Pomalu mě vytáhl z vody a já se vyplazil na blátivý břeh. Sotva jsem popadal dech. Díky Bohu!

Ale kde je Bobby? Vtom jsem si uvědomil, co jsem způsobil, když jsem trval na téhle bláznivé cestě! Bobby zemřel.

„Viděl jsi Bobbyho?“ zeptal jsem se zoufale.

„Ne. Zmizel ve víru.“

Řekl jsem mužům, že skočím do řeky a budu se potápět, dokud Bobbyho nenajdu – ale oni mi řekli, že to nejde, protože řeka by mě stáhla dolů a já bych se utopil.

Břeh řeky tvořil útes, přes který jsme se museli vyšplhat, abychom mohli dál. Začali jsme se proto drápat nahoru. Byl jsem zoufalý. Spadl jsem a porézal si prst.

Musím najít Bobbyho, říkal jsem si.

Nechal jsem ležet svoje papíry a lezl dál. Opět jsem upadl a rozsekl si nohu. Když jsem se dostal nahoru, měl jsem v bosé noze trh. Zabodl se skoro tři centimetry hluboko a bolest mě zastavila. Stojí proti mně celé peklo, napadlo mě, ale hned, jak to jen šlo, táhl jsem se dál a prohlížel řeku a břehy.

Zahlédl jsem kánoi – vypadala jako tlustá jehla u břehu. Pak jsem uviděl, že se jí drží Bobby. Běžel jsem z vršku dolů a přitom klopytal přes kameny.

Doběhl jsem k Bobbymu, pomohl mu vytáhnout kánoi a pak pomohl z vody i jemu. Dal jsem mu ruce na ramena.

„Myslel jsem, že ses utopil,“ řekl.

„Já jsem myslel, že ses utopil ty,“ odpověděl jsem.

Byl úplně nahý, vír z něho strhl všechno oblečení. „Podívej,“ řekl s lítostí, „přišel jsem o všechno oblečení, které jsem měl v civilizaci nosit a byly v něm všechny moje peníze.“

„To je jedno,“ utěšoval jsem ho. „Jsi naživu, díky Ježíši!“

Přišli i ostatní muži. Nepopsatelně se mi ulevilo, smál jsem se a dotýkal jsem se jich. Pak jsme vylili z kánoí vodu a vypluli dál.

Zbytek cesty proběhl bez nehod. Pár kilometrů před Rio de Oro jsme se zastavili u břehu, Bobby si z velkého listu vyrobil bederní zástěrku a šli jsme do města.

Když jsem nastupoval do letadla do Tibu, Bobby mi položil ruce na ramena. „Vyříd' Glorii matce, že s ní soucítíme, že jsme smutní, že Gloria zemřela,“ požádal mě. „Dávej na sebe pozor a vrať se brzo.“

„Vrátím,“ slíbil jsem.

Kapitola dvacátá třetí

Za obzorem

NEJPRVE JSEM ZAJEL do Bogoty a strávil tři dny s Gloriinou matkou. Při náročném cestě po řece jsem si ujasnil, co pro mě smutek znamená. Ztratil jsem Glorii. Ale stále mám Bobbyho.

Z Bogoty jsem se nevrátil do Tibu, ale odletěl jsem do Spojených států, abych si tam promluvil o této knize. V USA jsem byl tři týdny. Po návratu do Jižní Ameriky na mě v Tibu čekal Bobby. Civilizace jsem měl plné zuby a byl jsem rád, že jsem zpátky v džungli.

Civilizace mě však na pokoji nenechala. Zločinci, kteří se usídlili v oblasti, se spojili a chtěli Motilony vytlačit z jejich území. Když jsme se po řece vraceli, vyhrožoval nám Humberto Abril. Snažil jsem se to pustit z hlavy, ale jeho slova se mi stále vracela.

„Kvůli tomu kříží tě zabiju,“ vykřikl. Byla to zvláštní slova, chladná a mrazivá.

Pak jsme dostali dopis, který vyhrožoval nejen mně, ale i Bobbymu. Další dopis mu oznamoval, že všichni Motiloni musí pryč, protože území zabírají trestanci. Vyhrožovali, že použijí násilí.

Druhý den připlul do Ikvujakarory na kánoích Graciano, spojenc Humberta Abrila, a dalších pět mužů. Setkal jsem se s nimi na břehu řeky.

„Kdo jsou ti lidé?“ zeptal jsem se.

„Jsou nemocní a potřebují ošetřit,“ odpověděl. „Jeden z nich se nakazil dost ošklivou infekcí a ostatní taky něco potřebují, takže se přidali.“

„No ano,“ pokračoval, „taky jsem přivezl dopis.“ Předal mi ho a šel s ostatními ke zdravotnímu centru.

Vyndal jsem nůž a rozřízl obálku. Dopis byl od Abrila.

„Vypadněte,“ stálo v něm. „Toto území je určené ke kolonizaci a my vás zabijeme. Každého Indiána, který se postaví na odpor, odděláme.“

Vzteky bez sebe jsem vyšel ke zdravotnímu centru. Dopis jsem Gracianovi strčil pod nos.

„Přečti si to,“ nařídil jsem mu.

Potrásl hlavou. „Neumím číst.“

„Tak já ti to přečtu.“ Hlasitě jsem to přečetl.

„Myslíte, že jsme úplně naivní?“ zeptal jsem se. „Vyhrožujete nám, že nás

zabijete, a zároveň očekáváte, že budeme vaše lidi s nadšením léčit. Nechte se ošetřit a vypadněte odsud. A neunavujte se sem vracet.“

Dopis jsem hodil na zem a zašlapal do bláta.

Večer se sešli motilonští vůdci, aby problém projednali.

„Rozhodli jsme se, že pokud nás napadnou, budeme bojovat,“ řekli mi. „Připravíme se na to už teď. Na obranu domu použijeme šípy a chceme taky získat nějaké pušky.“

Zeptali se mě, co si o tom myslím. „Nemyslím si nic,“ odpověděl jsem. „Budou stát za tím, co rozhodnete vy, jako obvykle.“

Uplynuly dva napjaté měsíce. Vyhrožovali teď především Motilonům, kteří bydleli v malých domech podél řeky.

Já a Bobby jsme překládali epistolu Filipským. Byl to jeden z nejhlubších a nejkrásnějších překladů, které jsme společně dělali. Pohlcovaly nás myšlenky na smrt, protože konflikt s kolonisty se zdál nevyhnutelný. A list Filipským k nám o smrti promlouval!

Když jsme překládali první kapitolu, narazili jsme na dvacátý verš, ve kterém Pavel říká, že očekává, že v ničem nebude zahanben, ale Kristus na něm bude oslaven, ať životem, ať smrtí.

Potřebovali jsme přeložit slovo „očekávání“. Motiloni očekávají, že večer půjdou do postele, ale to slovo nemá správnou dynamiku.

Podle Motilonů jsou city uloženy v žaludku. „Radostné srdce“ vyjadřují jako „plný žaludek“. Jak se dá zajistit plný žaludek? Pravděpodobně tak, že se jde na lov a zabije se velký tapír. Tapír se jí tak dlouho, až už člověk nemůže ani sousto.

Vzal jsem tedy sloveso, které vyjadřuje „vlastnit tapíra“ a vytvořil jsem nový slovesný čas, který z pohledu budoucnosti vyjadřuje již proběhlý děj. Pak jsem z toho slova vytvořil třetí stupeň.

Slovo jsem ukázal Bobbymu. Šokovalo ho to. „Ne,“ řekl mi. „To slovo znamená příliš mnoho. Je moc silné. Jak můžeš očekávat něco tak velkého?“

Odložili jsme to, ale Bobbymu to nedalo spát. Za dva nebo tři dny mi řekl: „Bručko, pojďme se vrátit k tomu slovu.“

„Dobrá,“ souhlasil jsem.

Chvilí byl zticha, přemýšlel; a pak se zeptal: „Bručko, vkládáš svá očekávání do Ježíše Krista? Opravdu?“

Na chvíli mě to zarazilo. Jedna věc je vymyslet slovo k používání, ale něco úplně jiného je být postaven před otázku, jestli platí v tvém životě. Přemýšlel jsem, jak jsem se obrátil, o krizích, jimiž jsem procházel mezi Jukony a Motilony a nakonec jsem po dlouhé chvíli ticha odpověděl: „Ano.“

Pak jsem začal jednoznačně přikyvovat. „Ano, Bobby, z celé své síly a celé své vůle chci svoje očekávání vložit do Ježíše Krista.“

Bobby se podíval k zemi. „Pak je to slovo je dobré,“ řekl souhlasně.

„Jsi o tom přesvědčen?“ ujišťoval jsem se znovu.

Přikývl.

S překladem jsme pokračovali dál, až jsme dospěli k části, kde Pavel říká, že se chce podobat Ježíši Kristu svým soužením a svou smrtí. Bobby použil stejně mocný výraz, který jsme zrovna vymysleli – třetí stupeň něčeho, co už se stalo, ale co leží v budoucnosti – na sloveso „připodobnit se Ježíši Kristu“.

„Připodobním se Kristově smrti,“ řekl.

Pocítil jsem tíhu, jako bych nesl břemeno Bobbyho i svoje. Co jsem to udělal? Ano, přinesl jsem Motilonům zvěst o Ježíši, ale uvědomil jsem si, že jsem jim přinesl i tuto Ježíšovu podobu – podobu smrti? Přinesl jsem nejen život, ale i smrt. Potřeboval jsem se modlit a Bobby ještě víc. Z Bobbyho modlitby mně přešel mráz po zádech.

„Ježíši Kriste, chci se ti podobat. V tebe *vkládám* svoje očekávání.“

V atmosféře plné nebezpečí působila tato modlitba odvážně. Bobby tím říkal: „Je mi jedno, jestli budu žít, nebo zemřu. Chci být jako Ježíš Kristus.“ Vzdával se svého života.

Další tři týdny proběhly klidně. Očekával jsem, že o sobě trestanci dají vědět, ale neozvali se. Možná to celé byla jen hra, bezcenná výhrůžka, kterou nikdy neuskuteční.

Bobby tehdy musel dolů po řece, aby prodal nějaké banány. Vzal s sebou další dva Motilony a měli se vrátit druhý den do čtyř hodin. Průtok řeky byl normální, kánoe byly v dobrém stavu a nebyl důvod, proč by se měl zdržet. Ale byly čtyři, pak pět hodin, a Bobby se neukázal. Začínal jsem si dělat starosti. Nebyl jsem rád, že vůbec vyjel. Teď se mi v hlavě honilo, co všechno se mu mohlo stát. Minula šestá hodina a slunce zapadlo. V soumraku jen slabě zářila řeka. Z džungle se začaly ozývat noční zvuky. Byly součástí života a já si je většinou neuvědomoval, ale tuto noc mi všechno znělo jako varovný signál.

V půl sedmé jsme se s Abakurianou, Asraydou a Georgem Kamijokbayrou vydali v kánoi dolů po řece, abychom se po Bobbym a jeho kánoi podívali. Ostatním se příliš vyplout nechtělo – v noci se po řece nejezdí snadno. Měsíc nesvítil a před lodí se mohly bez varování vynořit útesy. Po prvních peřejích byla kánoe plná vody. Vylili jsme ji a pokračovali dál. Na dalších peřejích jsme se lodním šroubem zadrželi o dno, ale podařilo se nám ho uvolnit a jet dál.

Když jsme zabočili za zákrutu, zničehonic se před námi vynořila další kánoe. Skoro jsme do ní narazili. Posvítíl jsem si na ni baterkou a uviděl jsem Aniana Buitraga a dalšího muže, Humberta Abrila. Nezavolal jsem na ně,

ale svítil jim do očí, aby nás nepoznali. Za chvíli nás od nich řeka odnesla. Co dělají v noci na řece?

O kus níž jsme potkali další kánoi plnou trestanců. Svítili jsme na břeh, abychom našli Bobbyho nebo jeho kánoi, ale nebylo po něm ani stopy.

Pak nás směrem proti proudu míjely další dvě kánoe plné neznámých mužů. Doplnili jsme k domu jednoho osadníka. V přístavišti bylo uvázáno nejméně deset kánoí. Zdálo se, že výhružky dnes v noci ožívají.

Vtom George zašeptal: „Podívej! Není to Bobbyho kánoe?“ Ukazoval na přístaviště. Snažil jsem se ji rozpoznat, ale nemohl jsem to říct. Pluli jsme dál. Ta kánoe nemohla patřit Bobbymu. Nezastavil by u domu osadníka, zvlášť, když o pár stovek metrů níže stál malý motilonský dům Safadana.

Premýšleli jsme, jestli se máme vrátit a znovu se podívat.

„Ne,“ rozhodl jsem. „Pojedme dolů do Safadany a zeptáme se Aystoykana, jestli Bobbyho neviděl.“

S kánoí jsme přistáli u břehu blízko domu. Uvnitř nehořel oheň a neozýval se žádný zvuk. Pak jsem zaslechl motilonský hlas: „Bručko?“

„Ano?“

Aystoykana přiběhl ke břehu. Neviděl jsem mu dobře do obličeje.

„Bručko, zabili Bobarišoru. Je mrtvý.“

Nechápal jsem, co to říká. „To není možné!“ odporoval jsem. „Čekali jsme na něj v Ikvujakarofe. Proplul okolo?“

Aystoykana mi sevřel paži. „Bručko, poslouvej mě. Bobby je mrtvý. Zavraždili ho.“

Ohromeně jsem padl na pláži na kolena. „Kde jsou ti dva muži, co byli s ním?“

„Nevím,“ řekl. „Byli těžce zranění. Zmizeli.“

Natáhl jsem ruku a sevřel Aystoykanovo koleno, abych získal rovnováhu. Zdálo se mi, že noc pokrývají červené a černé skvrny, jako by to byla zranění. „Co se stalo?“ zašeptal jsem.

„Bobby byl se Satayrem a Akasarem. Jeli nahoru po řece a míjeli Israelovu farmu. Israel byl na břehu, volal na ně a posunky naznačoval, že mají přistát. Bobby se zdržel a nechtěl zastavit, ale protože znal Israele dlouho, napadlo ho, že se něco stalo.“

„Israel se během posledního měsíce nechal dvakrát nebo třikrát ošetřit,“ řekl jsem chraptivě. „Zlomil si ruku, kterou jsem mu sešil a srovnal, a dostal od nás nějaké léky.“

„Ano,“ řekl Aystoykana. „Proto si Bobby myslel, že je přítel a zajel s kánoí ke břehu. Když se nakláněl nad motorem, aby ho vypnul, zvedl Satayra oči a uviděl, že za stromem stojí muž s puškou.“

„Satayra na Bobbyho a Akasaru zaječel, aby skočili do řeky, ale Bobby to neslyšel, protože byl u motoru. Satayra skočil na břeh a pušku chytil. Když o pušku zápasil, sáhl ten muž po mačetě. Satayra pušku pustil, aby se kryl, a ten muž mačetou rozsekl Satayrovi paži od zápěstí po loket. Satayra se zřítil do řeky a Akasara vyskočil z lodi, aby se zachránil.“

Bobby se zkoušel dostat z lodi, ale do třísla ho zasáhla rána z pušky a spadl do řeky. Akasaru zasáhlo několik kulek do nohy, ale on i Satayra doplavali na druhý břeh řeky. Vyhlíželi Bobbyho, ale viděli jen rudou vodu. Pak zahlédli, jak voda nadnáší jeho tělo, a taky viděli na druhém břehu houf kolonistů. Všichni měli pušky a čekali na Bobbyho. Akasara a Satayra se vydělili a utekli. Přišli sem a vypravovali nám to.“

„Ne, to ne,“ šeptal jsem.

V dále zapískal nějaký Motilon. Motilonština je tonální jazyk, a tak Motiloni někdy nepoužívají slova. Pískání říkalo, že po proudu sjíždějí dvě kánoe. Motory nevydávaly žádný zvuk. Uvědomil jsem si, že ať je to kdokoli, snaží se být tichý. Musejí to být nepřátelé.

„Chci zajet pro vojáky,“ řekl jsem zničehonic hněvivě. „Georgi, ty půjdeš se mnou.“

Nasedli jsme na loď. Když jsem zatáhl provázek, abych nastartoval, zaslechl jsem nad vodou svištění. Byly to kulky z pušek – vystřelené z příliš velké vzdálenosti, aby nás zasáhly. Motor naskočil při třetím pokusu a od výstřelů jsme se rychle vzdálili.

Na vojenskou stanici v Rio de Oru to trvalo několik hodin. Vzbudil jsem velitele ozbrojených sil. Sešel dolů v pyžamu. Oznámil jsem mu, že se připravovala vražda Bobarišory a že mi nahlásili, že je mrtvý.

Poslouchal mě a v polospánku při tom zíral do dálky. „Dobrá, podívám se na to,“ odpověděl a otevřel mi dveře, abych odešel.

„Nechci, abyste se na to podíval,“ naléhal jsem. „Chci, abyste nám teď pomohl. Potřebuju někoho, kdo ochrání Motilony.“

„Je mi líto,“ odbyl mě, „dnes v noci nemůžu nic dělat.“

Šel jsem na policii, ale taky nic neudělali. Nemyslím, že by se o problém nestarali, jenže se báli, že je trestanci napadnou taky.

Byl jsem vzteklý a frustrovaný. Ve čtyři ráno jsem se s Georgem vydal po řece zpátky. Začalo se zrovna rozednívat. Perleťově šedivé světlo na vodě se během cesty postupně vyjasňovalo, listoví získávalo svěží zelenou barvu. Celá příroda vypadala nevinně. Miloval jsem tyhle stromy a řeku, byl to můj domov.

Bobby nemohl zemřít. Odmítl jsem tomu uvěřit. Stále jsem si připomínal, jak se před několika měsíci naše loď dostala do víru. Tehdy jsem si také

myslel, že je Bobby mrtvý, ale on to přežil. Zázkakem se mohl i teď dostat z dohledu trestanců do džungle a čekat tam na pomoc.

Když jsme se dostali do Safadany, svítilo sluníčko. Vypadalo neuvěřitelně, že nás tady mohli zastřelit. Aystoykana nám však řekl, že usedlíci a trestanci jezdili celou noc po řece, stříleli do motilonských domů u řeky a křičeli, že Motiloni musí odejít, protože jim už půda nepatří.

„Hledali jste Bobbyho?“ zeptal jsem se.

„Hledali, ale nenašli jsme po něm ani stopy.“

„Musíme se po něm podívat,“ řekl jsem. „Možná potřebuje naši pomoc. Možná je zraněný v džungli.“

Aystoykana se podíval na zem, jak mu bylo trapně. Celý den jsme strávili v džungli a hledali Bobbyho. Ostatní chtěli přestat, ale já jsem je nenechal.

Jeden a půl dne jsem nespal a byl jsem na pokraji svých sil. Když utichl můj hlas, mezi stromy se ozýval jen tichý zpěv ptáků. Bobby neodpovídal.

V pět hodin jsme skončili. Než se naše kánoe dostane do Safadany, bude tma. Nemluvili jsme; byli jsme příliš unavení a znechucení.

Když jsme se přiblížili k místu, kde se do Rio de Ora vlévá Cano Tomas River, zahlédl jsem něco plavat v řece. Vypadalo to jako kláda. Zajeli jsme k tomu, abychom to prozkoumali – byl to Bobby, obrácený obličejem dolů.

To byl konec vši naděje. Cítil jsem nesmírnou prázdnotu. Sám sebe jsem přesvědčil, že to bude, jako když jsme se málem utopili – Bobby přežije a znovu budeme spolu.

Řeka byla mělká. Vystoupil jsem z kánoe a Bobbyho otočil. Jeho sněhově bílý obličej se ve vodě scvrkl. Zatlačil jsem mu oči. Musel zemřít okamžitě. Výstřel roztrhl dolní polovinu jeho těla. „Bože,“ křičel jsem, „Bože, proč?“

Byl vůdcem svého lidu, jako první poznal Krista, první se naučil číst a vybudoval školy, první se postavil proti zločincům z civilizace.

George mi podal pokrývku. Zabalil jsem Bobbyho tělo a pomohl ho zdvihnout do kánoe.

Druhý den jsme tělo odvezli do Ikvujakarory. Nemohl jsem se uklidnit, plakal jsem celou noc, dokud jsem měl slzy. Moje myšlenky se točily v kruhu. Proč je všude smrt, Pane? nepřestával jsem se ptát. V řece je smrt. V džungli je smrt. Smrt stéká do údolí. Vždy se dotkne někoho, koho miluji ... Glorie ... Bobbyho. V hlavě mi neustále zaznívala ozvěna mrazivých Humbertových slov: „Kvůli tomu kříží tě zabiju.“

V řece bylo málo vody a trvalo nám dlouho, než jsme se dostali přes mělčiny. Na jedné z nich jsem zaslechl kulky dopadající na vodu. Přicházely ze dvou kánoí na druhé straně řeky. Zničehonic rozrazil výstřel stěnu naší kánoe. Zoufale jsme bojovali, abychom trestancům unikli, ale oni nás doháněli.

V noze jsem pocítil palčivou bolest. Zasáhla mě kulka.

Konečně jsme kánoi vyprostili. V okamžiku, kdy jsme se dostali na hlubší vodu, škrábla mě další kulka na hrudníku. Vlastně mi to dělalo dobře. Chtěl jsem být zraněný, toužil jsem po bolesti a chtěl jsem zemřít.

Byla to však jen povrchová zranění. Zastavili jsme krvácení, kulky se musejí vyjmout později.

Po mnoha hodinách pomalé plavby proti proudu jsme se dostali k zátáčce před Ikvujarorou. Na břehu bylo několik set ozbrojených Motilonů. Když nás poznali, tiše počkali, až vystoupíme. Zpráva o Bobbyho smrti se už roznesla a sešli se lidé, kteří žili v dosahu několika kilometrů. Natlačili se kolem lodi.

Viděl jsem Atakadaru, Bobbyho ženu, jak stojí na malé vyvýšenině nad námi. Dívala se na mě a čekala. Podíval jsem se na ni a sklonil hlavu, abych potvrdil, že Bobby je mrtvý. Otočila se a odešla, kolem nohou se jí motala jedna z jejích malých dcerek a v náručí nesla Bobbyho nejmladšího.

Z domu jsme přinesli moji síť a přivázali ji na čtyřmetrovou tyč. Bobbyho tělo jsme vyzvedli z loďky a uložili do sítě, a protože byl mým bratrem, přikryli jsme ho mojí příkrývkou. Potom jsme síť odnesli kousek po proudu, přebrodili řeku a pověsili ji na nejvyšší větve tak, aby mohli Bobbyho tělo sežrat supové.

Když jsme se vrátili, našel jsem Atakadaru osaměle stát na kraji džungle. Její oči byly tmavé a prázdné, takové, jako když jí zemřela dcerka.

Podívala se na mě a rozplakala se.

Sevrkla mi paži. „Ne, ne,“ vyrazela ze sebe. Chvilí jsem ji držel a pak ji nechal jít.

Celý den jsem seděl před domem a pozoroval supy, kteří slétávali z nebe. Nejdříve vypadali jako tmavé tečky hodně vysoko, pak kroužili okolo a snášeli se stále níž, ale nemávali přitom křídly. A pak se několika krátkými a trhavými pohyby snesli mezi stromy.

Vzpomněl jsem si, že se mi dříve celý obřad zdál chladný a krutý. Myslel jsem si, že je lepší člověka zatlouct do bedny a dát do díry v zemi, než ho uvázat vysoko na strom, aby ho supové vynesli do nebe. Teď jsem chápal, co to znamená. Znamená to, že Bobby je volný a může jít za obzor.

Jediné, co jsem si přál, bylo, abych mohl jít s ním.

Posadil jsem se v domě a nějakí Motiloni se na mě pokoušeli mluvit, aby mě rozveselili, seděl jsem však bez hnutí.

V noci jsem to už nemohl vydržet. Vydal jsem se do džungle ke stromům, které držely Bobbyho síť. Chtěl jsem si tam lehnout a spát pod sítí s Bobbyho tělem a naposledy se s ním rozloučit. Jenže, když jsem vyšel, vy-

dal se za mnou celý dům. Bylo to asi dvě stě lidí. Společně jsme přebrodili řeku. Pod sítí byla tma, měsíc nesvítil.

„Pojďme se chytit za ruce v kruhu. Kruh nemá začátek ani konec. Pojďme volat k Bohu,“ vyzval jsem je.

Motilonské kultuře to neodpovídalo, ale zdálo se mi, že to je správná věc, která by se měla udělat.

Odo, Bobbyho adoptivní syn, se modlil první. Bylo mu teprve čtrnáct, ale Bůh mu do úst vložil nejkrásnější prorockou modlitbu, kterou jsem kdy slyšel.

„Bože,“ řekl hlasitě a díval se přitom nahoru na obrys Bobbyho sítě. „Bože, je černo. Je tma. Nevidím. Jsme ztraceni.“

Na chvíli se odmlčel a pak pokračoval novým, tišším hlasem: „Bože, tady je strom, vysoký strom a jeho kořeny jsou hluboko v zemi. To jsme my. To jsou Motiloni. Žijeme v této zemi celý život, generace po generaci, a naše kořeny jsou velice hluboko a my čníme do výšky.“

Zkoušeli jsme následovat Boha, ale ztratili jsme ho. Zkoušeli jsme chodit po svých vlastních cestách, ale nikdy nás nezavedly tam, kam měly; vedly jen k jiným domům nebo k řece. Nikdy nás nezavedly za obzor, kde bychom našli Tebe. Pak Bobarišora našel tvou cestu v Ježíši Kristu a vydal se po ní a ukázal nám, jak po ní chodit. Byli jsme rádi.

Ale Bože! Kam ho to zavedlo? Proč ho ta cesta zavedla sem? Bože, tak to nemůže být.“

Zmlkl. Bylo úplné ticho.

„Ten strom je nádherný,“ řekl. „Je krásný. Je pokrytý velkými, dokonalými květy, které se otevřely a září na slunci. Každý z nás je rostlina.“

Ale jedna rostlina je větší a krásnější než všechny ostatní. Dává dokonalé ovoce. To je Bobarišora. Naučil nás obdělávat půdu a naše žaludky jsou plné. Umírali jsme kvůli nemocem, ale on nám přinesl léky, jimiž nás Ježíš Kristus léčil. Ukázal nám stezku, po které se dá jít s Ježíšem Kristem, takže máme proč žít. Všichni se z nového života radujeme.

Ale, Bože, je to tak černé. Vítr zafoukal a ovoce, nejdokonalejší ovoce, uschlo a spadlo na zem. Jeho semena byla odkopnuta do tmavé, tmavé země. Ten plod zemřel ... Bobarišora zemřel a opustil nás.

Bože, nedej, aby semeno přišlo vniveč. Učiň z našich životů úrodnou půdu, aby v nás jeho semeno mohlo růst. Proměň jeho smrt v ohromný strom, který poroste v naší půdě, abychom mohli žít tak jako on, pomáhali druhým a učili se milovat. Dej, abychom díky jeho smrti vyrostli. Žádáme tě o to, protože jsme dnes jedno, držíme se v kruhu za ruce, zrozeni v Ježíši Kristu, Tvém jediném Synu.“

Náš kruh se zavlhl a pomalu rozdělil. Spatřil jsem něco, co jsem předtím mezi Motilony nikdy neviděl: lidé skrývali oči a popotahovali.

Okdabidayna ke mně přišel a snažil se usmívat. „Podívej se na nás. Všichni mají rýmu!“ řekl.

„Ne,“ odpověděl jsem. „Já nemám rýmu. Tohle není rýma.“

Pak se Okdabidayna, jeden z hlavních náčelníků, chytil oběma rukama za hlavu a padl na zem. „Bručko,“ řekl a díval se na mě. „Já nejsem muž. Jsem dítě, malinké dítě. Jen děti brečí.“

Jeho výbuch zatřásl Motilony tak, jak jsem to nikdy neviděl. Rozběhli se do džungle, aby schovali svoje slzy před ostatními.

„Bručko,“ pokračoval Okdabidayna. „Ježíš Kristus zemřel za všechny kmeny na světě. Bobby je skoro jako on. Zemřel za Motilony.“

Další tři týdny jsem si léčil svá zranění. Chtěl jsem pryč z džungle a zbavit se všeho, co mi připomínalo smrt. Chtěl jsem také patřičné autority informovat o situaci s trestanci, ale nemohl jsem odjet, řeka byla zablokována. Každého, kdo by se pokusil odjet, by zabili. Lovci zjistili, že jsou na stezkách mimo džungli nastražené pasti s puškami. Jeden Indián šel pěšky do Tibu, aby tam odnesl několik dopisů. Trvalo mu to týden, protože musel chodit jen v noci a vyhýbat se cestám.

Jediná bezpečná cesta ven vedla přes hory, což znamenalo 140 hodin chůze. Noha se mi uzdravila, a tak jsem se na tu cestu vydal, ale v polovině cesty jsem zaslechl helikoptéru. Poslal ji pro mě prezident Kolumbie, a tak jsem byl brzy z džungle venku.

Strávil jsem neklidný týden v Bogotě. Co to všechno znamená? Pro Motilony možná Bobby vyrostl v kvetoucí strom, ale co smrt mého bratra znamená pro mě?

Odpověď jsem dostal, když jsem jeden večer mluvil s významným ministrem kolumbijské vlády, který znal Bobarišoru osobně a velice se o Motilony zajímal. Popsal jsem Bobbyho smrt a v očích se mu objevily slzy.

„Ale, Bruci,“ vysvětloval mi, „stále mluvíš, jako by sis přál, aby Ježíš zasáhl a všechny problémy vyřešil. Nemůžeš se na věc podívat z druhé stránky? Bez Ježíše by Motilony tlačili do džungle tak dlouho, až by je pomalu, ale jistě zlikvidovali! Kdyby nebylo Ježíše, nebojovalo by se a Bobby by nikdy nemusel zemřít tak, jak zemřel. Ne, Bruci, on nezemřel, přestože znal Ježíše, ale protože ho znal.“

Dal mi ruku na rameno. „Kde by Motiloni byli, kdyby Bobby nebyl člověk, kterého banditi museli zabít? Kde bys byl ty, kdyby Bobby takový nebyl?“

„Nikde,“ odpověděl jsem. „Opravdu nikde.“

Život takový musí být, pomyslel jsem si. Musí se bojovat, plakat a dokonce i umírat.

Náhle jsem uviděl svoje rodiče a bolest, kterou museli vytrpět...

Viděl jsem Jukony a obličeje osadníků...

Viděl jsem tváře Motilonů, kteří stále čekali na překlad celého Nového zákona.

Je tady tolik práce ... je tu tolik věcí a Ježíš mě povolal, abych je vykonal. Přinesou víc bolesti a samoty, možná i smrt.

Proč to bylo tak těžké? Proč?

Pak jsem uviděl Ježíše. Stoupal do kopce a prohýbal se pod těžkým nákladem. Jeho obličej byl poznamenán smutkem, jeho záda se ohýbala.

Vzpřímil jsem se na židli a podíval se na ministra.

„Myslím, že tomu rozumím,“ řekl jsem. „To je kříž.“

Zvedl jsem ruku a překřížil palec a ukazováček. „Tenhle kříž.“

Epilog

OD DOBY, KDY BŮH PŘIVEDL Bruce Olsona poprvé mezi Motilony, uplynulo přes třicet let. Nemoci, bolest, osamění ani nebezpečí smrti dodnes nepominuly. Přes to všechno byl však Ježíš oslaven a Jeho dílo skrze Bruceovy bratry a sestry pokračuje.

K dobrému napomohlo dokonce i jeho devítiměsíční zajetí a mučení komunistickými partyzány z ECN v letech 1988 až 1989. Motiloni po léta sdíleli svou víru s Indiány Bari, Kujba, Juko a Tjunebo z oblasti Catatumbo. Nikdy se jim však nepodařilo získat Indiány k tomu, aby vzájemně spolupracovali, a to vzdor tomu, že Bruce v této věci prosil Boha o průlom. Všechny pět skupin však v době jeho zajetí odložilo stranou rozdíly, aby usilovalo o záchranu jeho života. Společně v novinách uveřejňovaly otevřené dopisy, požadující jeho osvobození. Ve zvláštním nedělním vydání bogotského deníku El Tiempo se všech pět skupin podílelo na celostránkovém článku pod názvem „Volání norského Motilona po svobodě“.

Bůh skutečně může udělat víc, než o co dovedeme prosit nebo co nám může přijít na mysl. Kvůli zájmu a podpoře ze strany všeho domorodého obyvatelstva Kolumbie slovo „Olson“ v zemi zdomácnělo a stalo se předmětem mnoha novinových článků a televizních komentářů. Po čase to tak pomohlo zabezpečit jeho propuštění na svobodu. (Vzhledem ke svému norskému původu se dnes Bruce Olsson jako kolumbijský občan píše se dvěma „s“, zatímco jako Američan a autor knihy pouze s jedním – pozn. red. českého vydání). Bruceovo zajetí bylo také příležitostí, aby se prokázalo, že Motiloni to zvládnou i v jeho nepřítomnosti. Nejenže zajistili podporu dalších kmenů, ale psali dopisy americkým příznivcům, aby je průběžně informovali o jeho situaci. Rovněž jejich systém zemědělství, zdravotní péče a družstevnictví zůstal zachován. Pokračovali i ve svých studijních a překladatelských programech.

Ne, že by se problémy vyřešily – ani ne tři měsíce po Bruceově propuštění dal někdo do jeho auta na veřejném parkovišti bombu. Bomba poničila budovu, zraněn však nebyl nikdo. Kvůli podobným věcem zvažoval v myslích i na modlitbách, zda by nebylo pro všechny zúčastněné lépe, aby Kolumbii opustil. Přijal však ve víře, že v díle, k němuž ho povolal Bůh, musí pokračovat,

Náhle jsem uviděl svoje rodiče a bolest, kterou museli vytrpět...

Viděl jsem Jukony a obličje osadníků...

Viděl jsem tváře Motilonů, kteří stále čekali na překlad celého Nového zákona.

Je tady tolik práce ... je tu tolik věcí a Ježíš mě povolal, abych je vykonal. Přinesou víc bolesti a samoty, možná i smrt.

Proč to bylo tak těžké? Proč?

Pak jsem uviděl Ježíše. Stoupal do kopce a prohýbal se pod těžkým nákladem. Jeho obličej byl poznamenán smutkem, jeho záda se ohýbala.

Vzpřímil jsem se na židli a podíval se na ministra.

„Myslím, že tomu rozumím,“ řekl jsem. „To je kříž.“

Zvedl jsem ruku a překřížil palec a ukazováček. „Tenhle kříž.“

Epilog

OD DOBY, KDY BŮH PŘIVEDL Bruce Olsona poprvé mezi Motilony, uplynulo přes třicet let. Nemoci, bolest, osamění ani nebezpečí smrti dodnes nepominuly. Přes to všechno byl však Ježíš oslaven a Jeho dílo skrze Bruceovy bratry a sestry pokračuje.

K dobrému napomohlo dokonce i jeho devítiměsíční zajetí a mučení komunistickými partyzány z ECN v letech 1988 až 1989. Motiloni po léta sdíleli svou víru s Indiány Bari, Kujba, Juko a Tjunebo z oblasti Catatumbo. Nikdy se jim však nepodařilo získat Indiány k tomu, aby vzájemně spolupracovali, a to vzdor tomu, že Bruce v této věci prosil Boha o průlom. Všechny pět skupin však v době jeho zajetí odložilo stranou rozdíly, aby usilovalo o záchranu jeho života. Společně v novinách uveřejňovaly otevřené dopisy, požadující jeho osvobození. Ve zvláštním nedělním vydání bogotského deníku El Tiempo se všech pět skupin podílelo na celostránkovém článku pod názvem „Volání norského Motilona po svobodě“.

Bůh skutečně může udělat víc, než o co dovedeme prosit nebo co nám může přijít na mysl. Kvůli zájmu a podpoře ze strany všeho domorodého obyvatelstva Kolumbie slovo „Olson“ v zemi zdomácnělo a stalo se předmětem mnoha novinových článků a televizních komentářů. Po čase to tak pomohlo zabezpečit jeho propuštění na svobodu. (Vzhledem ke svému norskému původu se dnes Bruce Olsson jako kolumbijský občan píše se dvěma „s“, zatímco jako Američan a autor knihy pouze s jedním – pozn. red. českého vydání). Bruceovo zajetí bylo také příležitostí, aby se prokázalo, že Motiloni to zvládnou i v jeho nepřítomnosti. Nejenže zajistili podporu dalších kmenů, ale psali dopisy americkým příznivcům, aby je průběžně informovali o jeho situaci. Rovněž jejich systém zemědělství, zdravotní péče a družstevnictví zůstal zachován. Pokračovali i ve svých studijních a překladatelských programech.

Ne, že by se problémy vyřešily – ani ne tři měsíce po Bruceově propuštění dal někdo do jeho auta na veřejném parkovišti bombu. Bomba poničila budovu, zraněn však nebyl nikdo. Kvůli podobným věcem zvažoval v myslí i na modlitbách, zda by nebylo pro všechny zúčastněné lépe, aby Kolumbii opustil. Přijal však ve víře, že v díle, k němuž ho povolal Bůh, musí pokračovat.

a to ostatní nechat na Něm. Nebylo to snadné rozhodnutí – vždyť mezi vírou a pošetilostí srdce je jen těsná hranice. Bůh je však svrchovaný.

Bruce věří, že si Bůh přeje, aby zůstal s Motilony. Je pro to řada důvodů.

Druhá generace motilonských křesťanů je stejně dynamická jako jejich rodiče, možná dokonce ještě dynamičtější. Motiloni mají dnes přímé kontakty s třemi desítkami dalších indiánských kmenů v Kolumbii. Evangelium smíření šíří ve dvaadvaceti jazycích. Osmnáct kmenů se chopilo Ježíšovy přítomnosti a zná Ho jako Spasitele a roste v Jeho milosti a v porozumění Jeho psanému slovu.

Komunita a zdravotní středisko Kororonkayra byly vybudovány po tříletém svázení stavebního materiálu na mulách. Cesta od konce silnice na staveniště trvala dva dny. Pracují zde dvě starší a dvě nově vystudované motilonské zdravotní sestry. Středisko bylo uchráněno i v době, kdy záplavové deště zničily celou okolní oblast. Posloužilo stovkám osadníků a pomohlo jim přijít k Ježíši Kristu.

Již téměř dvacet let poskytuje Bruce spolu s motilonskou pospolitostí stipendia studentům středních, obchodních i vysokých škol. V roce 1992 například sponzorovali na studiích v šesti kolumbijských městech nejméně osmdesát studentů. Tito studenti přišli z třidvaceti různých etnických skupin. Všichni se připravovali sloužit jako domorodí misionáři první generace. Aktivními příslušníky kmene, kteří šíří evangelium, je dnes asi čtyři sta vystudovaných Motilonů (počet byl upraven z dvou set padesáti podle statistických údajů k r. 1996 – pozn. české red.). Naučili se snoubit poznatky vědy se svými tradicemi a hodnotami.

Motiloni mají mezi sebou agronomy, sestry na svých dvaceti osmi zdravotních stanicích, ředitele svých šesti družstev, která pokrývají přes 86% výdajů pralesní komunity Motilonů Bari, učitele jazyků, lesníky a další profesionály. Mezi Motilony jsou také právníci, tak důležití pro vedení sporů a právní ochranu domorodého kmenového území. Tito právníci zastupují kmeny na vládních úřadech.

V Tibu, správním centru v severovýchodním Santanderu, byl vybudován Dům dvanácti kultur. Trojpodlažní stavba má půdorys tvaru písmene C. Zabezpečuje ubytování pro cestující z pralesa i do pralesa, kanceláře pro zastoupené kmeny, sklad zásob a překladiště. Jako dvojjazyčné centrum dvou kultur pro domorodá studia v lingvistice je také sídlem vydavatelství, které má vydávat první domorodé vícejazyčné noviny pro kmenová etnika severovýchodní Kolumbie.

Noviny AcoBari budou přinášet zpravodajství ze všech osmnácti kmenových svazů, které přijaly závazky šíření evangelia a rozvoje komunity. Šéf-

redaktorem bude žurnalista Džayro Sababana Sačayra, jeden z domorodých absolventů, který je horlivým křesťanem. Napsal již dvě dvojjazyčné knihy, používané ve školách v pralesi.

Je naděje, že Dům dvanácti kultur může v budoucnu spolu s vysokými školami zabezpečovat společný program, nabízející studia o dorozumění kultur a transkulturní komunikaci.

Maria Eugenia Kuadadura, dcera Bobbyho (Bobarišory), s nímž se Bruce později sbratřil, a dva další mladí lidé absolvovali v roce 1990 Národní školu pedagogiky jako učitelé ve dvou jazycích. Spolu s osmnácti již dříve vystudovanými učiteli vyučují na školách v džungli. Dalších pět Motilonů, čtyři Tunebové a osm Qvadžibů vystudovalo střední zdravotní školu a slouží ve zdravotních střediscích, která vybuvovali. Připojili se ke čtyřiceti čtyřem Indiánům, kteří tento obor vystudovali před nimi.

Motilonských (barijských) zdravotních středisek je přes padesát, dvojjazyčných škol pětadvacet a zemědělských středisek čtyřicet dva.

Mladí Motiloni také ovlivňují život v Kolumbii. Roberto Dacsarara, absolvent právnické fakulty, se stal prvním domorodým ředitelem Úřadu pro Indiány (Office of Indian Affairs) vlády severovýchodní Kolumbie.

Fidela Wayserseru zvolily kmeny severovýchodní Kolumbie jako svého zástupce v parlamentu. Jako indiánský zastupitel bude pracovat na reformě legislativy pro domorodce v severním Santanderu.

Jde o první dva rodilé Indiány, kteří kdy v Kolumbii dosáhli politické funkce.

Co se týče zemědělství, začaly kmeny pěstovat hodnotnější plodiny, a odstranily tak měsíce hladu, kdy není k dispozici ovoce rostoucí ve volné přírodě. To se týká také zásob potravin ve stádech dobytka, která jsou zdrojem masa i mléka.

Všichni ze čtyř set studentů, kteří dokončili střední školu, pokračovali odborným vzděláváním v oblasti zemědělství, živočišné výroby, pedagogiky, mechanizace, těžby dřeva, lesnictví a lesního inženýrství. Ti všichni žijí mezi svými kmenovým příbuznými – nikdo z nich neopustil džungli, aby žil ve městě. Všichni slouží po vzoru Ježíše.

Bruce Olson a Motiloni nekáží „sociální evangelium“. Vírou se narodili do Boží rodiny. Toto duchovní „znovuzrození“ vede přirozeně k tomu, že se lidé zaměří na to, aby žili a sdíleli Ježíšův vzor. Motiloni nás ujišťují, že tomu plně rozumějí.

„To je reálný rozvoj odpovídající potřebám společenství,“ řekl kolumbijský prezident, když viděl dynamický vývoj Motilonů, kteří k řešení svých problémů využívají vědecká řešení. Dospěl k závěru, že právě tato skutečnost přinesla mír.

Arabadoyka, který s prezidentem mluvil, byl však zneklidněn. Bylo mu jasné, že mezikmenové porozumění a soužití nepřinesla preventivní lékařská péče ani tropická zemědělská výroba.

„Je to proto, že náš kmen nyní následuje šlépěje nového vůdce,“ vysvětloval mu Arabadoyka. Chodit ve šlépějích některého příslušníka kmene totiž znamená uznávat ho jako představeného.

Prezident s úsměvem přitakával, že je to misionář Bruce.

„Né, né,“ řekl Arabadoyka. „Je to Sajmaydodžii-Bateradakura.“

„Kdo?“

„Ježíš Kristus,“ vysvětlil Arabadoyka.

Také proslulý summit Země v roce 1992 v Rio de Janeiru se neobešel bez svědectví o tom, co Bůh pro Bari (Motilony) vykonal. Zúčastnili se ho dva hrdí představitelé pralesní rodiny, Fidel Waysersera a Roberto Dacsarara. Během čtrnácti dnů prožitých v Riu se setkali se zástupci jiných zemí. Byli mezi nimi také lidé z brazilského pralesního kmene, okrášlení péry papoušků a červenými a bílými rouškami. Všichni tančili.

„Kde jste nechali vaše peří?“ zeptal se Dascary jeden z fotografů.

„Přišel jsem, abych diskutoval a bojoval ve věci práva domorodců na jejich území z pozic západního práva,“ zněla odpověď.

Fotograf neskryval svůj údiv.

„Přišel jsem také vyjádřit podporu ochraně životního prostředí. Péra a bederní roušku jsem nechal viset na krokvici obydlí naší pospolitosti pod krytinou z palmových listů. Budu se z nich zase radovat při tanci s větrem provívajícím mémi vlasy, až se vrátím domů do Fatujtribary. Když však přicházím do města, oblékám se stejně jako ostatní. Přijeli jsme hledat řešení problémů, které přinášejí planetě Zemi utrpení.“

Indiáni z brazilských kmenů stěželi rozuměli portugalsky, tím méně španělsky. To, co říkal Dacsarara, jim však bylo jasné. Příští den na sobě měli západní plandavé kalhoty a košile. Po skončení summitu se tito Brazilci sešli s Motilony, aby se z první ruky dozvěděli, jak Ježíš Kristus proměnil jejich životy i společnost. To je pouze malá část misijního úsilí zrozeného v motilonském církevním společenství, které směřuje k národům za hranicemi Kolumbie. V současné době mají Motiloni na třicet misijních týmů mezi evangeliem nezasazenými kmeny v severovýchodní Kolumbii.

Nejméně dva pastoři z motilonského křesťanského společenství vystudovali teologii v Bogotě. To, co se naučili prakticky v životě v pralese, kde je obklopovalo Boží stvoření, objevovali rozčleněné do hlásek latinky na stránkách Bible, která byla pro jejich kolumbijské studentské kolegy doposud pouhou teorií. Pro křesťanské svědectví bylo tedy místo i tam.

A na druhé straně kolbiště členové guerilly Ozbrojených sil za národní osvobození (UC-ELN), kteří dali svá srdce Ježíši Kristu v době Bruceova vězení, opustili toto násilnické hnutí. Nikdo z nich není indiánského původu. Fronta Armanda Cacuy, považovaná za jednu z nejnásilnějších kolumbijských bojůvek, se kvůli tomu stala povážlivě neefektivní. Revolučním trestem za dezerci je poprava. Heslem UC-ELN je: „Zpátky ni krok, svoboda nebo smrt.“ Svě křesťanské členy však Fronta tohoto závazku zprostila. Nazvali je „nositeli pokoje“. Něco takového se dosud nikdy nestalo.

Jedním z Bruceových nejvýznamnějších úspěchů mezi Motilony bylo vytvoření jejich územní rezervace. Kolumbijský stát podle rozhodnutí Incora č. 102 s trvalou platností oddělil pro společenství Motilonů – Bari v oblasti Carmen, Convencion, Terama a Tibu území o rozloze 108 909 čtverečních kilometrů. Pro Bruce je to však jen malá věc v porovnání s tím, co bylo zabráno pro Boží království.

Bruce tedy zůstává mezi Motilony. Řekl, že jestliže se Ježíš nevrátí za jeho života, bude jednoho dne viset ve své síti z vrcholku velikého stromu v pralese stejně jako jeho bratři a sestry Motiloni. Tehdy jeho tělo stejně jako tělo Bobbyho sežerou supi a odnesou ho do nebe. Jeho duše však již bude s Ježíšem. V mezidobí vás Bruce a jeho motilonská rodina prosí o modlitby a podporu.

Na službě Bruce Olsona se můžete účastnit tak, že budete na jeho práci přispívat prostřednictvím Christian Life Missions. Vaše finanční příspěvky Bruceovi pomohou v rozvoji jeho práce. Při platbě šekem uveďte, že jde o příspěvek na práci Bruce Olsona mezi Bari (Motilony). Pište na adresu: Christian Life Missions Department BR-93 P. O. Box 952248 Lake Mary, FL 32795-2248 USA.

Janice G. Franzen

Doslov indianologa

MUSÍM SE PŘIZNAT, že v poslední době jsem jako český velvyslanec v Kolumbii neměl příliš možností věnovat se četbě. Přes nepřítelství volného času jsem však nemohl odmítnout nabídku napsat doslov k této knížce. Tušil jsem, že je o něčem, k čemu mám velice blízko již téměř třicet let. Tušil jsem, že bude velmi důvěrně informovat o kultuře a životě lidí, kteří žijí tak vzdáleně od nás – snad tisíce let – a přece jsou tu blízko, kteří se nám zdají být barbari, a přece jsou nevinní jako děti, kteří nám vymírají doslova před očima, a přece o tom nechceme vědět, kteří znova dokazují, že dějiny se stále opakují, a my nejsme schopni se poučit.

Knížku jsem přečetl doslova jedním dechem, jako už dlouho žádnou jinou. Seděl jsem zahrabán pod teplou dekou ve studeném domku na severu Bogoty, bez možnosti topení, nemluvíme-li ovšem o krbu, který dojem tepla jen předstíral, zatímco venku ráčila zdejší zima: deště, kroupy, průtrže mračen, záplavy, sesuvy půdy. A do toho jako zdejší folklór na všech stranách kolem hlavního města guerilla, která už dávno ztratila politické ideje a jakýsi původní marxistický kredit a vrhla se bez jakýchkoliv skrupulí na trh narkotik, únosy lidí, přepady a zabíjení, a narkokartely, jejichž činnost prorostla do všech sfér, takže se doslova vnucují slova „nechť zvedne kámen, jenž je bez viny...“. Bručko mne vrátil zpět na mé cesty a pobyty mezi Indiány, Bručko mi dočasně navrátil moji indiánskou identitu, Bručko mi znovu dokázal pravdu o Indiánech.

Odkázán jen sám na sebe, uprostřed pralesů a velkých řek, bez každodenního hučení televize, novin, walkmanů, silniční dopravy, počítačů, telefonů a internetů, začnete přemýšlet o sobě a o světě, o přežití a žití. Proč a jak? Věřím, že kdo projde dlouhodobou osobní zkušeností v osamocení, obklopen „jen“ přírodou a přírodními lidmi, třeba Indiány, vrátí se zcela pozměněn do konce života. Právě tam si začne uvědomovat základní principy světa a života, jediné tam může doopravdy pochopit Indiána a jeho způsoby života, protože jediné tam náhle získá čas na přemýšlení.

Díváme-li se na Indiána s jeho původními zvyky z teplé a měkké lenošky dobře zařízeného bytu, zdá se nám jeho život barbarský, bídný, špinavý, sprostý, nevychovaný, špatný, nelidský až hnusný, jak to zpočátku viděl

i Bručko. Jak to, že neumí děkovat a prosit, jak to, že nepřeje dobrý den a dobrou noc, jak to, že se při loučení neobjímá, neplácá po zádech a nelíbá, jak to, že je mu jedno, kolik dostane od obchodníků za ulovenou zvěř či banány, jak to, že se stále přihlouple směje, jak to, že řádně nevyjadřuje své city, jak to, že nepřemýšlí, co bude zítra nebo pozítří dělat, jak to, že ...

Indiáni všech tří Amerik mají k sobě po duchovní stránce velice blízko. Co je pro ně zcela zásadní? Žít si volně, jak ti ptáci nad nimi, žít si zcela svobodně, nikým a ničím neomezováni. Indián nesnáší hranice a ostnaté dráty. Nenávidí naši nervozitu a honbu pod tlakem času. Šlí z naší hlučnosti. Nesnáší rozkazy a zvýšený hlas. Vždyť ani jejich náčelník nemá žádnou imperativní moc nad jednotlivcem. Každý si může dělat, co chce, jak sám uzná za vhodné, a přesto není v osadě chaos a rozbroje. Každý vedle své svobody podvědomě uznává i svobodu druhého. Indián je tolerance sama. Od narození uznává základní principy přežití osady, cítí, že jeho skupina, jeho osada, jeho kmen je sídlem jeho života a jeho vlastního přežití. Moderní terminologií můžeme říci, že Indián je přirozeně loajální. Náčelník nerozkazuje, nedává příkazy, nenutí. Náčelník vlastně nemá žádná práva, jen povinnosti, nezmiňujeme-li se pouze o jednom právu, a to je jít první do války, a přece svoji skupinu, skupinku, osadu či velký kmen řídí a organizuje. Je to on, kdo nalézá nejvhodnější místo pro stavbu osady, je to on, kdo první začne stavět velký společný dům maloka zasazením obrovského sloupu, je to on, kdo nalézá nejlepší loviště či místa pro políčka conuco, on musí svoje lidi umět i bavit, vyprávět legendy a mýty, tancovat, zpívat, je nejlepším lovcem a válečníkem.

V čem tkví tajemná síla vůdce? V jeho přirozené autoritě, která vyrůstá z jeho schopností. Indián uznává vlastnosti a charakter úspěšného jednotlivce a neví, co je to závist. Když vše funguje, lidé osady jsou s ním spokojeni, když přichází neúspěch, vinen je on, náčelník. Nikdo se neptá na objektivní příčiny, vina je vždy jasná, a je-li těch vin příliš, náčelník končí a skupina volí nového vůdce. To je jejich, ano, vnucuje se slovo demokracie. Demokracie prosta všech adjektiv a špín naší slavné civilizace. Náčelník však nemusí odejít někam pryč do politického azylu či na „smetiště dějin“. Bylo by přece škoda jeho schopností, a tak zůstává v osadě „ve výslužbě“, v radě starších.

Přijít mezi Indiány a žít s nimi není vůbec jednoduché. Nemají žádný důvod věřit bělochovi jeho dobré úmysly, vždyť převážná většina, téměř všichni kolem, jsou tak špatní a zlí. Po staletí přicházejí stovky a stovky, aby jim vzali půdu, les, život. Kdo jim za uplynulých pět set let přináší něco jiného? Jsou to jen jednotlivci, kteří se museli postavit na jejich ochranu před nelidským tlakem svých bělošských „bratrů“. Z dávných let to byl například španělský kněz Bartolomé de las Casas, který už počátkem 16. století jako první ve-

řejně hlásal, že Indiáni jsou lidi a ne zvíř, že i oni mají jako my, běloši, duši. Začalo období misionářů, kteří šli do pralesů a hor za spásou Indiána. Samozřejmě i misionáři jsou lidi a mnohdy i jejich způsoby nebyly z našeho dnešního hlediska zcela košer. Zpočátku se zhržili jejich nahoty, mnohoženství a znalostí pouze zlých duchů. Začali Indiány přizpůsobovat ke svému obrazu, a vlastně postupně ničit jejich kulturu. Přirovnáme-li k nim však krvelačné dobrodruhy ženoucí se za zlatem, diamanty a smaragdy, či později novodobé podnikatele, ženoucí se stejnou silou za uranem, vzácným dřevem, kaučukem, za půdou či elektrickou energií z nově stavěných přehrad, byli to stále vzácní lidé, kteří svůj život obětovali určité ideji.

Ale i mezi nimi byla řada misionářů, kteří nebránili Indiánům v jejich způsobu života, žili s nimi a pomáhali jim připravovat se na střetnutí s naším světem. Učili je psát, počítat, mluvit španělsky či portugalsky. Zapisovali jejich legendy a báje. Protože byli křesťany, snažili se přizpůsobit, a ne naopak. Mezi ně patřil Otec Indiánů, jak nazývali Indiáni Samuela Fritze z Trutnova, který se koncem 17. a počátkem 18. století čtyřicet let plavil na piroze po Ucayali, Maraňonu a Amazonce, mezi španělskou a portugalskou Amerikou, aby mohl navštěvovat jejich osady. A přece Cocamové, Tukunové, Omaguové, Kotové, Yaguové či Manaové neztratili své kužmy, ozdoby, malování, domy, svůj způsob života ani své legendy, báje či názory na uspořádání světa. Protestoval proti jejich odvlékání do portugalského otroctví v Brazílii, či na práce do španělských zlatých dolů v Peru a Bolívii.

V této souvislosti nelze zapomenout na další syny naší země, kteří odcházeli v průběhu 17. a 18. století do vzdálené Ameriky, aby žili s Indiány, pomáhali jim z čistého srdce a zemřeli daleko od svého rodiště. Patří k nim především Šimon Boruhradský, Jan Steinhofér, Václav Eymér, Jiří Hostinský či Josef Neumann pracující v mexických misiích. Vedle S. Fritze byl v amazonských misiích i Jindřich Václav Richter. Jan Neumann v misiích paraguayských, František Boryně, Jindřich Kordule a Jan Rehr v misiích hornoperuánských, Vojtěch Bukovský v misiích venezuelských, mám-li se zmínit alespoň o některých z nich.

Candido Mariano Rondon da Silva byl další osobností, která hájila Indiány bez vedlejších či osobních zájmů. Jeho názor byl i na počátku 20. století docela kacířský: „Už to, že my běloši jsme tady, v Americe, je pro Indiány frustrující a zničující.“ V roce 1910 založil Službu na ochranu Indiánů a zakázal zaměstnancům zabíjet Indiány i v sebeobraně! Pouze takovou cestou lze Indiánům dokázat naši dobrou vůli a získat si jejich dávno ztracenou důvěru. Generál Rondon se stal živou legendou Brazílie a skutečným hrdinou brazilského národa.

Během svých cest po Amazonii jsem potkával další osobnosti. Misionáře, kteří ve stínu tropické džungle, v úplném odloučení od našeho světa, plnili

svojí osobní úkol: pomoci Indiánům bez nároků na nějakou slávu, odměnu či jiné světské požitky, bez ohledu na svoji národnost či příslušnost k řádu, bez ohledu na to, zda chtějí léčit jejich těla nebo jejich duše. Vzpomínám na setkání s panem Viliamem Adámkem v roce 1989, který již desítky let žije na horním toku Rio Negro a věnuje se tamním obyvatelům, pro které připravuje učebnice, nebo na rozhovory s Emilio Burqosem v roce 1973, Španělem tehdy pracujícím v misií El Pilar na řece Madre de Dios a později na horních přítocích řeky Ucayali, kde nešťastně zahynul. Na Gabino Kallatu, aymarského mladíka, který chvíli po dobu mého pobytu v roce 1973 učil v osadě Eceejů Palmareal na peruánské straně nedaleko trojmezí bolivijských, peruánských a brazilských hranic, na doslova konspirativní schůzku v roce 1989 se španělskými misionáři v brazilské Roraimě chránící „své“ Indiány Macushi před nájezdy pistolníků a námezdních vrahů, na amerického misionáře, s kterým jsem se sešel v roce 1969 v osadě Manacapuru na březích řeky Solimoes těsně před soutokem s Rio Negro, ale jehož jméno jsem zapomněl, což však není vůbec důležité, neboť tito lidé neočekávají žádnou publicitu. Nikdy jsem nepocítoval nutnost vyzvídat, zda jsou katolíci, evangelíci, baptisté či adventisté, vždy jsem jim věřil jako lidem, kteří svůj život věnovali nejen Bohu, ale i Indiánům.

Zvláštní pozornost si jistě zaslouží i takzvaní laičtí misionáři, lidé, kteří opustí náš pohodlný život a odejdou mezi Indiány. Jedním z nich byl například španělský lékař a otec Conchity del Rio, peruánské archeoložky, který po léta léčil Indiány na řece Madre de Dios v zapadlém koutě Peru, hlavně Eceej, které mi v roce 1973 Conchita doporučila k mému pobytu a studiu. Nikdy nemohu zapomenout na dva mladé Brazilce, kteří svou postavou a vzhledem mohli být „lvi salonů“ v moderních klubech Rio de Janeira nebo Sao Paula a svým vzděláním, znalostmi i inteligencí by jistě mohli získat lukrativní post. A přesto tito chlapíci několik let svého života věnovali rozvoji a pomoci indiánskému obyvatelstvu Roraimy, zejména skupině Macushi, bez ohledu na nebezpečí ze strany mocných latifundistů, snažících se stále rozšiřovat své pastviny na úkor indiánských osad, bez ohledu na drsné prostředí a tvrdé podmínky, bez ohledu na to, že téměř všichni obyvatelé Roraimy s přivandrovalými dobrodruhy z celého světa se věnovali spíš dolování zlata a hledání diamantů a Indiáni s jejich přáteli představovali pro ně škůdce bělošské společnosti bránící jejich zbohatnutí, které je nutno zlikvidovat. V takové společnosti jsem se vždy cítil velice dobře a počít, že takoví lidé skutečně existují, mne velmi povznášel.

Věřím, že podobných osobností je více. Potěšilo mě, že prostřednictvím této knihy jsem mohl poznat dalšího člověka, který se odhodlal hájit část naší

lidské civilizace, kultury, která by bez těchto lidí odumírala mnohem rychleji.

Cesta za svým snem, svojí představou bývá často svízelná a nelehká. Odjezd a cesta Bruce Olssona do Jižní Ameriky je mi však velmi důvěrná a blízká svým způsobem, jak říkáme my Pražáci, „na blint“, bez přípravy, bez styků a známých a mnohdy i bez peněz. Vždy mne lákal tento způsob cestování, který otevíral obrovské možnosti poznat pravou tvář lidí. Tímto způsobem jsem cestoval jako študák už před čtyřiceti lety ještě po vlastech českých a slovenských, později i po Evropě a od roku 1968 - 1969 i po Americe. A musím opět dát zcela za pravdu Bručkovi, že vždy se našla nějaká dobrá duše, která hrozící problém náhle vyřešila. Když jsem se vracíval domů i ze sebedivočejších cest, říkal jsem si v duchu, děkuje Bohu, že dobrý člověk ještě žije.

V Latinské Americe i ti nejchudší, anebo především právě oni, jsou schopni pomoci, nabídnout místo k přespaní a něco k jídlu. Bručko se setkával se stejnými zkušenostmi a reakcemi zdejších obyvatel, jako já později. Člověk zde přežije i přes všechnu tu bídu a nebezpečí.

Cesta za Indiány je ještě o něco složitější než cesta do Latinské Ameriky, a to nejen kvůli infiltraci bezohledné guerilly, zločineckých narkokartelů, nelítostných podnikatelů, dobrodruhů a podvodníků nejrůznějšího kalibru do indiánských oblastí, které jsou pro jejich aktivity a rejdy vhodným prostorem vzdáleným justici a moci centrálních vlád země. Vstup k Indiánům, do jejich osad, je cesta přesvědčování, že jsme jiní než ti ostatní v průběhu pěti staletí. Tak hluboce zažitá nedůvěra se jen velmi těžce překonává a je logické, že zpočátku se člověk setkává se zarytým nepřátelstvím, které se ne všem podaří překonat. Důležitý je i způsob „přesvědčování“ o našich dobrých úmyslech, který v případě znalosti jejich zvyků a způsobu života má větší naději na úspěch. Tradiční dárky, které jsou sice logickou a nedílnou součástí návštěv a dobré výchovy u všech kultur a civilizací na naší Zemi, někdy nemusí v první fázi prorazit indiánskou nedůvěru a zatvrzelost.

Vzpomínám si, jak jsem „vyzrál“ nebo jak jsem „podrazil“ Kofány. Vsadil jsem na šokovou terapii už i proto, že jsem byl v Americe ještě na výjezdni doložku, tedy na omezenou dobu. Nemohl jsem čekat jako Bručko několik týdnů, ba měsíců, až se Motiloni osmělí a vezmou si nastražené dárky. Věděl jsem, že veškerá činnost je mezi nimi rozdělena na základě sexuální dělby práce. V případě, že určitou činnost dělá opačné pohlaví, než je zvykem, představuje to vždy nějaký výstřelek. Vyrobí-li například chlapec hliněnou nádobu, není k používání, ale pro zábavu, při které se nádoba se smíchem rozbije. Takové jednání si vždy žádá pozornost. Vybral jsem si tedy činnost starých žen a dívek, sběr suchého klestí na oheň. Ždá se to být jednoduché, ale kdo zná tropický deštný prales, ví, že sehnat suché klestí není zrovna

žádná legrace. Je to řádně namáhavá práce s mačetou, neřku-li svězt pak těch několik otýpek na vratké piroze po divoké řece, v tom případě, Río Aguarico poblíž kolumbijských hranic, k vysokému břehu osady. Před týdnem byl vstup do osady zcela nemožný, nyní s klestím v podpaží mi už nikdo s oštěpem v ruce nebrání. Rozdělil jsem suché dříví k jednotlivým chýším, zatímco vyjevení Kofáni netušili, co se bude dít. Ten velký běloch nám nosí dříví!? Co máme dělat? Čí je to dříví? Co za to chce? Osada byla zcela vyprázdněna, všichni byli uvnitř svých obydlí a čekali. Napjatou situaci vyřešily děti, které velmi často byly takovým mostem mezi mnou – bělochem a jimi – Indiány. Postupně vyběhly ven a začaly si se mnou hrát. Mezi bambusovými škvírami stěn chýší jsem sledoval, jak se lesknou bělma očí. Cesta porozumění začala.

K Eceejům jsem se dostal mnohem méně dramaticky, vlastně jsem přijel s ústním doporučením od Conchity del Río, dcery jim známého španělského lékaře, který zachránil spoustu životů jejich příbuzných. Důvěru celé osady i náčelníka Ramaya jsem si pak získal poměrně rychle, ale přesto jsem je zase rychle ztratil. Vzájemné vztahy, třeba přátelské a manželské, se musí neustále obnovovat, to znamená, že také mohou den ze dne skončit, když někdo udělá závažnou chybu. Každý dobrý běloch je pro Indiány přirozeně i lékařem, který může pomoci v léčení chorob, které jsme sem zavlekli a na které místní šaman nestačí. V horní části osady Palmareal umíral Shaitá, starý muž, který měl zřejmě úplavici, a já jsem mu bez předběžného projednání s kouzelníkem Yohahé, s kterým jsem ještě neměl žádné vztahy, podal Chloramfenikol ze Slovakofarmy Hlohovec. Jistě chápete, že taková antibiotika u člověka nedotčeného naším způsobem léčení razantně zaberou a i umírajícího doslova vyrvou ze spárů smrti. Shaitá však už viděl smrt, jak prohlásil Yohahé, neboť tak uzavřel svůj neúspěšný boj s nemocí. Shaitá měl zemřít, a přesto za pár dní odjel s dalšími muži na rybolov, což samozřejmě nepřidalo na autoritě a důvěryhodnosti kouzelníka. Udělal jsem závažnou chybu a měl jsem za to pykat postupnou ztrátou důvěry a následnou likvidací či vyhnáním. Díky dobrým vztahům s náčelníkem, posledním člověkem, který mi po napjatém měsíci nepřestal věřit, jsem získal radu a vypravil se za kouzelníkem věci napravit.

Bručko se pohyboval a dosud i pohybuje v poněkud zhavějším prostředí umocněným aktivní činností guerilly, narkotrafikantství a prospektory nafty. Vysoké zájmy mají svoje síly a Indiáni pro ně neznamenaají zcela nic. Jen opravdu silná osobnost, jakou Bručko jistě je, je schopna postavit se opravdu proti všem a veřejně anoncovat zločiny, ať už chystané nebo uskutečněné. Jedině tehdy si lze získat určitou podporu.

Žít s Indiány není cesta růžovým sadem. Často, zvláště zpočátku se zdá, že Indián je krutý individualista, že se nepřizpůsobuje možnostem fyzicky

slabšího a prostředí neznalého bělocha. Je to tvrdá škola přírody, kterou si každý z nich musel prožít na vlastní kůži, a jedině tak lze v tropické džungli a vlastně kdekoli v přírodě přežít. Chce-li s ním někdo žít, musí se přizpůsobit jejich stylu života i chování, které je tvrdé. Příroda je totiž tvrdá a krutá a neodpouští žádnou chybu. V pralese se musíte pohybovat jako oni, rychle se přizpůsobovat jejich pohybům a chůzi. Nikdy vás neupozorní na nebezpečí, ale je schopen vás zachránit, což zase provede bez řečí, aniž by očekával díky. Jinými slovy, každý se musí rychle naučit starat se o sebe, neboť jedině tak je pak schopen pomoci i jiným.

Ano, Indián je individualista s konzervativním smýšlením. Ale individualista vytvářející společnost osady, skupiny, kmene, s hlubokým přesvědčením spojitosti jeho bezpečí a přežití své společnosti. Konzervativní smýšlení Indiána je také přirozené a vlastně i logické. Indián si nepřeje nějaké změny, neboť jeho způsob života je vyvážený a nepotřebuje žádné novoty, které by ho pouze negativně narušovaly. Navíc žije v konzervativním prostředí přírody, které je neměnné: druhý den opět vyjde slunce, v potoce opět poteče voda a v ní budou ryby, a v lesích opět bude zvěř a na savanách zase poroste tráva. Tato neměnnost přírody, na které je závislý, mu dává pocit jistoty jeho existence, kterou mu nemůže dát nikdo jiný. Ničí-li někdo jeho životní prostředí, cítí se zároveň i on přímo ohrožen na životě. Samozřejmě, že Indián takhle vůbec nepřemýšlí, to jen my si neustále jeho chování a jednání rozebíráme, vysvětlujeme a škatulkujeme. On jedná přirozeně a podvědomě, svoje chování či svůj projev si nepřipravuje, vše mu jde zcela automaticky.

Zmínil jsem se, že Indián nečeká díky a že tím pádem ani neumí prosit. Náš názor na chování je samozřejmě silně ovlivněn našimi konvencemi, které vznikaly po staletí a které jsou odrazem naší civilizace. Podobně jako náš názor na gramotnost, inteligenci a další pojmy. Podle našich představ je Indián ngramotný a pro mnohé je ještě i barbar. Snad proto, že vedle toho, že neumí číst a psát a jen stěží umí počítat, že nemá doma televizi, lahvové pivo v lednici, že pobíhá nahý, je směšně pomalovaný a nosí dlouhé červené péro papouška ary v nosní přepážce, nechce být bohatý, do pralesa chodí bos, jí rukama a při jídle vydává nejrůznější zvuky těla, i když přízněji si zvuky přirozené a dokonce i zdravé, které si taky někdy v soukromí a docela rádi dovolíme. Indián je gramotný vzhledem ke své kultuře, umí stovky a stovky věcí a dovedností, které nejsme schopni ani pochopit. Umí se orientovat v pralese, poznává stopy zvířat i lidí, rozeznává ptáky a zvěř na dálku, doslova cítí ryby ve zkalené vodě řek, aby vždy dobře zacílil, zná všechny stromy, keře, rostliny, umí je zpracovávat a využívat, zná stovky a stovky me-

dicínských přípravků a duchovních léčení, podle určitých událostí a stavů přírody umí předpovídat počasí, bohatství a úspěšnost lovu, rybolovu, přítomnost zvěře, až se zdá, že přírodu nějakým záhadným nadpřirozeným způsobem ovládá. To je jeho gramotnost, jeho poznání zákonitostí přírody.

Teprve až po čase soužití s Indiány zjistíte jako Bručko dokonalost a logičnost Indiánova chování. Pak vám už nebude vadit, že neděkuje, neprosí a nezdraví, neboť když někomu chce něco dát, tak mu to dá, aniž by čekal, že ho o to bude někdo prosit a pak za to děkovat. Dáte-li vy dárek, což se od návštěvy čeká, dají dárek i oni, a tak se dárky dávají neustále. Není to krásné? Dát a dostat, dávat a dostávat. Za čas se vám bude vše zdát zcela normální, běžné, bezvadné a vlastně jedině správné a možné, jak zde žít a přežít. Navíc je tu stále legrace a pohoda, žádný stres a spěch. Legrácky, až kanadské žertíky, jsou nedílnou součástí života. Když někdo upadne a rozbije si ústa, všichni se smějí, spadne-li do rokliny s vodou, je to ještě větší psina (což se mi párkrát stalo). A taky jako Bručkovi a každému bělochovi s radostí trhají chlupy na prsou a na ruce a snaží si je z legrace přilepit na svá holá těla, jako by chtěli říci: „Vidíte, jste chlupatí jak opice, zato my jsme od nich vývojově mnohem dál než vy!“ A když vám to náhodou po večeri pšoukne, zatímco se budete už vyvalovat v hamace a kolem zrovna půjde krásná dívka, jako tehdy, když jsem byl u Yawalapitiů a dívka se jmenovala Aňuka, s radostí přijmete její obdivný výkřik: „Výborně, Atapana!“

Bručko si Motilony i ostatní získal svým jednáním a schopností se přizpůsobit a vůli jim pomáhat. Pak se setkal s jejich přátelstvím a pohostinností, která je pro tropický prales Amazonie snad nedílnou součástí. Pomoc potřebují hlavně etnika, ke kterým se blíží naše civilizace, ta ostatní se umí postarat sama o sebe. Vedle učení je nejlépe dodávat jim hrdost na jejich kulturu a na jejich jazyk. Stanete se pak jedním z nich. A když jsem četl, jak Bobby řekl Bručkovi své tajné jméno: „Bručko, jmenuji se V nebesích.“, šel mi mráz po zádech z obrovského štěstí a radosti, kterou asi Bručko tehdy pocítil. Asi jako tehdy u Yawalapitiů, když ke mně přistoupila stará žena Ayrika, objala mne vychrtlými rukama, přitiskla mne na svou kostnatou hrud' a prohlásila mne svým synem. Byl jsem Atapana a mojí matkou se stala Ayrika a otcem kouzelník Guňitze. Byl jsem šťastný jako Bručko.

Sen o džungli, který se mi před třiceti lety splnil, mne stále láká, i když dnes sedím v jiném křesle než dříve. Není to jen pro pocit svobody a volnosti, jakou mají zvěř a ptáci, ale možná i pro jakousi nevyslovitelnou chuť pomoci Indiánům. Jsem rád, že někteří svůj sen o džungli a pomoci Indiánům nesou ve svém životě dál jako Bručko.

Mnislav Zelený – Atapana

Autoři předmluv a doslovu

Mislav Zelený – Atapana (1943) studoval v letech 1960 - 1965 na Vysoké škole zemědělské v Praze fakultu ekonomie, v letech 1967 - 1974 Filosofickou fakultu na Univerzitě Karlově, katedru etnologie, a v roce 1973 postgraduál amerikanistiky na Universidad Nacional Mayor de San Marcos v Limě, který mu zejména posloužil k realizaci několikaměsíčního výzkumu mezi Eceji v Madre de Dios a sepsání diplomové práce uznané jako doktorské. Současně studoval peruánskou archeologii na Katolické univerzitě v Limě a účastil se archeologické práce na pobřeží Peru.

V roce 1969 – orientace na etnické skupiny Indiánů v Amazonii a Andách. V roce 1972 – výzkum u etnické skupiny Kofán, povodí řeky Aguarico, pralesní část Ecuadoru. V roce 1973 pobyt a výzkum indiánské etnické skupiny Eceje, povodí řeky Madre de Dios, pralesní část jižního Peru. V roce 1989 pobyt a výzkum skupiny Yawalapiti na Alto Xingu v Brazílii: přijat mezi Yawalapiti jako Atapana, adoptován do rodiny.

Po dvacet let (1972 - 1992) působil jako volný novinář, fotograf a spisovatel. Tato jeho činnost byla věnována popularizaci oblasti Latinské Ameriky. Zúčastnil se mnoha cest po Latinské Americe, ve kterých se zaměřil na ekonomickou, sociální a historicko-kulturní problematiku oblasti. Je autorem asi dvou set článků orientovaných na Latinskou Ameriku a také jeho přednášková činnost je velmi bohatá. Byl organizátorem mnoha fotografických a sbírkových výstav o zemích LA, z nichž k neúspěšnějším patřily výstavy v Náprstkově muzeu, Slovenském národním muzeu či ve Středočeském muzeu v Roztokách. Externí spolupráce s Čsl. rozhlasem vyústila v realizaci několika rozhlasových her o našich významných krajanech či velkých postavách Latinské Ameriky (Simon Bolivar). Jeho publikační knižní činnost se datuje od roku 1967. Od té doby se autorsky podílel na různých encyklopediích, v roce 1994 mu vyšla Indiánská encyklopedie, přehledné dílo nejen o dějinách a kulturách předkolumbovské Ameriky, ale i o současné situaci a stavu původních obyvatel.

V roce 1990 se stal prezidentem Latinskoamerické společnosti.

V současné době působí jako velvyslanec ČR v Kolumbijské a Ekvádorské republice se sídlem v Bogotě.

Manželka PhDr. Eva Zelená je historičkou umění. Děti Petra (24) a Marek (20) jsou studující.

Tomáš Dittrich (1957) vystudoval Fakultu architektury ČVUT, pak pracoval jako projektant a historik architektury ve Státním ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů. Je autorem článků o dějinách středověké a lidové architektury. Od roku 1990 pracuje jako šéfredaktor časopisu Křesťanské misijní společnosti Život víry. Vydal knížku Ze smrti do života (1994). S manželkou Martou má tři děti.

Robert Walker založil časopis His a pracoval jako asistent profesora žurnalistiky na Wheaton College. V roce 1943 se stal vydavatelem časopisu Christian Life, který se později v roce 1987 spojil s časopisem Charisma. V roce 1945 založil Spolek křesťanských spisovatelů (Christian Writers Institute) a v roce 1956 nevdělečnou nadaci Christian Life Mission, která zajistila více než 100.000 dolarů na práci Bruce Olsona v Jižní Americe. Walker se svou ženou Jean žije ve Wheatonu (stát Illinois).

Janice G. Franzen absolvovala Severní baptistický teologický seminář. Pracovala jako výkonná redaktorka časopisu Christian Life, dnes působí ve vedení Christian Life Missions, organizace, která pravidelně přispívá na práci Bruce Olsona. S Brucem se setkala na počátku sedmdesátých let, když Creation House publikoval první vydání knihy pod názvem Pro ten kříž tě zabiju. Knihu redakčně upravovala s velkou citlivostí, pamatujíc na autorovy podněty. Dopisuje si s ním po léta.

Obsah

<i>Předmluva k českému vydání</i>	7
<i>Předmluva (Zázrak začíná)</i>	8
<i>Prolog (Partyzáni)</i>	11
1. Kdo je můj Bůh	15
2. Konflikt	20
3. Misionář	27
4. Setkání s Indiány	32
5. Pomoc na poslední chvíli	39
6. Komunisti	43
7. V ohrožení života	48
8. Úplatek	55
9. Hrozné uvítání	60
10. Do civilizace a zase zpátky	66
11. Netrpělivé čekání	70
12. Deprese	74
13. Bratrství	79
14. Kanibal	84
15. Spolupráce s kouzelníci	91
16. Motilon jménem Ježíš	97
17. Noc tygra	103
18. Každodenní zázraky	108
19. David a Jonatan	114
20. Gloria	120
21. Téměř zničení	126
22. Vítr	130
23. Za obzorem	135
<i>Epilog</i>	145
<i>Doslov indionologa</i>	150
<i>Autoři předmluv a doslovu</i>	159

Bruce Olson
BRUČKO

Copyright © 1994 Originally published in English by Creation house,
Lake Mary, Florida, USA under the title Bruchko by Bruce Olson.
Copyright © 1995 Creation House. All rights reserved.

Překlad: Dana Hamplová

Jazyková redakce: Alena Krausová

Technická spolupráce: Mgr. Marta Dittrichová

Doslov: Ing. Mnislav Zelený

Obrazová příloha: © Bruce Olson, Bucaramanga, Colombia

Obálka a grafická úprava: Olga Markupová

Vydala Křesťanská misijní společnost

Andrštova 4, 180 00 Praha 8 v roce 1997.

Všechna práva vyhrazena.

Přeloženo z 20. vydání anglického originálu Bruchko (1994).

Tisk: Nová tiskárna Pelhřimov

Vydání první

Doporučená prodejní cena včetně DPH: 97 Kč

ISBN 80-901960-7-1